

POHÁDKA MÁJE

VILÉM MRŠTÍK¹

I

Na začátku února r. 187* přijel z Brna do Ostrovačic hezký, mladý hoch, jménem Ríša. Jmenoval se vlastně Richard Gregor, ale od let nikde mu jinak neřekli než Ríša, Ríšo. Otec jeho býval v Ostrovačicích na hospodě, velebníček ostrovačické fary byl mu strýcem; ani ten mu jinak neříkal, než Ríšo. A jméno to mu už zůstalo.

V tu dobu, kdy dojel, byl v Ostrovačicích bál. Ríša patrně o něm věděl: černé šaty přivezl s sebou v kufříčku a bílou kravatu měl uschovanou v kapse. Večer na plese objevil se v lehké, srbské čamaře, s hluboce vystřiženou vestou a v ruce mačkal malý, měkký klobouček, známý pode jménem Derby.

„Tam, kde se před jedenadvaceti lety narodil, přišel po jedenadvaceti letech tančit“.

S tou myšlénkou, polo něžnou, polo mladou překročil hostinský práh.

Zábava byla už živá.

Šenkovna proměněna v taneční sál, bývalá jeho ložnice v hernu.

V sále už tančili.

Postavil se do dveří a tváří jeho přešel úsměv. Jak se mu to zdálo všechno naivní, prost'oučké, ale milé. Pro muzikanty vystavěna byla tribuna, červeněbílá draperie splývala po ní až k zemi. Okno bylo ukryto pod úbělem záclon a se stropu z rohu do rohu a do prostřed k mnohoramenné lampě v obloucích se vznášely pestré řetězy papírových kroužků. Kde co se dalo, okrášleno bylo růžičkami, stužkami a chvojím: i obrazy i zrcadla i dvěře, ba i krucifix byl celý zelený a po stranách stromečky mu stály jako malované na bělounké půdě zdi. A všude, kam se oko obrátilo, vidět bylo smrčí, tam křížek malý, tam hvězda tmavá – tam zas celý věnec zelený kol obrazu Anděla Strážce a chvojím obtočen byl i kapelníkův pult, na kterém ležely sežloutlé noty. Vůně čerstvě natrhaných větviček prolévala se sálem a bylo mu, jakoby ani nebyl v taneční síni, ale smrkovém háji.

Přes zrcadlo shora na obě strany rozhrnut byl růžový organtín, posypaný zlatými hvězdami. Dáma po dámě docházely k zrcadlu a jemným dotekem prstů opravovaly si vlhké ještě účesky. Jiné v neposkvřených posud šálech vedly se sálem. Dámy z pošty, nadučitel s

¹ Převzato z MRŠTÍK V., *Pohádka máje*, Praha 1897 (redakčně upraveno).

paní, jeho kolega z Kynic, lékařovy slečny z Rosic, židovky, židi, farář z Domášova, farář z Kynic, myslivci z okolních revírů, jejich mládenci a dcerky, správci velkostatků, několik váženějších rolníků se svými maminkami, všechna ta strakatina nejbližšího okolí dala si tu dostaveníčko a nechybělo mnoho, „representace“ ostrovačického kraje byla skoro úplna.

Ríša pohlížel na dávné svoje známé z dětských let.

Farář z Kynic sešedivěl, učitel se spad', Schulzové židovce vypadly dva horní zuby; Fritz jako vždy červený ve tváři s hlavou jako mléko, plný řetězů a prstenů, potřepával pravou nohou a kolem se rozhlížel zrakem, jemuž patřil celý svět. Maryšler lhal až po dnes v ruce pahýlem ustřeleného palce přidržuje kočičák, Svoboda z Říček kouřil trabucca, žid Wainer z Řičan mlsal a dolním rtem dlouho vždycky s vousů olizoval plzeňské. –

Nejmilejší bylo ovšem podívání na mladé žabky, které s Ríšou sedaly kdysi v jedněch lavicích a dnes už v dlouhých sukních daly si sloužit jako kterákoliv dáma z velkých salonů. Ríša byl milovníkem mladých děvčat a na nich také utkvěl pohled jeho nejdéle. Obdivoval krásné, dlouhé pletence doktorovy slečny z Rosic, u slečny Ludmily z pošty liboval si nejvíc krásný, živý zrak a na titul královny plesu zdála se mu činit největší nároky Maryšlerova Cilka, mlad'oučké, koketní stvoření v růžových šatech, s kyticí kamilek v kaštanových vlasech. Malé, křehoučké, trochu zlomyslné, na duchu poněkud zanedbané děvčátko, ale krásné, krásné, šij měla jak labuť bílou, čelo padlý sníh a v očích vlídné usmání.

Než právě, kdy ji Ríša v duchu růžovou, mlad'oučkou a svěží jak ráno v mocné své náruči na trůn vynášel krásy všech krás, – semlelo se cosi v zadní světnici a Ríša vypustil Cilku z náručí, zapomněl na ni a cele se věnoval tajemství náhlého toho ruchu v zadní místnosti.

Ohlédnul se a viděl:

Milka přiběhla k Cyrile z pošty, Cilka k Ludmile, kývly na kupcovu Vali a všechny sborem vyběhly komusi naproti.

„To je dost!“ řekla i stará paní z pošty a také vyšla za nimi. Byla to staříčká už dáma s ohnutými zády, bezzubými rty, ale milá každým svým slovem, každým pohnutím.

Obrátila se na polo k Ríšovi a pravila s důrazem na každém slově, jak mívala ve zvyku:

„Přijela Helena z „Komory“. To uvidíte krásné děvče! Něco takového jste ještě neviděl.“

„Tak je krásná?“

„Na,“ luskla stará paní rty jako na koně. – „Uvidíte.“

Ríša chtěl vstát a přesvědčit se sám, ale v tom mu napadlo: „Helena? Z „Komory“? Která by to byla? Ah, Bože,“ – vzal bradu do ruky – „snad“ a v duchu počítal léta. Revírník

„Pod komorou“ – ten že by byl ještě živ? To musí být už velice starý! A Helena, Helena – byly čtyry ty dcery, Albina, ta umřela, Anna, Gusta – to bude ta nejmladší. – Tu neznám. – A znám, tenkrát to bylo takové nepohledné, pihovité děvče – ta že by teď byla tak hezká!? Možná. Ženské jsou jako hmyz – housenka nestojí za nic a pak se z ní vyvíjí nejkrásnější motýl.“

Zdvihnul hlavu a chtěl se jít podívat.

Vešla.

Hluboké ticho zavládlo sálem; hosté ustupovali stranou, jako když se blíží vzácná nějaká osobnost. A všem bylo pojednou, jakoby do dusné místnosti zavanul příjemný dech lesní samoty. To rusalka horská opustila tajemnou svou skrýš a přišla se podívat sem do tichého údolí, jak to vypadá u nás. Vešla nesměle, překročila práh a zarazila se – oči divoce se jí rozlítly po sále a hledaly pomoc odkudsi ze zadu. Než, plesnivý její otec jemně ji vzal pod paží a poklonil se „staré paní“, svěřuje jí svoji dcerku.

„Matky už nemá, vemte si ji za dceru.“

A hned se zas vrátil mezi svoje známé.

To bylo vítání, volání, ctění! Se všech stran hrnuly se dotazy, stařeček nestačil odpovídat na každý zvlášť. Kde tak dlouho byli?! Že se přece jednou vybrali a podívali se mezi lidi!

„My všichni už myslili, že jste do sněhu snad zapadli nebo zemřeli. Tak zapomnět na všechnen svět!“

Starý revírník, drobný, malý mužiček s bleděmodrýma očima a dlouhými bílými licousy přes špičatou bílou bradu, usmíval se tichým úsměvem starých lidí. Hlučné uvítání lichotilo staříčké jeho duši, potrhoval ramenem stíženým dnou, usmíval se a hladě každému ruce dlaní, pološeptem odpovídal všem najednou. Byl trochu přihluchlý, musilo se na něj křičet a ústa těsně k uchu dát, aby rozuměl.

Kde byl tak dlouho? ptal se ho kynický pan farář a revírník, nastavuje tvář, tichounce šeptal velebníčkovu do ucha, jakoby i on byl hluchý: „Už jsem starý, velebný pane, velice starý. Už to nejde, jak to chodávalo. To už nejsou ty časy, kdy jsem běhával kopec nekopec – z dědiny do dědiny. Nohy... nohy!“ vykřiknul, bolestně zvyšuje hlas a dotýkal se při tom rukou kolena, jako tam že to chybí.

„A jak pak lesy?“ ptal se velebníček, usmívaje se mu do jeho krásných, modrojasných očí.

„Jak?“

„Povídám lesy, – jak lesy!“

„Ja,“ odpověděl chytře revírník a strčil hlavu do ramen: „– to musí být, – to bolest', nebolest', – povinnost' je povinnost', ale to nemusí být. – A jak pak – partičku,“ skočil pojednou v řeči – „zahrajem si? Kde pak je pan Blažíček – a velebný pán – no, to jsem rád – to jsem rád –“ a zase komusi tisknul a ruce hladil dlaní, vyptává se, co dělá jeho manželka. Pak se obrátil, vzal velebníčka jemně kolem pasu a vedl jej k nízkému, malému stolku v zadním pokoji, kde hořely už dvě svíčky a taroky ležely na stolku.

Takový byl způsob, jakým revírník uvedl svou dceru do světa. Ostatně byla tu stará paní a Helenčiny kamarádky, by úlohu tu vykonaly za něho. Také jakmile shlédly Helenčinu zlatou hlavu ve dveřích, jak sestry kolem včely shlukly se kolem ní a vedly ji na hrbolatou, nerovnou podlahu šenkovny. Ale hned místnost' sama svou podlahou, lidmi a bláznivými cetkami učinila na ni dojem odpuzující. Odtud ten plachý, divoký pohled sálem. Lekla se té strakatiny kolem sebe a ticha, které provázelo její vstup; byla by nejraději pryč utekla zase zpět.

Svraštila obočí a v plachém tom pohybu kročeje hotovém ku skoku nazpět činila dojem srnky, kterou vyplašili z lesa a hnali v širý, strašný svět.

Než, v tom jí do jemných, rozšířených nozder zavanul lahodný dech pryskyřice. A tu si všimla toho chvojí zeleného kolem sebe, kterým obtočen byl celý sál. Oči se jí usmály a jiskřička úsvitu zahrála jí v čistém úbělu zoubků. Rázem zapomněla na všechno nemilé a bylo jí pojednou, jakoby se byla doma ocitla uprostřed háje, pod svými bory a sosnami, jejichž vůně zapadala do stísněných jejích prsou. A už jí nebylo tak nevolno, provázena otcem, krásná a usmívající se vyšla „staré paní“ vstříc, dala se odvésti od ní sálem tam na tu lavičku nízkou mezi dvěma okny, kde nad hlavou jí visel v chvojí ponořený krucifix. A jako slípka, když polekané kuře běře pod své peruti, ujala se jí „stará paní“, přisedla k ní a zavedla s ní hovor o zimě.

Lehoučký šumot protáhl sálem, odkudsi z leva zazvonil veselý ženský smích; Helenka z prvu se ani neodvážila pozvednout oči, teprve nyní vyhrnula řasy a viděla, že několik párů očí je upřeno na ni. Krev se jí nahrnula do tváří, v uších jí začalo znít – ropot hlasů v nesouvislém zmatku pohvizdajících houslí a lkavé pikoly hlučel kolem ní. Tušila, že předmětem všech pohledů je ona, a bylo jí pojednou do pláče a stydno tak, jakoby stála na pranýři na pospas pohledů všech.

Teprve po chvíli se upokojila, když hudba začala hrát.

* * *

Byl to první její ples. Před tím nikde nebyla, nikam nechodila a tančila-li kdy, tančila jenom se svými sestrami. Od té doby, co nad nebožkou matkou začala růst tráva, jakoby se světa byla zmizela. Když se do něho vrátila, lekla se tolika lidu najednou. Nikdo ji neočekával, překvapení zračilo se v tváři všech.

Proslýchalo se o ní, že roste do krásy, ale tak krásnou si ji přece nikdo nemyslí. Bylo jí teprve šestnácté let, dítě ještě, ale jedno z těch světlých zjevení, jakými se zřídka chlubí matka země. Nesměle kladla nožky, nesměle se dívala, ale jaká byla právě v nevinné té zdobě polodětských půvabů! Kdo ji znal jako školačku, nikdy by byl neřekl, že vyrostete v takový květ.

Až do nedávna nikdo o ní nevěděl, nikdo o ní nesoudil, – v lesích zrozena, k lesům připoutána láskou i osudem, žila sama sobě život tiché samoty a nepozorována ve stínu stromů vykvetla jako fialka. A tu pojednou dryadka hor přestrojená objevila se mezi lidmi a rozhlížela se modrýma svýma očima kolem sebe, bílýma rukama tiskla rusé svoje vlasy na spáncích a nožky opatrně kryla pod obrubu šatů, aby nikdo neviděl, jak jsou malounké... Lehounká jak peří sechvěla se na přistavenou lavičku a kdo na ni pohlédl, cítil, že samo nebe seslalo v ní na zem jednu z nejčistších svých bytostí.

Měla na sobě šaty modré, kolem boku spjaté atlasovým pasem barvy jen o poznání světlejší, který šerpou po boku jí splýval na stranu; na bílé šňůře kolem boků jí visel vějíř z růžových per. Za pasem měla bledou růži ukrytou v chumáčku tmavých fialek. Když se zapomněla, z pod obruby šatů vykoukly jí uzounké špičky bílých střevíčků. Nebylo možno vymyslet prostějšího úboru, než milou, třebaš naivní, při tom ale nevýslovně tklivou harmonii modravého toho roucha, růžových per a bílých střevíčků. Vlasy měla přihlazené k spánkům po venkovském způsobu a na zad shrnuty v prostou úpravu dvou hustých pletenců; každý z těch pletenců byl na konci ovázan temně modrou sametkou. Když vstala, vlasy sáhaly jí až hluboko dolů... Ve tváři byla bílá, až světlá, jakoby se v mléce koupala, živila rosou, ba zdálo se, že i krev měla světlejší než lidé jiní. Tělem byla nevysoká, ale štíhlá a jemná a měla krásné pohádkové oči; modrá jejich barva se rozlévala bílou její podobou, tvář plna byla jejich lesku a smutné, divně zamyšlené krásy. Když mluvila, rty její jakoby se rozpukly: byly červené a živé jako krev; kdykoliv se usmívala, shrnuly se vždy na jednu stranu a obnažily dvě řady drobných, dětských ještě zoubků. Jednu chvíli tak prudce pohodila hlavou, že jeden z jejích pletenců, který „stará paní“ právě v rukou vážila a ukazovala své sousedce, vysmykl se této z ruky a přes kulaté ramínko svezl se jí na prsa a odtud na útlý, mladý její klín...

Sehnula rozpačitě hlavu a hrála si s atlasovou svojí šerpou. Ve zlaté úpravě vlasů ležel nyní světlý profil její tváře, jemně vykroužená brada s důlkem uprostřed a malé, ku hlavě

vkusně přitisknuté ouško. Pojednou, jakoby ji omrzela dětská ta hra s atlasovou šerpou, zdvihla hlavu nazad a krásným pohybem ruky přehodila vlasy zpět. Oči zbožně obrátila vzhůru ke stropu a dlouhý, těžký vzdech vydral se jí z prsou; krásná hrud' se jí při tom vzedmula a průhlednou rouškou mušelínu prosvítla bílá její pleť. Měla mírně vystřižený krk a nahé místo křížem přeložené průsvitnou rouškou. – Bože, jak si tu připadala pojednou osamocená, opuštěná a zbytečná, zbytečná při vši pozornosti, kterou jí věnovaly karamádky, při vši té novotě a nevidanosti strakatého života, kterému nerozuměla a smysl jeho jedva chápala!

Jediným tím povzdechem jakoby se vyplakala uvnitř, – oči se jí vyjasnily. Helenka už klidně dívala se s jedné osoby na druhou. Hudba hrála, páry tančily – osaměla. Zdeňce poklonil se jakýsi pán a v náručí ji odnesl do prostřed kola. Také Cilka už se vznášela v růžových svých šatech a usmívala se na ni přes rameno shrbeného pána. Stará paní odešla kamsi do vedlejšího pokoje.

Helenka užila vhodného toho okamžiku, uklidila se stranou do zastrčeného koutku u prvního okna od síně a skryla se mezi záclony. Tam jí bylo líp. Nikdo na ni neviděl a sama viděla všechno. Jen aby do tance ji nikdo nebral, pane Bože, jen to ne. – Tak jí srdíčko v prsou poskočilo, když si pomyslíla, že by také tak někdo mohl přistoupit k ní, také tak se jí poklonil a vyzval ji k tanci... Uměla tančit, ale netroufala si. Tenkrát byla ještě malá; její sestry, dokud byly doma, zvláště Gusta, učily ji prvním krokům valčíku a polky, i při klavíru tančila už potom skoro dospělá, ale to byly sestry, kdežto tady – stud jí zkrvavil běloučké líce a celá hořejší polovice jejího těla skryla se za bílou záclonou...

Ale než se nadála, stál už někdo u ní. Přistížena v rozpacích, tak byla pomatena v tu chvíli, že nevěděla kam s očima, kam s rukama, kam s celým tělem. Neřekla ani „ano“ ani „ne“ a jen bojácně obrátila oči vzhůru, jakoby se teprve ptala, co ten člověk po ní chce. Ale viděla už jen černé, hladce přičísnuté temeno hlavy, jejíž vlasy na dvě strany rozděleny byly bílou, až kamsi za krk spadající stezičkou. Než se vzpamatovala, černý pán byl už tentam a jen podle té stezky na hlavě táhnoucí se od temene za límec poznala jej v tmavé skupině pánů. Cosi jim vypravoval a červený v tváři smál se do bílého šátku.

Pak už nikdo pro ni nešel.

Nyní teprve si rozvážila, co vlastně provedla. Zastyděla se, ale pak se usmála a byla ráda: teď aspoň nikdo pro ni nepřijde.

Dohráli.

Cilka vysmekla se svému pánu z náručí a přisedla k ní.

„Proč jsi nešla?“ ptala se.

Helenka vypravovala, jak se to stalo.

„Který to byl? – Ten? – A! – to je žid. To já ti najdu jinakého tanečníka“ – a chtěla vstát.

„Pro Boha ne,“ stáhla ji Helenka zpět. „Ne, ne – ne – já nechci!“

„Jednou musíš začít.“

„Já vím, ale dnes ne, – jenom dnes ne, až jindy.“

„Ty jsi divná. A nač tu jsi?“

„Tak – podívat se.“

„Vždyť ty ani nevíš, co to je – tanec!“

„Aťsisi.“

Pak se hovor svezl v jinou stranu a Helenka vypravovala Cilce, co je u nich nového. Hned byla veselejší, hovořila, usmívala se a bavila se s karamádkou svou jako se svou duší. Francouzský králík, ten, co tak vždycky po pokoji běhal a se vším si hrál, – „už není“, pravila lítostivě. Chodil za ní, chleba z ruky jí bral a je tomu tři dni, našla jej mrtvého. Složila ruce, snesla je na klín a vyhlédnuvši kamsi do prázdna vypravovala dále. Srnku jim někdo otrávil; tři dni pro ni plakala, tři noci nespala, čtvrtý den jí přivedli jinou, ale už to nebyla ta, to už nebyla „Lucka“ – lekala se nesmírně a pak, aby ji zas někdo nezmařil. Dala ji tedy odvésti zas do lesa... Z Broka se dělá hrozný dareba. Jinde ležet nechce než u ní a převalí se, kde mu napadne. Onehdy s lůžka prackou stáhl její šaty na zem, svinul si je do věnečku a na ně. Přišla, právě když si lehal, a tolik mu domluvila, že zalezl pod lůžko a odtud jen se tak ohlížel po ní, kdy už tomu hubování bude konec. V letě je s ním ještě větší kříž. Jinde být nechce než na sluníčku na dvoře nebo v zahrádce a tu záhon nezáhon, kvítek nekvítek, kde sluníčko svítí, tam se převrátí. A jakou škodu při tom způsobí, to si nepomyslí. „Tak Bůh ví, co s ním budeme dělat“ – dodala – „snad ho budeme muset uvázat nebo do boudy zavírat – už to s ním není a není k vydržení. – Martě onehdy snědl celý hrnek sádla, potom zas krajáč mléka v komoře jí vyvrátil a tak škoda na škodu. Strašlivý pes!“ zapomněla se a vykřikla skoro na celý sál. Pak se náhle odmlčela a probírala se v myšlénkách, co by ještě pověděla.

Sem že by nebyla šla, ale tatínek nedal, tatínek chtěl, že radši doma zůstane, než aby šel sám. „Vždycky jsem byla sama doma, nikdy jsem nikam nechodila a najednou: „pojedem!“ A hned šaty šít, do Brna s Martou, oblékli mě, naložili na sáně a tak. A co já tu? Tančit se mně nechce a teď jen abych se dívala a čekala, až bude po všem.“

A tak švitořila as dvacet minut, než začali hrát: jak vlaštovička, kterou vyvádějí z hnízda, obrací krček, hlavu nazdvihuje, dolů se dívá a šveholí při tom sobě pro radost i jiným. Cilka jako dospělá a zkušená už v tajemstvích tohoto světa dala si všemožnou práci, aby ji

přemluvila a bojácnou uvedla v let: „pojd“ – pravila – „neboj se, nejsi malé dítě, jednou se pustit musíš,“ naléhala stále a aby ukázala, jak už sama létat umí, vznesla se jak obláček nad zem a zmizela v sále.

Muzikanti spustili intrádu a pro Cilku si přišel tentýž černě oděný pán, co ji prve odvedl k tanci.

Vlašťovička zase osaměla a dětskýma svýma očima bloudila sálem. Chvíli se tak dívala na poletující kolem párky, pak se ohlédla po stojících pánech, až utkvěla na jednom z nich, který ani nevypadal jako ostatní; měl na sobě čamaru a jako dvě černá pírká rozkládaly se mu na obě strany dvě čárky jemně přihlazených knírků. Zdálo se, jakoby i on byl přišel více, aby se díval, nežli se bavil: stál ve dveřích hlavu loktem podpíraje o veřeje dveří a po rtech mu přecházel poloutrpný jakýsi úsměv.

Líbilo se jí to sebevědomé jeho usmání a ráda by byla věděla, kdo je ten pán... Ale v tom už zase byla očima na druhém konci sálu, odtud na stropě, na zemi a konečně sklopila oči a nedívala se nikam. Rozpačitě rovnala si vlasy na spáncích a ani se neodvážila oči pozvednout, aby se nezdálo, že vyhledá někoho k tanci. Trvalo chvíli, než se zahleděla zas do vířícího kola tanečníků. U dveří do vedlejší místnosti jak u česna úlu hejno černých včel tlačilo se jich několik.

Z dlouhé chvíle prohlížela si Helenka svoje okolí; kolem dokola sálu posedaly obstarožné dámy a s jakýmsi usmívavým klidem v očích dívaly se, jak se kolem vznášejí mladé jejich dcerky, černě odění páni jak je tisknou na vyžehlená prsa.

Nejživěji bavily se dvě židovky v bílých šatech jako sních, s rudě tmavou růží v hrubých, až do modra přecházejících černých účeskách. V Helence vzbouřil se všecken mravní stud, když je tak viděla ve tvářích červené, na prsou nahé, jak těma očima svítí, rameny kroutí a bílé svoje zuby ukazují přes obrubu bělostného vějíře. Netančily v tu chvíli a bavily se v rohu s jakýmsi...

Cosi jako stín přeletělo čistým jejím čelem, když viděla bavit se s nimi toho, jehož před chvílí viděla ve dveřích. V pravé ruce držel kapesník a cosi jim vysvětloval; židovky kroutily hlavou, jakoby říkaly „ne, ne, ne“ – a ta starší na to pravila hrubým, mužským skoro hlasem tak, že to i Helenka slyšela:

„To nám nepotřebujete povídat, to my už dávno víme!“ – a dala se do smíchu.

„Čemu se směje?“ ptala se Helenka sama sebe, nechápala. Nevěděla ještě, že se ženy dovedou smát i tehdy, když se není ani čemu smát.

Zavolala Cilku a ptala se jí, kdo jsou ty dvě dámy.

„Ale, – takové kokety,“ – odpověděla Cilka – „židovky.“ Jmenovala je jménem; jedna se jmenuje Saba, druhá Berta, ale pak nechala židovek a dala se do hovoru o černém jejich vis-à-vis.

Ptala se Helenky, zná-li toho pána tam.

Helenka neznala.

„Ani si s ho nevšimla?“

Helenka se začervenala a zapřela ho jako Petr Krista.

„Nevšimla.“

Cilka přisedla k ní.

„Přijel z Brna, schválně na ples. – Ale ty ho jistě znáš.“

Jmenovala Ríšu jménem.

„Ríša. Ríšu neznáš? Vždyť k vám chořoval.“

„Kdy?“ – obrátily se Helenka na Cilku příkře a zdála se být uražena.

„Za Stanislavem, o prázdninách.“

Na jmeno se Helenka pamatovala, podoba jí vymizela z paměti.

„Co na tom,“ pravily Cilka a otevřela hubičku jakoby čekala, že vlitne něco do ní. Pojednou, jakoby procitla, přerušily mlčení a vypravovaly Helence, co všechno věděla o tom, jehož jmenovala Ríšou.

„Studuje v Praze, v Brně byl na svátcích. Za pár let může být doktorem práv nebo státním nějakým úředníkem, nezludračí-li se. Tatínek povídal, že se z něho stal hrozně lehký člověk. Špatně se učí, při maturitě jen proklouz’ a v Praze do přednášek prý ani nechodí. Studenti z Rosic to o něm vypravovali, jak tu byli o Vánocích, a povíдали, v kavárně prý až do rána někdy hraje v karty.“

A ještě mnoho jiných věcí vypravovala Cilka o Ríšovi, ale Helenka už jí neposlouchala. To všechno byly pro ni příliš cizí věci: maturita, karban, kavárny, co jí bylo právo, universita, doktorát, hluchý pojem úřednických kariér!/? Koketerie židovek byla pro ni větší hádankou než celá právnická fakulta.

Když Cilka odešla, rázem na všechno zapomněla, co jí Cilka vypravovala, a oddala se pozorování nevysvětlitelného zjevu nebojácných židovek. Měly kolem sebe pánů mnoho, už je téměř ani vidět nebylo pro černou hradbu nastavených zád, jen spodem prosvítaly bílé obruby jejich šatů a koketně, stranou lehce vyvrácené jejich střevíčky.

Co jí bylo nejdívnější, byly rozpustilé jejich způsoby a pak to, jak se jen taková dotěrnost’ může někomu líbit. Ta mladší, Saba, počínala si jako posedlá. Hlavu hned na pravo, hlavu hned na levo, toho se dotkla vějířem, s tím zažertovala slovem, pak šeptla komusi něco

do ucha a na konec vyběhla a oběma dlaněma tisknouc svoje spánky, jakoby nechtěla ničeho slyšet, utíkala z kruhu ven. Brzy se však do něho vrátila a jakoby se nic nebylo stalo, žertovala s pány dál. Všude jí bylo plno, volala i přes celý sál a v tanci byla jak vítr.

Berta byla už jemnější; za to si libovala v jakési příjemné hře očí a ještě svůdnější hře zubů, ve kterých se každý mohl vidět jako v zrcadle. Také se víc usmívala nežli smála, rozhrnujíc při tom ústa na celou šíř, aby dobře bylo vidět obě ty sanice opravdu nádherných zubů.

Polka přehlušila jejich smích, páry daly se do tance.

* * *

Hrála venkovská muzika, ta lkavá, ta divná, smutná píseň moravského kraje, jejíž srdcejemná vroucnost tolik rozehřívá a rozteskňuje zároveň...

Helenka naslouchala měkké té lahodě tanečních zvuků a cosi jako sladké zemdlení, milostiplná bolest' sevřela jí útroby. V tom zapomenutí sebe jen jako snem viděla, jak se před ní ruce točí, plave mušelín, šátky jak věnečkem se vinou kolem do kola... Zvuky se rozlévaly sálem, stenaly housle, křídlovka plakala, klarinet s ní... A srdce zrovna zmíralo v sladké té dřímotě snivého nářku, nevýslovná úzkost' projímala údy a duše její všechna se ztrácela v náhlém tom probuzení blouznivého toužení, chladná a přísná až doposud roztála jak sníh a aniž tušila, rozmar tance strhl ji s sebou.

Na pravo, na levo, věncem splynula s ostatními, kam jí smýknul hoch, kam jí točila hudba, tam letěla s ní. Malá závrať ji pojala při pouhém pomyšlení, že by jednou také tak mohla tančit, také tak žít... Srdce se v ní lehce třáslo strachem o každé pohnutí, o každý krok... Stěny se s ní točily, muzikanti letěli kamsi na levo a hlava na hlavě, na mraku mrak, celá houšť ohromných a strašných těl valila se proti ní a hrozila ji povalit... Násilně roztrhla víčka a... černá ta massa se rozpadla v nic a jak voda splynula zase s ní v rozmarný, barevný vír. Tančila s sebou.

Co tak snila, ani nevěděla, že přestali hrát.

Tleskot několika rukou vyrušil ji z opojného snění.

Hlava se jí mile točila, nožky se pod ní třásly.

„Oh!“ sáhla si na čelo a zase tak z hluboka, z hluboka si povzdychla jako před chvílí. A teprve nyní viděla: kolem přecházejí uřícené tváře, rychle oddychují prsa... V hovoru plovat smích, ve smíchu umíral šepot zamilovaných. A muzikanti už zase brali housle do rukou, kapelník smyčcem měřil znamení a tanec začal znova. Ještě rychlejší, ještě divočejší nežli byl

první, polka překotná a prudká zamíchala všemi barvami a bílé skvrnky, nahé krky, lokty obtúlená poprsí jen jen se míhala kolem, zase těla se točila přitisknuta k sobě, prsa se dotýkala prsou a mizela v letu, nohy se proplétaly... tam sukně bílá, tam stuha tmavá, za ní růže v černých kadeřích, všechno jako letem vlnilo se světlým prostorem, – obrysy se mátly, kontury se svíjely, na stranu kamsi padaly hlavy, jak pěna ve středu se stácel šatů sníh a jen chvílemi vždy v žlutém svitu lamp zazářila převrácená plocha čel. – Helence bylo až úzko při pohledu na překotný ten chvat, divoký úprk honících se soudruží, oči se jí přivíraly, dech se v ní úžil, smutno jí bylo, a byla ráda, když vřeštivá a závratná ta honba kvapíku přešla zase v snivou, lahodnou, v tu divně lkavou píseň sentimentálního tria, v jehož kouzlu všechno se jí zdálo mírnější a krásnější. Rozšířila oči a cítil volno na prsou, pila do sebe tu horkou atmosféru tance, v jehož vlnách potácel se tu před ní celý svět. Spita víc nežli ty, které se tu před ní kolíbaly hudbou jako zmámené, s rozkoší se poddávala radostnému hýření, jehož smysl tušiti se zdála i rozechvěná její krev.

A tanci nebylo konce... Těla už jen se motala, jak na vodě zvířené vlnky převalovala se přes sebe, jedna vrážela do druhé, hned ta odpadla stranou, hned zas druhá a jiná se přihrnula na její místo, tu černá hedvábná záda se zableskla v světle, tam šáteček jak pěna bílý převrátil se na vzduchu, pak černé vlasy vystřídaly rusé, bílé šaty černé a za těmi zas Cilka proklouzla – v růžových šatech – a roztála hned, jakoby ji vítr zdych'. A všechny kolem a kolem na jednu stranu třely se ty kruhy o sebe, proplétaly se navzájem, hned na různu se braly, hned do sebe se kladly, barva s barvou proplétaly se za sebou a všechny najednou kroužily kolem jednoho bodu uprostřed sálu, nad kterým lampa visela a ohromným svým stínítkem dolů srážela své jasné světlo po temenech hlav a rozkřídlených ramenou. Jako kleštěmi drželi se všichni navzájem, páni dámy kolem pasu, dámy pány kolem krku a všichni spiti, všichni rozechřáti nedbali ústrků, nedbali ran, bez paměti hnali se kruhem, až naposled se zatočili, naposled se přitiskli k sobě a v náhlém spádu finale rozpadli se na dvě strany, páni dveřmi se hnali ku svému pivu, dámy uřícené, červené v tváři, se šátečky v rukou na stranu se vedly k oknu, kde bylo chladněji.

Helenku obstoupily obě její karamádky a vyburcovaly ji. Snila o pěkném tanci. Také ji tak někdo za ruku vzal, v kříži ji prohnul a kolem s ní zatočil, až ledva půdy se dotýkala a jako na křídlech vznášela se nízko nad zemí; letěla, letěla, nevěděla ani kam. – Dítě loučilo se s nevinným svým snem, mlad'oučká její prsa poprvé tu vzkypěla bojácnou, nepoznanou rozkoší. V tu chvíli také poprvé ucítila bolest své samoty a karamádky zastihly ji nespokojenou, rozmrzelou, nejraději by byla šla domů.

„Nechte mě, nenutěte mě,“ bránila se karamádkám, nutícím ji k tanci. – „Já nechci,“ dodala vrtošivě a Cilka i Zdeňka i „stará paní“ pohlédly na sebe, usmály se nad ní a nechaly ji.

„Stará paní“ pokusila se pak ještě několikrát, pobavit ji aspoň „svým“ způsobem, ale Helenka dětinně hrála si rukou po hranách lavice a na některé její otázky ani neodpovídala.

Nebyla hloupá, ale nechtělo se jí.

A už ani tanec ji nebavil. V nejživějším ruchu vzpomněla si na tichou svoji světničku a v duchu se už viděla na bílém svém lůžku, odkud hvězdy vídala oknem, jak plují nocí a mezi nimi měsíc se ubírá nebem nad zasněženou zemí.

V tom přisedl k ní kdosi.

Ne dáma, ale pán.

Lekla se černého toho šatu, který se tak nepozorovaně přikradl do jejích snů.

Prudce uhnula stranou, stáhla mrzutě obličej a bokem hleděla před sebe; ani do tváře mu nechtěla pohlédnout, nevěděla proč, ale přála si, aby už byl pryč. „Co tu chce, Ježíši Kriste, vždyť ho ani neznám.“

Ale černě oděný pán v čamaře, s bílou kravatkou kolem krku a s třemi černými knoflíčky v jedné řadě za sebou na vyžehleném poprsí – duše nedobrá – nedbal jaksi jejích rozpaků, přisedl ještě blíž a beze všech okolků přímo se jí zeptal, pamatuje-li se na něho.

Na otázku tu nebylo jiné odpovědi, než vyjít s barvou očí ven. Pohnula hlavou, zvolna vyhrnula víčka a tu na něho pohlédly takové krásné oči, jakých ještě neviděl. „Pane Bože, jaké to jsou oči!“ pravil k sobě Ríša a div ruce nesepljal, jak se mu líbily ty její oči. I bílé jejich rohovky proniknuty byly pomněnkovou barvou a celá tvář zalita byla jejich světlem. Ve stínu zakaboněného obočí byla to celá kola ležící v matném přisvitu sněhobílých skrání, tím širší a krásnější při večerním osvětlení, které v nich tančilo zlatou, jako zrnko drobnou jiskrou. Když sklopila zas víčka, jakoby světla před ním pohasla a místo nich chvělo se jen něco modré záře v řasách.

Neodpovídala.

„Jak, nepamatujete se na mne?“ ptal se jí znovu hlasem neklidným, ale nevýslovně milým a vroucím.

„Kdo jste?“ pravila přívětivě, ale vážně.

„Student,“ odpověděl jí Ríša vesele a sám se tomu zasmál. Představil se jí – uvedl své jméno s příjmením a ihned se odvolal na dětská svoje léta. „Na Ríšu se nepamatujete?“

Zavrtěla hlavou.

„Stanislav, váš bratr, byl můj nejmilejší kamarád.“

Nepamatovala se.

„Chodíval jsem k vám „Pod komoru“ na třešně, na jahody – moje matka s vaší maminkou byly karamádky.“

Nevěděla o ničem.

„Se Stášou po zahradě i po lese jsme sháněli, ptáky jsme chytali, raky lovili ve vašem potoce, po vozích jsme lozili a jednou dokonce hrála jste si s námi i vy.“

Helenka se usmála.

„Ó, to se hrozně mýlíte,“ pravila, „já si s chlapci nikdy nehrála! – A kde jste teď?“ odvrátila pojednou hovor stranou s taktem, kterému se Říša až podivil.

„V Brně, na prázdninách,“ odpověděl. „Pozítří pojedu zas do Prahy.“ A zase se jí tak krásně do očí zahleděl, jakoby ji uřknouti chtěl. Zamhouřila ještě více oči, aby ho raději už neviděla, a umínla si, že se na něho už nepodívá, kdyby nevím jak tomu chtěl.

Ale Říša se jen potutelně usmál a jakoby si řekl: „co pak já se do těch očí nepodívám!“ – přisedl k ní ještě blíž.

Helenka uhnula stranou o tolik, o kolik on se přiblížil k ní; mráček nevole přelétl jí tvář.

„Od té doby, co vám bratr umřel, jakobyste do vody byla zapadla... Nebyla vy jste také v Brně?“

„Byla,“ odpověděla ochotně, „ale jenom krátký čas.“

„V ústavu?“

„A jak vy to všechno víte!“ pohodila hlavou, ale ani tentokrát mu nevyhlédla do tváře; sešpulila hubičku a tloukla vějířem do levé dlaně.

Říša hlavní data z jejího života zvěděl od „staré paní“ a tu nechtěl prozradit.

Začal z jiného konce.

„To je divné, že jsem vás nikdy nepotkal.“

„Já nikam nechodila,“ odpověděla rychle.

„Nelíbí se vám v Brně?“

„Nelíbí,“ zatřepala rozhodně hlavou, že ne, ale odpovědi stále házela do zdi.

Říša polo zahanben, polo spleten neúspěchem svého dvoření, nevěděl už, co si počít má, aby Helenku vyplašil z její uzavřenosti. Až posud buď málo zvyklý nebo vůbec neobeznalý ve světě povah jemnějších – ocitnul se tu před ní jako před zlatým zámkem, z jehož zakletí nic ji nedovedlo vyrušit. Tu poprvé stál tváří v tvář záhadě, k jejíž rozřešení k ničemu se nehodily posavadní jeho způsoby. Ani slova, ani pohledy mu nepomáhaly. Říša pozoroval, že chladná zůstala i k nejrůznějším jeho vzpomínkám. A přece neustal, přece

setrval, cosi jej dráždilo k ní, z její tváře, její postavy, z celého jejího chování cosi jakoby mu slibovalo něco nebývalého, nepoznaného. A Ríša nevěda hned, co by vhodného s ní promluvil, setrval zatím v chvilkovém svém mlčení a oddávaje se tichému pozorování jejího zjevu, plnou duší dýchal do sebe vůni chladné té fialky. Už z pouhého jejího hlasu cítil, že na něho něco vane, čím okřívá. Z něčeho jakoby procitnul na chvíli, co nebylo pravým a jediným jeho světem, jiné daleko světlejší struny ozvaly se v něm. Ta poesie lesů a rozlehlých strání jakoby i na ní byla zanechala známku svojich stop, rozesnívala a přenášela v jiný svět. A oči pásly se na rozkošném tom kvítku ideální zahrady, v jejíž barvách koupal se tu celý její zjev. Cosi svatého bylo i v jejím rouše, stříbro nebeského světla chvělo se jí na čele, v očích měla celou nebes zář, ba i ty ruce měla jako svatá, – táhlé, útlé, pravé ruce svaté Cecilie, které stvořeny zdály se býti jen proto, aby se buď listy probíraly knih posvátných, nebo na varhany hrály v kůru zpěvů andělských...

„To jste byla ráda,“ pravil Ríša v snivém jakémisi roztoužení, které se pojednou tolik zalíbilo Helence. Nedíval se už na ni, hleděl před sebe a tak, jakoby sám k sobě mluvil víc než k ní. – „To jste byla ráda, když jste se vrátila domů. Tak je u vás krásně, tak ticho všude kolem vás, jenom ten mlýn vám klepával do oken a zpívali ptáci. Na všechno se pamatují, na každý strom i na tu studánku, která vám ve dne v noci hrčí na dvoře. Vy ani nevíte, co máte. Žijete v ráji a nevíte o něm.“

„Ó, vím,“ odpověděla Helenka radostně a pozvedla při tom hlavu. „To vy ani nevíte, jak já mám tu naši samotu ráda!“

A pravila to s takovým ohněm, takovým nadšením, jakého je schopna duše srostlá s něčím od dětství.

„A nezatoužíte nikdy po světě jiném?“ ptal se Ríša.

„Nikdy.“

„To jste opravdu šťastna. – V Praze, když tak sedám v kavárně sám a sám, a dívám se oknem na vodu a na Petřín, často si na vás vzpomínám.“

„Na mne?“ zasmála se Helenka a jak už mile byla naladěna, dodala s nelíčenou prostotou: „A nelžete, vždyť mne ani neznáte!“

„Znám vás, proč bych vás neznal. Řekl jsem vám přece, že jsem k vám chodíval.“

„No ja, co tenkrát, – tenkrát jsem byla ještě malá, ale teď – teď mne neznáte!“

„Však jsem já neřekl, že jenom na vás vzpomínám – na vašeho bratra, vaše sestry, na celou vaši myslivnu, na všechno i na vaše holuby, králíky, drůbež, zahrádky, pole, na všecinko, všecko vzpomínám – i na ten váš komín bílý, který jsem vyhlížel vždycky z daleka, jak nad myslivnou mává do vzduchu.“

„Co vy všechno nevidíte,“ pravila Helenka a sama se zamyslela nad tím obrazem své myslivny, jak šindelem kryta dýmem svým jak chochol mává lidem na cestu.

„Toho páva máte ještě?“ ptal se zase Ríša. „Zdaleka jsem ho vždycky slýchal a jak jsem vždycky oči otvíral, když jsem ke dvoru docházel a páv na kůlničce tiše proti slunci rozkládal své peří. Takovýhle měl vějíř,“ dodal Ríša a rukou opsal půlkruh ve vzduchu, který obsáhl bezmála celý sál.

„To taky není pravda, tak veliký ocas on nemá.“

„Nu, tak má menší – ale jak pak vy jste mu říkali? – počkejte,“ třepal roztržitě rukou – „já si vzpomenu. – Tak nějak jako „au – ou“ nebo.“

„Ale ‚pau‘, ne ‚au‘,“ – vykřikla Helenka a dala se do smíchu, „jak někdo pávu říkat může ‚au‘!“

„‚Pau, pau‘ se jmenoval, už se pamatuji. – Tož vidíte, že všechno vím. Co drůbeže jste měli a máte, myslím, doposud, krocanů, morek, perliček ale patnáct – všechno mám v paměti a vy se na mě ani nepamätujete!“ – otočil zas po ní Ríša svoje oči.

Zatočila hlavou.

„Ne.“

„Tož, jakou vy to máte paměť?“

Pokrčila ramenoma.

„Já nevím.“

Byl konec hovoru.

„Čtverylka,“ zvolal aranžér, pozdvihuje ruku a právě když muzikanti dohráli intradu, Ríša vstal, krásně se Helence poklonil, ona jemu poděkovala pokynutím hlavy a přesedla zas na původní svoje místo, odkud ji Ríša byl vyplašil. Byla vážná zas, ale tvář její dlouho ještě potom zachovala teplý jakýsi třpyt, jakoby se rozpomínala na celý ten hovor s Ríšou vedený tonem pro ni nevyhladitelným.

Ríša odešel, ale s Helenky už oči nespustil. Stará paní, sedící u prostředního okna, pohrozila mu prstem, nahnula se k Helence a pošeptala jí něco do ucha. Helenka se zapýřila, zmateně rukou přejela klín a zatékala očima po sále. Pak se usmála, ale neodpověděla na stařenčinu poznámku. Nutila se ku přemýšlení o věcech zcela vedlejších, jako: co dělá doma Marta a neteskní-li po ní Brok. Ale poznámka staré paní už jí nedala pokoje. – Viděla, že si ji Ríša opravdu neustále prohlíží a když i oči zavřela, bylo jí – jakoby se někdo na ni díval. Teprve, když začali tančit čtverylku, dodala si srdce a pohlédla do rozestavených řad, právě když párem postupovaly proti sobě. „Zase se na mě dívá, co na mně má?“

A nebyla to už jen kravatka bílá, krásně vyžehlená náprsenka, co viděla před sebou: celý jak byl, stál tu před ní a zvláště černých těch vousků si povšimla, které si hladil levou rukou na stranu. Nemohla říci, že se jí nelíbil. Byl prostředně vysoký a jak se jí zdálo, ještě velice mladý. Měl černé, veselé oči, husté, černé a nazad sčesané vlasy a ruce neobyčejně malé. Byl celý černě oděn a jen ta kravatka bílá, límeček a manšety leskly se bílými pruhy kolem zdravého týlu a útlých rukou. Když tančil, a zvláště, když v letu drobnou svojí rukou si přejížděl bílé, nízké čelo, nazad shrnuje havraní, do předu vzdorovitě se prohýbající vlasy, měl při sobě něco, na čem aspoň na okamžik spočinuly tiché její pohledy.

Zapřela ho prve. Pamatovala se na něho.

Chodíval k nim.

Ale tenkrát byl ještě takový maloučký. Nosíval krátké kalhotky, modré punčošky a klobouček nazad shrnutý. Také na jeho hlas se pamatovala – ale kdež už byly ty časy! Stanislav zemřel, Anna se provdala, matka jí zemřela, tak zůstala sama doma se svým přihluchlým tatínkem a s Martou, která obstarávala domácnost’.

Při těch myšlénkách měnily se před ní obrazy, střídaly se páry, ale ty dvě černé oči, které ji pronásledovaly od prvního okamžiku čtverylky, nedaly jí pokoje ani teď. I když s jinou tančil a s jinou se bavil, oči jeho na okamžik aspoň zabrousit musily tam, kde seděla ona.

„Bože!“ zasteskla si v duchu Helenka – „co pořád na mně má?“ A bylo jí při tom, jakoby se na ni upíraly oči všech. Studem hoříc chtěla vstát a odejít, ale nijak se k tomu nemohla odhodlat. Jako přikovaná zůstala na svém místě i čekala, čekala – nevěděla sama nač... A tak jí bylo čehosi líto za něho, že tak přede všemi... Svraštila bolestně rty a nedívala se už nikam. Chtěla jít do vedlejšího pokoje, kde seděl její otec, vzít jej kolem krku a říci mu: „Tatínku, tatínku, pojd’ domů, mně je tady smutno!“

A bylo jí smutno. Tatáž divná tesknota sevřela jí útroby, jako když před chvílí tu seděla sama a dívala se do veselého zmatku tance. – „Oh, já si pomohu! Já.“ opakovala ještě několikrát po sobě – „já – já.“

A hleděla novou posici pro svoje tělo tak, aby jí nebylo vidět do tváře a celou aby ji pokryly záclony; že ji sem vodili, že ji sem nutili, co ona tu, žalovala sama k sobě v ústraní a za záslonou rozestřela bílý svůj šáteček, aby osušila rychle svoje oči. Tak jí bylo, jakoby ji někdo byl urazil, v srdci jí ublížil, – židle ji tlačila, vzduch ji dusil, do hrdla ji štípal prach; všechno jí bylo pojednou protivné, prázdné, beze všeho smyslu, beze všeho života; na tisíc mil odtud byla by se cítila šťastnější, nežli v té místnosti zde, kde jí pojednou všichni připadali jako blázni. Dva kroky na pravo, dva kroky na levo, do předu, do zadu – „vždyť to

nemá smyslu!“ – zhrozila se v duchu. A jedinou tou myšlénkou jakoby se ocitla nade vším tím bláznovstvím navzájem se motajících párů, hleděla už na ně jakýmsi polo shovívavým, polo pohrdavým zrakem nade všechno povýšené bytosti. Přejela si šátkem oči, přetřela tvář a očima daleko čistšíma vyhlédla do prostřed sálu. – A ku podivu, jak zvláštní, divné vzezření mělo nyní všechno kolem ní. Jak se rychle změnil v ní i její zrak! Jedinou tou slzou jakoby se znovu byla zrodila; co ji před tím dráždilo, zdálo se jí pojednou daleko čistší, jasnější a vlídnější. Teskno jí bylo posud, ale dýchala už volněji, na duši jí bylo lehčeji i úsměv objevil se na její tváři, trpký, smutný, mdlý, ale přece úsměv. „A co,“ – pomyslila si – „ať se na mě dívají, když jim to dělá radost?“ pravila a ve vzdorovitém posunku hlavy nastavila čelo všem pohledům na odív.

Čtverylka byla u konce, po finále tančilo se ještě do kola. Hudba ukolébala Helenku v nové sny. Zmizelé představy vracely se k ní, zase žila jednou duší se všemi, procházela se sálem, ovívala se vějířem, bavila se jako všechny kolem ní. A tak snadné jí to všechno připadalo pojednou. Tak samo sebou se to všechno dělo: přišel pro ni pán, poklonil se jí, ona jemu se poklonila naproti, položila ruku na jeho rameno a čekala, až se před nimi uvolní kolo. A než se nadála, nožky už letěly sálem, tělo jak proutek províjelo se mu pod rukou a na pravo, na levo s proudem splynula v takt. A kolem ní hudba se točila, strop, stěny, lampa, guirlandy květin a zeleného chvojí, všechno se míhalo kolem ní, světlo jí tančilo v očích a když přestali hrát, chvíli se s ní ještě točil sál, letěly páry – procitla jako bez dechu. Byla unavena a jakoby opravdu byla tančila, v náručí cítila čísi teplo, ve tváři horký dech. V tom se jí zamihlo cosi v očích. Lekla se, jakoby to opravdu byl on.

Ale nebyl, – jen se jí tak zdálo. Zahlédla jej už na opačném konci sálu a spokojeně si oddechla. Převrátila oči na jinou stranu a byla ráda, že ji nikdo neviděl v tu chvíli, kdy v myšlénkách tančila s ním. Když ruce složila zas do klína a rozhrnujíc v prstech vějíř zamyšleně pohlédla před sebe, byla duší zase v rovnováze. Dámy přecházely kolem, muzikanti měnili své partesy. Uprostřed sálu stáli dva páni a rozmlouvali o něčem. Jeden z nich byl Ríša. Helenka nevěděla, o čem spolu mluví, ale ty posunky hlav, ty pohledy, kterými se obraceli oba stranou a přece na ni, – nebylo žádné pochybnosti, – mluvili o ní.

Prudce se vzpřímila a chtěla odejít.

Ale bylo pozdě už, – Ríša zdvihl ruku a dal hudbě znamení.

* * *

Kapelník se zdvihl.

Hrozné tušení zmocnilo se Helenky. Údy jí projel chlad a v tomtéž okamžiku cítila se jako v ohni.

Hudba už hrála, sál se vyprázdnil a k ní – rovnou cestou k ní šel Ríša.

Poklonil se před ní a oči celého věnce dam a roztroušených pánů upřely se na ně.

„Slečno,“ pravil Ríša s úsměvem levé strany knírků, – „všichni, jak tu jsou, vás prosí, abyste si aspoň jednou zatančila do kola.“

Helenka se třásla jako osyka.

„I pro Boha všemohoucího!“... dralo se jí z prsou ven, ale nebyla s to promluvit jediného slova. Zmateně rozestřela ruce před sebe, pohlédla na pravo, na levo a všimla si prázdné plochy sálu.

„Ne – ne – nenene n-ne!“ vyhrnulo se jí z hrdla, „prosím vás, pane Ríšo, nezlobte se, ale nechte mne být – až potom, jenom teď ne, až potom.“

Ríša v rozpacích nevěda co činit, přisednul k ní na stranu a těšil ji.

Ale neposlouchala. Shrnulo se k ní celé hejno dam, stará paní, karamádky její, Cilka, Zdeňka, Ludmila a všechny jí domlouvaly, všechny ji nutily. Helenka jen se jim v rukou kroutila, stírajíc jejich prsty s rukávů jako prach. A bylo jí, jakoby ji chtěly na popravu vést... bránila se, jak mohla, vymlouvala se, prosila, na konec svolila, ale – „až budou tančit ti ostatní.“

Ríša seděl mlčky vedle ní, bavě se pohledem na polekané její oči a ta prosebná, zvuky přeplněná, ke každé zvlášť a ku všem najednou se nesoucí ústa.

Jakmile Helenka prohlásila, že tančit bude, jen až tančit budou ostatní, dámy rozprchly se na všechny strany a třeba nebyla volenka, kde kdo se namanul, toho vzaly k tanci. Všechny jakoby posedlé byly jednou myšlénkou: Helenku vidět tančit, zavířily do kola. Ríša neustále jí cosi povídal, o hudbě, o Zdeňce, která také dnes poprvé je na plese, ale mlčela tvrdošíjně a neposlouchala jej. – Nechal tedy všech domluv a cíhal na příhodný okamžik, aby Helenku vzal do kola.

Zvolna se v ní tišila krev. Příjemné mrazení prochvívalo jejími zády. Bála se posud, ale nedovedla se ubránit vniternému jakémusi pokušení, které ji svádělo k tanci. Nejraději by byla hlavu položila do dlaní a stiskla ji – stiskla v radosti a bázni zároveň. V sále nastala chumelenice mušlínu a mužských zad. Tančil kde kdo i stará paní byla v kole a přes rameno svého kavalíra usmívala se na Helenku, pomžikujíc při tom na Ríšu. Ríša nahnul se k Helence a poprosil ji ještě jednou. Bránila se.

„Ještě chvílku, jenom chvílku malinkou,“ žebroula očima i slovem, ohlížejíc se starostiplně po tančících párech, ale když ji Ríša upozornil, že už i stará paní tančí a nikdo si jich nevšímá, dodala si odvahy a odložila šátek.

„Tak já teda půjdu!“ pravila bojácně, sklouznuvši na samý krajíček sedadla, „ale vy nevíte,“ dodala třesoucím se hlasem, „jak se bojím.“

„Nic se nebojte,“ odpověděl Ríša pevně a vstal současně s ní. Uklonila se mu, jak ji tomu doma naučila Marta, – on „prosím“ po té odpověděl, vzal ji za ruku, kolo se před nimi prohnulo, několik párů ustoupilo stranou a Helenka už nevěděla, co se s ní děje... Před sebou viděla jen bílá prsa svého rytíře, jak se kladou na prsa její, a když poprvé s ní kruhem zatočil jako s děťátkem, div z rukou se mu nevyškubla, hoříc studem jako pivoňka. Ale Ríša pevně ji držel pod rukou a kdyby se byla odvážila v tu chvíli pohlédnout mu do tváře, byla by viděla, jak blaženě se nad ní usmívá, s jakou pýchou, jakou radostí sám před sebou se nosí s miloučkým tím děckem srdcejemných vnaď. „Bože!“ bylo do slova psáno v nadšené, slávou a obdivem zjasněné jeho tváři – „jaká je to pleť, jaká vůně, jaký květ! A ty ruce, jaké to jsou ruce!“ – sotva je cítil mezi prsty svými, jak byly tenké. Tílko jako vrbový proutek se mu prohýbalo pod rukou a Ríša nevěděl pomalu, má-li tančit nebo se dívat jen na ni; ale tu hudba zahrála tu svou zamilovanou, dojemně snivou, lkavou píseň svého kraje, při které se i hlava točí a tělo tančí samo. Všechno před nimi ustupovalo, páry stavěly se ku stěnám a kdyby Helence v tu chvíli nebylo všechno jak mžitky plavalo v očích, byla by viděla, jak řidnou páry, jak se množí a u vchodu neustále roste ta černá hradba shromážděných pánů, kolem do kola jak po lavicích posedala všechna honorace plesu. Jen něco málo děvčat zůstalo v kole. Ba i ty ustaly a postupovaly krokem před svými pány, aby přece viděly, jak to Helence sluší.

A bylo opravdu rozkošné na ni podívání, jak modrá se vznáší pod žlutým světlem, jak blýská vždy zlatá její hlava a nožky se jí matou; po chvíli vždy obě poskočily za sebou, jedna doháněla druhou, překážely si na vzájem, hned pravá, hned zase levá zůstávala v zadu a tu zas obě najednou přenesly se sálem v náhlém obratu těla, kterým Ríša v rukou jen jen hrál. Poznal hned, že Helenka nejistě tančí, a tím pevněji ji sevřel v náručí. Vznášela se jako pták.

„To je krásné děvče!“ pravila stará, vousatá jedna židovka s troškou pepře závidosti, a vedle ní sedící „stará paní“ zakývala jen hlavou a hlasem unylým pravila: „je, přece jsem už stará osoba, ale tak krásného děvčete jsem posud neviděla, co jsem na světě.“

V tom Helenka zpozorovala, že tančí skoro samotna.

Škubla sebou v náručí Ríšově a hodivši hlavou, rozhlédla se zděšeně za sebe.

Byla v tu chvíli opravdu podobna rusalce, která v lese provádí svůj rej a pojednou shlédne, že se na ni dívá někdo z tohoto světa. Křikla, prohnula se mu jako rákos pod rukou a

oběma rukama opřena o něho, jakoby ji násilím bral a unášel, zbledla na smrt'. A už nevěděla o ničem, – nožky se jí zapletly, hlava jí sklesla na stranu a zdálo se, že padá.

Stud ji dorazil.

„Co je vám?“ zašeptal jí Ríša do ucha, cítě, že klesá.

„Nic, pusťte mě“ – pravila a zapotácěla se mu v rukou.

Skoro bez ducha zachytil ji ještě v čas a židovka, stará paní, Cilka, Zdeňka, Ludmila, všechny se sběhly kolem ní, co se to s ní děje.

Ale Helenka se už vzpamatovala. Sotva přišla ze světla, závrať ji pominula a Helenka, přestoupivši nejistě s nožky na nožku, sáhla si na vlasy; krůpěje únavy perlily se jí na čele.

„Nic mně není,“ odpovídala na otázky – „jen hlava se mi trochu zatočila“ – pravila a vynesla ruku na čelo.

„Vy jste s ní moc točil!“ sváděly teď všechno na Ríšu.

„Já – já!? –“ vytřeštil Ríša oči – „slečno, řekněte sama – byl jsem tím já vinen?“

Helenka sedíc už zase na svém místě, – usmála se na něho překrásným úsměvem bledých děvčat.

„O ne – vy ne – já sama. Lekla jsem se, že tančíme sami.“

Všechno se to sborem dalo do smíchu. A Helenka sama se nyní rozesmála, přivírajíc při tom víčka jako ospalá. Vesele hleděla hned na toho, hned na onoho, pojednou však zvažněla, ustrašeně pohlédla na všechny a vztahujíc nejistě ruku před sebe, pravila:

„Ale tatínkovi nic o tom neříkejte, doma by se mně potom smál.“

„Jestli mu to už někdo nevyzvnil,“ pravila stará paní, vstávajíc a šla hned do vedlejšího pokoje, neví-li starý o ničem.

Nevěděl.

Povídalo se sice cosi kolem něho, ale staroch, přihluchlý, neslyšel.

Před Helenkou se zas uvolnilo. Dámy starší posedaly na svoje místa, dcerky šly tančit, jen stará paní zůstala u ní.

Ríša procházel se sálem, pletl se mezi tančícími páry, ale už netančil. Sedl si stranou a stále ji cítil ještě v loktech, lehoučkou a teplou, plnou vůně panenství; pohnul ramenem a posud jakoby cítil to křečovitě sevření její ruky, když bezvládně mu sklesla na prsa. Jakoby ji podlomil, šlápla na křivo, vykřikla a už ji odnášel. Lekl se; nyní byl té nehodě rád. Tak se mu zdálo, že jediným tím okamžikem byl jí nekonečně blíž. Číhal na příhodný okamžik, až bude zase sama – pak že se k ní přiblíží a promluví k ní.

Byla volenka, židovky se řehtaly za rozloženými vějíři a domlouvaly se, pro koho která půjde. Cilka jako bacchantka hýřila v kole; brala pána za pánem a sotva s jedním dotančila, už

si zase kohosi vedla z prostředka. Nutili také Helenku, aby si někoho vyhlédla, ale Helenka už se tančit bála. „Nechte mne,“ pravila k Cilce a Zdeňce, „já se budu dívat.“ A dívala se, usmívala a tak jí to přicházelo divné, že si dámy samy chodí pro pány, prodírají se vchodem a vracejí se s uschovanými až kdesi na konci vedlejších místností. I staří, plesniví tančili. Cilka přivedla si svého tatínka a také musil tančit. Uhladil si šedé svoje kníry, celý se jaksi shrbatil, jakoby na koně sedal, a Cilka smýkala jím do prostřed sálu jako s chlapečkem. „Eh, – ta mě prohnala,“ – oddechoval, když měl po tanci a šátkem utíraje v zadu týl, všechen červený strkal se ze dveří ven. Ale už tu byla zase Zdeňka, zaťukala mu na rameno, „pojďte sem, neutíkejte,“ zavolala na něho a ani se ho neptala, vzala jej za ruku a vedla do sálu. – Ríša byl jaksi velice vzácný. – Sotva si oddechl po divokém tanci s Cilkou, už tu za ním stála zase ta mladší židovka a také „prosila“ za kousek s ní.

S tou Ríša (Helenka sama si toho všimla) tančil nejkrásněji. Černý na bílých jejích šatech vyjímal se jako obrázek. – Tančil zvolna, ruku její ovinul si kolem boků, hlavu mírně sklonil k černým jejím kudrnám a zdálo se, že zrovna voněl k bílé té růži, kterou měla ve vlasech. Tančili a hovořili spolu – židovka jako straka neustále cosi žvatlala, neustále se smála a pořád se měla na co ptát, nač jí Ríša skoro ani neodpovídal. Už to ani hezké nebylo, jak se k němu důvěřila a v rukou se mu kroutila jako had... A dlouho spolu tančili, – ostatní se už několikrát vystřídali, některé dámy už ani netančily, u okna limonadou splachující v hrdle prach, a Saba s Ríšou posud byli v kole.

„Bůh ví, co si mají neustále co povídat“ – napadlo Helence, ale jenom tak maní, beze všeho úmyslu, jen tak...

Židovka jednu chvíli musila se ho ptát něco velice důvěrného, protože jí neodpovídal a s jakousi úmyslností hleděl si jen tance. Židovka prohnuta v kříži proti němu odpáčila svoji hlavu na zad a těma očima div jej neshltla, jak se mu drze dívala do tváře, čekajíc na jeho odpověď. Helence bylo až horko, cosi jako stud za osobu cizí sžíralo jí hrud'. V několika vlnách přichvěli se až skoro k ní.

Zastavili se a postupovali „procházkou“.

Helenka zaslechla i několik slov z jejich hovoru:

„No, řekněte, že to není pravda.“

Ríša pokrčil ramenoma, splynul v takt a už byl zase na protějším konci sálu.

Když bylo po tanci, židovka se zavěsila do Ríšova ramene a oba se procházeli sálem. –

Šli okolo Helenky.

„Nate, fókéte na mě, – mně se nechce“ – pravila Saba a podala Ríšovi bílý svůj vějíř, aby ovíval červený její obličej.

Helenka byla zvědavá, co tomu řekne Ríša. Ale ten klidně vzal vějíř, rozvinul ho na celý půlkruh a přikryl jím nahá prsa židovky. Helenka byla by ráda slyšela ještě něco z jejich hovoru, ale zdálo se, že Ríša cele je zaujat v tu chvíli otíráním svého čela a mechanickým ochlazováním rozpálené židovky. Proto bez bázně zahleděla se na vzrostlou jeho postavu. Než v tom se Ríša otočil, pohledy jejich se potkaly. Usmál se na ni. Tak v ní hrklo, jakoby ji přistihnul při zlém nějakém skutku. Rychle sklopila oči a rukou stáhla sukni před sebou, ze strachu, nesáhá-li jí výše než nad špičku střevíčku.

Bylo asi k půlnoci, když Helenka prudce se přihnala do zadního pokoje a rovnou cestou ke karetnímu stolku.

„Tati,“ prohlásila rozhodně hned na prahu a div se nedala do pláče. „Já tady nebudu, pojedme pryč.“

„Co, co tak najednou?“ – vyrazil ze sebe starý a v rukou se mu třáslly karty. Tak náhle promluvil mu do hry hlas jeho dcery.

„Budete dlouho ještě hrát? Nechte toho už, mně se chce spát.“

Stařec jako slepý hmatal po kartách a nevěděl, má-li odpovídat dceři nebo počítat „oka“.

„Hned pojedeme, hned, jen co dohrajem, „žida““.

„A kdy to bude? Mně už je tu k zalknutí.“

„Máš hlad, vid' a nic nepiješ.“

Třesoucí se rukou podával jí víno na usmířenou.

„Já nechci“, odmítla Helenka podávané víno.

„Aspoň tedy něco sněz“ – stařeček vstal, poručil večeři a sháněl podomka, aby zapřáhal. A chtěl dále hrát.

Ale Helenka jako zlý duch stála mu za zády a domlouvala mu:

„Nech toho už. Já jsem ti povídala: nech mne doma a jed' si sám. Co já tu? Ani tančit neumím, bavit se nemám s kým a dívat se, je ještě horší.“

Kostelník, obstarávající úlohu sklepníka, přinesl jí večeři, snesl víno, sodovku, zavařené švestky. Ale Helenka se všeho toho ledva dotekla a nechala večeři stát. Jenom sedět zůstala a čekala, až tatínek dohraje „žida“.

Do sálu se vrátit nechtěla.

Bála se skoro.

Bylo jí tu volněji hned, sotva překročila práh.

Ani dívat se tam nechtěla.

Zvuky pikoly a houslí razily si cestu k ní.

Tak u zdi stála malá pohovka; skulila se do ní a zůstala v koutku skrčena jako Cherubín. Hudba už jako z dálky doléhala k ní.

Víčka nepozorovaně padala jí přes modré oči, byla unavena a zdálo se, že i zima jí prochvívá. Skrčila se ještě více, nožky přitisknuvši pod sebe, zimomřivě schoulila ramínka a se zavřenýma očima poslouchala hudbu.

„Jak ta krásně hraje!“ pravila sama k sobě v duchu a zdálo se jí, že je opravdu líp poslouchat ji z dálky jako za horou a dát se tak kolíbat sladce jemnými jejími nářky.

„Hu! to jsou škaredé oči!“ – přišlo jí na mysl pojednou. V odporu vzepřela se o pružnou pohovku a hledala místečko, kde by jí bylo tepleji. Zdálo se, že je našla. Už sebou ani nehnula a tiše se poddávala dojmu vzpomínek. Jen ty oči, ty oči ji trápily – ne ty jeho tak jako oči židovky. Jak se na ni dívala! Jakoby ona za to mohla, že Ríša pojednou svinul vějíř, položil jí ho do ruky a s lehoučkou poklonou uvedl ji k prázdnému sedadlu. Vrtěla sebou chvíli, vrtěla, nevěděla voškeruša, jak si má sednout, konečně si sedla na samý krajíček židle, rozhrnula vějíř jako páv a s nohama nataženýma až kamsi do prostřed sálu, dívala se na ni – královsky, zpřímá pozdviženým čelem... „K čemu je mně to, aby se na mne tak někdo díval,“ – pravila k sobě Helenka, než sotva to řekla, už zase před sebou viděla ty oči, pálící ji jako řeřavé uhlí, až jí vypíchal ven.

A Ríša už se jí také nelíbil. Nevěděla proč, ale zdálo se jí, jakoby se byl před ní něčím zahodil. – „Eh,“ pomyslně si pojednou Helenka a schoulena v koutě jako koťátko odháněla od sebe všechny ty vzpomínky, nutíc se do představ jiných... – Jak bude ráda, až dojedou domů. Barry, myslím, vyběhne na ně z boudy, a co to, kdo to k nim jede, bude štěkat, bude výt, vzbouří celý dům a zatím: – Barry, co pak na mne štěkáš, trombeláčku staré, dyť su to já – já tvá malá a ty seš můj – pacinku – tak! – a ten, ten bude štěkat, ten bude dělat. A nebude vědět, koho uvítat dřív.

„I to je radosti, to je lásky!“... Pohrozila mu prstem a odklidila jej do boudy; a tu naproti vyběhla jim na dvůr... Marta se svícem v ruce ze dveří... Rozlítly se jedny dveře, druhé dveře, světlo, ticho, milý, známý vzduch domácího příbytku ovanul ji se všech stran. A než by napočítal do sta, Helenka odstrojená, zakuklená až po hlavu hověla si v lůžku; a už o sobě nevěděla, světu se poroučela, jen jako ze sna si na všechno vzpomněla a spala. Co takto snila, zase ta krásná, mírná hudba doléhala k ní. A zdálo se jí, jakoby ani tu nebyla, ale jinde se cítila, za horou, za lesy, v šedé jakési dědině, kam s otcem chodívala přes lesy.

Bylo jednou v neděli, když s otcem přišla do Žebětína a tam byla muzika. Také tak seděla stranou a poslouchala křídlovku, jak tak krásně hraje. Šířila se ta její píseň, jako žaloba, nesla se návsím a tak divně se ty zvuky rozléhaly v její duši, – až do pláče jí tenkrát bylo.

Jakoby to ani tanec nebyl, ale někdo o samotě hrál a pro bolest si vybíral ty nejsnivější zvuky. Dědina plná byla její hudby, děti křičely, děvčata zpívala i babky se sbíhaly se všech stran a děcka v náručích za ručičky držely je vzhůru a točily se s nimi. Skřivánek se vznášel nad dědinou a vysoko, vysoko zpíval, do výskání chasy házeje drobounké své výkřiky. „Jaj!“ – zavýskli vždy chlapi v přestávkách a zpívali o bledé holce. A bylo jí tenkrát, jakoby zpívali z ní, z jejích prsou, – měkké jejich nápěvy jakoby se lily z vlastní její duše. Jaká to byla pro ni chvíle, když pak do světnice vešla a „na kruchtě“ zahráli jednu z těch staromodních, která se nejkrásněji tančí, když po sousedsku ruce trčí vzhůru, kroky se dělají hodně zvolna, těla se jen lehce kolísají a kolo se vlní, rukávy svítí, ponoří se, vynoří a zas do sebe stékají kolem černého sloupu uprostřed šenkovny. Celý ten obraz vinul se nyní před Helenkou polo jako vzpomínka, pólo jako sen; a bylo to tenkrát poprvé, co se v ní pohnulo něco posud jí neznámého, nového, co rázem změnilo kus jejího života.

Šli pozdě večer domů...

Ani se jí domů nechtělo. Byla by tak do rána stála a do rána se dívala na divokou vřavu chasy, jak před ní chodí veselí i smutní, vysocí chlapi a nádherné ty sbory vesměs do bíla přestrojených děvčat. Nikdo si ji nepohlížel, žádný se o ni nestaral a všechno i ta radost zdála se jí jaksi upřímnější, čistší. A ještě si vzpomněla na cestu zpátky.

Jeden hoch odváděl si právě po dědině svoji milou rozechvěnou ještě tancem, ozářenou tichým úsměvem. A ještě něco zářilo jim v očích, proč neměla tenkrát ještě jména a neměla doposud, ale cítila s nimi, proč si tak do očí hledí, proč za ruce se vedou sami dva, po návsi vzhůru, oba proti měsíci. – Ve světle šli pod koruny vrb a hustých akátů, tenkrát odkvétajících. A tam bylo tak ticho, nikdo tam nepřišel, všechno už kolem spalo a jenom ta muzika z dálky za nimi se toulala májovou nocí. Přišli na horní konec dědiny a tam před chaloupkou pod hruškou na lavičce položené do tmy seděl jiný hoch a také se svou milou... Stařeček s Helenkou rychle spěchal okolo, ale Helenka se pamatovala, jak jí bylo tenkrát: stud a zvědavost vedly v duši její boj. Hlava se odvracela stranou, aby neviděly oči a viděly přec. Hoch posadil děvče k sobě, hlavu jí položil do náručí a jakoby nikdo kolem nešel, líbal ji. Přivinul ji k sobě tak, že světlo s nebe lilo se jim do tváří a bylo jako ve dne. Tak se na ni díval bledou v měsíčním světle; chtěla se mu vyrvat z rukou, když viděla, že jde někdo kolem nich, ale hoch nedal, hoch nedbal a tiskl jí na rty.

Muzika už jen jako ozvěna doléhala z dálky tichá, mírná jako vzpomínání.

Bože! jaké to bylo světlo, co jí stříklo do očí... Probrala se z příjemných těch mrákot a viděla nad sebou stojící dámy i svého tatínka s běloučkou bradou; jemně se dotýkal jejího

ramene a budil ji ze sna. Rychle se vzpřímila v pasu a sklouzla nožkou s divanu. Zastřela si rukama tváře a vstala ještě slabá skličující ji dřimotou.

„Helenko, oblíkej se, pojedem.“

Protřela si oči a teprve nyní si vzpomněla, kde vlastně je. Poznávala tváře, postavy, Cilka klečela u ní a šťastně líčeným úsměvem děcka pravila:

„Helenko, ty jsi spala?“

Helenka přikývla nevinně hlavou a protírajíc ještě rukou levé svoje oko, usmívala se sama nad sebou.

„Už pojedeme?“ ptala se.

A už kdosi kladl na ni kožíšek, čísi ruka ovinula jí kolem krku šál a jen růžovou její tvář nechala prostou. Dala sebou vládnout jako stroj.

Jaké to bylo divné osvětlení kolem ní, jaký divný ráz, cosi jako přisvit rána chvělo se všem ve tvářích, po rukou. Starý revírník v kožichu podával všem ruku a také jakoby to nebyl on, jak jej viděla před chvílí, tentýž přisvit podivného svítání obestíral každý jeho pohyb, celou postavu. Ani nevěděla komu, podávala ruku všem a tak se s nimi všichni loučili, jakoby šli do cizího světa. Už měli jet, vozka ve dveřích s čapkou v ruce oznamoval, že koně sebou trhají, a starý pořád ještě nebyl hotov s loučením, ještě starou paní líbal do tváří, sklínku s vínem nosil po světnici a připíjel si s kýmsi „na zdraví“.

Okamžiku toho využítkoval Ríša a přiblížil se k Helence.

Ptal se jí, kdy se zas uvidí.

Helenka nevěděla, co mu na to odpovědět.

„Nevím,“ odpověděla a aniž přemýšlela o tom, co povídá, dodala: „Snad už nikdy!“

„Někdy snad přece,“ pravil Ríša na to silnějším hlasem, přehlušuje v sále vřískající mazurku. Hudba už hrála jaksi ospale a dutě, jako z prázdné místnosti. „Až přijdu do Prahy,“ dodal, „často si na vás vzpomenu“ – a zase se jí tak pěkně podíval do očí, jako když poprvé k ní promluvil. „Přijedu na svátky a zůstanu zde asi měsíc.“

„Kde to?“ pravila, ale ne ze zvědavosti, jen aby se vůbec něco ptala.

„Na faře. Pater Augustin je můj strýc. Do jara zůstanu v Praze a pak bych se rád podíval sem. Nevím už pomalu ani, jak vypadá jaro.“

„Ó, zde je na jaře krásně,“ – pravila Helenka a slova ta promluvila s nadšením.

Otec její byl už u dveří.

„Abychom se tedy brzy zase shledali,“ pravil Ríša a podával jí ruku.

Položila mu do dlaně všech svých pět prstů, Ríša je stisknul a usmál se na ni naposled.

Helenka se mu mlčky poklonila, otevřel dvěře a shltla ji tma.

Z venku nahnul se do světnice pronikavý chlad zimy.

Ríša, drže v rukou dvěře, zdvořile se klonil revírníkovi do cesty.

„Zavřete – zavřete,“ pravil k němu revírník, – „jde sem zima, my už trefíme.“

Několik hostí vyhrnulo se za nimi na návsí, mezi nimi Ríša.

Viděl ještě, jak Helenku ukládají do saní, házejí na ni kožešiny, houně, vlnáky, deky, až z ní nezbylo nic než dětský, zvonivý hlásek, který volal: „Už dost, už dost – něco taky tatínkovi.“

Byla krásná, hvězdnatá noc. Země a střechy pokryty sněhem modře svítily tmou. Koně trhali saněmi, řehtavé rolničky zvonily jim na prsou. Naposled vystoupil pacholek na kozlík a shrnuje pod sebou halenu, trhnul opratí... A koně jako vítr odnesli Helenku, – v oka mihnutí zmizela před ním jako zjevení, které tu bylo a není. Všichni se už vrátili zpět, jen Ríša ještě stál před domem a s obnaženou hlavou pohlížel po dědině dolů k lípě, kde přes můstek zařhtali koně naposled.

V divné náladě vrátil se dovnitř. Když vešel do sálu, ani tak jasno se mu tu nezdálo, jako před tím. Uklidil se do zadního pokoje a sedl si právě na to místo, kde před malou ještě chvíli zdřímala Helenka. Zvážněl velice a přemýšlel o něčem. A teprve nyní litoval, že tančila tak málo a nebavila se, jak se bavily ostatní. Ani jí neužil, dokud byla tu. A Ríša rychle vstal, nevěda proč, vešel do sálu, chvílku pobyl tam, chvílku zase jinde a na konec se vrátil opět na to místo, kde seděla ona. A ještě naposled přivolal ji k sobě, tu krásnou, bílou její tvář, ponořenou do zlatých vlasů, to mladé její tělo v šatech blankytné barvy, s modrou, volně splývající šerpou po straně, a vzpomněl si na hovor s ní. Vzpomínal na ni, kdy ještě byla malým děvčátkem s krátkými sukýnkami, zlatými vlásky a nepohlednou, tenkrát ještě slabě pihovitou tvář. Oči měla už tenkrát tak pěkné jako dnes, jenom ne tak tmavé a plaché.

A Ríša mimoděk vykouznil si v duchu, jak asi vypadá ten pravý její ráj... Stěny kolem něho mizely, neviděl lidí, neviděl sebe a hudba pohvizdující sálem dráždila jeho obraznost. Viděl před sebou tu starodávnou myslivnu se šindelovou střechou, bílý sloupek komínu kouřil modravými kroužky do jasného obzoru, slyšel vodu žblunkat v nádvoří studánce, do které lesní pramen stékal dřevěným korýtkem. Z daleka, z daleka doléhal k němu nehezský, ale ve vzpomínkách nyní nevýslovně milý skřek modrolesklého páva.

Hejna perliček, stáda slípek, mračna holubů, zelené stromy, zahrada, aleje třešní, lesů stinné samoty, pasoucí se stáda bravu pod lesem, dole mlýn a k mlýnu potok stříbrný, modré nebe nad hlavou – uprostřed květů, obilí a luk, takový byl její život, takový byl její ráj. „Ó, u nás je krásně na jaře!“ – vzpomněl si na její vlastní slova a na její nadšení v očích, s jakým z prsou vydechla tu jednoduchou větu. A jak krásna musí být teprv zima kolem nich! Všechno

pod sněhem i stromy i lesy a jenom ta šindelová střecha jako budka leží na polích a ten komín bílý kouří do modrého nebe. I na tu světličku se pamatoval, ve které asi tráví nyní dívčí svoje sny. Jako hoch se Stašou nejednou vešel i tam a dobře se pamatoval na světlé, čisté její ovzduší. Bývala plna dětských hraček, starodávných obrazů a jakási tajemná něha milovaného útulku tkvěla tam i ve vzduchu. Bůh ví, je-li tam posud tak, jsou-li tam posud ty stolečky malé prostřené červenými, na pokrajích pestře květovanými šátky, – visí-li tam posud ta černá, věky sešlá, starodávná Panna Maria, a ta lůžka jsou-li tak posud čistě do běla prostřená jako tenkrát za dětských jeho let... Tenkrát tam bývaly její sestry, všechny krasavice štíhlé a jemné, jen Gusta byla veselá a ostrá... A ta stará Marta s brejlemi na nose, s usmívavou šťupkou na scvrklých rtech, které vždycky do prstů brala a tolik se usmívala, ta je posud živa? Jak jej vždycky vítala, jako svého do klína jej brala a v kuchyni nejčastěji máslem a medem jej čistila. Stanislav v síni připravoval šavle, flintu, prach, hladil psa, rovnal na sobě řemen, na kterém už zavěšený měl starý, rezavý, myslivecký nůž. – Ozbrojil i Ríšu a tak šli, vyběhli do lesa a hnali útokem cestou vzhůru; přepadali křoviska divokého bezu a na kusy je rozsekali rezavými šavlemi, až se zbraní tekla zelená jejich krev. To byl jejich nepřítel. Sotva s jednou armádou byli hotovi, útokem hnali zas na druhou, třetí, čtvrtou, keř za křem přepadali nemilosrdnými svými kynžály, zašli až do lesa, bloudili celé půldne a večerem teprv vraceli se nazpět. Poděšení tmavými, černavými tvary příšerně jak drápy rozpjatých stromů, přestrašení báhorkami, které doma slyšali i mimo dům o lesních mužích, divých ženách, trpaslicích, skřítcích, hastrmanech a nejvíc o hrozně té klekánici, která s hady po skráních místo vlasů přepadá lidi ještě za dne, bez dechu vyběhli vždy z lesa ven a tam si teprv oddechli, tam teprv na sebe se usmáli, kde bylo už světleji. Jednou se tolik opozdili, že i přenocovat musil „pod Komorou“, přišli jej hledat z domu s lucernou a našli jej na postýlce vedle Stanislava v zadním pokoji. Drželi se okolo krku a snili svůj bohatýrský sen... A na to všechno se nepamatovala, to všechno zapřela. To je divné, usmál se Ríša.

Byl by si tak vzpomínkami ještě dlouho hrál, kdyby v tom nebyl někdo přisedl.

Byla to stará paní z pošty. Potutelně se usmívala a zase tak jako před půlnocí pohrozila mu prstem.

„Vy – mně se zdá –“ pravila tonem dámy, která si zachovala posud ve všem, v řeči i způsobech památku z barokních dob. –

„Co se vám zdá?“ – ptal se Ríša.

„Nezamiloval jste se?“

Ríša se dal do hlasitého smíchu.

„A do koho, prosím vás?“ – vzchopil se na pohovce, na krku si upravuje límeček.

„Do mne ne,“ odpověděla stará paní a smála se s ním. „Už jste ji vyprovodil?“ dodala se zvláštním důrazem na posledním slově.

„Koho?“ – nutil se Ríša do přetvářky.

„Eh, jděte, – s vámi už není žádná řeč, – už jste oněměl, oslepl, ohluchl, – proč pak netančíte? My jí to neřekneme.“

„Ale, co pořád máte? Vždyť je to ještě dítě.“

„Právě proto hrozím,“ s dojemnou přísností pohrozila mu ještě jednou stará paní svým dlouhým, suchým prstem. „Ríšo, pozor!“ – stará paní vstávala. „Pozor!“ – Ríša se smál.

A odešla, táhnouc za sebou vlečku staromodních černých šatů. „Jen se smějte,“ obrátila se k němu ještě přes rameno.

„Čemu se smějete?“ přistoupila k Ríšovi Cilka a snesla se vedle něho – „nespal jste taky?“

„Milostpaní povídá, že jsem se zamiloval.“

„Ó, Bože, a jak!“ – řekla Cilka a odešla za starou paní.

Za chvíli byl už toho plný sál, že se Ríša zamiloval do Helenky a k vůli ní už nechce tančit.

„Aj aj!“ volaly na něj židovky a s hlubokou poklonou vítaly jej k sobě, když po chvíli za ostatními vešel do sálu. – „Chcete,“ pravila Saba, „já vám něco dám. Helenka ztratila růžu – a my jsme ju našli. – Chcete?“ – a ukázala na dlani krásnou, ulomenou růži, ale bílou.

„I,“ – žertem obrátil se po ní Ríša, „to je růže vaše – Helenka měla růžovou.“

Židovka vyplázla špičku jazyka a prudce se obrátila k němu zády; ale ihned se zatočila zase zpět a přes rameno pravila: „A, jak on to všechno dobře ví! Vy, povězte nám, ale upřímně, – kolikátá už to bude, ale – pravdu!“

„I dejte mně svatý pokoj, já o ničem nevím.“

K židovkám připojila se ještě Zdeňka, Cilka, paní nadučitelová a ještě kterási dáma z okolí; všechny.

II

Ríša vedl v Praze velice bohaprázdny život. Poštovní známky jinak nepřilepoval než nohama vzhůru, sirky jinak nerozžihal než čmáranci o zed', kalhot jinak neoblékal než obě nohy najednou. Mnoho pil, mnoho jedl, pozdě ráno vstával, pozdě chodil spat, po šest dní si hověl, sedmý den odpočíval. Když si v noci schrupnul, z dlouhé chvíle zívnu, nebo dokonce kýchl, dělo se to vždycky takovým nehorázným způsobem, že se otřásalo nejen stavení, ve

kterém bydlel, ale celé pořadí domů v jeho sousedství... Snídal vždy v posteli, na rohlík ještě neviděl, v dřímotu se zas potácel ještě ani neprocit', viržinku už kousal, ještě se ani neumyl. Když se konečně přistrojil a z domu se vybral, límec u kabátu vyhrnuje vzhůru, jakoby se cítil churavým, – našel po chodníku, jak chodívají lidé spořádaní, ale zamířil vždy do prostřed ulice, kudy jezdívají drožky a mlékařské káry se zapraženými psy; cestou se pravidelně rozhlížel, neděje-li se někde něco zvláštního: buď že praskla vodní roura, chrlíc z dlažby lidem pod nohy své špinavé proudy, nebo k Olšanům se funus ubíral, vleče za sebou řadu černě oděných mužů a plačících žen za připraveným nebožtíkem; když nic takového se nedělo, vychrchlal ze sebe spoustu černých slin plných čmoudu a výparů z předešlé noci, nahlédl do některého obchodu, kolik je hodin, a nebylo-li příliš pozdě, šel dále nahoru, zakouřit si v širých polích. Nikomu se nevyhýbal a zdálo se, že každý musil vyhnouti se jemu. Před kostely nesmekal, doma se nemodlil, peklo pro něj neexistovalo a nebe už po jedenadvacet let svého života hledal zde na této zemi. Ve společnosti lhal, až stydno jej bylo poslouchat, zákonů nectil a žádný řád na světě mu nebyl dost svatý, aby si z něho neztropil šašky.

Na venek si chodil Ríša ‚civilisovaně‘: stojatý límec à la Cosmopolite, Don Pedro nebo Chévalier, bílé, vždy čisté, z rukávů povystrčené proužky manžet kolem malých, dobře vymytých rukou, kravatu vždy za zlatku, tvrdý, černý klobouk s dírkou, boty s nízkými špalíčky a uzoučkou špicí, černou hůl s bílým kostěným knoflíkem, – ale ani to nebylo dílem jeho. Jeho zásluhou bylo pouze, že dary ty přijímal a chodil právě v takových šatech a límcích, do jakých jej oblékala matka a celá jeho přízeň. – On sám dovedl si koupit jenom pivo, cigaro a hůl.

Špinavý nechodil ani v Praze, ale jeho zásluhou ani to nebylo. Hned v první den svého příjezdu do Prahy byl na nádraží neobyčejně vřele uvítán známou jednou osobností z mladších let, která mu až do smrti zůstala věrna a pro kterou nevěděl jiného jména nežli Náhoda. Jakmile seskočil s vagonu, přistoupila ihned k němu, vzala jej kolem krku a po několika prudkých hubičkách na šťavnaté jeho rty vedla jej hned rovnou cestou do Žitné ulice č. 15., kde už měl připravený tichý, vzdušný byt s rozkošnou dekorací velikého, po starodávnu na šir zavěšeného zrcadla, lehoučkových záclon a dvou černých, mladistvě snivých očí bezdětné paničky, která pak již bděla nad každým jeho knoflíkem, nad každou skvrnkou, nad každým chloupkem vždy hladce oholených jeho tváří.

Matka nemohla být starostlivější, ani žena pozornější, než byla mladá tato paní. Kdyby jí nebylo, Ríša by byl snad čtrnáct dní chodil o jedné kšandě, o roztřepaných dole kalhotách byl by jistě měsíc nevěděl, v jedněch podvlékačkách byl by snad i zemřel. Ale její krásné,

tmavě obrvené oči to byly, které i ve tmě viděly na něm prach, a nebylo dne, aby si Ríšu neprohlédly od vyleštěných bot až po rozházené jeho vlasy. Nebyl nikdy v pořádku. Buď že ve vzteku u košile díрку roztrhnul a jen na jednu stranu připjal límeček nebo za nehty měl černou hlínu, jakoby se byl v noci v zemi ryl. – Mladá paní (muž její sloužil u pošty) z počátku pomíjela jeho vady dobrým úsměvem, divila se, ale nedomlouvala mu. Později však svou milou povahou přivedla to tak daleko, že Ríša se naučil chodit i za ní, roztrženou kravatu přinesl na stůl a kartáč drže v ruce pěkně ji poprosil, nemá-li něco na zádech. Tentokrát neměl. Ale přišel po druhé, po třetí, a mladá paní spráskla nad ním ruce. Otřela si do zástěry růžové své prsty a odvedla jej z kuchyně do pokoje na světlo.

Dala se do srdečného smíchu.

„Človče, kde jste byl!“

Ríša se rozpomínal, kde všude byl, mladá paní zatím obracela jej se všech stran jak ženský model, na kterém jsou pověšeny šaty, a přikleknuvši k zemi sepjala nad ním ruce poznovu. Ríša byl blátem zastříkán hůř než drožkářská kobyla.

„Kde jste byl?“ hleděla naň mladá paní vzhůru – „bláto máte až na zádech!“

Přejela si prstem nos a vstala.

„Svlečte se, s tím se musí na dvůr. Ode dneška posluhovačka každý den vám musí prohlížet šaty. Nestyděl byste se, tak vyjít ven? Proč neřeknete? Až když máte šaty na sobě, vzpomenete si, že jste se válel někde v blátě.“

Vrátila se ze dvora a Ríša se obléknul.

„Pojďte sem!“ – řekla a vedla si jej k oknu znovu. Vestu měl nedopjatou, zapnula mu ji, kravatu měl šourem, narovнала mu ji. – „Proč pak ji nezapnete za ten plíšek tu, nač pak je? – A vzadu za knoflíček se podstrčí pásek – kolikrát vám to budu povídat? Pak to leze nahoru jak chomout. – A co nedáte pozor, když rozžiháte cigáro? – Jiskry vám lítají za řadra, košili máte na dvou místech propálenou. A nic nevíte. Kalhoty taky. Tady jedna dířka, tady druhá, ráno si vezmete jiné, tyhle vám musím popravit. – Vzadu přesku máte utrženou, – kde jste ji nechal? – Pořád aby nad vámi člověk stál jak nad malým děčkem. – A kde pak máte knoflíčky? Prsa máte rozhalená, co pak je to?“

Knoflíčky – to byla Ríšova nejslabší stránka. Mladá paní už sama mu jich koupila tučet, ale než se týden sešel s týdnem, Ríša neměl ani jednoho.

„A límeček si vezměte jiný a hned, a manšety, ukažte, fuj!“ – pleskla jej přes ruce – „nestydíte se? Po kom nosíte smutek, že máte za nehty černo, nekydal jste hnůj? – A kalhoty si spusťte níž, chodíte jako matrós. – Ukažte!“

Rozepnula mu vestu a sama na jeho těle spustila mu kšandy o tři dírky níž. – „To ví Bůh, jaký jste to člověk. A kde jste se to pral? Klobouk máte otlučený a celý odřený –“ Pohrozila mu prstem, „takhle přáteli nebudeme, otočte se!“

I jeho brady se dotkla a utrhla rukou, jakoby ji had uštípnul; – uškrábla se. – „Jdete se mně dát oholit?! Co pak nemůžete na sebe trochu dbát? – Tváře máte jako struhadlo. – Límeček špinavý, manšety špinavé – ukažte zuby – No, to je dost.“

„Ale to mně přijde všecko moc draho, když mám každý den brát límeček, manšety, to abych ani nejed’ a pořád jenom seděl u holiče.“

„Nesed’te tak dlouho v hospodě, neshánějte kdo ví kde po kavárnách a po vinárnách – a přijde vám to laciněj’. – Co máte z těch toulek? – Jděte.“

Tak do posledního pířka jej vždycky obrala, usmála se pak a velká, vzpřímená pravila, aniž se pohnula: „Teď je teprv z vás člověk – jděte, vy ošklivý, a přijd’te brzy domů.“

Jak patrně, byl Říša i lidem na obtíž.

Cíl života byl mu ještě pohádkou. Hlavou sice zvolil si fakultu právnickou, ale jen hlavou a proto, že si vůbec nějaké povolání vybrat musil; srdcem nepřilnul k ničemu.

Z celého svého studia na gymnasiu kromě trochu počtů, kterých nutně potřeboval k živobytí při placení účtů a dobírání peněz, kromě trochu přírodopisu, který mu vystačil zrovna asi na tolik, aby vrabce rozeznal od strnada a slona ode lva, mimo něco z dějepisu, z kterého se dověděl, že byli v Čechách Bojové a na Moravě Markomani, mimo zlomky z fyziky, z které nabyl přesvědčení, že se na základě přesných výpočtů změřiti dají i takové vzdálenosti, jako od Neptuna k Merkuru a od Merkura k Venuši – odnesl si do života jenom první verš Iliady a několik vzácnějších epithet, která mu náhodou utkvěla na mysli. Tak si pamatoval, že bohyně Athéně byla volooká, jakási jiná paní měla stříbrné nohy a Hermes bůh že měl na nohou křídla. – Svého času zajímal jej taky fakt, že bohyně Afrodité narodila se z pěny mořské. – Milostné škandály na Olympu těšily se neobyčejně jeho pozornosti a to byl snad jediný důvod, pro který sáhnul po odborné jedné knize (jmenovala se Mythologie), aby v ní vypátral těch škandálů víc. – Helena podle jeho úsudku musila být velice krásná ženská, ale špatný charakter; proč – nepověděl nikdy, ale byl hrdý na to, že měl o ní svůj vlastní úsudek. Aby si ze svých studií neodnesl lásku k některému oboru vědění, o to se už na gymnasiu postarali jeho professoři, o chuť k práci připravil se on už sám.

Ještě tak nejraději by byl verše čet’ a je dělal. Ale v Praze ani na to mu nezbývalo kdy –

Do devíti hodin spal, do desíti se převaloval, čtvrt hodiny otvíral oči, čtvrt hodiny lezl z postele, do jedenácti se oblékal a po revisi v kuchyni teprve po jedenácté vyšel na procházku. Šel obyčejně za Prahu, někam do polí, kde nebylo tolik hluku a prachu, špíny a sazí. Tu se rád

oddával pozorování přírody a potulných lidí obojího pohlaví. – Když na Mariánských hradbách z děla vystřelili dvanáctou, nařídil si hodinky (pokud a jak dlouho je měl) a Kanálkou vracel se do Prahy. – Poobědval (k vůli sklepnicí zvané „kudrnáček“ obědval u Primasů), šel do kavárny přečíst si noviny, vyčetl z nich, kde se kdo zabil, kde se kdo pochrámal, podle svého právníckého úsudku už napřed určil zločinci, dostane-li provaz nebo milost. Na nejvýš rozřešil ještě nějaký rébus neb koníčka, a byl s týdenní literaturou à jour. Úvodních článků nečetl, o politice soudil, že je to sedmá, ale nejspinavější velmoc na světě. Z výtvarného umění zvěděl pouze tolik, že Turek na Karlově mostě má na břicho třináct knoflíčků. Divadlo znal z vlastního názoru a nepotřeboval k tomu novin. Kromě referátů ze soudní síně existovaly tedy pro něj pouze denní zprávy a z těch jenom ty, které hned svým nadpisem upoutaly jeho pozornost. Ostatních rubrik v listech jakoby ani nebylo. Nečetl jich, nestál o ně.

Jinak se v kavárně velice nudil.

Když už nudou nevěděl, co si počít, vstal, šel do herny, přisedl k některému stolku, kde hráli o větší peníze, a díval se. Vyšel-li některý z hráčů, vzal karty za něj, vyhrál mu nebo prohrál něco z jeho peněz, sedl si zase na svoje místo a proseděl tak až do šesti hodin. Teprve, když v kavárně bylo dusno, zaplatil nebo zůstal dlužen za kávu i kulečník a šel na večeři k uzenáři. Po večeři šel buď do divadla, dávali-li balet nebo rytířské nějaké drama, a když toho nebylo, prošel se po Příkopech. Po šesté hodině bývalo tam nejživěji.

Bavila jej ta světa v řadách mžikající za sebou, nesmírné množství lidu, troucího se několika proudy o sebe, rád se díval na vyřiznuté plochy nebes nad hřebeny střech vytečkované zlatými body hvězd anebo se rozpomínal v duchu, kam asi na večer zapadne dnes. A zatím, co vysokým řečištěm ulice davy se hrnuly a plynové lampy nad sebou rozkládaly zlatou svoji zář, za vřískotu píšťalek a hlaholu zvonů, rozlévajících městem večerní své chorály, v rachotu zasklených dveří, otvírajících se a zavírajících v lesklé řadě prudce ozářených závodů, v šumotu sukni a suchého skřípání lehce přešlapujících noh – jako trilek v jednotvárném toku velkoměstského bouření zavzněl mu v duši veselý dívčí smích, který slyšel včera, předvírem a uslyší i dnes. A noha už sama sestoupila s chodníku na volnější pasáž ulice a odtud šinula se vzhůru k Václavskému náměstí až k tomu místu, odkud vycházel až k půlnoci.

Byly i doby, kdy bouřil den se dne, nejednou přišel domů za bílého rána. Prospal oběd i kavárnu a teprve na večer ubíral se směrem k Olšanům. Po takové noci býval velice smutný, sentimentální, jak říkal sám, a s mladou paní při zatopených kamnech a při čaji, kterým se po včerejšku spravoval, celý večer prohodil o půvabech domácího, čistě rodinného života.

„Nic to platno není,“ pravil jednou a chytil se za hlavu, „já musím začít jiný život, takhle to dál jít nemůže.“

„Ríšo,“ pravila k němu mladá paní a snesla se co bleďý duch na nízké křeslo, přistavené v přítmí ke kamnům. Ríša stál vedle u samých kamen a věsil hlavu. „Kolikrát už jste to povídal? Vy jste dobrý hoch a milý hoch, ale lehoučký jak vítr. Stačí jen malý průvan ze dveří ven a potácíte se s ním. – Beru vás už takového, jaký jste; nepřijdete-li k rozumu sám, já vám ho nepřidám. – A nyní jděte, přineste si stoličku a sedněte si ke mně, jak sedáváte. Chci vám být dnes sestrou, matkou nebo čímkoliv chcete, – můžete mně říci všechno.“

Ríša poslechnul, přinesl si stoličku nízkou a když přisednul, mladá paní milým pohybem ruky shrnula k sobě šaty tak, aby hlavu volně položiti mohl na její klín. Hladíc jej po vlasech, chovala jej při sobě a pravila:

„A teď se mně, Ríšo, zpovídejte, co jste všechno včera vyváděl, kde jste byl, s kým jste se bavil a kde to tak pozdě vždycky vězíte.“

Vískala mu ve vlasech a Ríša vypravoval.

Krad’.

„Krad’!? – Ale Ríšo, co je to za slovo!?“ a dala se do smíchu. – „Vy jste kradl?“

Ríša přikývnul hlavou a v klíně se jí rozřehtal.

Když už nic jej nebavilo, zpovídal se, ani veselé pitky, ani kavárny, ani třískání sklenic, ani harmonika u Kajsrů – přišel na nový způsob zábavy. Vždycky prý jej zajímalo vědět, jaké pocity asi má člověk odsouzený k zlodějství, a tak prý to napřed zkusil v malém a nyní že už provádí věc ve velkém.

„Počkejte, já vám ukážu, co už všecko mám. – Teď vám dovedu ukrást už věci“ – dodal, vstávaje se svého místa – „že by to nikdo nedoved’.“

Mladá paní žasla. – Ríša vstal a přinesl jak straka ze svého hnízda plnou náruč drobností, schovaných v kufru. – Vyklopil všechno mladé paní do klína a kleče u ní na zemi probíral se ve svém bohatství. – I tácek na pivo měl, slánku, pepřenku, dámské šátky, stužky, vějíř, jehlici, skleněného jakéhosi psa s uraženým ocasem, plechovou lžici, vidličku a na konec vytáhl i koketní jakousi zástěrku s nažehleným okrajem.

„To je od ‚kudrnáčka‘,“ – pravil, potřásaje fěrtouškem ve vzduchu.

„Kdo je to?“

„U Primasů sklepnice.“

„Proč jí říkáte kudrnáček?“

„Protože je ostříhaná.“

„Hezká?“

„Ó ja!“ zatřepal hlavou, „taková si chodí čistá, má drobné ruce a je černá jako kocour.“

Mladá paní se usmála.

„Vypravujte dál.“

Když už ani to mu nestačilo, tropil po ulicích neplechu; chytal kočky, mazal kliky a převěšuje firmy s jednoho obchodu na druhý, z vršovické pivnice udělal moučný krám a z moučného krámu vršovickou pivnici; trhal zvonci u cizích domů a měl největší radost z toho, když tak vzbouřil celou ulici a za rohem se díval, jak domovníci láteří ze všech stran. V Kanálce sundal všechny hořící lampy a snesl je na jedno místo.

„Ale to vám byla na tom místě zář – jako když hoří.“

Jednu z těch lamp rozžatou pod kabátem přinesl až domů a teprv na schodech ji shas’.

Měl opelichalou už portmonku a když si koupil novou, nevěděl, co se starou.

Vymyslí si leš’; zašel k Primasům, peníze přendal do nové a tu starou, roztrhanou, prázdnou poodložil na sousední místo. – Pak vzal pivo a klobouk a přesedl si k vedlejšímu stolu. – Tam číhal, až si někdo sedne na jeho místo a všimne si poodložené tobolky. – Dlouho čekal, až najednou přijde vysoký jakýsi člověk, bradatý jako Jonáš. Sednul a připovstal. Říša zmizel za plachtou „Národních Novin“. – Jonáš se přikrčil ke stolu a rozhlížel se za sebe a kolem sebe, nevidí-li ho někdo. Pak opatrně, ruce drže pod stolem, prohlížel pohozenou portmonku. – Ale jen se kouk’ a portmonka už letěla komusi okolo nosu rovně do kouta. „Fi,“ s chutí odlehčil si Jonáš a když pak vousy ponořil do piva, zmizelo v něm jedním hltém sklínky půl. – „Kerej darebák si dělá ze starých lidí blázny!“ – zabručel pod vousy a zlostně dlaní si utřel vous. Říšovi se v rukou třásly noviny a už se na Jonáše ani podívat nesměl, aby nepropuknul v smích.

„A včera co jste dělal?“ ptala se mladá paní.

„Včera, včera jsem rozebral celý jeden vozík na Tylově náměstí. – Expressi je tam vždycky nechají přes noc, nikdo je tam nehlídá a tak jsem celý jeden vozík rozdělal. Řetízek jsem překroutil, jedno kolo jsem zanesl na hradby k Nuslím, druhé kolo ke Kravínu a náprava leží v Kanálce.“

„To je strašné, co mně tu povídáte. – Řekněte mně, Říšo, proč to všechno děláte?“ – pravila mladá paní a nahnula se k němu, jemným dotekem ruky vzhůru k sobě zvedajíc jeho bradu. – „Co, proč to děláte?“

„Tak,“ – odpověděl Říša a to byl snad jediný rozumný důvod, který uvést mohl.

„A to všechno tak sám a sám?“ – pravila, upřeně mu hledíc do očí.

„Sám.“

„A kdo vás tomu naučil?“

„Taky já sám.“

„To umíte, Ríšo, pěkné věci!“

„Umím.“

„A nikdo vás při tom nezastih’?“

„Nikdo.“

„A kdyby vás někdo chytil?“

„Šak to je to, že mě nikdo nechytí!“

„A z toho máte radost?“

„No!“ pravil Ríša a tvář klesnul zase do jejích šatův.

„Ani jste o tom nepřemýšlel, že by vás mohl někdo přistihnout?“

„Ne.“

Mladá paní se zamyslíla a chvíli hleděla do tmy.

„Odpusťte, Ríšo, – ale vy jste hrozný darebák.“

„Jsem.“

„A polepšit se nemíníte?“

Ríša se zasmál.

„Kdybych já věděl, jak se to dělá.“

Mladá paní se na chvíli odmlčela a zdálo se, že o něčem usilovně přemýšlí. Ruka bezvládně jí ležela na temeni Ríšovy hlavy a tiché tmavé její oči v přísvitu kamen hořely ve tmě jak zlaté.

„Řekněte mně, Ríšo, co s ní mluvíte, s takovou sklepníci?“

„S kudrnáčkem?“

„Třeba s kudrnáčkem.“

„A všelicos. Včera mně vypravovala, jak se Berta od Štajgrů vdávala. Tak za Bertou chodil jeden student a měli spolu holčičku. Když dostudoval, – dostal soucotě a odvezli jej do nemocnice. Na smrtelné posteli dal k sobě zavolat Bertu a povídal: „Berto, – mně se o tobě zdálo – já tě nemůžu nechat tak. – Bude-li to vůle Boží a mě k sobě povolá, rád bych, abys po smrti aspoň byla mojí ženou. – Přece ti bude líp, když budeš vdovou – lidé jsou zlí. – Přiveď s sebou Josefku a pater Josef nás tu sezdá. – Tak se mně to zdálo a já bych neměl v hrobě pokoje.“ – To povídal a Berta tolik prý mu za to líbala obě ruce. Přišla s Josefkou a na smrtelné posteli byla svatba. Když je kněz sezdával, všichni nemocní plakali a tomu knězi tak prý jako hrachy krápaly slzy s očí na štolu – A Božena sama se dala do pláče, když mně to vypravovala.“

Mladá paní mlčela. – Teprv po chvíli se ptala:

„Božena se jmenuje ‚kudrnáček‘?“

„Božena... Plakala a povídala: ‚Ubohé ženské!‘“

„Ba ubohé!“ – opakovala po ní mladá paní a upadla zas v přemýšlení.

Chvilí mlčeli oba. – Mladá paní zdála se být velice rozrušena. – Teprv po chvíli pravila, naklonivši se útrpně k Ríšovi hlavou:

„Ríšo!“ pravila a vzala hlavu jeho do obou rukou, – „kolik je vám let?“

„Mně? Jedenadvacet.“

„Nenapadne vás nikdy, že může být ještě jiný, veselejší svět než je ten váš smutný?“

Ruce měla horké a slova se jí třásla v hrdle jako v horečce.

Ríša neodpovídal.

„Cosi je ve vás dobrého – a to bych ráda, aby ve vás zvítězilo – jinak jste ale strašně zvrhlý člověk. Věříte to?“

„Možná, já o tom ještě nepřemýšlel.“

„Tak přemýšlejte – a mnoho přemýšlejte – bude vám to k dobrému.“

„No šak, – jen co budu mít čas.“

Netrvalo ani čtyřadvacet hodin a Ríša stál u dveří, klobouk na hlavě a zapaloval si zbytek cigara.

Mladá paní vhrnula se za ním do předsíně a usmála se.

„Kam zas?“

„Musím“ – omlouval se Ríša.

„Nač jste si tedy dal zatopit, když nemíníte být doma.“

„Tak, aby se světnice trochu zahřála.“

„Jděte a už ať vás nevidím. – A co to kouříte za smrady? Fi – Zahodíte to?“

Zavřela za ním dvéře.

Ríša odhodil cigaro – bylo skutečně odporné.

Byly zas asi dvě hodiny s půlnoci, když jej mladá paní cítila štrachat se do svého pokoje.

Tak zas několik dní po sobě, – až se jednoho dne stalo něco, čeho Ríša sám nečekal.

Navštívilo jej svědomí.

Bylo to jednou po prohýřené noci z rána, když si přisedlo k němu na samý krajíček jeho lůžka. – Ríša ještě spal nebo se tvářil, že spí: strašlivě funěl a tvář měl jakoby zohavenou strašnou bolestí. Jako všechny abstraktní bytosti, zjevovalo se mu i svědomí v osobě ženské a to v takové podobě, o jaké čítal jenom v pohádkách. – Dlouhé rusé vlasy byl jediný její šat. Ozdobena širokým a hustým obočím, hleděla hrozně na něho a přece měkce a vlídně jako

samo nebe. – Ríša procitnuv ze spaní a shlédnuv krásnou tu dámu nad sebou, galantně uhnul ke zdi a čekal, co u něho chce podivná ta návštěva.

Svědomy zaklepalo mu na hlavu a na srdce:

„Jsem to já, dobrá tvoje víla!“ – pravila, nahnula se k němu a aby jí lépe viděl do tváře, půvabným pohybem ruky rozhrnula vlasy s čela v zad, jak činívají dívky, když si upravují porušenou účesku.

„Nu,“ promluvila k němu hlasem milenky, – „už mne neznáš? Co jsi včera zas vyváděl?“

„Nic,“ – chtěl se bránit Ríša a zalomcoval sebou na lůžku.

Převrátiv se s boku na bok, dal tím zřejmě na jevo, že se mu chce ještě spát.

Ale dobrá jeho víla nedala mu usnout, přisedla k němu ještě blíž, vzala jej kolem krku a začala mu domlouvat, mírně, ale vroucně jako matka svému dítěti.

„Nač ti to je,“ slyšel Ríša mezi jiným – „vidíš, teď ležíš a stenáš jako Lazar. – Hlava ti třeští, nohy tě bolí, prsa pálí, v hrdle máš jako v pekárně – není ti toho času líto? mladých, krásných, na marno vyšlých let? Nemáš nic jiného na starosti, než sklenice třískat, křičet a řvát, do rána, do noci pít a pít, děvčata podvádět, peníze utrácet, tlachat, karbanit, lhát a krást, dluhy dělat a zase lhát a zase krást a zase karbanit, – to je celý tvůj život, celý tvůj svět? Takový dospělý hoch, vousiska to má až po uši a takové dětinství vyvádí, – není tě hanba? Podívej se na mě, jak se červenám. – Mám pravdu?“

Ríša se poškrábal na prsou a sám k sobě víc než k ní odpověděl: – „máš – máš, – ale.“

Zamračil se a mlčel.

„Paní!“ zavolal do kuchyně, zaslechnuv tam řinčet nádobím – „přineste mně snídání, já chci vstát.“

V kuchyni se cosi pohnulo.

Zjevení zmizelo rázem.

Mladá paní se podivila. Teprv osm hodin a už chce vstávat.

„Co je to!?“ ptala se svým vysokým, do diškantu přecházejícím hlasem.

Přinesla Ríšovi snídání a pohlédla na jeho ztýranou tvář.

„Vy vypadáte!“ pravila se smíchem a vrátila se do kuchyně.

Za chvíli slyšela šplounání vody a mocné supění Ríšových prsou.

Opravdu vstal.

„Co se to stalo?“ ptala se, když Ríša se s límcem ohrnutým vzhůru objevil ve dveřích.

„Hlava mně praští!“ řekl a měl se k odchodu.

„Proč tolik pijete –? Tolik piva do sebe vylít, to musí bolet hlava.“

„Já nepil moc. Do piva jsem jen jazyk namočil a taková bolest!“

„Jo! Vy do piva namočíte jazyk! Kolikrát, to nepovídáte?“

„Ah! Nic po všem!“ – vzdychl si Ríša a odešel.

Bylo teprve devět hodin z rána, Ríša byl na ulici.

Prostředkem ulice pustil se k Nuslím. Z nuselského údolí vyběhl i na pankrácký vrch a zase dolů a zase nahoru, jakoby ho někdo hnál.

Na Vyšehradě bilo dvanáct hodin, Ríša se zastavil u první brány.

Byl uřícen, rozepjat, silný, zdravý jeho týl byl přeplněn krví. – Proti jeho obvyklému pohodlnému a vláčnému kroku, – jevil neobyčejnou ráznost' a prudkost'. Zdálo se, že je pevně na čemsi rozhodnut, zarputilá umíněnost' jevila se i v rozkývaných jeho rukou a mírně, ale vzdorovitě nachýlené šíji.

Mladá paní sedíc po obědě u šicího stolku, slyšela, jak Ríša prudce vešel do svého pokoje. Minulo půl hodiny a Ríša posud byl doma. Ani do kavárny nešel. – Přikradla se do kuchyně a odhrnuvši zlehka bílou záclonku, skulinkou se dívala, co dělá.

A viděla: Ríša právě z kufru vytahoval jakési papíry.

„Paní!“ – zavolal Ríša.

Mladá paní vešla.

„Co chcete?“

Stál proti ní s jakousi obřadnou zdvořilostí a prosil ji, aby mu zatopila, že chce raději zůstat doma.

Mladá paní mžikla po papírech rozložených na stolech.

Ríša seděl u stolku zády obrácen k ní a pokouje z dlouhé své porculánky se zeleným střapcem. Vytrvale přemýšlel.

Když k večeru byl na procházce a mladá paní přišla mu odestlat, nahnula se k malému, bílými papíry pokrytému stolku a usmála se. „Římské právo“ – četla na titulním listě jednoho balíčku, „Pandekty“ četla na druhém, „Německé právo“. – Všimla si i pohozeného papíru. – Byl celý pokryt nevysvětlitelnými číslicemi a jmény.

Za hodinu Ríša přišel domů; byl velice mrzut a ani pro pivo si neposlal, večeri slupl stoje a v přisvitu kamen proseděl asi dvě hodiny.

Teprv k deváté rozžal světlo. Teplem rozehrátých kamen a důvěrnou poesíí zimního večera jakoby se mu nastěhovaly do duše jiné, daleko smírnější myšlenky.

„Tak se to patří!“ – pravil. A ještě cosi k sobě zabručel. – Tak jakoby na někoho hřešil.

Vzal do ruky onen záhadnými číslicemi pokrytý papír, zkoumal ještě jednou podivný jeho obsah a obrátil pak na druhou stranu. – Cosi na něm načmáral. To přeškrtl a napsal zase

něco jiného – Chtěl ještě něco napsat, ale pojednou jakoby si byl něco rozmyslil, schumlal papír a odhodil ho ke kamnům.

„Co to pořád děláte?“ ptala se mladá paní, přihlížejíc k jeho konání.

„Ah,“ chytil se za hlavu, „nevím, kde mně hlava stojí – – Mám moc dluhů!“ rozkřikl se zrovna a pobíhal po svém pokoji. – „Já musím začít jiný, docela jiný život! – Abych nezapomněl,“ zastavil se náhle. – „Přemýšlel jsem o tom celý den. – Prosím vás, nezlobte se, – ale ráno mně už kávu nenoste – já – já.“

Paní upřela naň oči.

„Nechutná vám?“

„To ne,“ zatřepal Ríša hlavou, – „ale – já musím začít šetřit od chleba.“

„A to chcete na snídání ušetřit?“

„Na snídání a vůbec celý můj život musí vzít nějaký jiný obrat. Tak to dál jít nemůže.“

Paní porozuměla a mlčky odešla do svého pokoje.

Ríša dlouho ještě potom seděl a neustále cosi počítal a psal.

Druhého dne, když Ríša časně ráno vstal a odešel do přednášek (i v tom směru nastal obrat), stála mladá paní nad jeho lůžkem a četla jakýsi kus papíru. Byl zastrčen za obrázkem Panny Marie nad Ríšovým lůžkem a v čele papíru bylo silným písmem napsáno:

V Praze dne 8. prosince 187*.

„Nový program života.“ Ne tak, bylo přeškrtnuto a pak stálo: „Program nového života.“

Četla:

V pondělí: *k snídání* čaj (2½ kr.), *k obědu* polévku zapraženou, maso žádné, příkrm: vajíčka míchaná, tři (15 kr.), *k večeři* zapraženou polévku se smaženou žemličkou (3 kr.).

V úterý: *k snídání* čaj (k snídání každý den čaj); *oběd*: polévka hovězí, maso hovězí s cibulovou omáčkou, příkrm žádný (18 kr.); *večer*: hovězí maso v polévce – zbytek od oběda (1 kr.).

Ve středu: čaj; *oběd*: česneková polévka, maso žádné, příkrm: knedlíky s klevelovou omáčkou (14 kr.); *večer*: knedlíky smažené (6 kr.).

Atd. Ve čtvrtek guláš; v pátek marjánková polévka, uzené maso; v sobotu smažené uzenky (po případě maštěné jen brambory); *večer* maso na paprice nebo na pivě (15 kr.); v neděli: čaj, hovězí polévka, hovězí maso s rajskou omáčkou a knedlíky (20 kr.); *večer*: beefsteak nebo telecí (po případě vepřovou) pečení (32 kr.).

Paní žasla...

Možné úspory: zbytky od oběda k večeři.

Mladá paní se zamyslela. Postála chvíli na jednom místě, peřinu ještě teplou držíc v rukou a hleděla na určitý bod nizounké pelesti, po které klouzalo zamhlené, sinavé světlo rána. Nesmála se. Jen lehoučkový, zcela nepatrný stín úsměvu protáhl levou stranou heboučké její tváře a zemřel pojednou v záhadném jakémisi výrazu vzpomínání. – Pak se najednou vzpamatovala, – přisedla náhle na lůžko a hleděla upřeně oknem do zamženého nebe. „Divný člověk“ – pravila nahlas a strhla oči s nebe. – Zarovněla zas Ríšův jídelní lístek za Pannu Marii a umínla si, až přijde Ríša domů, že se ho zeptá, co to má všechno znamenat.

Mladá paní přesvědčila se o tom hned, když Ríša přišel z přednášek a pod paždím si přinesl cosi v papíru zabaleného a těžkého; když to na stůl postavil, zahrklo cosi v balíčku jako plech.

„Co to nesete?“ – ptala se mladá paní, pohlížeje za ním otevřenými dveřmi z kuchyně.

„Kamínka.“

„Jaká kamínka?“

„Petrolejová kamínka – s karamádem budeme si na nich vařit obědy a večeře.“

„Vím už, – zapraženou polévku – míchaná vajíčka – klevelovou omáčku.“

Ríša se ohlédnul po Panně Marii a usmál se.

Mladá paní hleděla přísně.

„A vy myslíte, že vám to dovolím? – Ted' si zas pěkně kamínka spakujte a odnese, kde jste je vzal. Tady mně smradit nebudete a jinde si dělejte co chcete. – Co vám to zas napadlo!? Máte rozum? – Kdo myslíte, že vám bude dělat ty marjánkové polévky, knedlíky a smažené žemličky? Vy?“ – zasmála se hlasitě.

„Já ne, ale karamád umí a žije tak už půldruhého roku.“

„Jděte si tedy ke karamádovi a žijte si taky tak. – Ale mně tu s petrolejem čadit nebudete – Kde jste to vzal?“ – ptala se už mírněji, ukazujíc prstem na rozvalenou kamínku. –

„Koupil jsem.“

„Ríšo, vy jste trohl, odpusťte mně to, ale vy nezasloužíte, aby vás člověk dobře pojmenoval: zdali pak jste si rozvážil, co děláte?“

Ríša neodpovídal.

„Vy chcete opravdu podle toho žít?“ ukázala na Pannu Marii.

„Musím.“

„Musím – a vy si myslíte, že to vydržíte?“

„Vydržím.“

Mladá paní chtěla odejít.

„Tož tedy vařit nesmíme?“ – ptal se za ní Ríša.

„Tady ne,“ – pravila mladá paní, „když máte karamáda, zanešte si to ke karamádovi a přijďte mně povědít – jaké ty knedlíky byly.“

„No šak“ – odpověděl i Ríša veseleji a aniž se urazil odmítnutím mladé paní, sebral zas kamínka a šel s nimi ke karamádovi.

Mladá paní neznala dobře Ríšu. – Ríša žil skutečně tak, jak přislíbil. S umíněností tvrdých povah zanevřel na sebe a asketicky přídržoval se amortisačního svého systému. – Nepokojné stádo svých výpočtů byl by udržel v dobrém pořádku, kdyby nebylo nepředvídaných výdajů. – Ale i tu si vymyslel případnou lest'. Tam, kde žaludek zradil jeho, ošidil zas on jej a tak ve vzájemném taškářství i shodě žili oba spolu po celé dva měsíce.

Karamád vařil, Ríša jed'.

Vytrvale seděl doma.

Na jeho stolku hromadily se knihy, básně, romány, přednášky, poznámky.

Stopy těch studií pozorovala paní i na jeho stole.

Nebylo žádné pochybnosti o tom: Ríša opustil tuto zem a dával si dostaveníčko s Musou. –

Vyhledal nejlepší svou báseň z gymnasijských let, opravil ji, přepsal a čekal na odpověď v listárně redakce jednoho listu. „Vánoční růže“ jmenovala se jeho báseň. Čekal týden, čekal čtrnáct dní a když uplynul měsíc, číslo týdeníku vypadlo mu pojednou z rukou. – Ještě téhož dne našla paní na jeho stolku celé číslo ilustrovaného listu, rozevřeného právě na té straně, kde červenou tužkou zaškrtnuto bylo následující místo: „Vánoční růže“ raďte nás navštívit v redakci.

Neřekl nikomu nic, ustrojil se i novou kravatu si vzal a s trémou šestnáctiletého dítěte zaklepal na dvěře sedmé velmoci. Představil se a do posledního okamžiku svého života se potom pamatoval, jak se pod ním třásly tenkrát nohy, v hrdle vyschla poslední vláha úst. Když redaktor uslyšel, že je autorem „Vánoční růže“, stiskl malou jeho ruku a posadil si jej naproti sobě. Pochválil jej – liboval si rozhodný jeho talent, i na rameno mu poklepal, ale pak mu v básni napočítal tolik chyb a tolik zbytečných, „nedosti správně volených slov“, že mu Ríša vyškubl „Vánoční růži“ z rukou a praštiv svým talentem o zem, v sedmé velmoci se víckrát neukázal. Básnil sice později ještě, ale už jen sobě pro radost' a dost. Jediné místo, kde uveřejňoval své básně, byl mramorový stolek v kavárně: když odcházel, zbývalo tam vždycky po něm několik nakousnutých čtyřverší.

Číslo ilustrovaného týdeníku zmizelo se stolku a paní už se nikdy nedopátrala výsledku jeho návštěvy. Jen toho si všimla, že všechny básně, romány, přednášky ležely zas v koutě na zemi.

I reformování společnosti se chyt'. Dal se zapsat do Moravské Besedy a první jeho starostí bylo, shodit starostu i s výborem dolů.

Ani tu nebylo známo, jak pochodil.

Zdalo se, že ku konci mu zbyla jedna jediná, opravdová snaha: zbavit se dluhů. Nikde se neukázal a když si jednou za čas poslal pro litr piva, po druhé sklenici cítil se bytí opilý.

A už ho nikdo ani doma nezastal.

Vysedal v Akademickém spolku nebo na nádražích v čekárnách se ohříval, aby nemusil topit. Domů chodil jen spat a časem nejedl vůbec.

Na sklonku druhého měsíce objevil se Ríša v kavárně.

Známi jej obstoupili a zhrozili se ho.

Býval plný, červený, zdravý, nyní přikradl se ke stolu jako stín. Žlutý, oči žluté, čelo žluté, ruce žluté, vychrtlý jak pes, rty z vosku.

„Člověče, co děláš?“ pravil k němu od kulečníku karamád jeho Vlček. – A přetíraje tago křídou, hleděl mu do smutných očí.

Ríša přeložil zvadlé nohy a rozhlédl se po kavárně tonoucí jak v mlhách pod strašnými spoustami kouře. V dýmu se zvedala a zase padala dlouhá, lesklá tága.

Vlček doslechl o amortisačním jeho systému. Přisedl si k němu.

„Jsi čistý?“ ptal se šeptem.

Ríša přikývl hlavou.

„Docela?“ ptal se Vlček, přitisknuv k sobě tago.

„Docela.“

Vlček stiskl Ríšovi ruku a přistoupiv ke kulečníku, měřil jedním okem posici rozestavených koulí.

Na druhý den přišel Vlček k Ríšovi, ale nezastal ho doma.

Objevila se mladá paní.

„Kde je Ríša.“

„Není doma.“

„Kde je?“

„Nevím.“

„Ale včera mně povídal, že bude doma.“

„Mně taky.“

A mladá paní vypravovala Vlčkovi, proč Ríša není doma.

„Včera přišel za ním sklepník z kavárny Union.“

„Melichárek?“

„Tak nějak se jmenuje.“

„A co chtěl?“

„Peníze!“

„Ale Ríša povídal, že je čistý.“

„Čistý – ale na Melichárka zapomněl. – Objednal si jej na ráno – dnes si přivstal a utekl.“

Vlček si hvízdal, mladá paní se zasmála.

Ríša v hloubi duše zaplakal...

Na večer přišel domů, povzdechl si, z kapsy vytáhl medicínu a postavil ji před sebe –

„Ja, ja!“ – a od srdce si zaklel. „Hlad trpět, nemoc na sebe uvalit a...“

Zavolal mladou paní a zase jako přede dvěma měsíci s obřadnou zdvořilostí ji požádal, aby mu ode dneška nosila zas ráno kávu a vůbec všechno aby zařídila tak, jak bývalo.

Když osamotněl, sáhnul za Pannu Marii, menu roztrhal a přednášky odkopl, až zaletěly hluboko do stínu lůžka. – Večer, když jej přišlo těšit svědomí, prudce vstal a ukázal mu dvéře.

A žil svůj starý život dál.

„Teď už je mně všechno jedno!“ pravil s tupostí fatalisty, který čeká už jenom na zázraky, a nezaplatil ty dluhy, na které byl ušetřil. Všechno nechal při starém.

Dobrá jeho víla stála u dveří a hořce plakala.

Ríša jí neslyšel.

Zase po šest dní si hověl, sedmý den nepracoval – a každým okamžikem svého života dokazoval, že z něho, asi nebude nic.

Je celá ještě řada otázek, které nutně žádají odpovědi.

Měl Ríša přítele?

Měl jednoho, ale půjčil mu tři zlatky a bylo po přátelství.

Miloval své rodiče?

Velice.

Ale nevím, jak by to dopadlo, kdyby mu byli jeden měsíc poslali místo 50 jen 40 zl. –

Jaké byly ostatní jeho názory, jaké náhledy o tomto i onom světě? – Za první, za druhé, za třetí? –

Je mi velice líto, ale Ríša neměl žádných. – Politického smýšlení byl sice radikál a demokrat, ale to jenom proto, že lidi s penězi vůbec nemohl vystát. – Nenávisť tu sdílel už od té doby, kdy otec jeho sídlil v Ostrovačicích a školní mládež rozdělena byla na dva tábory: tábor „bělochů“ a tábor „černochů“, k „černochům“ patřil on – „bělochů“ přezdívali panským dětem. Obě ty strany týraly se navzájem kameny i slovem, a to byl také jediný důvod, proč i

později, kdy otec jeho nabyl jmění a Ríša sám avanzoval na panské dítě, do smrti už věrně stál při praporu demokracie a radikalismu.

Andělé strážní české literatury s rukama sepjatýma budou mě prosit, abych jim přece řekl: „odkud se pro Boha všemohoucího vzal takový ničema, jaké bylo jeho vychování, v jakých okolnostech, v jakém prostředí vyrostl ten charakter, jaká byla půda, z které vyrostlo divoké to kvítí? Jací byli jeho rodičové, jaká jeho bába, pradědek a babička pra-pra?“

Přiznáme se, že bychom ze svého reka rádi udělali podle všech pravidel poslední estetiky potomka degenerovaných ras, ale k největší své lítosti jeho předkům musíme dáti vysvědčení to nejlepší.

Jeho dědeček a babička, svým původem odkudsi z valašských hor, byli velice spořádaní a bohabojní lidé. Také jeho pradědečkovi a prabábě nedá se nic na jejich životě vytýkat, leda snad to, že chodili po světě s dřevěnkami a prodávali vařečky. Také jeho rodičové byli velice slušní lidé. Právě po těch zdědil jmenovitě ty vlastnosti, které se na něm jaks taks ještě hájiti daly. Po otci to byl silný, zdravý týl a po matce dobré srdce a pěkné černé oči.

Já opravdu nevím, kde a jak se ten člověk zvrh’.

Ještě otázka.

Když tak – abychom užili nejslabšího výrazu – darebným způsobem odbýval záležitosti svého rozumu, v jakém stadiu byly záležitosti jeho srdce?

Těžká řeč.

Jak sám jednou se vyjádřil, miloval sice, ale „nic nebylo po tom“. Na každé zástěrce uvízn’ a za jedním děvčátkem běhal až dvě hodiny cesty.

Opravdově, hluboce, na celý život, nemiloval tedy ještě nikdy?

Nikdy.

Ale žízeň po lásce měl a žízeň ta byla strašná.

Jediná živá jiskřička, která v něm doutnala, jediné světélko v hluboké tmě. A kdykoliv o těchto věcech přemýšlel, do duše vkrádala se mu ona teskná nálada mladé opuštěnosti, kterou tak dobře zná útlý svět; dusil ji kouřem kavárny, topil pivem, utloukal kartami a tágem, přehlušoval smíchem bohopustých místností, – ale tím hůř. Sedl a plakal duší znovu.

Na břehu velikého a záhadného moře zdálo se mu, že za ním leží, musí ležet ještě jiný, zcela jiný svět. Kdo mu jej odhalí? – Prázdnota zela z Neznáma. – A v tom vědomí měkla jeho duše, zprotivily se mu čpavé kavárny, hloupá se mu zazdála hra kulečníku, mysl jeho utíkala daleko, daleko do zapadlých let a srdce jeho se otvíralo tichým vzpomínkám na šťastnější, dětstvím vyzlacený věk. Sladké snění zapředlo jej ve zlatou svou nit’. – Poesie rodného kraje sechvěla se k němu a slibovala mu krásné lesy, zelený ráj, květnaté stráně,

bělouňkové cesty, svaté shromáždění dědiny. Ať nechá všeho mudrování, všeho žalování a zajde si tam na to místo, kde bývalo a bude zase jeho nebe. Uzdraví se a veselý vrátí se zpět. – A tak sladce zněla jemná ta řeč, že Ríša prudce vstal, podíval se na datum a škulbl sebou odporem.

„Kde pak! – vždyť je zima!“

Na rtech ucítil polibek dobré víly.

„Mlč! Zima je venku také krásná. Vzpomínáš si? – Ráno jsi vstal, jiskřily ledové květy. A venku všechno kolem a kolem všude tak bílo.

Domky, škola, luhy, les, i věž, i kostel, celý kraj byl bílý. A ve sněhu trpělkly hvízdaly, strnadi se honili po zasněžených větvích, sníh padal jako stříbro a v uších rolničky ti zvonily – svištěly saně. Nepamatuješ se?“

Ríša se pamatoval...

Spočítal peníze a skřípnuv svoje věci v ryšavý cestovní vak, prvním vlakem z rána vyjel si na venkov. –

Byl právě čas ostatků – v Ostrovačicích slavili ples.

Na plesu byl i Ríša a když se vrátil do Prahy.

III

S Ríšou se v Praze musilo něco dít.

Na tři dopisy z domu neodpověděl, na čtvrtý došel list stručný jako telegram: „Drazí rodičové!“ bylo psáno v první řádce. „Peníze, honem pošlete mně peníze“ bylo ve druhé, a na třetím řádku je líbal a pozdravoval jejich „věrný syn Richard“.

„Peníze,“ mu psali z domu, ale nač, pro koho, marné otázky.

Z domu psali zas:

„Dítě, co myslíš, co děláš, že nepíšeš – zde Ti posíláme peníze na cestu, svátky jsou na krku, přijed' domů“.

Ríša nejel, nepsal.

Nebylo daleko do velikonočních svátků. Studenti ujížděli z Prahy, po „A–B“ v Brně procházelo se jich už několik.

A Ríša posud nikde. Děvečka den co den stála na nádraží a v davech z perronu se tlačícího lidu vyhlížela jeho kulatou, půvabně v ramenou zasazenou hlavu.

Ríša nikde.

Maminka už spínala ruce, otec, krátký, otlý muž s věčně vyhrnutými rukávy a bílou zástěrou, vážně přemýšlel už o tom, kdy by měl zástěru odvázat, rukávy shrnout a zajet do Prahy, co přece ten čertův kluk dělá.

Než rozvázal tkaničku od zástěry, sběhlo se něco jiného.

Na adresu tatíkovu došly tři pozoruhodné dopisy od tří různých stran, které patrně velmi dobře znaly Ríšu a Ríša je.

První byl od číšníka Melichárka a začínal: „Uznáte, mnohovážený pane, že nemohu...“

Druhý byl od vinárníka v Žitné ulici, kam Ríša chodil před polednem „na tichou“. Dopis končil: „Doufám, že neodepřete mé žádosti náležitého ospravedlnění a vyhovíte laskavě mé prosbě. Tímto se uváděje v laskavou Vaši známost, činím Vás pozorna na veliký svůj obchod s vínem, který ctěné nabídky se strany Vaší vyřídí s největší ochotou a správně.“

Třetí dopis (soudě dle prudkého odplivnutí Ríšova otce byl asi nejurážlivější) byl podepsán nájemcem hostince Concordie, kde byl Ríša dlužen za 150 obědů.

Ti všichni doufali v rychlé a správné vyřízení své žádosti.

Úhrnná suma potácela se kolem 200 zl.

Otec i matka podávali si neobyčejně krásné a zdvořilé ty dopisy z ruky do ruky a shodli se v úsudku o svém synovi, že... ale to zůstat musilo rodinným jejich tajemstvím.

K dovršení bídy ještě téhož večera, kdy došel poslední list z Prahy, podepsaný Jindřichem Krásou, majitelem vinárny, přišel k nim do hostince mladý, holobradý hoch s tenounkým krkem, špičatou bradou a s tou zvláštní jemnou, bílou pletí panských hochů, které Ríša tolik nenáviděl už od dětství.

Jmenoval se Peka. Na gymnasiu býval spolužákem Ríšovým, nyní jeho kolegou na právnické fakultě. Na gymnasiu srazili se jen jednou, ale srdce svoje otrávil proti sobě na celý život. Běloch potkal černocho s jakousi židovkou a udal to před tváří všech soudruhů. – Černoch počíhal si za to na Špilberku na nenáviděného bělocha a vydřel mu z úst dohořívající zbytek cigara. V průvodu dvou svědků, jemu věrně vždycky po boku stojících černocho, položil zbytek cigara před profesora na stůl a obžaloval bělocha...

Pekův příchod neznamenal tedy mnoho dobrého.

Ríšův otec byl rád jeho návštěvě: zavedl jej do zvláštního pokoje, pomohl mu z krásného svrchníku s rukávy podšitými červeným hedvábím, oba zasedli si vedle něho s obou stran a začali se vyptávat, co přece „dělá ten náš kluk“.

Peka vypravoval.

Předložili mu zmíněné tři dopisy. Peka se dal do smíchu, který prozrazuje víc, než je pravda.

Vyšlo na jevo, že Ríša nejen dělá dluhy, ale bydlí u jakési paní, mladé a hezké, s kterou se jednou vedl dokonce zavěšen po Dlouhé třídě.

„Má hodinky?“ ptal se Ríšův otec.

Opřen silnýma, až po loket vyhrnutýma rukama o rozkročená kolena, opásán bílou zástěrou, ve tváři spocen, červený jak flanel upřel na Peku oči, kterým se tento rád vyhnul.

„To nevím,“ pravil Peka, pohrávaje si na stole kouskem rozdrobeného chleba. – „To opravdu nevím, to vám nemohu s určitostí říci, ale mně se všechno zdá, že nemá.“

Krásné, černé oči Ríšovy maminky polily slzy, brada scvrkla se jí v trpkou křížalku, otec odlehčil si děsnou jakousi poznámkou.

Bylo ticho.

Ríšův otec, hledě z blízka do země, přemýšlel.

Maminka tiše topila slzy do modré zástěry.

„A jak pak učení, jak pak to mu jde?“ ptal se tatík.

„To nevím,“ pokrčil Peka špičatýma, jako bidlo vystrčenýma ramenoma a suše zakašlal. Po jeho jemném, několika chloupky pokrytém horním rtu zavlnil se úsměv útrpné samolibosti.

„To nevím, do přednášek nechodí a s ním já nechodím.“

„Co–o?“ křikl na Peku hostinský a svoje hrozné, telecí, z důlků vytlačené oči přistrčil jak hlemýžď až k němu: „co-o?“ řvaly zrovna ty oči, „do přednášek že nechodí? – A co tam teda dělá, ničema?“ zachroptěl nahlas.

Peka srazil hlavu mezi nadržaná ramena a dal se zase do takového smíchu, jakým se smál před chvílí.

„Píše básně,“ pravil pojednou.

„Náš kluk že píše básně?“

Vytlačené oči vrátily se do svých důlků, ruce chytly se nervosně kolen a masitými, pootevřenými ústy škublo cosi dvakrát, co nemohlo ven.

Nešťastný otec! K němu na stravu chodil také jeden takový, co psal básně; studoval v Praze, se studií sběh' a stal se písařem u jednoho advokáta v Brně. U nich zůstal dlužen čtyřicet zlatých za stravu.

„Jaké básně, prosím vás?“ ptal se Ríšův otec, jakoby se potěšiti chtěl ještě tím, že nedobře rozuměl.

„No, básně – písničky, jak vám to mám říci?“

„Ježíš, Maria, Josef!“ zašeptaly tiše masité, až do modra přecházející rty. Tatínek i maminka tiše sepjali ruce a oněměli na dobro. Už se ani nevyptávali, lekali se Jobových těch zpráv.

Večer, když Peka odešel, v kuchyni bylo soudno. Ríšův otec rozbil půl tuctu talířů, porcelánovou mísu a do putýnky s vodou kopl tak, že se rozložila v hromádku úzkých prkének s obručí převálenou přes ni. Ríšova maminka, malá, buclatá, nesmírně příjemná a milá, posud jako děvče zachovalá osůbka, stála na jednom místě kuchyně a se slzami v očích ani neviděla před sebou klečící děvečku, jak hadrem vytírá rozlitou vodu. Konečně se vzpamatovala, ale jak zmámená posud točila se na jednom místě a nevěděla, co do ruky vzít.

Tak jí to připadalo, jakoby starý jí všechno vyčítal, jakoby ona za všechno mohla. Křičel na ni jako na cizí a vyčítal jí, kde jaký krejcar podstrčila Ríšovi. Proč jen, proč mu tenkrát všechny ty knihy nehodili do pece? – A proč, proč mu ještě na ně dávali – proč?

„Písničky!“ – zasmál se Ríšův otec – „já ti dám písničky, počkej!“ dodal a odešel do šenkovny narážet novou čtvrtku. – Rány kladivem rozdával do bečky, jakoby do železa tlouk’.

Maminka jen pokukovala okénkem z kuchyně a mlčela.

Tu noc na sebe nepromluvili, oba byli jako hrob.

Hned na druhý den ráno, jakmile se tolik rozednilo, že vidět bylo na písmo, Ríšův otec sedl ke stolu, odhrnul od sebe zástěru, nasadil si nové péro do dřevěné násadky a psal:

„Milý bratře!“

Pak vstal a procházel se po šenkovně, zlý jako nikdy.

Třetího dne dostal Ríšův strýc, velebníček na ostrovačické faře, dopis následujícího obsahu:

„Ríša je lump, dělá v Praze hlupoty, piš, co s ním mám dělat“ atd.

Hřích Ríšovy byly uvedeny v celém rozsahu za sebou.

Byla jich řada nepřehledná.

Když velebníček přečetl dopis až do konce, nechal brejle na nose, smekl sametovou čepičku, podržel ji v rukou obrácenou vzhůru safianovou podšívku a chvíli tak s milounkým úsměvem starých lidí hleděl do ní.

Dokonával sedmdesátý rok...

Nesnáze otce o nezdárného synka přenesly jej mimoděk do slavných dob mladých let...

Žil tenkrát v Praze, – byl svědkem slavné doby, do které spadala éra probuzení našeho národa.

Ba, co svědkem, on sám byl jedním z těch, kterým dnes by národ obě ruce líbat měl a ještě by zůstal dlužen.

Ty krásné, krásné vzpomínky!

Tak líhly se volně jedna z druhé a za chvíli plna jich byla čepička...

Díval se do ní a byl jako děcko.

Slunce na něj svítilo zamřížovaným oknem, bílá jeho hlava zářila v tichém jasnu refektáře ověněna stříbrnými chumáčky vlasů. Rty se mu protáhly až kamsi pod uši a v očích už povyhaslých, sivých, poskočily drobné jiskřičky, slily se stranou.

Slzy to byly.

Tak sedě, opřen o voltairovské křeslo hověl si jako na trůně; a před ním táhla léta, tlačily se davy, a vzpomínky – jedna sem, druhá tam, všechny plynuly jedním směrem kamsi zpět, až se zastavily všechny u omšelých bran starodávné Prahy.

Jaká to byla, Bože, jména, s kterými se tenkrát znal a v srdci svém nosil svatou jejich rodinu –

Dnes už na ně vzpomínal jak na legendy světců.

Také tenkrát studoval, také žil, ale...

A velebníček se dal do tichého smíchu.

Kde pak!

Pro samé „burcování“ národa.

Konec bylo studiím. – Chodili skoro od domu k domu, všude tloukli na vrata a kde jim otevřeli, – nevedlo se jinak, než se asi teď vede Ríšovi.

„Jenže“ – dodal velebníček hned po tom, čepičku postrkuje zase na hlavu – „ten sotva koho burcuje – spíš...“

V tom s věže zazněl zvon.

Byl čas velikonočních služeb božích; sezváněli na cestu křížovou.

Lidé svátečně oblečení trousili se kolem fary směrem ke kostelu.

Služka nahlédla dveřmi, nespí-li snad velebný pán.

Nespal. Byl jako po koupeli.

Promnul si ruce a narovnal na hlavě čepičku. „Dopíšem mu, dopíšem,“ pravil, „a když bude nejhůř, zavoláme si ho sem. Místo piva dáme mu mlčko a místo toulek – nahoře máš mansardu – Tak to uděláme, škoda by ho bylo, hoch se mi líbí.“

A když už před farou byl a předstupoval před chrám Boží, velebníček vzpomněl si pojednou na jedno místo dopisu, kde bratr jeho s hrůzou se zmiňuje o tom, že Ríša skládá také písničky.

Při té vzpomínce velebníček nemohl a nemohl se ubránit horké jakési vlně, která mu zachvacovala radostný dech; neubránil se a usmíval se ještě, když svěcenou vodou se kropil, usmíval se, když rochetku na sebe oblékal a když, přikleknuv k zemi, hlavu skláněl před tváří Boha.

Velebníček se posud usmíval.

S Ríšou bylo opravdu zle.

Odjezd jeho na Moravu, třídní pobyt na venkově nepomohl, jak mu slibovala dobrá jeho víla.

Naopak. Od té doby do hlavy jakoby mu někdo hřebík vrazil a ten mu v lebce rezavěl. Všechny myšlenky ssedaly se na něm.

Nevěděl, co mu je, ale cítil, že je s ním zle.

Nebyly to dluhy, nebyly to hodinky uložené do „císařského domu“ – Něco jiného to bylo, ale co, to právě nevěděl.

Praha se mu znechutila, karamádi pro něj nebyli a celý byl jakýsi zmalátnělý, prázdný – sám sobě fádňí, protivný, „zvláštní“.

Tak nejraději by byl býval ještě sám – Bez lidí, bez přátel, na celém světě sám.

Po bývalém jeho veselí, rozmařilé mysli a dobrodružných spádech nezbylo památky.

Známí ho nepoznávali. Nutil se, nutil do někdejší bujnosti, ale srdce při tom chybělo, mysl všechna toulala se jinde. Mluvil jako poslední z neposlednějších, pronášel slova hluchá, věty slepé a jakoby jej tížilo něco, hleděl na podlahu, na roh stolu, všude jinam, jenom ne do očí tomu, s kým právě mluvil.

Připadal si jako lodička vržená do tance vod a veslo si zapomněl urobiť k ní. Proud ji hnál, a plavec nevěděl kam. Rád by se zastavil, chytil se břehu, ale trávy se trhaly, vlny hrály s loďkou dál.

Slavná, těžká, ale krásná doba mladých let. Chvilé, kdy oči slepnou, ústa oněmí, hlava trpí a srdce bije nevysvětlitelnou jakousi úzkostí. Všechn ostatní svět mizí do pozadí a všechno v něm stává se závislým od této první a jediné otázky, jaká je to trýzeň, odkud veliké to trápení. Cítí v sobě sílu a neví, kam se s ní rozlít, nač ji vymrhat, tuší v sobě zář a neví, čemu svěří její blesk.

O tu tvrdou, nepoddajnou skálu tloukl nyní Ríša hlavou, až unaven sklesl vedle ní.

Stavy duše rychle se v něm střídaly. Byly chvíle, kdy chtěl mítí všechny lidi svými přátely, na setkání byl by každému ruku tisk' a všem se vyzpovídal, jaký je šťastný – šťastný! A hned na to rozdrážděn proti všemu a proti všem, nenáviděl ty, které miloval, posmíval se těm, kterým se dřív zpovídal. Byly mu nepohodlny vniterné ty spory, byl by je rád odklidil,

potíral je, dusil v sobě a hřešil na tu patlaninu v hlavě, která se mu přelívala s místa na místo, stále jiná a jiná, a v tu chvíli záviděl zametačům, záviděl drožkářům, veřejným posluhům, všem, kdo šel kolem něho a měl ve tváři jiný život, veselejší mysl, nadějnější zrak. V tom okamžiku cítil, že něco leží v něm, čeho se dotknouti bál, aby se sám toho nelekl, a klopýtal a padal stále přes jeden balvan a nebylo vysvobození od věčného toho ztracení svého vlastního já.

Ale přešlo i to a znovu se usmíval.

Vytratil se úsměv a do srdce zasedla zášť.

A byly chvíle, kdy nemyslíl na nic.

Život dlouhý vlekl se jak líný had.

A Ríša přál si už jen jedno na světě, aby život rychle ubíhal a týden aby minul jako den, den jako hodina a hodina jako nic. A vůbec všechno aby bylo nic.

V netuchnoucích těch trampotách ještě tak nejraději zapadl do zastrčené hospůdky a u mramorového stolku poslouchal, jak muzika hrá tu kvákavou, neurovnanou, ale tak divně milou píseň do smutné jeho duše.

Jaký chodil tenkrát domů!

Jak se vznášel tělem i duchem; „rány“ v sobě necítil, duše neznal a srdce zahojené nosil v sobě jako svaté. A cestou Helenka se mu zjevila, smavá a modrooká, – choval ji v náručí, rozveselen do vzduchu jí házel a zase ji do rukou chytal a v loktech pokolíbal, zulíbanou k sobě tiskl na stokrát. To byly chvíle nejsilnějších záchvatů mladé jeho síly, chvíle, kdy se toulal v nadsmyslných krajinách: kdy dělal plány, věřil v zázraky, bořil světy, vodil armády, potíral národy, stával se králem, rozhazoval zlato, lehal v purpuru a býval šťastný v těch halucinacích srdce, stávajících se jemu denní potřebou. I když nikde nebyl a doma ležel neb u kamen svých seděl sám, stačilo jen, aby hlavu položil na stranu, shověl v zapomnění a už snášela se k němu dolů překrásná jakási fatamorgana – duše letěla jí naproti a Ríša nebyl už mezi živými.

Ve chvílích střízlivého rozumu nebyl s to si odpověď dát na to, odkud se braly všechny ty sny, kterým poznenáhlu přivykal jak opětovným dávkám narkosy.

Smál se sám sobě, ale po letech často si vzpomněl na blažené ty chvíle rozpjaté duše, a teprve když léta uplynula, věděl, že tenkrát v těch chvílích žil nejkrásnější dobu svého života; tu dobu, kdy duše mladá začíná kvést a srdce otvírá se jako chudobka, na kterou v noci rosa padá a ráno slunce zlaté na ni svítí, osušujíc stopy jasnovidných slz.

Bývají směšni ti lidé, ale jsou k pomilování v překrásném tom světobolu a nejasné touze dětí s tváří dospělých.

Bohužel, byly to jen chvíle.

Jinak potrvala ona děsná, ubíjivá nálada, ve které se lidé topí, tráví, střílejí.

Vzpomněl si na Helenku. – Snad ta je tím vinna.

Ale odhodil od sebe tu domněnku jako sebe nehodnou.

„Takové škvrně mě přece nepřipraví o rozum!“

Vyšel si na ulici a v množství lidu hledal zapomenutí.

Bože, jak se mu protivily ty vlečky, utažené závoje, ohromné hlavy a upjaté pasy, nadrchaná ramena!...

Šel dále.

Přiběhl k němu karamád a ptal se ho, co dělá.

„Nic“.

Karamád mlčel, poskočil s nohy na nohu, aby s Ríšou držel stejný krok, a začal si stěžovat, že si koupil kalhoty – a má hlad.

Když odešel, Ríša sepjál ruce.

„Jakobych já za to mohl, že si koupil kalhoty! Proč je kupoval, s Bohem“ – pravil nahlas a zabočil do postranní uličky, snad tam bude mít pokoj.

Ale kdekdo jakoby se proti němu spíkl. – Přímo proti němu na rohu vyšel vstříc chatrný, nervosní človíček – mající už na svědomí svazeček dosti chatrných, ale upřímných básní. Byl rád, že se s Ríšou sešel. Věsil hlavu, tloukl svým talentem o dlažbu a na konec se přiznal, že kdesi napsali o něm několik hanlivých vět.

„Kde?“ ptal se Ríša.

Vyšlo na jevo, že poeta hany na sebe nečetl, jen srdce jeho plakalo a přiznal se, že se „to“ bojí číst.

„Tak, co mluvíš, když jsi to nečet’!“

„Nečet’, nečet’, ale já vím, zeje to zlé. A mě kritika vždycky strašně rozčílí.“

„Tak nech básní a piš kritiky – budeš rozčilovat jiné. – Servus –“ podal Ríša ruku a utekl rovnou cestou na hlavní třídu mezi lidmi, aby se mezi nimi ztratil udiveným zrakům básníka.

„Někdo jej praští přes hlavu,“ pravil k sobě v duchu Ríša – „a on se bojí ohlédnout, kdo mu vyťal pohlavek. – Fi, – kde jenom je oprátka na takové lidi!“

K večeru bylo s ním ještě hůř. Zastavil se na rohu Spálené ulice a nevěděl, kam vlastně jde.

Vešel do kavárny, ale ani tam nevydržel, zaplatil a prch’.

Ani nevěděl, jak proletěl koridorem divadla. Hodil svrchník gardrobierovi, číslo schumlal do kapsy a uřícen vstoupil do parteru.

Opřel se o rampu a utíral si s čela pot.

Odehráli ouverturu, opona se zdvihla, začali hrát.

Ríša dlouho nevěděl, co se to na jevišti mluví, co hrají, či jsou ty rytířské kostýmy a španělské krejsle. Jen tolik se později pamatoval, že jej na jiné myšlenky přivedly rytířské boty starého Šimanovského. Viděl, jak je těžce zdvihal a za sebou vlek', jimi dupal a ostruhami řinčel, a Ríšovi zachtělo se takových ostruh a takových bot. Zdálo se mu, že se v nich musí velice příjemně chodit – v takových botách.

Ale za chvíli bylo zas po klidu. Zatínal zuby, svíral pěsti, hlavu sem, hlavu tam, nijak se mu nechtělo dobře stát. Předměty zalité světlem slivaly se mu před očima, s jeviště neslyšel než ženské a mužské hlasy, výkřiky, vzdechy a těžké ty cápoty rytířských bot. Bestiální pocit! Nedočkal se konce.

Po čtvrtém jednání prchnul z divadla a teprve v hospodě si vzpomněl na útržky toho, co viděl a slyšel. A divil se, proč ta nesnesitelná Thekla, stále tak kňouravá a bolestiplná, po jevišti se svíjí a nařiká, jakoby ji hadi žrali v břiše. Sotva se jí dušička ještě trásla na pysku a do rukou jí strkali mandolinu... „zpívej, zpívej!...“

Ríša zčista jasna se dal do nehorázného smíchu. Sklepnice se po něm ohlédla a začechrala penězi v kožené své tašce. Usmála se na starého pána, sedícího vedle Ríši.

Starý pán před ním uhýbal.

Přeběhl Kudrnáček kolem Ríši a v běhu štípl Ríšu jemně do tváře. Ríša potřásl hlavou „Je dobře“ – jakoby chtěl říci – a nezasmál se, nezažertoval, jen posedal a rozhlížel se tupě kolem sebe.

Kromě starého pána nebylo s ním nikoho u stolu.

Byl tomu rád – Přemýšlel o tom, co viděl.

„Byl to kus – a nic to nebylo, svinstvo to bylo“ – promluvil hlasitě, – starý pán uhnul ještě dál.

Ríša nepozoroval ničeho, mozek jakoby měl červy prolezlý, ti se tam převalovali, natahovali, na chvíli utichli a za chvíli hlodali zas dál.

Z formanky pojednou zahrála muzika do rozmrzelé jeho duše, taková ledabylá, hloupá, neurvalá, ale tak dojemně mizerná, konejšivá.

U prostředního stolu od pilíře stranou seděli slováčtí studenti. Až posud mlčeli, hovořili. Pojednou se dali do zpěvu. Písně se táhly v měkkých, slzavých proudech nápěvů, přelívaly se z jedné toniny do druhé a jakoby umíraly, tichly tak divně a rázem právě tam, kde

konce nikdo nečekal. A pojednou všechny hlasy, co jich bylo kolem kulatého stolu, sypaly se dolů v divokém rytmu čardaše. Ríša stržen spádem ohnivé písňe zavýskl si s nimi; pěští uhodil na stůl, sklenicí o zeď třísk’ a – hýřil a bouřil a...

Nic nehýřil, nic nebouřil, ani sklenicí netřískal, ani nepípnul. To všechno se mu jenom zdálo. Seděl posud jako spečený na jednom místě a posunuje doutník z koutku do koutku, poslouchal: divně se rozléhaly ty zvuky v jeho tesknutách. Slyšel, jak sklepnice křičí „no!“ – a odhazuje od sebe červenou čísi ruku, slyšel, jak kluk volá „poslední pivo“ a jako ve snu viděl před sebou zdvižené ruce Slováků, jak tak za hlavu se točí, nazad zalamují a klenutím „kufru“ se toulají vysoké jejich vzlyky:

„Anička maličká, nekašli,
aby ma při těbě nenašli,
ťú–ú–
Bo ak ma při těbje očujú,
vezmú mně klobúček aj šubu,
ťú–ú! –“

Ťú–ťú–ťú! výskalo v duši Ríšově stále silněji a mocněji, až se pojednou protrhnul oblak jeho snění a Ríša si všimnul, že studenti se už dávno vytratilí a on bezmála tu sedí sám u stolu přimáčknut ku špinavému ubrusu, před rozházeným po stole popelem z cigar. A v duši stále mu ještě zpívala ta teskná, divá píseň Pováží – s výkřikem ještě divočejším na konci: Ťú.

Bylo hodně pozdě už, když vyšel na ulici.

Noc byla jasná, teplá a krásná.

Nechtělo se mu domů.

Odbilo dvě hodiny s půlnoci.

Stál u domu a hledal klíč. – Zapomněl ho. Chtěl zazvonit, ale pustil zvonek a dal se ulicí nahoru okolo Kravína do polí.

Ve světlém tichu zářících hvězd bylo mu volněji. Černé tvary hrbolů a mezi ležely v nočních hlubinách. Hadí sykot skryté železnice hvízdal odkudsi z Nuselského údolí.

Rozepjal svrchník – tělo měl jak v ohni. Noční chládek ovanul teplou jeho tvář.

Toulal se tak do svítání.

Když se vrátil domů, prudce zazvonil, rychle vyběhl do druhého poschodí, chvatně se odstrojil, chvatně zul a jako obyčejně v spánku hledal útěchy.

Ale odespal noc – a ráno byl zase tam, kde byl den před tím. Tatáž smutná perspektiva dne protáhla se před ním na celých čtyřiaadvacet dlouhých hodin.

V hlavě už jakoby se mu rozednívalo, – tak jakoby tušil, že všeho toho pramen leží v líných jeho mrákotách, ale tu můru, která mu na prsou ležela, – nebyl s to odhodit stranou. Tatáž tesknota srdce, tatáž úzkost a nuda, nuda, – pronásledovala jej i dnes. A bylo mu na konec, jakoby se loučil s celým svým mládím, tak starým a k ničemu si připadal pojednou, tak dalekou, ztracenou se mu zdála ta doba první mladosti, kdy jej ještě nic nebolelo, nic nepopouzelo a všechno se polívalo jásavě třpytným světlem kvetoucích jar.

Večer procházel se Ríša po nábřeží ode mlýnů vzhůru k řetězovému mostu.

Stály před ním stromy s pokřivenými haluzemi, – pod ním tekla lesklá, šumem se ozývající Vltava. Tam dál klenul se kamenný most s černými, tichými sochami po obou jeho stranách, jejich allejí tratila se světla kočárů. V západ do temna tlačily se přísné kontury Hradčan – vyvýšené hroty malostranských věží trčely do temné výše a svými špicemi dotýkaly se rozmetaných jisker hvězd. – Tajemný jakýsi duch vznášel se v tu chvíli nad Prahou, obrazy dějin stavěly se před oči, cosi jako černé křídlo přeletělo mlčící tou hlubinou zčernalých tvarů. Tiše si povzdechnul a prchnul z vážných těch míst, odkud dýchal mráz a úklid svatých míst. Báł se jich – Připadal si ještě méně než nic.

A přece jej ten obraz vábil jako něco, kam se ráda duše utíká a v tichu starých, mlčenlivých stěn – hledá smír.

Nešel domů. Spěchal podívat se ještě na zamilované svoje místo na vyšehradských hradbách. Byl odtud překrásný pohled na Prahu v noci, ne tak vážný, ne tak přísný jako s nábřeží, odkud tmavé ty skupiny terras a věží se mu zdály, že hrozí. S Vyšehradu zdála se mu Praha jaksi vlídnější.

Okna posud jako hvězdičky svítala v temných hlubinách ulic. Vlák v tercích hvízdal z dálky, zvuky města hasly v nočních tišinách.

Milá hra barev obrátila Ríšovy oči vzhůru k nebi. Tam, kde Emausy stály a mraků se dotýkaly vzletnou svojí podobou, rozlévala se a po obloze znovu se slívala rozteklá skvrna zlata – Potřísněna jemně tkanou clonou sinavého zbarvení měnila svou polohu a tvar: hned se sevřela, hned zas roztrhla a pojednou rozškubla se celá a v jasném jícnu daleké oblohy hvězdy zaplápolaly, do rozzářené tůně nebeské dálky měsíc vyploval plný a velký, jen malý ostrůvek mráčku poletoval nad ním, jakoby se vyhříval.

A Prahu jakoby mlékem polil, zaplanula celá v bílém jeho svítání...

Tři čtvrti na dvanáct tlouklo na vyšehradské radnici. Ríša posud se nehýbal a stál na jednom místě, pohlížeje do nebes. Cosi jako tucha lepších dnů lilo se tou září v tichý jeho zrak, v srdci ucítil nebývalý mír.

Ticho bylo na vše strany a jen hodiny čistě a jemně tloukly za sebou, zatím co hvězdy plakaly v nedozírných výšinách a pod nimi v mracích se motal měsíc.

Nešel hned domů.

Zdalo se mu, že tichými těmi dojmy pokochat se musí ještě v živých snách.

Zasednul proto v kavárně a nevšímaje si nikoho a ničeho kolem sebe, stále ještě jako ztracen ve vniterných svých vidinách, viděl před sebou vzletné obrysy Emaus pozdvižených ku hvězdám, rozlitou onu skvrnu zlata na nebi, svírající a rozlévající se v jícen plný jasné nádhery, a tu Prahu bílou, tu Prahu němou zatopenou bleskem nebeského svítání.

Teskné plaménky ulic blýskaly mu ještě v očích, když ulehal spát.

IV

Když se Ríša ráno probudil a z okna se podíval, byla venku hrozná metelice. Slunce svítalo a s nebe se sypal bílý déšť.

Zachtělo se mu, vyjít si do toho nečasu a dát se posypat sněhem, příroda zdála se mu pro jeho stav duše jako stvořena: byl dubnový, bláznivý čas, kdy chvílemi sluníčko jiskří a chvílemi drhne mráz. – Ale než se Ríša rozmyslil, má-li přece vyjít čili nic, zakuklil se znovu do peřin a spal ještě hodinku.

Tu se dvěře otevřely a k jeho lůžku přistoupila mladá paní; zahleděla se chvíli na to velké spící dítě a nevěděla, má-li jej probudit nebo nechat spát. Přišel pozdě v noci, slyšela ho, jak zarachotil ve dveřích klíč, rozezpívala se dvířka a jak s těžkým, dlouhým vzdechem lehl do svého lůžka. Vzpomněla si i na tichý ruch bosých jeho šlépějí.

Chvíli tak postála nad ním vysoká, štíhlá, jedna z těch krasavic, které tváře mají bílé jako sníh a měkké jako peří: jen prstem o ně zavadit a pod rukou se boří jako pěna. Měla tmavé, vážné oči, táhlou tvář, tenký rovný nos a vlasy v těžkém rulíku zavinuty v zad. Nic nehyzdilo čistě, v přísvitě rána modře se lesknoucí její čelo: účes rovnou, vzorně vyměřenou stezkou dělil se na obě strany a ve tmavé houšťce přičísnut vinul se jí v týl. Kolem mladých, mírně rozhrnutých rtů táhl se milý, mateřsky teplý úsměv rozumných žen.

Nebylo to poprvé, co tak stála nad jeho rozháraným lůžkem a poslouchala jeho dech. Nápadná jeho rozervanost' za posledních dnů neušla jejím očím, hlubším ještě v tichém účastenství ženskosti. Kdykoliv jen mohla, buď že se vzbudit dal nebo listonoš přinesl psaní,

tiše jako duch zjevila se před ním skoro zavřenými dveřmi podobna milosrdné sestře, která hlídá nemocného.

Dnes přišla s dvěma dopisy, levou rukou držela je po svém boku, pravou se opírala o malý stolek, přistavený v záhlaví.

„Devět hodin odbilo – mohl by už vstát“ – pravila sama k sobě a chvíli ještě váhala. – Ale vzpomněla si, že už večer a předevcírem se ptal, nepřinesl-li listonoš nějaký list, a proto nahnvši se k němu zaťukala ukazováčkem na promačkaná prsa jeho košile; když oči otevřel, usmívala se nad ním bílá její tvář; táhlé její prsty ukazovaly mu dvě psaní najednou.

„Vstávejte, už je devět hodin pryč!“ pravila, psaní položila před něj na duchnu a tiše jak přišla zase odešla, zvolným, vážným krokem, přelamujíc v chůzi vyžehlené záhyby své sukně.

Sotva se dvěře zavřely, radostné „haló“ rozlehlo se za nimi a postel pod Ríšou zakvílela tak, jakoby náhle s výšky na ni padlo něco těžkého; – když paní pootevřela dvěře, aby se podívala, co se to s ním děje, – měl Ríša hlavu už pod duchnou a na polštáři vyčuhoval z něho už jen chumáček vlasů.

Tam pod peřinou dusil velikou jakousi radost’.

„Pro Boha, co děláte?“ – ptala se mladá paní, když Ríša z pod peřiny jako rozpustilé děcko ukázal napřed jedno očko, pak druhé, špičku nosu a dvě řady bílých zubů naposled –

„Nic – nic“ – a smějící se zuby s řehotem zmizely zas pod peřinu.

„Jste vy blázen!“ pravila mladá paní žertem a usmála se na něj mateřsky.

Příčina prudké změny v Ríšově duši byla velice jednoduchá. – Nepsal mu ani žádný černohlávek, jak přezdíval brunetkám, ani žádná lasička bílá, jak říkal blondýnkám, nebyl to také vláskovitý, elegantně načrtnutý lístek slečny Melanie, která se tak krásně v zimě obracela na ledě a kterou Ríša v poslední době hříšně zanedbal, bylo to jen několik zběžně psaných slov drobného třaslavého písma a několik pádných vět psaných těžkou řeznickou rukou. Krátký smysl obou psaní byl:

„Seš darebák“ – byl smysl jednoho a

„Jsi dareba“ – byl smysl druhého, drobně psaného písma.

Ku konci druhého psaní připojeno bylo ještě několik poznámek, které byly asi pravou příčinou toho, proč Ríša z postele své vyletěl a na paní se smál. Smysl jejich byl:

„Seber svých pět švestek a přijed’ ke mně. Otec a matka se na Tebe zlobí. Strýc.“

„To znamenalo: vyhodit Prahu do povětří, zmizet na čas s očí i mladé paní, i slečně Melanii, lasičkám, černohlávkům, Melichárkům a jak se jmenovali všichni ti rychlí a správní dodavatelé svých zboží, jichž saldované účty mu tatínek posýlal jako přílohu.

Ríša se pokusil přemýšlet o tom, z čeho má vlastně největší radost, zda z uplacení dluhů nebo z vysvobození z toho žaláře, jak říkal Praze, – ale myšlenky se mu rozutíkaly jak mravenci, jedna sem, druhá tam a všechny se stěhovaly pryč z Prahy – ven, tam k bílému kostelu, kolem kterého jako stádo koroptví ležel chumáček nahnědlých střech.

A všechno shodlo se tak najednou, samo sebou, že se Ríša podivil, jak tak podivně ten život vrávorá. Právě v tom okamžiku, kdy nevěděl už kudy kam, z bizarního zmatku uliček a bludných cest, – rozevrou se dvířka a – byl na svobodě pták.

Hově si v teple svého těla a radostných myšlének, nevšimnul si ani, jak paní do dveří vstupuje, ani jak vody nalévá a při tom po očku se dívá po něm: dvěře jakoby se nezavíraly, neotvíraly, oči neviděly, uši neslyšely. Ríša jako macek skrčen v posteli, ke zdi obrácen zamyšlenou svojí tváří přehazoval myšlenky, odháněl od sebe jedny, vábil k sobě druhé a na konec všechno i svoji rozmrzelost i svoji nudu a přesycenost života svedl na Prahu a její strašný život, který ubíjí, u-bí-jí; – to všecko tlačí člověka za brány ven – a není divu, že pak zatouží po tichých polích, po širokém nebi a rozpjatých liniích zeleného obzoru.

A kde se vzaly, tu se vzaly – pojednou stály před ním dvě modré, pohádkové oči, měkké vlnky vlasů, miloněžná tvář a – pane, nebylo to vyžle. Nezahnal ji od sebe. Nechal ji celou předstoupit před sebe a teplo rozlilo se po celém jeho těle. Na celou, jak byla, se teď pamatoval, bled'ounká jak růže vznášela se před ním v blankytu svých šatů a vzpomněl si i na několik těch vlásků, které se jí v tanci odpoutaly z účesky a svým stínem přikryly tenounké její obrví. I ty tři důlky viděl před sebou, jemně vyhloubené po obou stranách tváře a na bradě, ale tak lehce, jen jakoby se tam na tom místě prstem doteknul. A Ríša už se těšil, že ji zas uvidí, jak na ni promluví, co mu odpoví a jak se bude divit, až jí všechno řekne, jak se mu vedlo; na konec jí připomene ten krásný, zimní večer, kdy před domem prostovlasý stál a za ní se díval, jak za hudby rolniček a řehotání koní saně ji odnášely sněhem.

V Praze už dlouho neotálel. Srovnal svoje věci do černého vaku, naházel, kde co bylo, do ohromného kufru, nahoru položil svoji porculánku se snědou cikánkou, vedle ní umístil višňovou svoji trysku se zeleným štrápcem a když byl se vším hotov, – přiraziv víko, rozloučil se s mladou paní a s celou Prahou s myslí tak lehkou, jakoby se ubíral z vězení.

Mladá paní viděla všechno a zabořilo ji to.

„Vy tedy odjedete!“ – pravila zasmušile, klopíc oči na zelenou barvu dvou pěttek, které jí byl Ríša dlužen za byt.

„Musím,“ – odpověděl Ríša. „Ta Praha by mě zabila.“

„A kdy zas přijedete?“

„Nevím, ale před ukončením semestru jistě – Chci skládat zkoušku.“

Mladá paní se usmála.

Pak mlčeli oba.

Stáli u dveří, paní hleděla do země, Ríša na ni.

„Po prázdninách přijedu zas na celý rok.“

Mladá paní na to neodpověděla.

„A dovolíte-li, vrátím se zas na staré místo.“

Mladá paní se trpce usmála.

„Totiž,“ – opravoval se Ríša, – „nebude-li zde na mém místě jiný.“

A tu mladá paní vyhrnula svoje brvy a obrátila oči k oknu; pak přiložila ruku k ústům a přetřela si prsty dolní ret. Prsa její sebou trhla, stín ruky přikryl levou tvář.

„Nebude?“ ptal se Ríša, pohlédnuv jí do očí.

Byl sám dojat.

Podával jí ruku na rozloučenou.

Mladá paní neviděla podávané jí ruky, posud si v prstech nevědomky hrála zelenavým papírem bankovek. Jak se zdálo, přemýšlela o něčem, pojednou zavrtěla hlavou.

„Ne,“ – pravila už s netajenou tesknoutou v pohledu i slově – „mýlíte se, já již nikdy nikoho do bytu nepřijmu. Není nám toho ani třeba. A pak –“ mladá paní sklopila zas oči a dodala rozhodně: „cizím člověk přivyká a sobě se odcizuje.“

To znělo už jako výčitka.

Podala Ríšovi ruku a náhle rozhodnuta vyprovázela jej až do předsíně.

„Ani mne byste nevzala?“ – ptal se Ríša ještě cestou.

„Kdo ví, budu-li do té doby živa,“ – odpověděla mladá paní sentimentálně a když už před prahem stál, ještě naposled mu urovnala kravatu pod bradou a pravila: „A jděte už, ošklivý –“ Otevřela před ním dvěře a ještě jednou stiskla malou jeho ruku.

Ríša už hopkal svižným, omládlým jakýmsi krokem a mladá paní posud stála u zábradlí druhého poschodí a dívala se dolů do závratné hloubky schodiště, kde zalehl krok poslední –

Ještě z dola se obrátil tváří vzhůru a potřásl jí rukou na rozloučenou.

„Dobře je to tak,“ pravila k sobě v duchu, pustila se zábradlí, ještě jednou pohlédla po schodech dolů, jakoby tam bloudil posud jeho duch, a pohnuvši záhyby v zadu o zem přelomené sukně, odešla svým táhlým, zvolným krokem do svého bytu; – zavřela za sebou nedokončený román svého srdce.

* * *

Byl krásný, jarní den, kdy Ríša opouštěl Prahu. Metelice pominuly, slunce vesele zářilo na červené prejzy střech a štíhlé věže starých kostelů, dlažba pod nohama hřála, ulicemi pofukoval teploučký dubnový vítr.

Ríša rozloučil se s kamennými břehy pražských ulic a v malé půlhodině už rychlíkem letěl na rodnou Moravu.

Jak bylo krásně na té sluncem a zelení jako vystlané cestě k domovu! Oknem střídaly se rozlehlé kraje Polabí, holé i zelené lány, louky, pastviny a stráně, rozlité černými ostrovy lesů; rozkošné dekorace Orlických hor, Ústí, Brandýs, Choceň rozlétly se zase v široké volné rozhledy českomoravských vysočin a za těmi už Morava se klenula hřebeny svých hor, Skalice, Boskovický hrad, Rajc, Blansko, Adamov, známé vísky, známé krajiny, pole a úvaly, zátoky Svitavy, Dráhanské vršiny, kam na potulky vycházival jako hoch. Minul poslední tunel a v oknech začernalo se Brno. Znamé věže, střechy, kostely, černé komíny chrlící kotouče těžkých sazí, kouř v kouři, špína v dýmu, – Špilberk, Petrov, Svatojanská věž jak černá hůl postavená v masse tmavých výparů, – všechno letělo mu naproti, pojednou zmizelo vše za balvany nových továren a Ríšovi už z blízka zazvonil známý, jemu už od dětství tak milý ohlas elektrického zvonku, jehož tikot mu oznamoval příjezd do brněnského nádraží.

Ríša zmizel v davu perronem se vlekoucího lidu.

A tu hned, jak z nádraží vyšel – potkával známé, ten sestárnul za několik těch neděl, ten ztloust', třetí sežloutl, čtvrtý seschl a všichni zdáli se mu jaksi fádňější, vážnější, smutnější, hrubší, než je znal před tím. Podával všem ruce na uvítanou, rozcházel se s nimi na brzkou shledanou a všichni jakoby jej vítali z vážného nějakého nebezpečství.

Potkal známou, kdysi červenou, plnou a sličnou, setkali se očima, pozdravil, sklopila oči, odpověděla na pozdrav, ale obrátila hlavu stranou, aby se s ní nedal do řeči.

„No ja!“ – pohodil Ríša hlavou. „Špatně to dopadlo.“

Běh života, proud lidí tekl kolem něho se všemi změnami a převraty, jak je s sebou vlekou měsíce, leta.

Potkal jinou známou. Vedla za ručičku dítě. Byla vdaná už a velice sešlá. Vzala si vdovce a měla se špatně. Jen ty oči jí zbyly, prořídlé vlasy, brada do špičky, hrud vyschlá, pod očima černé čáry, – zuby se jí rozsedaly, hu, – strašná.

„Škoda jí,“ zastavil se Ríša a díval se za ní. „Dobře tančila a nikomu nevěřila. Až najednou a takhle to dopadlo! Škoda jí.“

Dojmy se honily za sebou. Vzpomínka za vzpomínkou drala se mu na mysl a všechny jej nesly nazpět v chlapecký věk. Na Františkově o prázdninách bosky ještě běhával v primě... V úkrytu zde pod Petřínem potají vykouřil první svoje cigaro. Tam tu dlažbu vzhůru

po Kapucínském náměstí šlapával s první svojí láskou. Na Špilberku až nahoře u hradeb na kamenné lavičce odehrály se nejdojemnější kratochvíle dětských jeho románů.

Doma přivítali Ríšu jakoby se vracel z bitvy, kde „naši prohráli“. Maminka zaplakala, otec chtěl něco říci, hledal už k tomu patřičnou pósu, ale než se k čemu odhodlal, Ríša přiskočil a políbil jej jak děvče do tlustých, řeznických jeho rtů. Otec klesl na židli, narovnal třesoucí se nohy pod sebe a nechal si „to“ až po večeři; po večeři odložil vše zas na druhý den a pak zas až na třetí den, až konečně čtvrtého dne v Kobližní ulici ve vinárně řekl Ríšovi několik slov: „Poslouchej, Ríšo – abys nemyslel – to to,“ a zašermoval mu před očima tlustým ukazováčkem s těžkým pečetním prstenem a dodal: „to – to se mně nelíbí.“ Ještě něco řek’, ale nebylo to zlé. Ríša setřepal to všechno se své kulaté hlavy a nad světlo jasněji taťkovi dokázal, jak těžký, velice těžký je život v Praze.

Ostrovačice jsou od Brna vzdáleny jen asi tři hodiny silnicí.

Den po Květné neděli byl už Ríša na místě.

Kdo by neznal slavné doby pašijového týdne, krásné poesie velkonočních dnů, provanutých jarními výdechy země, prozářených tichou nádherou velikého nebes vzkříšení. V jeho slávě prvními drny země se odívá a zelená, měkká, až do zlata jasná, čím dále tím krásněji svítí, čím výš se slunce nese a bleskem svým polévá každičkou mez. Kdo si nevzpomene na velikou, němou tu chvíli, kdy zvony zavážou, hlaholy jejich zmlknou a po dědinách rozejde se ona smutně vznešená nálada Velkého pátku, jehož svatost obveselují pouze ptáci, děti a slunce. Chlapci se u kostela houfují, do řady staví jako vojáci a bosí, s ohrnutými nohavicemi, s kšandami i bez kšand, s mlíčky v zadu, s čepicemi furiantsky sraženými v týl, hlavy napřed, nohy v zad, rázem dvanácté vyrazí od kostelní vížky dědinou a hrkačky v zadu, tragače před sebou po dědině táhnou od horního konce na dolní ohlašující tak strašlivým řevem svých nástrojů poledne, tři hodiny na Velký pátek a večer klekání. I ti nejmenší v sukýnkách dostaví se k slavnému tomu shromáždění „zlatého mládí“ a co dechu stačí, krátké nožky zmohou, běží, letí za staršími, brkají o zem, zaslzí, kviknou, přisednou k zemi, chytanou se za palec a zas po čtyřech vstávají a belhavým klusem capkají za ostatními, aby dohnali parádní, slavnostně zdloužený jejich krok.

A na Bílou sobotu po slavném Gloria co radosti bylo po vsi, co křiku a vády na věži, když zvony zase promluvíly mohutnými hrdly a široko daleko po zeleném kraji rozlehl se hučivý hlas Magdaleny svaté, které začalo zas srdce bít. Hned slunce bylo veselejší, oblaka jasnější, nebe větší, – ožily chaloupky, zahlučely statky, plno bylo ruchu všady, shonu, chvatu, práce, selky utíraly okna, děvčata žehlila a po celé dědině šířila se vůně teplých koláčů; celá ves kouřila, celá se čistila a chystala k slavnému Vzkříšení Páně. V podvečer kde

jaká babička stará, belhavý stařec, dědoušci, sousedi, ženy s dětmi i děti samy, všechno vybíhalo na náves a ve skupinách i jednotlivě ubíralo se k průvodu kolem zdi bílého chrámu. Zahrála hudba, rozehrály se zvony a po dědině nesla se táhlá píseň slavnostního průvodu, který dětmi začínal a stařenkami končil. Vítr províval korouhvemi, čečral vlasy na obnažených hlavách, dýchal do rozevřených úst zpívajícího lidu a se rtů jim stíral nábožné zvuky, po dědině je nosil na všechny strany a klíny střech a přes hřebeny statků do zelených polí zanášel přes mlčící zahrady tam, kde v mizivém modru veliké oblohy hlaholili skřiváci.

V bílých kotoučích dýmu, řinoucích se z rukou jasně červeným límcem okrášleného kostelníka, v oblacích kadidla pod zlatými nebesy třásla se zlatá monstrance postavená v zahalených rukou staříčkého kněze. Jak to bylo všechno veliké, tiché a tklivé v silném tom nadšení duší i země! Slunce už se ubíralo k západu a v nesmírných výškách hasnoucích sfér havrani těžce plápolali černými křídly, v bílých tvarech oblaků spěchající kamsi na západ. Než přeplovali obzor, zmizel průvod v kostele a v akordech varhan drncela okna zpěvem a hudbou naplněného chrámu.

Na tisíce vzpomínek se tak stěhovalo do jeho duše a jedny krásnější druhých, kam se jen obrátil, kam zahrnul nohou, připomínaly mu dětský věk: tytéž zvuky měli ptáci, tytéž hlasy lidé, děti tytéž hry, – nikdo jakoby ani neumřel, všechno zůstalo při starém. A přece všechny ty obrazy nesly na sobě odznak nebývalé vzácnosti: každý pohyb, každý ruch – i bzučení včel, řihání koní, milý zvuk kovárny – nabýval pro něj nezapomenutelné ceny. Jak mu zas voněly teploučké stáje, lahodily dvory, co života a nevidané krásy viděl v hlasném ruchu lidského konání! Muška kolem neprolétla, aby si jí nevšimnul, dvířka nikde nezavržla, aby je neslyšel. – Jak mile mu svítily ty bílé zdi statku naproti, jakými to stíny a chladivými tony se plnily jeho výklenky! – Po návsi přejížděli koně a otěže nadhozené nad oblými jejich hřbety zdály se, že hoří rolníkům v rukou jako stříbrem polité. – Koně jako panny nesli hlavy svoje vzhůru, vzpínali se a jakoby se chystali v let, širíce nozdry srkali do sebe divočící jara vzduch. Co mládí a síly, bujaré krve a vzletu bylo v každém tom pohnutí. Ten Bundáš od Smržů posud tak vybíhal do prostřed návsi a z daleka už čapkami se stavěl proti kopytům. Po návsi, ve vratech, v síních, „před našima“ posud tak postávali lidé – Na prahu před domem děti posud tak vyhřívaly plná svoje stehýnka – Pohrabáč plesnivý a starý do dnes zachovával svoje způsoby: nechal hrabání, smekl placatou čepici a přetáhnul hřbetem levé ruky zamokřené svoje rty – odpovídal na pozdrav. A za dědinou na stromě, jakoby to včera bylo, tentýž starý Božek visel ve větvích a obíraje housenky, s hůry dolů cenil křivé svoje zuby; vítal Ríšu „k nám“.

Po Velikonocích jaro teprve rozevřelo zlaté svoje brány dokořán. Luka se zelenala, ozim vzrůstal, od mezi k mezi blýskal se pluh. Pršky obilí, rozeseť rukou hospodáře, zapadaly v rozoraná pole brázd, v zahrádkách se rylo, meze kvetly podběly, z lesů vracely se děti – plné vůně fialek.

Ríša navštívil všechna zamilovaná svoje místečka z mládí. Byla to panská stodola, kde s hochy hrával míč, byla to louka, kde vrbové proutky otloukal a řezal z nich píšťaly, – u každého potůčku se zastavil, kde po dešti stavěl rybníčky, nad každým brůdkem postál, kde z bláta dělal „babky“ a o zem jimi třískal, hrdě se ohlížeje kolem sebe, „jak to róchá“. I k rybníku zaběhnul, kde po hladkém povrchu vody kamínky pouštěl a tiše v duchu počítal, kolikrát který oblázek poskočil po zrcadlové hladině.

Celý rok tak vyplněn míval poesíí venkova, na kterou se srdce rozpomíná tenkrát nejsilněji, když zavřeno je v kleci kamenného města.

Naposled navštívil zelené jedno místečko pod lesy, „u studánky“ pod skalou, kde jako hoch chudých ještě tenkrát rodičů kozu pásával. – Na tu dobu nejvroucněji vzpomínal.

Ale bylo ještě jedno místo, na které se Ríša rozpomněl hned jak prvního dne vešel do rodného kraje.

Byla to malá, kdysi jako děcku tak veliká a rozsáhlá a dnes dospělému tak nepatrná zmola pod myslivcovou zahradou. Sotva se trávník z jara zazelenal, rozkvetly chudobky, celá mladá ves vyháněla tam svoje housata.

Na jednu z těch pasaček – kovářovu Sefku – Ríša obzvlášť se pamatoval a nezapomněl na ni až do smrti. Jakoby to bylo dnes, tak se mu vryly do duše ty obrysy její tváře. Viděl ji před sebou jako živou – slabou a tichou, jak se tak kolem sebe vždycky rozhlížela stále víc po zemi než kolem sebe, jakoby těžká svá víčka ani nemohla pozvednout výš, a bosá, v červené sukýnce, s modravým šátkem přes plavé vlásy, proutkem nadháněla svoje housátka.

„Háj, háj, háj – housátka háj!“ – zpívala si vždycky na výsluní a nožky v trávě, oči obrácené k nebesům – dívala se, jak modrým mořem blankytu táhnou tiché mraky.

„Háj, háj, háj – housátka háj!“ zvoníval stříbrem její hlas. Ach, smutně se vždycky rozlívával smavou zelení země, zatím co kolem ní jak zlaté soudečky se batolila drobná těla housátek.

„Háj, háj, háj!“ jakoby slyšel ještě dnes, stojí uprostřed svých dětských vzpomínek – a bylo to totéž modré nebe, které se klenulo nad nimi tenkrát, bylo to totéž stříbrné světlo, které zahřívalo kdysi dětské její nožičky.

Dnes nad ní zelená se drn a černá chudý, ze dřeva jen urobený kříž.

A ještě když na lůžku ležel, vzpomněl si na smutnou Sefku.

Naposled zašel si Ríša „k šípkům“, odkud volný míval rozhled na celý kraj, vlídný, jakým asi Hermann vodíval kdysi svoji Dorotku. – Tu si sedl a s vrchu se díval na rodnou vísku. Tytéž stohy žlutaly se v dálce, tatáž boží muka o samotě stála v polích, lány, rybníček v topolích, prastará sýpka a na věži z dálky jednou stranou ručičky od hodin zářily až sem.

Noc se sklonila zatím nad schladlou zem. A Ríša slyšel na své posteli zase ty známé, táhlé zvuky trouby, kterou ponocný ohlašoval desátou, jedenáctou, dvanáctou, – při poslední Ríša usnul –

Byly tři hodiny z rána, když se probudil.

Kohout zazpíval mu do oken, druhý z daleka mu odpovídal. Odzvonili klekání, sezváněli na mši a k osmé ráno ubíral se Ríša zas prostředkem návsi k můstku pod panskou stodolou, k lípě, na zelenou mez, k boží muce, na rozlehlé pole, stopy známých cest a na posled se dostal zase „k šípkům“ na pokraji lesa, odkud byl tak pěkný výhled do kraje.

Vzpomínky hnaly jej na známá místa.

V

Soudě dle nálady, jak naznačena byla pod čís. IV., zahájil Ríša venkovský svůj život dost poeticky. Hlavu plnou fantazie, život bez programu, čas rozměřený jen tak, po světobolu ani památky.

V prvním patře fary měl vykázaný malý, starosvětský pokoj, o kterém se prozatím nedá nic více říci, než že měl dvě okna obrácená k západu s vyhlídkou na bílé zdi kostela, mezi okny pohovku, naproti pohovce dvéře a za dveřmi chodbu zděnou, vybělenou, čistou, ověšenou černými obrazy svatých. Řadou oken, které z korridoru vedly na dvůr, bylo vidět do zahrady a za zahradou na černavý pruh lesů, táhnoucích se vlnovitě k Veveří.

Se strýcem se Ríša stýkal jen v první době příjezdu. Později, neznámo z jakých důvodů, už zřídka kdy. Kdykoliv Ríša sešel dolů, aby si „se strýcem přece trochu pohovořil“, velebníček pravidelně spal. S čepičkou na hlavě seděl ve svém širokánském křesle a spánkem ubíjel poslední okamžiky svého života.

Zdalo se, že Ríša úmyslně volil vždycky právě takovou chvíli, kdy na určito věděl, že s velebníčkem řeči není-

Chytrý ten manévr stařeček brzy prohlédnul.

„Co že se neukážeš za celý den,“ – ptal se ho jednoho dne strýc.

„Nechtěl jsem vás budít,“ zdvořile odpověděl Ríša; velebníček po svém zvyku zadrbal se na levém křídle nosu a dvěma prsty hmátl do rozevřené tabatěrky.

Přiznal Ríšovi pravdu, – šňupec to dotvrdil.

„Však nespím celý den – kde vězíš, že tě nikdy nevidím?“

„To zase studuju,“ namítnul Ríša ještě dvorněji a stařec pohlédl na něj tak, jakoby věřil a nevěřil.

„Co to máte, strýčku, za obrázek, ten jsem u vás ještě neviděl,“ pravil Ríša, aby zavedl řeč na jinou.

„To je svatý František z Assisi – Co’s ho ještě nikdy neviděl, že ho neznáš?“

Ríša sv. Františka z Assisi znal a dokonce právě toho, na kterého se tázal; ale situace toho žádala, aby se tvářil nevědomým. Přilehnul k obrazu blíž, zamhouřil oči, jakoby jej znalecky zkoumal, a pravil: „tento se mně zdá být jakýsi jinačí“.

Tentokrát to s Ríšou dopadlo ještě dost obstojně; jednou však, – bylo to hned po svátcích, na den sv. Kvidona – přišel strýc na podivný nápad.

Vešla k Ríšovi Kačka a vyřizovala:

„Velebné pán se dává poróčet a máte sejít dolů.“

Ríša hřmotně obrátil židli a upřel na Kačku zamračený pohled.

„A co chce?“ – ptal se, v ruce drže prohnutou trysku své porculánky.

Kačka mlčela.

„Co pak nespí?“ ptal se nahlas.

„Nespí.“

„A nespal?“

„Spal, ale jenom chvilenu, – je nějak nahněvaný.“

Ríša zavrtěl hlavou, hřmotně se obrátil židlí zase ke stolu a jakýmsi papírem přikryl rozevřené stránky francouzského románu. Vzkaz důstojného pána se mu nelíbil. Nevrlé postavil dýmku do kouta, přikryl hlavu černým svým kloboukem a zvolna, jakoby se mu nechtělo, sestupoval dolů.

Vešel.

„Dobré odpoledne, strýčku, už jste se prospal?“ volal hned na prahu, ze široka rozvíraje dvěře, – ale ihned umlknul, když viděl, že křeslo je pošinuto do nejzadnějšího kouta a uprostřed refektáře v celé své výšce vzpřímen stojí velebníček. V levé ruce držel stříbrnou tabatěrku, z pravé se mu na zem sypal připravený šňupec.

„To se mu muselo něco moc nepříjemného přihodit,“ pomyslil si Ríša a mrzutě položil klobouk na psací stůl.

„Poslouchej,“ začal strýc a odmlčel se.

Ríša půvabně se opřel rukou o psací stůl, skřížil v šedé spodky upjaté, svalnaté své nohy a čekal na ostatní.

„Chci s tebou konečně promluvit,“ pravil velebníček a pohnul nevolně ramenoma, jakoby jej pod pažďím škrtil šat. To všechno neznamenal nic dobrého.

„To je doba!“ pomyslí si Ríša, když velebníček pozdvihl svůj bílý prst a zcela vážně zakroutil nad ním hlavou.

Následovala krátká scéna, při které Ríša se sklopenou hlavou hleděl na levou svou botu a divil se, kde se mohl tak zamazat; velebníček zatím přísně mu na srdce klad', aby *konečně* svůj život rozvážil a jednou také.

„To jsou slova,“ pokračoval Ríša ve svých myšlénkách, „co tu má co dělat slovo ‚konečně?‘“

Velebníček kázal dále.

„Už jsi dost starý chlap, abys měl rozum a *cit*; rodiče na tebe vynakládají, starostí ani nespí, – chleba od úst si berou a dávají tobě a ty těžce vydělaný jejich groš – rozhazuješ, jen zármutek jim připravuješ, dluhy na ně uvaluješ a při tom při všem na knihu ani nesáhneš.“

To všechno slyšel Ríša už na gymnasiu a nejednou; slova strýcova proto neměla proň velké zajímavosti.

Než velebníček spustil pojednou bílý svůj prst dolů, jakoby do něčeho pích', změnil ton hlasu a potrhne nervosně pravou rukou, jakoby něco z rukávu vytřepával, slavně prohlásil, že mu podle toho, co o něm slyšel, prorokuje a každý prorokovat musí konec velice bídný.

„Neobrátíš-li, nic z tebe nebude, než pustý darmochleb a věčný světa běhoun.“

To se strýčkovi podařilo: „Pustý darmochleb a věčný světa běhoun. To je opravdu něco, to jsem ještě neslyšel, ale jeho to nebude, zní to jako verš,“ pravil k sobě Ríša a mžiknuv nedůvěřivě očkem po velebníčkově poslouchal, co vypravovat bude dál.

Než v tom se Ríšovi nahrnulo tolik krve do hlavy a tolik horka v tvář, že v ostatních údech nezbylo téměř nic; studené jeho ruce začaly se lehce třást. – Strýčkův hlas nesl se jak hrom – a velebníček se vší přísností a rozhodností svého charakteru uhodil jej přímo tam, kde Ríša měl srdce.

„Kdy miníš dělat první státní?“

Ríša přestoupil s nohy na nohu, pustil se stolku a chvatným pohybem ruky dal strýci na srozuměnou, aby posečkal chvilku, hned že zas bude tu.

„Počkejte, strýčku, přijdu hned.“

„Tady zůstaneš – Kam jdeš?“

„Nahoru – něco vám ukázat.“

Vzal klobouk a ten tam.

Za hodnou chvíli se zase vrátil, ale ne už sám. – Dveřmi přivlekl s sebou svůj veliký, černý kufřík s koženými popruhy, položil ho na zem, velebničkoví k nohám a balíček po balíčku vyhazoval ven.

„Vidíte, strýčku,“ – pravil, rozčileně se přehrabuje v rozložených papírech, – „já na to už dříve myslel, než vy jste začal, ještě jsem v Praze byl a už jsem si všechno přichystal, jak pak teprv tu, kde mám k tomu čas, pokoj a chuť –; proto jsem vás taky poslechl a zajel jsem si sem. – Práci už mám rozdělenou, jen se do toho vlomit. Tady máte Římské právo, tady Německé právo, zde Pandekty, Kanonické právo a tady přednášky ze státního účetnictví *složitého* –,“ s důrazem pravil Ríša a dodal: „a to všechno musím umět slovo od slova, nazpaměť, a samé latinské termíny; není to nic lehkého, ale – konečně – jen sednout a dát se do toho – Nic se nestarejte – Já taky vím, co může být a co nemůže být – ale v Praze to nemohlo být. – Vy nevíte, co Praha je“ a házel zase balíček za balíčkem do kufru, „já vím, co mám dělat, myslím na to, kudy chodím, ale,“ zdvihl náhle vzhůru upocenou svoji tvář, – rysy plovaly mu v nejistém, roztrhaném jakémsi výrazu lháře, který všim i posunky a pohledy stůj co stůj přesvědčiti hledí, že tentokrát alespoň mluví pravdu.

„Co ale?“ ptal se velebniček, stoje nad rozevřeným jeho kufříkem.

Ríša skrčil ramena a rozložil nad hromádkou svých přednášek ruce: „Do prázdnin to nezmůžu,“ pravil lítostivým hlasem, „už vidím, že ne, rád bych, ze srdce rád, ale do prázdnin to nejde; to víte sám, než nepřipraven přijít ke zkoušce, radši nic; po prázdninách ano, tak v říjnu, když denně prostuduju – řekněme jen pět archů –,“ ukázal Ríša na prsty, stále ještě kleče u svého bohatství, – „tož do října s tím mohu být hotov, ale dříve ne. To musíte sám uznat, tak na chvat že to nejde. – Práce kvapná málo platná, to víte sám. – Pak přijde ještě opakování, přehledy – je toho do Boha. – Všechno už přichystáno mám, rozvrh hodin také – jen začít. Ale klid k tomu musím mít a pokoj. A pak –,“ dodal Ríša hazardním, už karamádkým jakýmsi tónem, „to vám, strýčku, musím říci už napřed, nikdo nade mnou nesmí stát, to jsem hned celý nějaký divný. Vy tomu snad nevěříte, ale člověk ztratí hned všechnu chuť k práci, dělá pak už jen, že musí, a co je po takové práci. To uznáte sám – také jste studoval.“

V tom už byla skryta jemná narážka na to, že strýc také v Praze studoval, se studií sběh' a šel do semináře. – Výčitka neminula se s účinkem.

Velebniček opravdu nevěděl, co by na to namítnul.

A Ríša, aby nemusil už mluvit s velebníčkem tváří v tvář, oči proti očím, které jej svým pronikavým bleskem vlastně nejvíce ničily, – zůstal klečet na zemi, pevně utahuje zase popruhy nad složeným materiálem právnických svých studií.

„Nu, je dobře,“ – ušklíbnul se nad ním velebníček a s dobře mířenou ironií potutelného starce dodal: „jen když to máš v kufru.“

„Nic se nestarejte, strýčku,“ utahoval Ríša poslední popruh a zaťav zbytečně zuby do dolního rtu, bolestně skřípnuv husté svoje obočí v několik prolomených čar, zapínal přasku, „na všechno dojde,“ – oddechl si a oprašuje si s kolenou prach, z hluboka si oddychnul.

Velebníček se odvrátil stranou a bylo vidět, že násilně v sobě potlačuje smích. – Rukou dal Ríšovi na srozuměnou, aby už radši šel. Bílé prsty hrabaly se zase v tabatěrce, stříbrovlasá hlava uhnula se napřed na pravo, pak na levo a nosní dírky žádostivě srkaly do sebe rozkošnou vůni staré tunkabony.

Tím skončil kritický výstup mezi Ríšou a jeho strýcem, nejpalcivější a nejobtížnější den, jaký Ríša vůbec kdy zakusil. Všechny ostatní byly už jen výměnou několika blýskavic, kterým zvláštního jakéhosi významu dodával bílý, vysoko vzhůru pozdvižený velebníčkův prst.

Tak byl Ríša zase ponechán úplně sám sobě, „v pokoji a tiché práci“, ve které ho nikdo nerušil, leda on sám.

Ani se slečnou Tony Ríša mnoho nemluvil. Předně, že k farským hospodyním choval zvláštní jakousi antipathii, a pak proto, že s ní skutečně nebylo veliké řeči. Byla přihluchlá a mluvíti se k ní musilo kaučukovou trubkou. Vzdal jí však vždycky patřičnou úctu, jako se děje snad všem farním hospodyním na světě, časem poptal se jí kaučukovou trubkou na stav jejího zdraví a rychle strkal se zase z kuchyně.

Byla to suchá, ploskoprsá panna, která celý den proseděla uprostřed kuchyně, ovázaná, zavinutá v teplicích, a celý den strašně naříkala na bolesti v kloubech; domácnost řídila jen očima. Měla dvě děvečky, jednu hloupou a přízrlou (Babuša se jmenovala) ke kravám a ke hrubší práci, druhou Kačku, čipernou, ramenatou, krátkou Kačku, která obstarávala vnitřní domácnost. Frajle Tony jen seděla a poroučela. Kačka jí nosila vařečku k nosu, dala jí olíznout, je-li omáčka dost kyselá, polívka slaná a teprve, když s jídlem byla spokojena, dala strojiti na stůl.

Snídaní, svačinu, večeři nosila Ríšovi Kačka nahoru. Dělo se tak na výslovné jeho přání, aby „se neustálým tím přecházením sem a tam zbytečně nemeškal“. Se strýcem nevečeřel proto, že velebníček o osmé hodině už spal a Ríšovi zase o šesté hodině bylo na večeři brzo. Odpoledne nejraději studoval na procházce, v přírodě, v lese, pod zelenou

střechou hájů listnatých a tu prý mu to ani nestojí za to, aby k vůli hloupé večeri nechal hned všeho studia a běžel domů. Řekl to způsobem tak vážným, tonem tak opravdovým, že velebníček uznale sklonil hlavu a spal dále.

Tak nastaly pro Říšu nejkrásnější časy, o jakých kdy vůbec snil. Chodil po polích, po lesích, obdivoval přírodu, miloval zahrady, stráně, slunce a s přednáškami pod paždím dýchal čistý jarní vzduch.

V plánu svých studií trochu se přepočítal. Látka sama o sobě ukázala se být nepoměrně větší a těžší. Paměť, kterou přes půl druhého roku nechal na odpočinku, nesloužila mu. „A tak nevím, jak to dopadne,“ pravil k sobě v duchu a pokračoval ve svých úvahách.

„Do října, to bych musil být moc a moc pilný, abych to strh’. Tak kousek po kousku, to by ještě šlo – ale najednou spolknout se to nedá. – A není to ani dobře. Nic horšího, než učit se a nic neumět, – to měl strýc pravdu – Ostatně, po prázdninách tak jako tak pojedu zas do Prahy a tam už budu vědět, co se dá dělat. Ale v říjnu to nebude, to už vidím, že ne. Zatím se v tom tady okoukám, vypracuju si celou metodu a v Praze už to půjde, jako když bičem mrská.“

A Říša zatím hledal metodu, přednášky z římského práva měl vyzývavě rozloženy po stole a několik archů vždycky nosil s sebou v kapsách. Kdyby se ho velebníček náhodou ptal, kam jde, kde byl, co dělá: „– učit jsem se byl“ – a ukáže cípeček svých zastrčených přednášek – „Tady jsou.“

Jednou, když přesycen, předrážděn vnějšími dojmy překročil práh své světničky a osaměl v ní jako ve své cele mnich, unaven sedl si do starodávné, květovanou látkou vyložené pohovky, vytáhnul těžké nohy na židli a ztrnul tak chvíli v příjemném teple sluncem i vzduchem rozehřáté krve.

Nic se ani nehnulo, na dvoře kokrhal kohout.

Pojednou, kde se vzala, tu se vzala, ve snách přichvěla se k němu Helenka. – Měla na sobě krátkou sukýnku, jaké nosívají čtrnáctileté děti, – stěvíčky jako na prst, a červené, živé rty v naivní tváři. Divil se, jaký to má útlý pás, malé ruce a milý, velice milý pohled v očích. – I vyběhl hned z pokoje, dvéře nechal otevřeny a přistoupiv k oknu korridorů, otevřel jednu jeho půlku: – hleděl tím směrem k lesu, kde asi stála osamělá myslivna.

„Co asi dělá?“ pravil sám k sobě v tiché své kaplance, když zavřel zase okno a vrátil se do své pohovky. „Jak se jí vede a pamatuje-li se pak přece na mě?“

Ještě téhož dne šel na poštu na besedu.

Snad se tam něčeho doví.

Cilka, Zdeňka, stará paní, paní nadučitelová seděly v kroužku na pavlači zařízené po způsobu sklenníku, a bavily se.

Na Helenku nikdo nevzpomněl.

Až u svačiny zavedl na ni hovor starý pan Blažíček.

„Co pak dělá Helenka?“ pravil a šourem přes brejle pohledem plným dobrosrdečného čtveráctví pohlédl na starou paní.

Ríša sháněl v tu chvíli cukr a nahnul se pro něj přes celý stůl; hledal lžičku a měl ji pod rukou.

„Jestli pak si přece vzpomenete na ni, když jste v Praze?“

„Tady ji máte, nevidíte ji?“ ukazovala mu Zdeňka lžičku.

„Děkuji“ – pravil Ríša, bera od ní lžičku a obrátil se ku staré paní – „Co jste se mne to ptala?“ pravil k ní.

„Neslyší“ – usmála se stará paní. – „Vzpomínáte-li si na Helenku v Praze, ztratil jste sluch?“

„Ale kde, ten vám ztratí sluch,“ poznamenala Cilka, odhrnující lžičkou škrabánek stranou, – „slyší dobře, jen se tak dělá, jakoby neslyšel.“

„Ještě jste tam nebyl?“ ptala se stará paní dále.

„Kde?“

„A jděte, s vámi je řeč.“

„Co dělá?“ ptal se Ríša už bez ostychu.

„Vzpomíná na vás! – to vy nevíte?“

Asi půl hodiny mluvilo se pak jen o Helence.

Už jí dávno nikdo neviděl.

Jen do kostela přijde jednou za čas se starou Martou a hned jde zas domů.

„To děvče ale vede smutný život, jen co je pravda,“ pravila Zdeňka, poštmistřova dcera, a tak se podívala na Ríšu, jakoby jemu dávala všechnu vinu.

„Mohu já za to, že se tak na mne díváte?“

„Kdo vám co říká? Zavažte si oči, když nechcete, abych se na vás dívala.“

Vypravovalo se dále.

Z Helenky se prý stala učiněná klášternice. Uzavřená jako hrob, tichoučká jak pěna... Dříve aspoň jednou za čas přišla na poštu, teď už ani to ne.

„Od té doby, co viděla vás,“ – pravila stará paní, – „jakoby se světa byla zmizela – to vy máte na svědomí!“ dodala a zatáhala Ríšu jemně za ucho.

Ríša vykradl se do salonu, kde Cilka hrála divokou polku.

Přisedl k ní, poslouchal několik taktů, ale než Cilka přehrála první stránku not, Ríša byl už zas „pod komorou“, divil se její samotě, jak tak může žít, úplně odloučena ode všeho a ode všech, ale měl radost z ní, že se vyhýbá všemu, co se nesrovnává s její povahou. Zachoval si ji v památce čistou, nezkalenou prachem všedního dne. Vábil jej osamělý ten květ a čím podivněji zněly zprávy o ní, tím svůdnější bylo pro něj pokušení zadívat se do hlubiny té chladné studánky, které se posud nikdo – nikdo nedotknul. Bylo to hned tu neděli po Veliké noci, kdy Ríša Helenku uviděl zas poprvé.

Viděl ji už z daleka v průvodu Marty, ve strakatině od kostela se hrnoucího lidu. Mezi tisíci a tisíci by ji byl poznal, tak si zapamatoval vzletnou její postavu a lehounký, nesmělý, jakoby nad zemí se nesoucí krok.

„Co jenom řekne, až mě uvidí! Ta se bude divit, kde jsem se tu vzal tak najednou.“

Ríša směle kráčel proti lidem a pozdravuje na všechny strany, blížil se k ní.

Měla na sobě bleděružové, v ramenou nadýchané, v pasu černě spjaté šaty a na hlavě klobouček světlý, ozdobený kvítím a stuhami barvy mechu. Řasnatá, v půli přísně sebraná, odtud však směle a svižně vržená sukně šířila se po obou stranách ve dva rozevláté záhyby svobodného střihu, tak že se podobala pohyblivému zvonku.

Pozdravil ji, tiše mu poděkovala, ale...

Po nějakém překvapení, „kde se tu vzal“, „co tu dělá“ – nebylo u ní ani stopy. Ani promluvit se na ni neodvážil, tak jej to zarazilo, prošel mimo a teprve po chvíli ohlédl se za ní. Štíhlá, lehce prohnutá v kříži, šla po boku Marty, nikoho si nevšímala a jak se zdálo, šla rychleji než před tím.

Když se Ríša dotknul rozpačité své tváře, aby si pohladil knírky, k velikému svému ustrnutí upozoroval, že má ruku studenou jak rak a tváře mu jen hoří.

Jakoby zdravila jí naprosto neznámého člověka.

Pustil se za ní, ale Helenka už se silnice zabočila stranou pod lípu, vlekouc za sebou Martu, seběhla přes můstek, minula kovárnu, kříž – a ztratila se s Martou v zeleném poli.

Cosí lítostivého pohnulo se Ríšovi v prsou.

Byl krásný, jarní den, v polích ticho, s nebe snášelo se drobné cihňčení skřivanů...

Ríša dal se po silnici směrem za městečko, cíť jakousi touhu, vykoupat se trochu v bílých paprscích jarní neděle.

Poznala jej, nepoznala, vzpomněla si, nevzpomněla?

„A kdož ví“ – odpověděl Ríša sám sobě dosti nevrle a odložil zatím celou tu záležitost stranou.

Umínil si: až ji potká po druhé, že ji zastaví a s ní promluví „vážné slovíčko“.

Zatím vysedával doma u otevřeného okna na konci korridoru a kouře ze své cikánky, odplivoval z dlouhé chvíle dolů s okna na hospodářské náčiní svého strýce; přes koruny stromů v zahradě vyhlížel k hřebenům lesů, pod kterými stála myslivna.

Ale minul týden, minul druhý a Ríša s Helenkou „vážného slovíčka“ posud nepromluvil. Potkal ji sice zase, ale Helenka se zachovala k němu ještě urážlivěji než poprvé. Ba zdálo se dokonce, že pozdravu se chtěla vyhnout. Škubla stranou i s Martou, ještě dříve, než jí přišel naproti...

Ríša nadul rty, odfoukl si velkopansky stranou a šel svou cestou.

Po Helence už se ani neohlédl, u okna už nevysedával, bavil se doma svou snědou cikánkou a vůbec vším možným způsobem dával *sobě* na srozuměnou, jakoby „toho vyžlete“ ani nebylo.

* * *

Měli pravdu v Ostrovačicích. Helenka skutečně žila život tiché samoty a z té ji nikdo nerušil mimo náboženské její svědomí; to jí kázalo, aby se aspoň jednou týdně objevila před tváří Boha.

Kouzlo tance už se jí dávno vytratilo z paměti.

Jiné dojmy naplňovaly její mysl.

Vracelo se jaro.

„Pod komorou“ nebylo tak smutno, jak se domnívalo celé okolí. Ba bývaly i časy, kdy na myslivně bylo živěji než dole v dědině. Tenkrát ještě Stanislav dojížděl na prázdniny, děvčata byla doma, matka na živu a lidu plný dům.

Byly čtyry ty dcery: Albina, Anna, Gusta a nejmladší z nich Helenka.

Povahou tichá, skromná jak Helenka byla Albina. Všechny její vlastnosti Helenka dědila po ní. Živým komentářem jejich podoby byla Marta.

Obě prý měly těla krásně bílá jako lilie, vlasy dlouhé, lesklé, oči tmavé a plné modra kvetoucího lnu. Albina byla ještě o něco světlejší a štíhlejší než Helenka, za to ale choulostivá a smutná až do smrti. Vítr na ni dýchnout a hasla jako svíce, slunce na ni zasvítit a vadla jako vzácný květ. Skrývala se proto doma víc než na otevřených místech a jakoby ani nežila a jen duchem se vznášela mezi svými, – jako krásná smrt' bloudila po domě a do pláče bylo každému, kdo na ni pohlédl.

Jedinou radost měla a to bylo v letě, kdy za teplých a lunojasných nocí tajně vycházela z domu k malé říčce Obravě a tam v úkrytu vrb a olší nahnutých při měsíčku koupala své sněhobílé údy. Tehdy stojíc uprostřed vod vzhlížela se v tmavých jejich hladinách a rozpouštějíc vlasy svoje po vůli vln, zdobila je květy chrp a vlčího máku s koukolem. To byl jediný okamžik, kdy ožila jak rybka vrácená vodě, jediná chvíle, kdy zapomenuvši na svět, laškovala, smála se, tleskala do vln a rukama jako děcko lovila stříbro měsíce. Tak sama sobě připomínala jednu z těch rozkošných vidin pohádkových nocí, za nichž na zem vystupují víly – – A slýchala, jak jsou krásné; oblečeny v průhledně zelenavé šaty s pasy stříbrnými že jsou těla tak průzračně jasného a bledého, že se zdá, jakoby ani nebyly a jen ze světla měsíce živý byly. Tenké jak jedle, postavy štíhlé a lehké jako u ptáka – s vlasy zlatými, rozpuštěnými volně po zádech, za noci plují po řekách a na břeh vystupují, aby si natrhaly květin, jimiž si pak zdobí svoje hlavy. Slýchala, že rády sídlí na místech od přírody krásných, když dozrává obilí, že opouštějí křišťálové svoje paláce, kam vedou stezky stříbrné a zlatým pískem pokryté, a po těch vzhůru prý se nesou na povrch jezer a řek, aby po březích i po stromech prováděly svoje svévole. – Tři a tři drží se vždy za ruce a v paprscích měsíce tancují při líbezných hudbě ptačí, nebo na větvích se houpají a hřebenem z rybích kostí češou svoje vlasy; nebo zase na vodu se spouštějí, v klubku se válejí v řece, vesele tleskají do dlaní, stříkají po sobě vodou a s křikem, jehož chechtot daleko se rozléhá v tichosti noční, vrhají se do hlubin vod; kuku! je slyšet po nich. – Jednou zdálo se dokonce Albině, že slyší jejich zpěv – ale ten byl takový sladký, líbezný a čistý, že jí byla až nesnesitelná ta síla touhyplného volání: *vykřikla*, ale tím okamžikem už shasla pro ni všechna krása a Albina nevěděla, bylo-li to pouhé zdání nebo pravdy zjevení... Ale v duchu až do skonání slyšela ty kouzlaplné jejich hlasy, o jakých říkala Marta: že kdo jen jednou je uslyší, o hladu a žízni by je poslouchal až do smrti, zapomenout na ně nemůže a nemůže už po celý svůj věk.

Nebála se jich. Jakoby sestrou jejich byla, celým svým zjevem nesla se za tajemným jejich příkladem. A žijíc sama jako v pohádce přibírala na se všechny jejich zvyky, náklonnosti, dle jejich vzoru měnila nevědomky i svou podobu i svůj hlas a stroj. Ráda odívala na sebe roucho z čistého kmentu a nařikajíc sobě na bolesti hlavy, s vlasy rozpuštěnými, s tvářemi bledými nešla, ale zrovna se vznášela, a chodíc po domě, hledala místo, kde by ukryla němý svůj bol. – Celý její život nesl na sobě nádech bytosti neskutečné, neživé a byly chvíle, kdy se měnila už jen v přízrak, přelud bez krve a bez těla: jednou ji přistihli dokonce, jak nehybná a smutná stojí uprostřed domu a zpívá hlasem překrásným... Bledá a jakási zimničná jako socha svatá vznášela se víc než stála a jen ty oči jí svítily jako záře a obočí pozdvižené vzhůru měnilo výraz její tváře v nadšení. Nikdo nezvěděl, nač v tu

chvíli myslila, nikdo nikdy nepoznal, co v tu chvíli vycházelo z bezbarvých jejích úst – jen ten zpěv slyšeli všichni a ten je pohnul k slzám.

Domáci pozorovali, že od Narození Páně čím dále k Veliké noci stále více a více chřadne a mění se v nic. Vypravovali si mezi sebou, že ji snad v noci navštěvují moci zlé a upíjejí z ní ještě i tu trochu krve, která jí zbývala. Viděli ji, jak bez pohnutí a bez dechu leží jako mrtvá a po čele a po tvářích jí stojí bílý pot. Skropili ji svatými oleji, chránili modlitbou – ale trvalo věčnost vždy, než zase jménem přivolali duši její zpět. „Albino, Albino!“ – volal na ni jeden přes druhého, brali ji za ramena, brali ji za ruce, ale jako mrtvolou když hýbá. Bez vlády a bez duše, bílá, s černými modlitbami v rukou, které jí dali, aby k ní neměly přístupu moci neznámé, – spala dál a jen to obočí příkře sražené a bolestně do sebe srostlé dodávalo jejímu výrazu čehosi živého, ale neskonale přísného a karatelského. –

Jednou v sobotu ulehla a nevstala už víc.

Ve středu měla pohřeb.

V tu chvíli, když skonávala, vítr zavál zahradou, hodiny začaly strašlivě bít a venku jakoby někdo zakvílel –

Marta mínila, to že lesní ženka obcházela kolem stavení a věštila neštěstí.

Býval „pod komorou“ myslivecký mládenec pod jménem Jenyš a ten měl Albinu velice rád. Když umírala, vyběhl ze světnice a s rukama sepjatýma uchýliv se do kuchyně, proplakal zde celou noc. Od té doby bylo mu už „pod komorou“ jenom na krátkce. Rozloučil se s myslivnou a přijal místo až kdesi v Krkonošských horách. Marně jej přemlouvali, aby zůstal, – neodpověděl ani slovem a zavřel se ve svém pokoji. – Brzy na to odejel a myslivna neviděla ho už víc – Marta ráda si naň vzpomínala a velmi často Helence vypravovala, jaký hodný a vzorný to byl člověk.

Tento román své sestry zachovala si Helenka v srdci v podobě tak ideální, jak ho snad nevyličilo posud žádné péro na světě.

Hovorná Marta ozdobila ještě jejich památku případnými sentencemi, které se vyjímaly kolem obou jako věnec z pomněnek.

Zcela jiná byla už Anna. Byla sivá, dlouhá a jako cikánka tmavá. Vlasy měla vždy uprostřed rozhrnuty a jako loďku se strany zdviženy vzhůru. Rukávy nosila široké, v zápěstí na několik knoflíčků těsně zapjaté; poprsí hladké, jednoduché, „pintu“ kolem pasu a široké řasnaté sukně. Od tohoto způsobu ústroje neuchýlila se nikdy ani o jediný steh. Tak chodila do kostela, tak chodila i po domě. – Parádu žádnou. A jak přísná a vážná byla v úpravě šatů, taková byla i povahou. Po domácku nosila zcela obyčejné tmavé šaty a dřela jako děvečka. Smýčila a oplachovala, umývala podlahu a drhla se s pískem, dojila, poklízela i na trávu

chodila – a jen když ohlášena byla návštěva, oblekla na sebe v almaře uschované kanafasové modračky a v těch čistá a vyžehlená objevila se v pokoji. Domáci zvykli na hrubší způsob jejího života a nevědomky podle toho s ní i jednali. Že byla mlčenlivá a trpělivá, i ústrků se jí časem dostalo. Ale nikdo neuslyšel od ní jediného slova odporu. „Pomyslila si své,“ bylo mínění Marty, „a dělala zase dále.“ Když byla se vším u konce, sedla a vyšívala něco, nebo četla. :Sužováním doma,“ vykládala si její povahu Marta, „byla jaksi doháněna ke knihám a tam nabyla charakteru.“

Také Anna měla svůj román. Ale zrovna tak podivný, jako byla sama. I zde hlavní úlohu hrál myslivecký mládenec. Jen že Anna Česánka pronásledovala kde mohla. Vešel-li do světnice, nechala všeho a odešla, ba i do komory se jednou zavřela a čekala tak dlouho, až odešel. Po obědě (mládenec obědval zvlášť a rodina také zvlášť) poslala služku do světnice a ta musila sklidit po něm nádobí. „Francka,“ pravila jí, ale tak, že to musil slyšet, „jděte to umýt pod pumpu, tady se to umývat nesmí.“ Francka šla a jak Anna kázala, umyla nádobí pod pumpou. „Anna, nedělej mu to,“ – orodovali za něj domáci, ale tím jen podpalovali její zášť. Když už nic nespomáhalo a Česánek věrně stál při kamenném jejím srdci, Anna sáhla k ráznějším prostředkům. Neschovávala se už před ním, ale zcela nepokrytě a přede všemi tropila si z něho šašky. Potají plnou dýmku mu nalila vody, do postele mu nastrkala cvrčků, když na zahradě spal, za řadra mu nastrkala ječmenných plev, když měl jít na hon, pozvytahovala mu z patron broky a místo nich natloukla mu do nich chlupů smíchaných s hlinou...

Než jednou ráno přinesla služka z Ostrovačic psaní a krátce na to myslivna zvěděla, že Česánek dostal jiné místo.

S Annou stala se náhle veliká změna. Byla sama ve svém pokoji, když se s ní přišel Česánek rozloučit. Loučení bylo odbyto v několika vteřinách, ale v malé té chvíli mezi Annou a Česánkem musilo dojít k něčemu velice podivnému. K čemu – zvěděla myslivna ještě téhož dne. Česánek požádal starého za ruku Anny a jeho dcera nejen že ruku neodmítla, ale s radostí ji stiskla a svého ženicha pak sama vyprovodila na kus cesty lesem – Domů se vrátila zářící a veselá, jakoby pro ni byl přišel princ.

Svatby se ani dočkat nemohla. Česánkovi psala dvakrát týdně psaní dlouhé na osm stránek a když se provdala, psaní, která posílala domů, byly dopisy štěstím opilého blázna. „Kopala jsem do zlata,“ bylo do slova psáno v jednom jejím listě, – „a nevěděla jsem proč.“

Staříčkový fořt chodil už s podlomenýma nohama a pořádně stlačenou šíjí. Sehnulo mu ji 70 let, smrt' Albiny, smrt' ženy, smrt' syna, ale hlavu až k hrudi mu srazil osud třetí jeho dcery Gusty.

Pravá divoženka to byla, kterou do plynu a dýmu vídeňských kaváren přivedl on sám. – Tak si aspoň až do poslední chvíle svého života vyčítal.

Byla to krásná, černobrvá mladice s nároky velkoměstské dámy. „Taková řehtula to byla, a čtveračká notná,“ charakterisovala ji Marta svým prostonárodním způsobem; ráda ji měla, ale nerada o ní vyprávěla. A stalo-li se, pak mluvila s utajenou jakousi hořkostí, která však neměla nic společného s tou podrážděnou a zdánlivě necitnou hrubostí, s jakou o ní mluvil starý. – Před Helenkou mluvila o ní vždy jenom na půl slova.

Gustě bylo šestnáct let, když se ještě vykasaná brouzdala Obravou a do holé ruky chytala raky. Jako sedmnáctiletá zamilovala se do ostrovackého podučitele, ale to už tak, že byl z toho v domě strach. Otec řádil děsným způsobem a vypravovalo se dokonce, že jí tenkrát po těle zahvízdal i myslivecký karabáč.

Ale tím jen olej chlýstali do ohně.

Nesměl-li on za ní, šla si ona za ním...

Od té doby jak zvěř kryli svou lásku v lese.

Lesník zbraně nesložil.

Jednou z rána zastavil před myslivnou kočár a v něm Gustu jako zločince odvezli do Moravské Třebové k jeptiškám, kde už byla před čtrnáctým rokem.

Učitele hejtman pro veřejné pohoršení z ohledů služebních přesadil až kamsi k Lipníku.

Gusta na něj zapomněla, ale vzdor její zdivočel. Když se její sestra Anna provdala do Vídně, přijela Gusta za ní a ocitla se tak u pramene svých velkoměstských choutek. Napila se z něho, ale napila se tak, že zůstala na místě ležet. A nevstala už víc.

Gusta netajila se tím, že ji k tomu dohnali doma. Měli ji znát. Děvče, které samo s puškou do lesa chodilo na zvěř a samo na čekané vytrvalo do tmavého večera, ona, která v mužských šatech chodila na lov, sama vedla léč, střílela jako chlap, slivovici pila z jedné sklínky s ostatními, veliké lesy veverského panství znala jako svoji zahradu, – povaha, která na všechny řády a mravy tohoto světa cenila své ostré, bílé zuby, nemohla si přece dát líbit tak ničemné tretky a pletky domácích intrik. Proč? – Snad ho ani neměla tak ráda, jako ho chtěla, sobě k libosti a všem na vzdory, ale chtěla ho.

Hned po první její návštěvě ve Vídni živý jeden román s binoklem na nose a s lesklým cylindrem na ulízané hlavě přiběhl za ní až do myslivny.

A těch románů běhalo za ní víc. Bylo jich tolik na konec, že se revírníkův tyl naklonil hluboko, velice hluboko k zemi.

Helenka se dobře na Gustu pamatovala. Byla sice tenkrát ještě dítětem, ale v pozdějších letech ráda se probírala ve svých vzpomínkách na ni. Silným dojmem na ni působil

neoblomný Gustin vzdor, vzteklá její zarputilost' naproti všemu, co se nesrovnávalo s veřejným míněním. Z jejího románu s ostrovačickým učitelem zvláště si zapamatovala jednu její větu, která dorůstajícímu děcku nevymizela z paměti už nikdy. Byla svědkem toho, když Gusta jako kočka jednou Albině skočila na klín, pověsila se jí kolem krku a pravila, že se strachem vždycky vstává a se strachem lehá, bude-li jí zítra mít ještě tak rád jako naposled... Odmlčela se tenkrát a upřela do prázdna takový podivný pohled, jakým se posud nepodívala ani Anna ani Albina.

V obleku byla Gusta vždy nápadna. Nejraději nosila černé, kolem boku těsně sevřené šaty, ve kterých rozkošně se vyjímal martialní její postava, štíhlá, pružná, v půli prohnutá jakoby ji proutkem přešlohnul. Nosily-li se tenkrát veliké nakadeřené hlavy, nosila Gusta hlavu ještě větší, jen aby na sebe obrátila pozornost'. Župan měla – celé okolí sezvala a ukazovala se v něm jako modla. Smýčít, obsluhovat, uklízet – na to byla Anna, Gusta chodila jen s puškou. Sedala u klavíru, tloukla do kytary, zpívala, výskala, běhala zahradou, běhala polem, kde jaké hnízdo ptačí, věděla o něm, kde jaká rozkoš, musila ji mít; prutem včely dráždila a podařilo-li se jí vyslídit nějaké vosí hnízdo, radostí se ani neznala. Strhla pušku s hřebíku, nabila ji ostrou patronou, do hnízda vypálila obě rány najednou a s puškou vysoce pozdviženou nad hlavou, s vlasy divokými rozradostněná běžela domů...

Celá povaha Gustina vytryskla jednou v několika málo slovech, ale ta se vryla Helence do srdce jako vypálené znamení vlastní její duše.

Gusta přijela právě z Brna, celá podrážděná ještě, rozdivočená a nespokojená se svým životem.

Byl tichý, letní soumrak, nebe bylo ještě světlé, zem zalita v barvy hasnoucího dne.

Bledá Albina seděla u okna a dívala se do ozářeného prostranství nebes. – Gusta přisedla k ní a vyprávěla, co všechno viděla v Brně: kočáry, divadla, toalety, vojsko.

Pak umlkla a zamyslíla se.

Venku padaly mlhy, snášela se tma. V pokoji bylo už černo, v okně chvělo se ještě něco málo světla ztraceného západu.

„Oh!“ – vzkřikla pojednou Gusta v bolestném sevření ramen a sáhla si na čelo. A náhle, jakoby do ní bylo něco uhodilo, skočila Albině na klín, strhla ji k sobě, divoce se rozhlédla a zatnuvši pěsti pozvedla je k nebesům:

„Oh!“ – pravila, – „já – já mít tak statek, peníze, kočár, koně bych si koupila, sedla bych na bok a s divokýma koňma – tryskem bych letěla s větry o závod!“ – vykřikla a oněměla pojednou.

„Jdi!“ usmála se bílá Albina a také se rozesnula.

Gusta seskočila Albině s klína, odmítajíc ji rukou, jakoby jí nedost byla rozuměla, vzala kytaru do rukou a dotkla se jejích strun.

Byl večer, kromě tří sester nebylo nikoho v pokoji; Albina seděla v temnu, Helenka se krčila na stoličce u kamen; Gusta hrála. Pojednou přestala a složila ruce v klín. Bylo smutno v pokoji, nikdo si nepřál světla, ani v kuchyni se nic nehnulo, všechno oněmělo v tichu černé hodinky a jen otevřeným oknem v dechu letního večera na dvoře voda zurčela v kašně v lahodných akkordech tichounkých vln.

Ze zdálí hučela doubrava.

Pojednou Gusta uhodila do strun a s kytarou v ruce začala zpívat; zpívala starou, starodávnou jednu romanci, kterou ji naučila zpívat babička.

Tu se Helenka vytratila z pokoje, vyšla před myslivnu, sedla si na drn a zatím co hvězdy rozžihaly nad ní nebeské své kahánky, poslouchala v tichu červnového večera, jak Gusta zpívá...

Tam přes hory, doly táhne
touha mě bezejmenná,
kamkoli oko dosáhne,
všude, všude vlast' je má.

V ranní rose kráčím dále
přes pahorky zelené,
stana na vysoké skále
zírám v doly omšené.

V rumech dlívám starodávných
častokrát v libém snění
na hrobech rekův přeslavných
pohřížen ve truchlení. –

Tak myslím, kdy dojdu cíle
jako tito pouti své,
a mladé svěřiv se síle,
kráčím, kam mě osud zve.

Taková bývala Gusta, když smutek jí lehl na prsa a do srdce jí padaly nesplnitelné touhy.

A bývaly zase chvíle, kdy všechny v domě rozesmála, na klavír hrála veselé rytmy, sama plna ohně i v Albině rozsvítila smavou jeho zář a Helenka s Albinou, Anna s Martou i děvečky s přiblblým Josefem, všechno musilo tančit kolem ní; a Gusta jako satan černý nade všemi hrávala na povýšené svojí stoličce a pod jejími prsty rodily se tance tak splašené, že pod silou pekelného jejich kouzla byl by se snad utancoval každý do smrti... A Gusta smála se vždycky jako divá, když pak náhle přestala a viděla, jak všechny ty postavy bez dechu padají na svá místa a chvíli ještě vrávorají sem a tam opilé divokým jejím vínem... Jak tenkrát bývalo v myslivně veselo a živo...

„A pojednou bylo po všem,“ pravila k sobě Helenka, – když se rozpomínala jednou večer na bujně ty chvílky divoké Gusty. – Anna se provdala, Albina shasla, Stanislav zemřel, matka zemřela a zbyla tu ona sama se starou Martou, vetchým svým tatíčkem.

„Co asi dělá Gusta?“ vzpomněla si nejednou – a nevěděla ani proč – rukou si sáhla na čelo a utřela potají slzu; bylo jí jaksi nesmírně líto toho děvčete, že nikdo nikdy na ně nevzpomněl ani Marta, ani matka a nejméně už otec...

S počátku myslila, že je ve Vídni u sestry Anny. Anna ještě před smrtí matčinou přestěhovala se s mužem do Uher – „Gusta jede s ní,“ myslila si Helenka, ale divné jí bylo, že na pohřeb matčin z Uher přijela Anna sama; Gusta.

Nepřijela.

Po pohřbu došlo k prudkému výstupu mezi Annou a otcem. Ale co bylo příčinou toho výjevu, Helenka se nedověděla, jen tolik zaslechla, že se jedná o Gustu a Vídeň.

Ptala se Marty, proč tatínek tak křičí, ale Marta zamyšlena v koutku kuchyně lekla se skoro jejího hlasu, vyvedla Helenku do zahrady a hladíc jí vlásky se slzami v očích jí pravila:

„Nic, dítě, – – nic – to on jen tak.“

Helence bylo tenkrát čtrnácte let.

Asi za půl roku na to jela za sestrou do Uher; myslila, Gustu zastihne tam. Ale nezastihla. Řeklo se jí, že odjela kamsi na návštěvu (jmenovali Šoproň). Helenka čekala tedy, až se vrátí, a chtěla jí psát. Ale nedali jí, že je možná už na cestě a psaní by ji nestihlo.

„A daleko je to?“

„Daleko“ – odpověděla Anna.

Helenka čekala tedy, až se vrátí.

Ale Gusta se nevracela a nevrátila.

Helenka odejet musila bez ní.

Psala jí z domu na adresu Anny Česánkové v Kežmarku, – ale psaní zůstalo bez odpovědi, – nad Gustou jakoby se vody zavřely.

A nevěděla dlouho nic, až po dlouhých a dlouhých letech od cizích lidí zvěděla všechno. Helenka proplakala tenkrát celou noc.

Ryze česká, příjemná, hovorná a usedlá byla její maminka. Pocházela z Poděbrad, provdala se na Slovensko a odtud se svým mužem dostala se na veverské panství. V Čechách měla ještě selský grunt, který z polovičky dědila, z polovičky dostala věnem. Ten celý skoro padl na výchování dětí, na studie Stanislava, na vzdělání dcer. Jak která dcera dorůstala, poslali ji buď do Moravské Třebové nebo do Brna do ústavu.

Také Helenka byla v ústavě, ale nedlouho. Když matka ochuravěla, musila se vrátit domů... A vrátila se právě v čas. Byla jednou z těch, které v cizině propadají tesknici. Ještě měsíc a byla by svou odloučeností od rodného kraje zaplatila životem. Kromě toho v klášterním ústavě přihodila se právě skandální jakási historka, která ji odtud přímo vyhnala. Helenka nevěděla, co se vlastně stalo, ale tušila, že se státi musilo něco strašného; – pojala proto od té doby takový odpor ku všemu, co páchlo městem, že se ani dočkati nemohla, až s vozu spatří zase modravé ty hory v dáli, dole mlýn, potok, olše, lesy, ovce na stráni a celou tu milou krásu myslivny, na kterou se tolik natěšila v městě v hodinách teskných a která nedala jí mnohdy ani spát.

Když dojížděla domů, sběhlo se skutečně všechno tak, jak si svůj návrat představovala cestou. Pes vyběhl naproti, Marta stála před brankou, kohout zazpíval, holubi se vznegli nad střechou, krhaly perličky, nad kůlničkou zařičel páv; matka na lůžku mluvit nemohla pro slzy, jakoby už Helenku byla oplakávala mrtvou.

Zatím sama už měla k smrti jenom několik dnů.

Když zemřela, Helenka plakala den, plakala noc, plakala dlouho, – a pojednou jakoby utá...

Smířila se s osudem a přivykla náhlé té změně tak, jakoby tomu ani jinak býti nemohlo.

Obraz nebožky matky pověsila si nad svou postýlku a od jara do zimy přes den ho věnovala novým kvítím. V den jejího úmrtí (v tu dobu právě kvetl šeřík) rozžala před ní lampičku, při zamčených dveřích dlouho do noci trvala na modlitbách a ve vzpomínkách přimlouvala se v nebi za její duši.

Kde byly ty časy, kdy matka časně z rána bouřivala dům, burcovala čeládku, poklízela drůbež, v kuchyni chystala snídání! Kde byly ty chvíle, kdy po svém zvyku z Poděbrad každoročně pod myslivnou z jara zašivala len a sklízela ho na podzim.

Spadl na zem první sníh a v myslivně nastaly nejkrásnější chvíle zimních radostí. Stará Marta, matka, všechny dcery i služky s přesličkami v kruhu, v praskotu kamen a vrčení vřeten zpívaly a předly. Rozkošné večery sněhem kryté zimy, kdy venku praštěl mráz, měsíček svítil do oken, na dvoře hafal pes a v myslivně bylo šumno a veselo jako v úlu včel. Děvčata házela po sobě pazdeřím, matka je napomínala, Marta rozdávala koudel a odháněla psa, aby se zbytečně nepletl a nestrčil do kola pracku.

A to bylo tu, kde Helenka s Albinou kolébaly duše svoje v kouzlu zimních pohádek. To bylo tu, kde vypravovat slýchaly o Vodních pannách, o Zakletých princích, o Zlatých zámcích, o Chytrých princeznách, o Černých bratřích, o Labutích, o Chaloupce z perníku, o Jednom klubíčku a zas o Skleněném vrchu, o Draku, Popelkách, Zbojnicích... Srdce matčino a srdce Martino, zrozené v Čechách a zaváté k Tatrám jak pokladnice beze dna byla přeplněna bohatstvím těch krás a nebývalo konce slavným, slavným těm večerům zimy, kdy se rozpovídala zlatá jejich ústa, a zatím co vřetena tichla, kola se zastavovala, – dcery vychýlené ku předu naslouchaly tajemným těm zvěstem nadpozemského světa. Tak se dověděly, že jsou mûry, že jsou Polednice, Lesní ženy, Vodníci, a pevně věřily, že jsou, že strádají a žijou jako my – příroda jim byla otevřenou knihou, znamenanou písmem svatých jejich stop. V lesích na dubě a lipách houpaly se Rusalky, když přšelo a slunce svítilo, koupaly se víly, duše zemřelých sídlily jim v měsíci, za smutných tmavých večerů v jeseni Meluzína venku bosýma nohama obcházela dům a kvílíc po větru rozčesávala bohatý svůj vlas. O štědrém večeru bludičky v půlnoci vyskakovaly na hrobech za hřbitovní zdí a tam tancovaly: koho přepadly, tomu po nich zůstaly vypálené tlapky na těle.

„A to každého tak pronásledují?“ ptala se Helenka.

„Ne, jen toho, kdo špatné svědomí má nebo nějaký těžký hřích nese na duši,“ odpověděla Marta.

Helence, Albině a všem čtyřem dcerám každé to slovo vrylo se do paměti stopou zlatou a kniha těch obrazů stala se jim čímsi jako evangeliem: nebylo dne, aby si nevzpomněly na některou její událost, nebylo úkazu, aby neotevřely její listy a nečetly v ní jako v žaltáři. – Babí léto bylo jim předivem Sudiček panen, duha pasem Bohorodičky Marie Panny, vítr dechnutím Božím, blesk holí, kterou blýskal Bůh, – z očí Božích povstaly měsíc a všechny drobné dcerky jeho hvězdy. Když člověk se narodil, Bůh rozsvítil na nebi svíci a anděl nad ní bděl, do ní dýchal, kdykoliv se zatmívala dechem skutků zlých. Když zemřel člověk, shasla jeho svíce a jiná se vznítla na místě ní. Helenka i Albina a každá ze čtyř sester vybraly si hvězdu svou a chodily se dívat před dům na tiché jejich záření. Celé hodiny stávaly pod hvězdnatou oblohou a hádaly, čím je asi tam ta hvězda, co dnes tak jasně svítí, za koho a pro

koho asi hoří ta třetí tam v souhvězdí Vozu na rohu, komu náležejí ta kuřátka tam, komu Černý pes, Medvěd, sv. Heleny kříž. K tomu Helenka pohlížela vždy nejdále – tam zářila ta její... Stávaly vždy před myslivnou, když měsíc na plno vycházel, hádajíce, co v něm která uvidí dnes. – Albina vídala v něm přadlenu, jak sedí a nití stříbrnou a jehlou zlatou do sněhobílé řízy vyšívá sinavý květ. Helenka: jak Panna Maria se na něm stkví, sedíc na trůně s Ježíškem na klíně. Rozpustilá Gusta naopak tvrdila, že tam vidí Albinu s Jenyšem... Ale v tom už je volala Marta, ať už domů jdou, na měsíci že hraje sv. David na stříbrnou harfu: kdyby některá struna na harfě praskla, – osleply by všechny...

Tak každý den v myslivně na něco si vzpomněly a celý rok od Božího jara až do bílé zimy a celou zimu a celé léto měly ozářeno pohádkou... Když se na obzoru v létě blýskavice křídily, to koně sv. Jiří z nozder soptili ohně; když hřímalo, příroda se třásla a zvířata řvala, v tom okamžiku duše některé z čarodějnic se ubírala na věčnost. Za nemoci Albiny Smrt denně obcházela kolem stavení v podobě vysoké bílé ženy a na hlavě měla klobouk s bílým peřím dosahujícím až po střechu... A když jeseň přišla, Marta obcházela dům, sypajíc mouku a sůl kolem do kola plotu, aby k domu přístupu neměly hrůzy Meluzín. I Šotka měly svého, sídlil v ovčárně, a kdykoliv se česala některá ze čtyř dcer a nemohla hned vlasy rozčísnout, smály se ostatní, to že skřítek se jí dostal do vlasů a zašmodrchal je svým pazourkem.

Zase svým způsobem chápala všechny ty zvěsti Gusta – dráždila ji neomezená moc nadsmyslných bytostí a cosi ji ponoukalo ku vzdoru.

Když se dověděla, že v rybníce u mlýna má sídlo své Vodník a tam pod vodou v nádherném zámku hlídá svých sto jedenáct dcer, vábilo ji, zajít tam k těm olším zeleným a smutným vrbám, neuvidí-li ho tam někde vyhřívát se na slunci. Hned, když malá byla, doma i od lidí často slýchala: k mlýnu ať nikdy nechodí! Na lávce u stavu sedá prý hastrman a děti vábí hůlkou opentlenou stuhami nebo po vodě spouští kytici z pestrého kvítí a číhá, kdy které z dětí nahne se pro ni. I ve způsobě pacholátka se jednou zjevil, seděl na břehu, s plácem padnul do vody a čekal; mlynářova Sefka myslila, že to její bratr, a polomrtvou ji vytáhli ven. Ale marně Gusta chodila po břehu, nic ze všeho nezjevilo se jejím očím. I vzpomněla si, jak je nebezpečno, volat jej z temnot na boží den nebo jinak se mu posmívat. I uřízla si silný vrbový prut, přikradla se k rybníku, přisedla na břeh a vši silou uhodila prutem do vody:

„Hastrmane, hastrmane – ščír –“ vyzývala Vodníka a s očima divoce upřenýma pod vodu čekala, kdy se objeví – Když nešel, uhodila prutem znovu do vody:

„Hastrmane, hastrmane – ščór“.

Ale ani tu se neobjevil Vodník, ať jakkoliv Gusta bičovala hladký povrch rybníka.

Vodník se neukázal a Gusta sklamána, s vírou otřesenou v pravdu jeho bytosti vrátila se domů. A už nevěřila všem těm báchorkám víc než jako příjemným zábavám. Také se jim víc usmívala vždycky, než trnula hrůzou.

Za to ostatní strachem ani nedýchaly, když Marta jako na postrach všem, dokud byly dětmi, vypravovala o divých mocnostech lesa – Tam v tom hustém lese sídlila jim Ježibaba v perníkové chaloupce, vrtící se na kuřích nožkách a živící se dušemi mrtvých, aby byla lehká. Kradla děti a železnými zuby zakusujíc se jim do hrdla, mrtvé je házela na krov svého obydlí.

Také před Polednicí varovala děti matka. Jak uhodí poledne, každý má být doma u stolu, na poli nemá už nikdo co dělat. Ukazovala se jako malý krásný chlapeček v bělounké, dlouhé košilce, měl černé, jiskrné oči, tvářičky růžové a hlavu samou kudrlinku. Nikdo by v něm nehledal nic zlého, když tak v poledne chodí a pole si prohlíží, ale v ruce drží proutek, přitochí se jakoby nic a koho napadne, toho švihne: co tu má co dělat?...

To byly ovšem chvíle plné hrůz a sladkého zděšení srdce, působícího na mysl dětskou jak ohnivý nápoj, kterého se zachce stále víc a více. Nebývalo konce tomu vypravování o Ježibabách, o čarodějnicích, ohnivých mužích, trpaslicích, mořských pannách a divných a jinakých obludách v podobě rarášků, skřítků, smřůlek, sýčků a mūr, jejichž stvůrami plnily se duše těch, co vypravovaly, i těch, co poslouchaly.

„Maminko, vypravujte ještě o těch Sudičkách,“ prosily děti: „jak to bylo, když jsem se narodila já.“

„Inu, jak to bylo, to já nevím, jak to bylo,“ pravila na to matka a zatočila kolem své přeslice, jakoby skrývala nějaké rozpaky: „Marta ať vám to vypravuje, ona je viděla.“

„Tetičko Marto, jak to bylo?“ dorážely děti zase na Martu.

Marta zastavila kolovrat a vypravovala tedy o Sudičkách.

„Jsou tři, milé děti, a vyhlížejí buď jako sličné panny, nebo jako bílé babičky. Postavu mají vysokou, tváře bledé, ale za to oči jako blesk, nic jim neujde. Mají na hlavě čistou, sněhobílou plachetku a v ruce drží rozžaté svíce. Než určí osud dítěti, – svíce pořád jim hoří v ruce, ale jak výrok pronesou, – shasí svíce.“

„A je možno je vidět?“

„Zřídka kdy, ale kdo je shlidne – ztrne prý hrůzou a nemůže se s místa hnout. Proto nikdo nemá být tak všetečný a nemá si přát, aby je spatřil. To přijdou, zasednou ke stolu a rokují spolu, dlouho přemýšlejí a uvažují, – ale jak jednou rozsoudí, tak s člověkem bude. Osudu svému neujde, kdyby jakkoliv se bránil. – Když proroctví dobře dopadne, tancují okolo stolu a kolem kolíbky, jinak ani do vnitř nevejdou a pod okny vypovědí smutný svůj ortel. S takovým bývá zle. Ostatně je dobře, když se i neví, vejdou-li nebo ne, prostříť pro ně

stůl čistým ubrusem, přistavit k němu tři židle, na stůl položit chléb, sůl a máslo. Mají mnoho práce po světě a rády si odpočinou. – Najdou-li ve světnici kolovrat a nůžky, usoudí i dítěti lepší osud. Proto každá si svůj kolovrat chraňte a do nejdelší smrti nedávejte ho ani z domu.“

„No šak,“ odpověděly děti a zamyslyly se. Jediná Helenka se osmělila a ptala se:

„A tetičko Marto, vy jste je viděla, že to tak všecko víte?“

„Neviděla, ale tak jsem to slyšela a tak vám to povídám. Jen tak se mně cosi zdá, jakobych je byla jednou zahlédla, když odcházely. Oknem svítil měsíc a tu, když jsem do světnice vkročila, podívat se, co dělá vaše matka, – jakobych při vchodu do síně byla zahlédla se prosmýknout něco jako bílý závoj a ten jakoby při měsíčku hrál v duhových barvách.“

„A kdy to bylo?“ ptala se Helenka dále.

„To vám nepovím, děti, protože jedna by z toho měla radost’ a ostatní žalost’; možná, že to bylo při všech tak – nevím. Já je viděla jenom jednou.“

Všechny se tou odpovědí spokojily – jen Albina zůstala smutná, jakoby tušila v srdci, – to že jistě neplatilo jí. I matka si toho všimla a přísně pohleděla na Martu. „Brepto breptává,“ řekla jí po straně, – „nemůžeš dát pozor? – viděla’s, jak Albina zbledla?! Už tak v ní dušička ledva plápolá a ještě ty mně ji přestraš.“

Od té doby Marta nerada o Sudičkách vypravovala, jen Helence, kterou měla ze všech nejradši, po straně svěřila, že to bylo při ní, kdy Sudičky ve světnici se zjevily. Jen aby to nepovídala ostatním – bolelo by je to, že to neplatilo také jim. „Ty máš ještě to k lepšímu, že jsi se narodila v neděli a v měsíci máji... Takovým lidem nikdy se nic zlého nestane. Všechno se ku štěstí obrátí, byť i bylo sebe hůř.“

Helenka ještě by se byla ráda Marty něco optala, ale Marta – nedala a odbyla ji.

„Už víš dost. Pomalu zvídej, pomalu jídej, budeš dlouho živ. To Sudičky nemají rády, když se někdo na ně vyptává. Mohou proroctví také ještě změnit... Já sama nic nevím a kdybych věděla, nepověděla bych. Sama uvidíš.“

A Helenka už tedy vložila svůj osud do rukou Sudiček a nikdy ani slovem se víc nezmínila o tom, co jí pověděla Marta. Jen Albiny jí bylo líto, že to neplatilo také jí. Ale jednou, když tak lítostivě o ní přemýšlela, přistoupila k ní a pošuškala Albině do ucha:

„Albino, já vím už, u koho byly Sudičky.“

Albina jen oči po ní obrátila, pak se ptala:

„U koho?“

„Hádej“ – pravila Helenka.

Albina se jemně usmála a smutně zatočila hlavou.

„Oh, u mne ne, – já to cítím.“

„U tebe, u tebe, Marta povídala, že u tebe. Ale nemám ti nic říkat, – Annu a Gustu by to bolelo.“

A Albinu, zdálo se, skutečně potěšila Martina zvěst. Když jaro se blížilo, zdálo se, že okřívá. I krve cítila v sobě víc a toho jara rozkvetla jak na výsluní květ.

Ale mýlili se všichni, kdo doufali v nové její vzkříšení. Bylo to jaro její poslední. Pomalu vadla, celá se tratila a Albina tušila sama, že to Sudičky zle asi usoudily nad její kolíbkou. Dřív ještě než umřela, Helenka celé noci nad ní plakala. Líto jí bylo, že to přece jen neplatilo radši jí.

Ale bývaly chvíle, kdy se na myslivně veseleji hovořilo o přástkách.

Gusta začala a dobírala si dívku Kristinu: jak to bylo s tím hastrmanem, co s ním o muzice tančila. Prý si rád bere děvčata do kola, – jak vypadá?

Matka neměla ráda, když tak si někdo služebnictvo dobíral, pohlédla dobrácky na červenající se Kristinu, pohrozila Gustě prstem a hovor zapředla na jinou cestu.

Vypravovalo se o vilách a rusalkách. O těch děti nejráději slyšely. Albina zrovna pila každé to slovo a kdykoliv hovor přešel do milých těch končin jejího světa, sladce se vždycky usmála, a při tom mdle se položila hlavou na stranu jako člověk, kterému o sluch zavadí nejkrásnější hudby vanutí. Marta už věděla, čím se jí zavděčí, vypravovala a vypravovala, až dvanáct hodin zakukala kukačka a starý, zachroptěv ve vedlejší světnici, křičel, co už nejdou spát baby uplkané, nikdy nevědí ničemu konce.

„Ale děti –“ zhrozila se pojednou Marta – „my pořád jen povídáme a povídáme a nic neděláme... Teď už nechme řeči a do toho“. Rozdala děvčatům koudel, sama si spravila kolovrat, – odehnala psa ženoucího se za její rukou a přesličky už zase šuměly, měsíček svítil, venku praštěl mráz... A šumno a veselo bylo zas v myslivně, ruce pilně soukaly outky a kdo by byl v tu chvíli venku stál a pod oknem naslouchal krásnému tomu bzučení přástek – byl by slyšel, jak za chvíli se zdvihl jeden hlas, pak druhý, za ním třetí a za chvíli zpívaly všechny:

U panského dvora
náš Vitoušek orá,
bělavé volečky má!
Až pole doorá,
na mne si zavolá,
on mne již z daleka zná.

Darmo ty, můj milý,
Vitoušku rozmilý,
darmo ty na mne voláš:
není ti pomoci,
mne se ve dne v noci,
holečku, nedovoláš!

Volej ve dne v noci,
není ti pomoci,
mne se víc nedovoláš;
já už mám jiného –
hochu upřímného,
ten je mi nad tě dražší;
víc na mne nevolej,
hluboko zaorej
na věky lásku naši.

VI

Za vodou, za vodou, za vodičkou, hrála tam má milá s holubičkou, hrála tam má milá s černým orlem, ožeň se, synečku, s Pánem Bohem. A já se ožením ani nezvíš, – však ty mně ohlášky nezastavíš. Když si tě nevezmu za ženušku, tak si tě vyvolím za družičku. – Za družičku, za tu nejprvnější, protože's bývala nejvěrnější – Za družičku, – za tu nemohu jít, pro pláč bych nemohla k oltáři jít.“

Na ty časy Helenka vzpomínala jako na uplynulý sen. Ale přesličku měla posud postavenou v koutku, pěkně vyřezávanou, vyšňořenou, opentlenou na památku. A často, když jí po minulých časech nejsmutněji bývalo, – přisedla si ku svému kolovrátku a sedíc o samotě se svými vzpomínkami několikrát po sobě přišloupla nožkou na šlapadlo přeslice, zazpívala si a v šumotu kola nořily se před ní starodávné obrazy, jak se v zimě odehrávaly mezi Martou a matkou, Kristinou a čtyřmi sestrami. Památka z těch dob posud jako prach usedlý z rozvířené koudele ležela na krásné té ozdobě dívčího pokoje a Helenka měla v úctě i ten tmavý povlak

zašlého dřeva pomíšený stopou pohádkové stariny. I Gusta i Anna i Albina, každá měla přesličku svou uschovanou v koutku, – jak která dorůstala, dostala jí v erb relikvii svatou na památku z lepších dob.

Takové bylo zákoutí, ve kterém Helenka vyrostla a žila.

Jako děcko byla ovšem němým pouze svědkem všech těch románů a srdcejemných scen, které se jako snem zamihly před jejíma očima: nerozuměla jim, ale smysl jejich dřímal v ní jak zrní, jež zaseté na podzim pod sněhem spí a teprv k jaru se probouzí v bohatý lán. Od tichých slz Albiny, která v mysli její žila s bílýma rukama ovnutýma kolem krku Jenyše; od milostného vzdoru Anny až po bezuzdnou a bezednou vášeň černobrvé Gusty, která duchem s divokými koňmi s větry lítala o závod, – byl to celý věnec světlých i temných okamžiků ležících v duši jako v pavuči, o které se zachytí i slunce jasný paprsek i smutku šedý prach.

Zatím rostla, kvetla, zrála jako jahoda polo na výsluní radosti, polo v stínu žalu. V tu dobu, kdy osaměla v myslivně a nad nebožkou matkou poprvé se zazelenal drn, Helenka rostla již do krásy. Prsíčka se rozvíjela, ramínka se rozkládala, postava se vytahovala, sny nabývaly jiného rázu. Povahou – jak Martě se zdálo, – cele se nesla za vyhaslou stopou nebožky Albiny.

Nikam nechodila, zábav nedbala, společností se vyhýbala. Nejraději po domě šukala, drůbež obstarávala nebo o samotě dlela, ruce majíc složeny v klíně, oči upřeny do prázdna. Dovedla tak celé hodiny proseděti u svého okénka nehybná a němá jako modla...

Každý její den byl idylou. Ráno, sotva oči otevřela, slyšela kohouta zpívat, šviřit slípký, svolávat husy; holoubata pištěla na půdě, na dvoře řičel páv – Když se jaro hlásilo, první její cesta vedla k oknu; otevřela je na obě křídla, rozhlédla se po kraji a ssajíc do sebe bílé teplo dne, s rozkoší naslouchala, jak v letu skřivánci zpívají, vlaštovky se nadnášejí a slunce na ni hledí, ana celá ještě bílá na výsluní protahuje mladé údy, nahými lokty sobě rozčesávajíc zlaté svoje vlasy. Když s úpravou hlavy byla hotova, skryla ji pod malý, batistový šáteček a ve střevících šla se do kuchyně podívat, co dělá Marta. Ta bývala už do čtyř hodin vzhůru, do pěti, než Helenka vstala, měla už poklizenou, zatopenou a čekala jen, až vstane její princezna.

Starý za tmy býval už v lese.

K šesté měla už Helenka všechno urovnáno, okna rozevřena, liščí kůže, na kterou z rána a večer stoupaly bosé její nožky, vyhřívala se na slunci. Helenka sama byla zatím už v nejživější rozprávce se svou drůbeží.

Housata, slepice, kačeny, perličky, krůty, krocan i páv, sotva se objevila, jako na zavalanou shrnuli se k ní; holubi ji obletovali, kuřata klovala do nohou a všechno to křičelo, natahovalo krky, hašteřilo a bilo se mezi sebou, těžko bylo rozsoudit, komu z těch pisklátek

přála víc, když tak jako ve věnci stála uprostřed nich a rozhazujíc rukou na všechny strany – z prstů síla drobounké zrní. Promlouvala s nimi, volala na ně jménem a tolik se vždycky smála, když viděla, jak rozumně se při tom tváří a vzhůru se dívají na ni, co tomu říká, jak pěkně žerou – Když došlo k zabíjení některého údu veliké té rodiny, utekla; ani vidět nechtěla smrt toho caparta, který se ještě před chvílí v houfu hemžil kolem ní, a do smrti jí bylo líto jedné husy, kterou kdysi vlastní rukou zařízla; od té doby.

V letě dopoledne měla plny ruce práce v zahrádce. Sotva si lůžko upravila, poklidila drůbež, už u zahrádky zaskřípěla branka, šustly její kroky a do zahrádky vešla její královna. Kolikrát jen v ranní sukýnce s vlasy porosenými ještě vodou vešla na pavláčku s několika schůdky na obě strany, sestoupila dolů mezi květy, obrátila se pod zelenými stromy a pátrala, co nového se děje v záhonech: neryje-li krtek, kvetou-li už macešky a jak daleko je do rozvítí růží. Jakoby je líbala, přivoněla k nim a nesla se v záhon dál, kde o samotě kvetl žlutý tulipán, kruhem kolem něho modralo se kolo pomněnek – Za teplých jarních dnů přinesla s sebou visutou síť, uvázala ji od stromu ke stromu, vklouzla do ní jako rybka a zavěšena tak mezi nebem a zemí vyhřívala se na slunci. To bývaly nejsladší její chvíle, nestřežené nikým, navštěvované hmyzem jen, třesoucím se ve vzduchu, známé jenom jí a ptákům, co poletovali kolem nebo v úkrytu někde zpívali na větvích...

Pramenem velikých jejích starostí byl Brok. Byl to dlouhý myslivecký pes, celý černý, jenom na hřbetě měl sedlo jako čabraku bílou, potom ještě tlamu bílou, pracky a ocas. Jinak celý byl černý. A jen ještě bílá stezka se mu táhla od bílé tlamy mezi oči až po hrbol hlavy, jinak poskvrny na něm nebylo, tak byl černý.

Sotva ráno vykročila na dvůr (vypravovala Helenka a velice ráda), kdo jiný musel být u ní první, než Brok –

„Inu, kam pak by se nepodělo!“ vítala jej Helenka a jemně jej zatahala vždycky za dlouhé jeho slechy, visící mu jako plachty dolů až k plecím. Když šila, nebo nečinně sedíc u okna vzhůru pohlížela k měnícím se oblakům, Brok jinak si nelehl než zrovna jí u nohou a čumák maje mezi prackama, pracky natažené k ní, po očku se díval na ni, zdlouha funě blaženými povzdechy, jakoby se vždycky ptal, jak dlouho tak bude ještě šít, vždyť dávno už je tatam pravá hodina, kdy do rukou brala bič a chystala se na procházku s ním, ven za myslivnu do zelených polí, nebo, co mu ještě bylo milejší, na pokraj lesa, kde na něj vždy tolik čekalo divokých vůní po zaječích stopách, opuštěných ložích koroptví.

Byl teprve 6 měsíců starý, ale podle vysvědčení, které mu za každé příležitosti a s největší ochotou vyhotovila vždy Helenka, bylo to velice hodné a poslušné zvíře. „Ale darebák!“ – měl připsáno v poznámce. Vynášel jí střevíce, přenášel jí sukně a vůbec všechno,

nač přišel a nebylo na tom napsáno „nech být“, na všechno položil své bílé pracky. – Jedno jej na ni velice bolelo a hnětlo a to bylo, že jej spráskala jednou právě ta milá, nepatrná ruka, která až doposud uměla jen hladit. Jenom jednoho, jedinynkého kohoutka jí zakous’ a tenkrát myslil, že se rozumem pomine ona i on. Oběma stejně oči svítily, oba se stejně na těle třásli a nebýt té poslední rány, vypadající jako hlazení, byl by jí snad na prsa vyskočil a roztrhal, rozsápal to odporné bílé její hrdlo, které z čista jasna dovedlo tak, ale tak strašlivě mu nadávat. – Tenkrát se Brok poprvé v životě přesvědčil, že láska vedle zloby velice úzce spolu sousedí a že by ji mohl dokonce i – nenávidět. Dlouho se jí potom nemohl podívat do očí. Když na něj zavolala, schlípl ohon a mžouraje nečistě očima, se šklebivou tváří plazil se až k ní. Ale pohladila jej a bylo dobře zas.

Později se z něho vyvinul veliký zloděj pod sluncem. Kde co bylo k snědku, ukrad’ a nechat’ to bylo v kuchyni nebo ve světnici, hňaps a už s tím byl pod postelí – „A, Bože uchovej, mu to brát!“ – Strašně vrčel, očima svítil jako lucernou a dříve nevylez’, až byl se vším do posledního drobku hotov. I do špižirny se jednou dostal a pozřel tam dobré půl libry másla. Byl proto od Marty bit, ale kradl zase.

Tož takový byl její karamád.

Měla ještě jednoho psíka, Dúdú se jmenoval, ale s tím malé měla radosti. Takový mrňous to byl, jak rukavice, nic víc a ani to ne. Zvážila ho, nevážil víc než tři kila. Chtěla jej mít většího, krmila jej jak selátko, mlékem, chlebem, masem, kůstkami – ale nic platno. Zvážila jej poznovu, ale tři kila byla tři kila, nepřibylo na něm ani za nehet. Co dělat, rozhodila nad ním ruce: „Mrňous je mrňous, kdyby jej vážil nevím jak,“ pravila s veselým zoufalstvím a hleděla si ho jinak vychovat – Chtěla, aby aspoň něco uměl, když byl jinak jako veš, učila jej očima mžourat, ušima stříhat, vozíčky tahat, obručí skákat na slovo „hop“, – ale mrňous stáhl vždycky očásek, přikrčil se k zemi a převaliv se břichem vzhůru, hrabal všemi čtyřmi proti Helence – To bylo všechno, co uměl.

Měla i holubičku bílou, roztomilou, čistou jako padlý sníh, na pouhé zahvzdání snesla se se střechy dolů a s rozpjatýma křídlyma sedla si na nastavenou dlaň; měla i veverku krotkou, ale rozpustilou, která jí celé tělo vždycky sjezdila a dala se chytnout teprv na oříšek; měla i jehňátko bílé, které jako pastýřka pásala pod hájem, měla i straku, kterou učila mluvit, čížka, kanárka, hejla, koroptev zkrotlou, ale perlou její domácnosti byly hrdličky. Kolikrát ještě spala a už slyšela sladké jejich volání: „cukru“.

„Cukrrrrú–ú“ volala po nich Helenka a snad ty hrdličky byly na tom vinny, že Helenka zaškrrabovala a místo jednoho „r“ poskočila jí vždy v hrdle celá kaskáda.

Nesmírně dlouhá zdála se Helence vždy zima.

Tehdy sedávala doma v zatopené světnici, předla a poslouchala Martu.

Vzpomínky na zemřelé nemávaly dna.

O vánocích, na Boží narození, kdy slunce se rodilo – byla-li pohoda mírná a teplá, přinášela již domů první dítko lesů, růži vánoční. Věděla, kde roste, a šla pro ni na jisto. Byla to útlá, nahá lodyha s velikými, bleděružovými květy, a když vzhůru převrátila k zemi schýlenou její korunu, tyčinek v květu měla jakoby nasypal. První kvítek v zimě, první pozdrav jara, na které se tolik natěšila po celý rok. S netrpělivostí pak čekala na první „slepičí“ krůček a dobrý dávala pozor, jak bude na den Očištění Panny Marie: bylo li teplo, bylo zle, – zima trvala dlouho; byla-li zima, jaro bylo na krku; sv. Dorotka přinesla skřivánka v košíčku a ku konci února už rozkvétaly lísky. Na sv. Matěje věděla, že se jaro potlouká už někde kolem Veverí, v tu dobu už i olše se daly u potoka do květu a v lese kolikráte ze sněhu ještě vyrůstaly první zvonky sněhůrek...

Ale stalo se také, že bylo sv. Blažeje, kdy na slunci se ohřátí měl první kamínek a neohřál, bylo už i Řehoře, ba i sv. Josef s Marií slavili svůj den a skřivánek posud ani nevrzнул, ačkoliv bylo svatou jeho povinností učiniti tak už na Hromice... A o sv. Josefu s Marjou vždycky slychala, že zimu rozbijou, a nebylo to pravda. Zvláště toho roku, kdy Ríša přijel do Ostrovačic, na ty dva svátky chumelilo se jako o Vánocích – „To je přece škandál,“ odlehčila si tenkrát, přiběhla domů, hodila šátek kamsi za truhlu a všicka mrzuta zastavila se na prahu pokoje, kde spokojeně dýmal starý.

„Tati, bude už to jaro nebo nebude?“

„Co pak já vím, že na mě tak křičíš?“ – usmál se starý poťouchle – „ještě tu ani konopky nejsou – počkej.“

„A skřivánek jindy už bývá tu.“

„I kde pak skřivánek! Ještě jsou tu vrány – uštípaly by ho.“

„Já se nepamatuju na tak dlouhou zimu.“

Starý se usmál.

„To ještě málo víš... U nás v Poděbradech na prvního máje muzikantům instrumenty zamrzly a sněhu tenkrát napadlo tolik, že jsme měli sanici. Beránka nejednou jsme jedli na ledě.“

Helenka už tedy nereptala, přisedla k oknu a dívala se na bílá pole.

Následujícího dne jakoby se zdálo, že nadejdou jiné časy. K večeru se strhl hučivý vítr, po něm hojný déšť. Ale ráno bylo nebe hluboké, modré, slunce čisté a silné, země se zahřála, sněhy pouštěly a oko mermomocí v trávníku zdeptaném a ulehlém sněhy hledalo aspoň zdání smavé zeleně... Kouř lehounce vystupoval vzhůru, v modravém sloupku se zdvihal z bílého

komínu myslivny a rozkládal se po modrém nebi. I dole mlýn si pokuřoval, jakoby své obláčky z dýmky vypouštěl. Zvuky čistě se nesly údolím, hlahol zvonů rozléval se do kraje.

„Tatínku, jaro už je tu!“ volala Helenka otci vstříc, když se večer domů vracel z lesa, ale pravila to nesměle, jakoby sama se ho teprve ptala, není-li to klam.

Starý zakroutil hlavou.

„Nevím. Země se ještě nepaří, – to je zlé znamení.“

„Ale bažanti slepičky už vyvádějí do polí.“

„To vyvádějí už před týdnem.“

„A koroptve se hledají. Slyšela jsem je, když zvonili klekání.“

„Ty začnou řinčet až kdo ví ještě kdy.“

„A drozd už taky pohvizdoval v háji.“

„Však on zas přestane.“

„A havrani už krkají, to přece bývá čáka.“

„Krkají, ale ještě neletí. Houfy se vracejí, – cítí ještě zimu, uvidíš, že tu ještě budou bůh ví, kdy. Dokud strnad nezazpívá v lese, není naděje.“

„Ale když všechno, všechno bylo dnes už jako na jaře.“

Starý svinul ramena.

„Uvidíme, co to bude dělat zítra. Já tomu ještě nevěřím.“

A skutečně všechny ty známky jara byly jako na posměch. Převrátila se noc a na druhý den byla zima zas a zima, sníh a sníh, mráz a mráz, vichřice, rampouchy, na vodě tříšť, na nebi smutno. I u srdce bylo chladněji a zdálo se, zimě že do smrti nebude konce, na pole snad už na věky ulehnu led a sníh...

Bylo sv. Josefa a ještě se ani neoralo! Helenka denně vybíhala na dvůr a kdyby zima nebyla bývala tak tuhá, ty bílé vrstvy na kůlnách byly by se roztavily, jak zlostný, zášti plný kukuč udělala na povalující se chuchvalce sněhu. „Půjde-li pak už dolů!?“ ptala se. Ale nešel a už ani bílý nebyl, ale špinavý, dřevý, všecek prolezlý sazemi a špínou a dolů se mu přece nechtělo –

A zatím – bylo to na den sv. Kvirina. Helenka posud spala a venku odehrávalo se jedno z těch hlubokých dějství všehomíra, kdy obratem jediné vlny vzduchového proudění mění se celá tvářnost přírody.

Předcházela měkká jasná noc, plná hvězd a sladkého šepotání, jakoby po špičkách se kradoucího jara...

Země, celá ještě zavinitá v bílé povlaky, nezdála se míti ani tušení, co dítí se s ní bude za chvíli, až s beder jí sklouzne kožíšek bílý, kterým zima přikrývala její prázdnotu.

A tu pojednou, když východ na ni zadýchal a přitisknuv k sobě teplou ji objal vlnou – země jakoby se ze sna probírala, zachvěla se v překrásném tom tušení šťastného jara a oddechnuvši sobě zahučela tisícerymi pozdravy zevšad jakoby na dané znamení se řinoucích vod...

Ledy praskaly – nadešlo tání.

A když Helenka nožkou ráno sklouzla na lišku a viděla, jak slunce teple svítí v jejím okénku, ztichla pojednou a překvapena naslouchala, co se to děje venku.

Úsměv zahrával jí na tváři. Vzduch byl jakýsi mazlivý, měkký, voda hrčela se střechy dolů.

Bože, jaký to ruch!

Kohouti zpívali, bečel skot a oknem vidět bylo západ vylehlý do barevné dálky. A obrysy hor se lehce nesly v čistém ránu, tvrdé a jasné kladly svoje výšky v měnivá oblaka, visící vysoko, vysoko nad zmládlou zemí.

Rychle na sebe hodila šaty a vyběhla na dvůr.

„*Marto!*“ vykřikla skoro a nemohouc promluvit, založila ruce nad hlavou a div nezavýskla radostí, když první teplý paprsek se jí zamotal ve zlatých vlasech, první vlna jara obešla její hrud'. Nemohla ji pojmout hned, přisedla na kámen, srdce v ní tlouklo; radostí zapomněla i dýchat... A slunce se na ni smálo, roztápělo nivy, ohřívalo zahrady; vítr vlahý a měkký pofukoval polem, roznášeje s sebou vůni vod a zápach mokré země dechem svého vlání pronikal i tam, kde věčný vládne chlad a stín sluncem opuštěných míst. Co tu bylo hluku a záře, šumění a blesku na horách i v dolinách: – uprostřed bláta kousky ležely zlata, mezi klomínky kůra svítila stříbrem a stromy plakaly, kapky světlé a tiché jako slzy s větve na větev se spouštěly na zem. A voda, voda s hukotem hrnula se odevšad, ječíc a stříkajíc bouřila jako divá, valila se v proudech, plnila příkopy, zaplavovala luka, razila si průchody, stavěla můstky a kde nemohla, přetékala, kde se dalo, do šířky se rozkládala, berouc s sebou hlínu, kalná a žlutá jako po bouřce splývala v ledovou tříšť, a ta zvonila a praskala pod bijícími slunci lámajíc se křehce jako sklo. A stromy se třásly – v údolí šplounal mlýn a celým lesem táhnul dlouhý a podivný jakýsi hukot, jako když řeka široká a těžká přes vysoké jezy padá a večery burácí tmou, hlučíc ve skalách.

Helenka celý týden se pak brouzdala v kalužích, sháněla po lesích, hledala sněženky, bledule, devětsil; a dolů pod les chodila se dívat na velikou vodu, jak se kalnými proudy valí z lesův, vzpíná se a úzkými břehy se dere Obravou.

A slunce hrálo, loučka se zelenala i meze jako když tvář se zardívá, zasvitly průsvitnou travkou; stromy neměly ještě listův, ale vrby se už červenaly, kře světélkovaly a na pokraji lesa stříbrem zaplanuly snítky prvních kočiček...

Jaro se otvíralo, rozkvetl dřín.

První moucha uhodila do okna, na polích objevili se oráči, děti lezly na stromy, na zemi dupaly housenčí hnízda. Co jáсотu a křiku bylo na všechny strany! To divy se děly v útrokách tvorstva, nebe i země slavily nové stvoření světa – kohouti zpívali ze všech vsí najednou, slípky švířily vyhřívající se na slunci, už přesmykač obveseloval háj, komáři a jakési černé a drobné mušky motaly se nad zemí, přes cestu přeběhl kovářík, Helenka příběhla a ukazovala prvního pavouka, přilítla znovu a na ruce nesla sluníčko, i konopku slyšela v háji, jak na větvičce sedí a zpívá tak slabounko a sladce, jako když jemně na housličky hrá – I sovy houkaly za noci, žáby za bílého dne vypouštěly z bažin svoje chorály, první včely zabzučely v oknech sedající na kytky, – ptáci se vraceli, pučelo jaro, všude se oralo, všude selo, – klíčila semena, rostla tráva a když poslední pršky rusého obilí zapadly do rozevřené země, dříve ještě, nežli neděle se sešla s týdnem, – příroda byla zelená.

A tu nadešly nejslavnější chvíle snivého jara, kdy děti vybíhaly na osluněný trávník, chvíli dováděly, chvíli si hrály a když unaveny lehly na drn, tváří obráceny k východu vzhůru se dívaly do nedohledných dálek nebes; zdálo se, to že ne mraky letěly nad zemí, ale labuť bílé plovaly sinavým mořem; a pod nimi havrani se potáceli a v jejich krákání jako niť stříbrná se vinula skřivánčí píseň.

Podivná to bývala pro ni radost', slyšeti první skřivánčí píseň.

Zprvu ani se jí nezdálo, že by to byl on, jako trpělka zapisknul v ouvratí a ztichnul zas.

Ale tu z čista jasna řada známých zvuků vyrazila ze vzduchu, za ní druhá, třetí a už jimi zněl celý nebe sklon. A skřivánek se vznášel, vznášel v nedozírném prostoru, ani vidět ho nebylo, jak vysoko, vysoko plul, už jak muška malá třepotal se ve vzduchu a stále ještě výš a výš se zdvihal k nebesům, až zmizel jako prach a tam odtud z daleka, z daleka nad pluhy oráčů, tichoučké vísky dolů střásal svoje výkřiky. Už ani nezpíval, ale jásal, jásal a jako dítě, které pro slzy nemůže propuknout v smích, pro radost' v pláč, zajíkal se, dusil, dolů spouštěje už jen nesouvislé útržky vět. A náhle, právě když se zdálo, že nadobro oněměl, nebesa vykřikla pojednou celou řadu nadšených zvuků plných radosti a plesu nad slavným shledáním s rodnými kraji. A proud smíchu hrnul se teď dolů od vlny k vlně po větru k zemi, kde oči hledaly pramen bohatých těch zpěvů a nemohly ho najít.

Pojednou vítr zavanul a jakoby ut'al.

Skřivánek ztichl a jen z daleka volař zazpíval, v lese straky se zhádaly, v údolí zaklepal mlýn.

Od té doby bylo „pod komorou“ jako v ráji.

Helenka den co den vybíhala před dům a byla by snad všechny lidi v domě svolala, ať se jdou přece také podívat, jak je venku krásně: jak leží slunce na poli, hoří v lese, jak líbá zemi, ssaje zimu, mění ji v dech. Stromy jak žijou, ptáci se vracejí, světlem plní se vzduch. Jak kvetou pole, kvetou luka, zahrady i voda se chystá v květ a děti z lesů se vracejí a v náručích jim kvete devětsil.

Ráno Helenka ještě spala a slunce hovělo si už na podušce vedle ní; přes ruku, přes bílé rameno kradlo se za krk, pozlatilo prsa, oslnilo tvář.

Procitla. Víčka si přicloula rukou, vzepjala se ospale, prohnula kříž a sklesnuvši ještě na okamžik, odepala několik chvil.

Jak vzdušno a jasno bylo zatím v jejím pokoji!

Bílobilé jeho zdi rozestupovaly se stále do větší šířky, strop se pozvedal, podlaha se vznesla a oknem dovnitř od východní strany přes květiny na celé její tělo se kladl ohnivý sloup – – Na tisíce drobných tělisek válelo se v kosém tom hranolu světla, i mušky přeletovaly zlatým jeho prachem a všechno kolem, i ponuré obrysy nábytků stalých, jiskřivé hrany skla, zrcadla, přeslička i lištva plná starosvětských talířů, květiny, vázané knihy, bílé záclony i šaty, obrazy svatých a světic božích i hodiny staré a zašlé s černým závažím a kukačkou, která otvírala právě svoje okýnko a rozvirajíc zobák odkukala pátou – všechno plavalo v povznášející nádheře rána. A čím výše vystupovalo žhavé tělo slunce, čím mohutněji chrlil svoje ohně plamenný jeho sloup, tím jasněji a vzdušněji bylo v tichém tom pokoji, jehož stěny svítily jak vzňaté.

Za chvíli nahrnulo se do pokoje tolik světla, že bílé jeho stěny nesnesly ani všechn jeho jas, přesyceny odrážely jeho vlny zpět a světnička hořela zrovna v křížovém tom ohni paprsků, které se lámaly a tříštily o drobná zrnka poletujícího prachu, šířice kolem sebe oslnivou zář. Helenka, když vstala, lekla se skoro tolikeré záře najednou, sestupujíc s lůžka jakoby ze zlata vstávala a sejítí měla do ohnivé koupele: zastavila se na chvíli, zachytila se pelesti a mnouc si ještě rozespálá víčka, krčila se k lůžku. Teprve po chvíli bosou nožkou udělala první krok. A slunce stále za ní, ať se pohnula, kam pohnula, stopovalo každý její krok, každé těla pohnutí. Líbalo jí paty, zlatilo tvář, oblívало ruce, objímalo šíji. V jasu se modlila, po zlatě chodila, v slunci se koupala, v záři se myla. A bylo krásné na ni podívání, když pak štíhlá a mladá před zrcadlem stála, dopínajíc poslední steh šněrování na hlavu si

sáhla bílými prsty a černým hřebenem rozčesávati začala dlouhé a měkké prameny svých vlasů.

Rozevřela okno a celá zalitá světlem v úžasu rozestřela svoje ruce. Tak krásně venku nebylo snad ještě nikdy. Teplý ranní vzduch zavanul jí na krk a kraj celý zatopen byl v perleťově sinou atmosféru rána. Holubi v houfech snášeli se k polím, skřívani sborem plnili nebesa; mladé stromky jak ohénky zelené plápolaly v nahnědlých polích, hroudy blýskaly za pluhu hladkými řezy vykrojených ploch...

A Helenka už ani nedbala, kdo za ni ustele, kdo uklidí, za ni srovná ve chvatu přehrnutou lišku, přehodila šátek přes hlavu, vysrkla snídání a ve chvíli s Brokem už se otáčela pod zelenajícími se stromy v lese...

Nesouc z rána proti slunci lehké svoje tílko – jakoby po stupních kráčela uprostřed třešní, vystupovala stále výš; z daleka už břízy na ni čekaly běloučké jak víly a odkudsi z blízka studánka zurčela ve stínu lísek... Jak tam bylo veselo a jasno uprostřed omšného sloupení dubů a lind, jejichž větve se otvíraly i zavíraly nad ní a jejich korunami na zem se cedilo a po zemi padalo slunce!... Staré lupení sípělo a praskalo pod prudkým jeho úpalem, půda vysýchala, tráva před očima rostla, vyšlehujíc z půdy zelenými jazýčky. Kosi hvízdali v řídkých ještě snítkách, pěnice švihotaly pod světlým lupením, motýli se třepetali mezi sestárlými kmeny habrů. A Helenka bloudíc tak mezi nimi jako duše lesů všech zastavovala se na každém kroku, dívajíc se, jak se tak bělásci mihotají nad zemí, tráva se vlní mezi zčernalými pařezy, nad hlavou se nebe pne a bělá bílými mraky – A hned zas poskočila, z křoví do křoví pobíhala jako laň, od stromu k stromu, po svahu nahoru, po svahu dolů, ze slunce do slunce, ze stínu v stín, dětinně v ruce tleskala, rozkládala houštiny, vyvracela hlavu a hledala známé černé skvrny v korunách stromů, které na svých pažích k nebi pozvedaly lůžka ptačích hnízd. A když jednoho dne první kukačka zavolala z lesa, jako blázen přiletěla domů a udýchaná, unavená s očima plachýma zvěstovala Martě, že jaro opravdu už je tu: „i žežulka už kuká.“ A jako na doklad, že jaro skutečně je v plném květu, přinesla s sebou první dary země: lechy, bledule, dymnivky, plicník, žluté terče smetánek. – Všechno páté přes deváté narovнала do zeleného hrdla vasy a vyřídívši takto jarní svoje poselství jako holubice z Noemovy archy, běžela zas k lesům zpět mezi kmeny šedé doubravy a znovu poslouchala volání „kuku“.

„Kuku – akuku – kuku,“ zplna hrdla volala do lesa a tentýž ozvuk – totéž volání vracelo se zpět, hned ze zadu, hned z předu, hned z pravé, hned z levé strany lesa, že nevěděla nakonec, kde vlastně stojí, odkud se ozývá volání „kuku“... Celé dopoledne se tak bavívala

přírodou a po lesích rozvěšujíc obrázky svatých, zdobíc věncem z bodaná prsa Panny Marie plna dechu jara, plna jasů slunce k polednímu teprve vracela se domů.

Když pominuly chladné měsíce a přišel teplý máj, Helenka vycházela na pokraj lesů, lehala do trávy a naslouchala hukotu stromů... Jaké to byly pro ni chvíle, prožité v tísni lesa, provanuté vůni obrozené země. Všechno jakoby spalo a jen z roklin zvedaly se výkřiky vod, pod mladým lupením tikali ptáci – na samotě hrčel mlýn. Byla by tak měsíce vytrvala na jednom místě a sama v tichu majíc volný rozhled do polí, léta byla by se dívala na kvetoucí práci v polích, odkud slyšela, jak ženy zpívají, kolébající děti svoje v „hongouškách“, volaři jak skřípou svými pluhy, řihají koně, ořou od meze k mezi, červené krávy se pasou a cinkáním zvonců plní kraj. A tam na opačném konci v zahradách jak v hnízdech zelených hověly si vísky, z chaloupek se linul měkký dým, svoje pěny rozestýlal po dalekých stráních. A tu Helenka stávajíc na výšinách, oči majíc ztracené do bílých dálek, spouštěla se s vysokých svých míst, scházela dolů mezi ouvratě a po pás zahalena v obilí, šlohaná klasy, oblitá květy, větvičku šalvěže utrženou na mezi nesouc v ruce, běhala polem a snila o ničem.

Tak samotinká trávila svůj život s ptáky, stromy a květy, kterými s pýchou zdobila vždy svoji hlavu. Celá okrášlená narcisky a žlutými hvězdami smetánek z jara, v letě chrpami, planými růžemi, ve vlasech koukol a vlčí mák – vracela se domů a v šatech, na rukou, po tváři, na celém těle i v očích cítila teplo, vlhkou vůni bříz, svěží chládek lesa...

A to byly měsíce, kdy v podvečer bleďá vycházela na pavláčku domu a rozčileně hladila své vlasy k spánkům. To byly doby, kdy pohřížena v extasi jara chvějíc se jako v horečce pod měkkými zářevy shawlu se založenýma rukama dlouho sedala a dlouho se dívala, jak pěkně slunce zachází; – o táhlé dlaně položila tvář a tak nehybná jako světice, když se modlí, pohlížela do nebes – A slunce už dávno bývalo za horou, rudý odlesk červánků poléval jí tvář, v modrých jejích očích chvěla se už záře hvězd a Helenka posud trvala na jednom místě a oči majíc upřeny do prázdna, čekala, až jí oči přimhouří sen.

Tak jí pomalu den odešel, přešla noc, mýjelo mládí.

Příroda jako v odměnu za její lásku nešetřila ničím, co by přispěti mohlo k její kráse. Jemná jako dech plna byla zdraví, chodila přímo jako svíce, mile se usmívala, mile se dívala a když mluvila, nebo se smála, hlas její zněl jak stříbro.

Zvláštní byla úprava jejích šatů. Neviděla mnoho, ale co viděla, dostačilo pro její vkus. Jako v jejím chování, převládala i v úpravě jejích šatů dětinná prostota a jednoduchost barev. Nejraději nosila buď šaty bílé, opásané černě, nebo šaty černé s bílým okolkem na obrubě dolní, šla-li někam na návštěvu. Tak slýchala, že si děvy chodí jenom v pohádkách a tak se jí

to musilo šít. Do polí, do lesa chodila v prostinkých, kartounových šatech, potištěných květy, nebo měla na sobě modré prací šaty, které zapínala na zad.

Ale pojednou zakalil se obzor čistých jejích radostí.

Bylo to jednou v neděli po Veliké noci, v tu dobu, kdy se Ríša potuloval ostrovačickou krajinou.

Přišla právě z kostela a odkládala jehlici, kterou do vlasů měla připevněný klobouček. Všechna pobouřena přišla domů, zlostně rvala rukavičky s rukou a divný, nezvyklý jakýsi výraz křivil jí tvář. – Pokoušela se o prozatímní klid, nevinný úsměv, kterým sama sebe chtěla šidit před sebou, ale zmrzl jí na rtech, sotva znovu pomyslila, co se jí stalo.

Ve zmatku ani se neodstrojila a jehlice tichým ruchem cvakla o plochu nepokrytého stolku, na který odkládala klobouček.

Stanula v okně a vzpomínala na něco.

To bylo už po třetí.

Ty pichlavé oči pronásledovaly ji až sem.

Ještě ani rukou nepohnul a už se na ni smál těma očima, – jakoby spolu byli bůh ví jak známi.

Vzpomněla si na ostrovačický bál.

Už tenkrát jí byl nápadný těmi pronikavými pohledy, pro jejichž výraz posud neznala jména, ale cítila, jak jsou jí nepohodlny.

Měla přece také oči i Gusta i Anna i Albina, Jenyš, Česánek, všichni měli oči a tatínek taky, ale žádný se tak nedíval jak on.

A jenom na ni.

Cosi hanlivého viděla v tom pohledu a nevěděla, co, co si o něm má myslit. A proč, proč se tak na ni dívá?

I umínila si, že už radši ani do kostela nepůjde nebo do Kynic chodit bude na mši, – jenom jemu ne na oči.

Ale přišla neděle a Helenka ani nešla do Kynic, ani nezůstala doma; týden je dlouhý, rozmyslila si to za ten čas. Chtěla vědět, přijde-li zase dnes.

Přišla domů a, pane, – ty oči už se jí nezdály tak jedovaté jako za poslední neděle.

Potkala jej zase a dobře si všimla, že ji dnes jaksi jinak pozdravil. Byla tomu ráda, že se mýlila.

A vyjasnila se jí duše, tvář nabyla zas měkkých, hladkých linií, jakoby se nic nebylo stalo. Ale plnými, krásně červenými jejími rty přece něco hrálo. Úsměv polo samolibý, polo vzdorovitý. Zase tak stála u okna jako za poslední neděle a neodstrojená neměla se k úklidu.

Tělo její se pohnulo. Zašuměla pod ní sukně, jednou nožkou přiklekla na starou pletenou židli, přistavenou k oknu.

Na pole se snášelo posvátné ticho nedělního dopoledne. Nikde živé duše, po lidech ani zdání. Jen vlaštovky křížovaly nebem, chrousti lítali přes plot, vrážejíce do zdi, vítr přes nivy přinášel sezvánění zvonů z okolních vesnic. Svatý úklid snášel se na zelená lada a se zelení luk a dechem obilí očima do duše se vléval mír. Helenka úplně už klidna hleděla do osluněné té zeleně, teplý vzduch zavanul oknem, dýchl jí do tváře chladivou vůní a tak se jí zdálo, že se jí uvnitř, v prsou cosi hojí. Rozevřela rty a zdlouha si povzdechla. Naklonila ještě více hlavu a dala se umývat mazlivými vlnkami teplého jara. A jakoby neviditelná ruka po hlavě ji hladila a stranou rozčesávala její vlasy, jeden jejich proužek jako přadýnko žlutého hedvábí svezl se jí do hladkého čela, svým stínem přikrýváje průsvitný jeho běl.

Jak jí bylo blaze! Majíc duši nestřeženou, mysl rozpjatou, otvírala srdce dokořán. Nic ji nepopouzelo, nic nedráždilo, – čemu se ještě před týdnem bránila, stalo se dnes předmětem jejího rozjímání.

„Oči jako oči“ – pravila pojednou potutelně s přidechem samorostlého vtipu.

A ještě něco jí napadlo, ale hned to bylo zase pryč. Jen čelo zakabonila a do tváří vehnal se jí živý nach.

A viděla ho před sebou. V ruce černou hůl a na těle světlé šaty...

Jen trochu bělejší by mohl být...

Sluší mu to, ale je zas až moc černý, – moc!

A vzpomněla si na tu chvíli, když se potkali dnes. Začervenal se, uctivým pozdravením ji přivítal a aniž se pokusil, s ní promluvit, šel svou cestou dále.

„Tak se mně to líbí a ne jako onehdy!“

A do smíchu jí bylo nyní, když si připomněla chvíli prvního setkání. Hned k ní, rovnou cestou k ní. A již!

Myslila si, že se proto zlobí...

Ale nezlobil – Ne nadarmo dnes za kovárnou zatočila lehce hlavou. A viděla, jak pod lipou stojí a dívá se za ní.

A když ji potkal a pozdravení dal, také už jinak, docela, docela jinak se tvářil než naposled. Zase tak jako tenkrát poprvé krásnou poklonu jí udělal až k zemi (ale skoro zas až moc jaksi k zemi, jak nikdo nesmeká) – ona naproti němu se poklonila a brkla o kámen.

Zahořela studem při této vzpomínce, – taky d'as ten kámen do cesty složil.

Tak jí bylo hanba v tu chvíli, že ani chodit neumí. A Helenka ve tváři ucítila totéž horko při vzpomínce, jako když brkla skutečně.

Ale ve chvíli zapomněla na svůj stud a v duchu čítala, kolikrát se už spolu viděli.

Ne třikrát! Čtyřikrát!

V kostele také.

A při této vzpomínce zastavila se nejdéle.

Právě kladla nožku na nejvyšší stupeň portálu, když v tom se strany kdosi smekal a čekal, až vejde do kostela. Neviděla na něj, ale dobře si všimla toho náhlého pohybu jeho ruky, když smekal klobouk. Vešla do kostela a sedla si jako obvykle do první lavice na zamilované svoje místo pod sochou sv. Anny.

Ale byla co platna v kostele!

Slyšela varhany, jak na kůru oddychují měchy, okna drnčí v hlubokých tonech, ale po modlitbě ani stopy. Ve zmatku i pokřičovat se zapomněla, poznamenala se tedy rychle znamením kříže. Chtěla se modlit. Na kazatelnu vystoupil kněz a kázal. „Pochválen bud Pán Ježíš Kristus,“ pozdravil shromážděný lid. „Až na věky věkův amen“ – odpověděl kostel. Vyslechla i epištolu sv. Jana, i několik vět z kázání skráplo jí do duše, ale pak už neslyšela než slova, slova a slova. Než se nadála, bylo po kázání a divila se, jak bylo dnes krátké. Lidé se pomodlili a bylo zas ticho. Kašel, vzdechy šířily se chrámovou prostorou. Zašuměly měchy, kostel zpíval. Helenka nezpívala, rozhlížela se po kostele. Byl to malý, tichounký, nesmírně milý, starý kostelíček. Tak čisto, světlo všude, jak pod širým nebem. Podlaha pokryta byla klečícím lidem, v prvních lavicích seděla honorace. Tak si všechno prohlížela po pořádku a i té bílé holubičky si všimla dnes nad hlavním oltářem, bílých andělů, kteří se klenby dotýkali křídly, sv. Petra po straně, jak žluté klíče tiskne k prsům, v očích zamihla se jí modrá stuha založená v missale, slyšela cvakání peněz o cínový tácek a složila i sama svůj obolus.

Ale pojednou předměty se jí před očima zmátly, za ní jakoby někdo stál a díval se na ni... Neměla pokoje, až si dodala odvahy a obrátila zraky za sebe; ale strhla rychle zase hlavu nad černé svoje modlitby, složené prsty přitiskla na rty a modlitbou tišila zmatek, který v ní povstal. Když se ohlížela, zavadila zrakem o kůr... Kostel se pozdvihl ze svých základů, svět se s ní zatočil a Helenka přistižena při svém pohledu s hůry zrakem jeho – jen jako mhou viděla, jak se před ní postavy sklánějí, zvonky zvoní a kadidlo se vznáší k vysokému stropu kostela. Slunce ve žhavém sloupu zasáhlo zlatý ornát kněze a v oblacích kadidla svátost' oltářní vysílala chrámem záři svého zlata. Kaditelnice houpala se před ní zastírajíc dýmem celý oltář a jeho pěny vznášely se vzhůru k té holubičce bílé, rozpínající křídla v zlatých paprscích. A Helenka v cinkotu zvonků rychle třikrát za sebou se dotkla rukou svého srdce, čelo i ústa i zvlněná prsa pokryla křížem a s hlavou nachýlenou stranou hlasitě se modlila s

lidem „chléb náš vezdejší dejž nám dnes“. Na věži byly hodiny, stěny se otřásaly v tichu prudkými nárazy hodinových kladiv. Lidé vstávali. I Helenka vstala a s Martou rychle odcházela z chrámu.

Na silnici potkaly Ríšu.

Jak jí bylo dobře, když se ocitly zase v zelených polích! Ohlédla se nazad a tu viděla, nač vzpomněla již před chvílí: Ríša stál na silnici a díval se za ní, až zmizí. – Cosi radostného pozvedlo se v ní, když se blížila myslivně, bohaté jakési nadšení cítila v prsou, radostí rozběhla se k brance, vyšla na dvůr a v chladivé síni teprve si poodechla jako pták, kterému se podařilo uprchnouti z rukou. Ale sotva se ocitla ve světnici, všecko se v ní zase změnilo. Pozvedla ruce, zakryla oči a s rozpáleným čelem ještě jednou si připamatovala ten prazvláštní, veselý výraz jeho očí. A už se jich nebála – líbezný pocit stáhl jí šíji a v těle cítila neznámé teplo, které ji zalilo jak oheň.

Slunce přešlo už za ovčín.

Ani nepozorovala, že na dvoře zavržla branka a po kamenném dláždění ozvaly se cizí kroky. V síni o kámen zaduněl nezvyklý ruch lehkých, mužských kročejů. Helenka posud jako bez paměti stála u okna, ouška jí hřála, oči měla teplé a na rtech cítila chlad oknem se hrnoucího vzduchu.

A přece nemyslela na nic, – nevěděla o Ríšovi více, nežli že má kulatou hlavu, tmavou kravatu a knírky.

Zaklepal kdosi na dvéře.

„Bože!“ vykřikla pro sebe Helenka a pomatena sundala nožku se židle, obrátila oči ku dveřím, rychle rukou nazad shrnula uvolněné přádénko vlasů. Přihladila si čelo a čekala.

Chtěla prchnout do svého pokoje a odtud pryč do zahrady k Obravě dolů, již překročila nastavenou stoličku, červená v líci celým tělem nahnula se ku předu...

Ale na dvéře zaklepal někdo po druhé.

„Dále,“ ozval se ze světnice nesmělý dětský hlas.

Dvéře se otevřely a do světnice prostrčil se napřed levý, potom pravý knír.

A před Helenkou stál Ríša.

Jakoby ze země vyrostl stál před ní mladý, pěkně ustrojený se skřípцем na nose, v ruce hůl.

Byl ve větších rozpacích než Helenka... Jen jako po paměti se před ní poklonil, zachytil skřípec, který mu letěl s nosu, a špičkou pravé nohy půvabně se dotýkaje podlahy, ještě jednou se jí poklonil.

Měkkým svým kloboučkem rozpačitě poklepáváje o levé stehno, ptal se Helenky, může-li mluvit s panem revírníkem.

Chtěl ještě něco říci, ale...

Snědá jeho tvář, dříve zarudlá, byla nyní jasně sivá a rty na jednu stranu složené lehounce se chvěly.

Vlastní matka by v něm nepoznala bývalého Ríšu. Tak byl popleten. I nohy se mu třásly.

Náhle se vzpamatoval, černé jeho oči vystoupily za broušenými skly, rty se ještě jednou zachvěly a zavřely se nad bílými zuby.

„Není doma. Přál jste si něco?“ přívětivě pravila Helenka. A sama byla jako šatka bílá. Rty se jí rozpučly a nožky bezúčelně sebou pohnuly na jednom místě.

Oba jako bez paměti stáli naproti sobě.

„To je škoda, že není doma,“ s líčenou mrzutostí pravil Ríša, pohladil si vousy a upřel pohled kamsi až do hluboka země.

Také Helenka se vzpamatovala. Pustila se rukou pelesti, které se v rozpacích byla zachytila, a čistě dětským způsobem přiložila ruku ke rtům.

„A přijde brzo pan revírník?“ ptal se Ríša.

Helenka pokrčila ramenoma.

„To já nevím. Ale já se zeptám.“

A po podlaze zaskřípěly Helenčiny střevíčky. Ríša uhnul s cesty, ve dveřích ještě jednou se před ním obrátily bílé její šaty a Helenka byla ta tam.

Vyběhla na půdu, kde Marta ukládala sváteční svoje šaty.

Za chvíli do světnice vešla stará Marta – sama, bez Helenky. A teprve přivítala hosta, jak se sluší a patří – Přistavila židli k němu, sama sedla na starosvětskou jakousi pohovku a spráskla nad ním ruce, jaký už je veliký...

Dobře se na něj pamatovala a ukázala rukou na loket od země, jaký to byl capart, když jej z Ostrovačic do Brna odvezli na studie.

„No, to jsem ráda, že vás zas jednou vidím,“ pravila Marta a ruce složené držíc na kolenou před sebou, s úsměvem hledala v něm podobu malého Ríšky.

Byl nadobro změněn. Po tom chmýří tady (přejela si rukou horní ret) – toť se ví, nebylo tenkrát ani památky – jenom ty oči mu zbyly z těch dob a kulatá brada. Vlasy mu zčernaly, tvář pohnědla – za živý svět by ho nebyla poznala, kdyby nevěděla, že to je on.

„A co dělají doma? Maminka je zdravá? Posud tak silná, švitořivá a tlustá? A tatínek v městě – co pak dělá? Je mu smutno, myslím, po flintě a holubech – není? To byl holubář a

ptáčník. Kam pak se poděla ta trpělka, co tak pěkně zpívala? Ale osm kousků uměla, či kolik?“

„Osm, osm,“ dotvrdil Ríša a vypravoval, že se matka v městě dost naplakala, nijak nemohla zvyknout a ještě nyní často si vzpomíná na Ostrovačice a na všechno. Na venkově se narodila, na venkově si zvykla a najednou přišla do města. Ale zvykla si a teď by ani zpátky nechtěla.

„Ne?“ divila se Marta, „a tolik se vždycky města bála.“

Z Marty mimochodem vyšlo na jevo, že si ho už předešlou neděli všimla na silnici, když z kostela šla a Ríša je pozdravil. Ptala se Helenky, kdo je to – „a víte, co mně odpověděla?“ zasmála se Marta každým rysem v tváři. „Co prý je mně do vás a co prý mně to napadlo, na stará léta ohlížet se ještě po mladých pánech. Inu, ono je to pravda, ale přece mně to vrtalo mozkiem, kdo to může být. Ale cestou mně řekla přece, že jste to byl vy! Bože, kde jsou ty časy! Mnoho se změnilo od té doby,“ povzddechla si Marta melancholicky.

Ríša poslouchal, poslouchal, ale jedním okem neustále pokukoval po dveřích, kdy se přece otevrou a vejde Helenka.

„Kam pak se poděla slečna Helenka?“ pravil konečně.

„Ó – ó – ó –, tu milý brachu, už neuhlídáte, to už je konec. Jak někdo cizí vejde do domu, sebere se a ta tam. Ve světnici už se neomží. Vadíme se s ní, domlouváme jí, nic platno. Jako v lese vyrostlá: je mladá ještě a trochu divoká. Proč, chtěl jste jí něco?“

„A nic! Ptal jsem se jí, kde je pan revírník. Řekla, že neví.“

„I dobře ví – duše nedobrá – ale to jen se chtěla odtud vytočit ven. Přiběhla na půdu jako splašená: ‚Martó, Martó, honem dolů jděte – někdo tam je, nějaký pán.‘ Jářku, co ale za pána, a zatím to jste, kakraholte, vy. A co jste chtěl našemu starému? V lese řezáme dříví, tak se šel podívat, není-li tam někdo na krádeži.“

Ríša vypravoval, proč přišel. Jeho strýc, velebný pán, slaví sedmdesáté narozeniny. Ríša vyřizoval srdečný pozdrav od důstojného pána a ve jménu jeho zval pana fořta na ostrovačickou faru. Nebude-li doma, má tu od něho nechat lístek. Na stará kolena rád prý by se ještě jednou shledal s nejstaršími a nejlepšími svými přáteli.

„A kdy to má být?“

„Ve středu,“ pravil Ríša.

„I toto je zas novinka,“ pravila Marta, „i to on přijde. Tak staří karamádi, to by bylo, aby nepřišel.“

„A slečnu Helenku má vzít s sebou,“ – vyhrklo Ríšovi z hrdla. „A vy, máte-li čas, taky máte přijít. Frajle Tóny vám to vzkazuje, jinak že se do smrti na vás bude mrzet.“

„I kde pak já, – to byste tomu dali,“ – zasmála se Marta, – „co pak bych já tam dělala? I Bože chraň! To nemůže být. Někdo přece musí zůstat doma, všechno nemůže odejít. Fořt ať si jde, Helenka, bude-li chtít, taky, ale ode mne vyříd'te uctivé pozdravení, že se dávám důstojnému pánu a slečně Tóny pěkně poroučet, že děkuju za jejich úctu, ale až po druhé, řekněte, až jindy.“

A Marta tak mile se při tom usmívala scvrklou svojí hubičkou, zdvihla modrou zástěru, kterou uvázanou měla kolem celého těla, a zcela bezúčelně vytřela si jí přimhouřená očka. Byla přece jenom dojata, – že si taky na ni vzpomněli a pozvali ji s sebou.

Ríša vstal a měl se k odchodu.

„Ani vás nevedu dál –“ pravila Marta a pohybem těla uhnula stranou, jakoby jej zvala do ostatních pokojů.

„Neškodí.“

„Zdržela bych vás, ale nevím, kdy starý dnes přijde. Na oběd vás ani nezvu. To vy na faře máte něco lepšího než my tady. Špatně byste si vyměnil.“

„Ani bych dnes nemohl,“ odpověděl Ríša v síni už, „ne proto,“ omlouval se s úsměvem, „ale čekají mě doma. Zatím se vám poručím a slečně že vzkazují svou poklonu“ – ne bez ironie dodal Ríša. – A šouraje se nohama po dlážděné síni, vyhoupnul se z přitími na světlo. Uhýbaje s cesty mladému psu, po dvoře se rozhlížel a v průvodu Marty ještě jednou v brance po zahrádce mžiknul očima, nezahledne-li někde bílé šaty. Když nikde nikoho neviděl, vyseknul novou poklonu a alejí kaštanů kolem ovčína ubíral se domů.

Helenka zatím stála za myslivnou v zahradě a podle hlasů soudila, že návštěva už je u konce. Oddechla si, popotáhla na kolínku černou punčošku, která se jí svezla na levé noze, a veselá, čilá vrátila se do své světničky. Teprve nyní odstrojila se sebe sváteční šaty, v prostém, domácím obleku s bílým fěrtouškem, který si připínala ještě na prsa, vešla do kuchyně k Martě a pomáhala jí strojit k obědu.

„Ten Ríša,“ pravila Marta, namáčeje do malého hrnku vařejku, „to je roztomilý hoch, ten se mně opravdu líbí.“

Helenka se usmála a pouze neurčité „Hm“ proklouzlo jejími rty.

VII

Bylo přemlouvání, než si Helenka dala říci a vybrala se na ostrovačickou faru. Zdálo se, že přišla na jiné myšlenky za ty tři dny od návštěvy Ríšovy. Plakala, prosila, hubovala, co že tam bude dělat, co jim to napadlo. Ale tatík od nějakého času byl jako dub. Pušku měl už na sobě, karabáč v ruce a čekal jenom na dceru, jak se rozhodne. Psi, starý Bary i mladý Brok, radostí už kňučeli a starého myslivce tloukli pruty do vyleštěných holinek, jen Helenka posud seděla ve svém pokoji a nechtělo se jí.

„Bude-li pak to nebo nebude?“ rozkřikl se revírník, stoje na prahu, a bílé, do očí mu visící obočí prolomilo se mu nad nosem v říznou, klikatou křivku; ale Helenka stála na svém, přisedla na postýlku a oči smáčela do bílého šátku.

Cítila hrozný jakýsi strach před něčím, co ukryto bylo před ní jako v snách; živou mocí nechtěla vyjít z chalupy.

Revírník nepromluvil víc ani slova. Karabáč hodil na postel, pušku strhl s ramene, pověsil ji v síni na lištvu, vyhnal psy a zavřel za nimi dvěře.

Helenka slyšela, jak otec zlostně vyklepává dýmku.

Přišla Marta a přimlouvala se za Helenku, aby ji už tedy nechal doma a šel sám.

Revírník nedal Martě ani domluvit. Třískl tryskou do dýmky a osopil se na ni.

„Co vy tomu rozumíte: doma se pořád povalovat nemůže, jednou musí mezi lidi. V městě zůstat nechce, z Uher utekla, co pak z ní bude? Už je mně za ni hanba; dorostlá už roba a dosud jako děcko. Přijde-li někdo do domu, nechá všeho a uteče. Promluvit neumí a od rána do večera jako divá po lesích jen lítá. Ty pařezy ji mravům nenaučí. Přece ji nenechám zdivočet jako zvěř... Bud' to půjde se mnou, nebo nepůjdu já také nikam.“

Starý rozhrnul měchuřinu s tabákem, pahýlem levého palce ji přidržuje k sobě, hrábl do pytlíku a mačkal do dýmky tabák – Způsob, jakým to činil, věstil bouři. Marta nepromluvila už slova; tiše jako kočka vešla k Helence, vzala ji okolo krku a jako matka jí domlouvala, aby se ustrojila a šla. Nesmí přece tatínkovi kazit radost'. „Je starý už, dlouho-li pak ho budeš mít!“

Helenka, odvrácena od ní, zarputile hleděla do zdi.

Už neplakala, jen ruce tiskla k pravému spánku.

Pojednou vstala, smokřený šátek hodila na zem, přihladila si vlasy, rozevřela dvěře od skříně a prudkým pohybem ruky rozhrnula massu pověšených sukní. Sáhla pro tu nejpěknější z nich.

Pak si zamyšleně položila ruku na čelo a přemítala, který klobouk si vezme k ní.

Marta byla už zase v kuchyni, revírník v nejlepším tahu, když do světnice vešla jeho dáma, úplně už ustrojená, připravena na cestu...

Měla na sobě šaty, které jí slušely ze všech nejkrásněji. Ty růžové, které v letě dostala k svátku. Na nohou měla lehoučké střevíčky, černé punčošky a na hlavě bílý, řídký klobouk s bílými krajkami a červenými květy v zeleném listí. Černé rukavičky navlékala si cestou. Černý slunečník tiskla pod paží.

Revírník mžiknul po ní sivým svým očkem, potají se ušklíbl do plesnivých vousů, mlčky sundal zase pušku a utahuje na sobě řemen, vyměnil s Martou potměšilý pohled.

Psi, jakoby věděli, že zavanul jiný vítr, škrábali z venku už na dvěře. Marta jim otevřela a Bary přes Broka, přes Baryho Brok skočili na starého pána.

„No, fuj!“ práskl bičem revírník a přísnou tváří obrácenou na psy nadobro potlačil v sobě smích.

Bary musil zůstat doma, Broka vzala Helenka pod svou ochranu, ale několikerým mrsknutím bílého ohonu musil slíbit, že v cizím domě nebude dělat neplechu.

Tak tedy šla.

Ale jaká se vrátila domů!...

Už jí nevymizel z paměti ten podlouhlý, vejčitý stůl, krytý bílým ubrusem, modrá pohovka, starým, polovybledlým už satinem potažené židle, červené dvěře, vysoká skříň i ten Kristus na vždy utkvěl jí v paměti, jak v růžových šatech žehná kalich, v ruce drží chléb a modlí se. A jídelna celá se všemi sousedními pokoji, bílé záclony podvázané modrými stuhami, světlá morovatá kamna s hliněnou labutí postavenou nahoře, vásy s obtočeným révovím, černý krucifix, pod kterým hořela stará cínová lampa s rudým světýlkem, starodávné hodiny s pitvornou jakousi figurkou, která při každém cvaknutí kyvadla vyplázla červený jazyk, veliké benátské zrcadlo s vypouklými postavami na skleněném rámcí, sv. Benedikt, Marie sedmibolestná, ostatky svatých pod silným sklem, to všechno i šeré stěny stařinou páchnoucích zdí zůstaly jí v duši na vždycky.

Kolem tabule seděli okolní panáčci, starý nadučitel Nahodil s prsty tak měkkými a bílými, jakoby jakživ nic jiného do rukou nebral než peří, starý jakýsi pán, kterého Helenka neznala, ale jehož zahnutý nos tolik jí připomínal zobák sovy, správce z Kývalky, dr. Netolický z Rosic a ještě několik staříčkových pánů. Ona jediná byla mezi nimi dáma. Z mladších jenom Říša byl u stolu a mladý učitel z Ostrovačic, ale ten jakoby tam ani nebyl, ani nemluvil, jenom se usmíval a červenal se jako děťátko, když něco do ruky bral; z bázně, aby něco nerozbil, myslím, se ani nenajed'. Sedě jen na jedné kytě, ode všeho uštípl jen kousek,

vždycky připovstal a hned zas podával dál. Před Helenkou schoval se vždy za ohromnou kytici z jarního kvítí, kterou v kuchyni ve své lenošce uvila frajle Tony.

Ríša jen lítal z pokoje do pokoje a nevěděl, co do ruky vzít nejdříve. Obcházel hosty, naléval víno, mísy přenášel od hlavy k hlavě a když k Helence došel, „tohle si vezměte, toto“ – pozdaleka ukazoval malíčkem levé ruky na nejvzácnější kousky krocana, lososa a velice dobrých, ve vinném octě nakládaných hříbků. Těch by byla snědla snad celou mísu. Když Helenka skroutila svá ramínka a chtěla si tedy vzít ten nejlepší kousek, na který ji pozdaleka upozorňoval jeho malíček, Ríša nahnul se až k ní, přisunul plochou mísu až po samý krajíček jejího talíře a drže opatrně ruce nad stolem, aby jí šťávu nevyžil na růžový klín, řekl jenom ještě „tak“ a přenesl mísu o místo dále. Také vína jí nalil, žertem vytáhl z náprsní kapsy i lesklou svoji tobolku a nabízel jí bílou řadu cigaret.

„A!“ utrhla se od něho a polo s úsměvem, polo ve hněvu obrátila se k němu zády.

Velebníček pohrozil Ríšovi prstem.

„Jen mně ji zlob! Ti Pražáci,“ – obrátil se k celému stolu, „jsou jen samý žert a šprým. Nihil nisi bene. Nic dělat, dobře se mít, dobře se bavit, to je celý jejich život. Já když jsem byl v Praze, nic jiného jsem neviděl, než lidi po procházkách chodit, po kavárnách vysedat, v divadlech, koncertech se bavit – taková je celá Praha. – Řekni sám, je-li to pravda, ne?“ obrátil se na svého synovce.

„Když jste jinam nechodil než tam, pak je to pravda.“

Celá jídelna se dala do smíchu i Helenka se zasmála a Ríša sám. Velebníček honem schoval do modrého šátku červený svůj nos, zatroubil mocně a šátek pozvolna zase strkal do hlubokého šosu. „Vida,“ jakoby řekl svým úsměvem, „co jsem si vychoval!“

Ríša teprv, když všechny obsloužil, sedl a jedl sám. Zprvu ani nemluvil, jen seděl a díval se. Jako vždycky mnoho jed', mnoho pil a kouřil a v dýmu cigaret při černé kávě s nevyrovnatelným půvabem bílým ubrouskem si přetíral černé svoje vousky. Ale když promluvil, všecek se ve tváři změnil. Co chtěl říci rty, pověděl vždy napřed očima, a co nedopověděl pohledem, teprve prozradil slovem. Nápadně se rozveselil, když po černé kávě staří páni se zdvihli a v zadním pokoji s velikým obrazem Marie Panny se dali do karet. Sotva se zbavil starých jejich očí, hned jakoby mu ruce rozvázal, rozjasnil oči, vstal, ohlédl se po dveřích (sám ani nevěděl, proč) a k smíchu byl, jak tak opatrně obcházel jako kočka, až pojednou bokem přisedl k ní na modré sedadlo a všecken popleten začal cosi mluvit, ale nebylo mu rozumět – Slovo přes slovo a smysl žádný. A Helenka si později často vzpomněla, jak rozpačitě pohár s vínem postrkoval s místa na místo a ještě jednou pěkně ji prosil, jen trošku aby se směl posadit k ní, hned že zas půjde pryč: že ví, jak nerada s kým

mluví, dobře se pamatuje, jak každému z cesty uhýbá: „Ale pro chvílku,“ pravil, „nebude tak zle, že?“ obrátil se k ní a důvěrně jí pohlédl do očí. Ale neviděl do nich. Helenka celým svým tělem skrčila se stranou od něho a bojácně přivřela řasy, jakoby s té strany čekala nějakou ránu. „Pro boha, nedotýkejte se mne,“ křičela celým svým zjevem.

Trvalo chvíli, než se zas narovнала, oči otevřela a oběma rukama se uchopila třepení ubrusu, který jí svou obrubou ležel na klíně. A Ríša již těsně seděl vedle ní a mile k ní hovořil.

Na všechno se jí vyptával, co dělá celý den a není-li jí smutno u samého lesa. A bylo prý mu velice divně, když k nim v neděli přišel a podíval se na známá místa, kde všude bývali s nebožtíkem Stanislavem. A vypravoval, kde měli válečný svůj stan, kde byla jejich zbrojírna a kolikrát dostal Stanislav řezu, když porubal mladé stromky v lese nebo tatínkovi z krabice ukradl prach.

Ale Helenku všechny ty věci málo zajímaly. Měla své radosti a svoje vzpomínky, které s tím, co vypravoval Ríša, neměly společného nic. Nechácala vůbec, proč jí to povídá, a zdálo se, že ho ani neposlouchá, zabrána do svých myšlének. Byla jí příjemna jeho řeč, ale jenom hlasem a milou lahodou slov, která provanuta byla dechem macedonského tabáku.

Náhle jakoby utál. Zdálo se jí, že cítí kolem sebe prázdno.

Ríša mlčel.

Kouzlo jeho řeči pominulo a jen se jí cosi mátlo na mysli, že se jí na něco ptal. Nahnula se k němu a očima ještě sledujíc pohyby svých prstů v bílém třepení ubrusu, pravila:

„Ptal jste se něco?“

„Ptal, vy mne neposloucháte!“

„Odpusťte mně to, ale já už jsem taková divná. A co jste se mne ptal?“

„Nebyla jste posud v Praze?“

Když Helenka zavrtěla hlavou a pravila, že tam ještě nikdy nebyla, rozhovořil se Ríša o Praze a začal velebit život na vsi. Kousek trávníku je mu tisíckrát milejší než celá Praha se svými ulízanými parky, urovnanými stezkami, přistřiženou travou a s tabulkami na stromech, kam se jít smí a kam se jít nesmí. „Já mám Prahy až potud,“ ukázal rukou, jakoby si podřezával krk, – „brzy se jí člověk nabaží.“ A jakoby jí z duše mluvil, vypravoval, jak nenávidí ty hrozné městské ulice vůbec s jednotvárným hrčením kol, šlapání sem a tam, jak utíkal vždy za Strahovskou bránu, za Olšany, Nusle, Vyšehrad, za Prahu co možná nejdál, jen co by uniknul městu. A všude viděl kouř, ohromný čoud nad Prahou, z kterého trčely jen věže a komíny. A když byl už hodně daleko mimo Prahu, ještě viděl nebe zakalené, mraky potřísněné sazemi, slyšel temný hukot, pískání dráhy a všechn ten rachot města, který je

slyšet na několik hodin cesty. Ať si vyjde člověk tam nebo jinam, nikde živé barvy, nikde čisté oblohy, jen kouř a prach, prach a dým jakoby nosil člověk i s sebou. „Týden, celý týden jsem tu ještě cítil Prahu na sobě. Šaty, ruce, knihy, všechno čpělo ještě dlažbou, sazemi, čmoudění.“

Ríša se odmlčel.

„A kdybyste viděla ty lesy na blízku Prahy. Zelené jsou jenom z jara, když se rozvijou. Pak na ně usednou saze a prach, jsou šedé už a ne zelené jako zde, jakoby je popelem posypal. Atmosféru Prahy vítr přenáší a sráží na ně. A kdyby už ani toho nebylo, kam se noha pohne, všude oči vidí, jak je všechno prolezlé velkoměstskými chudáky, kteří ve zdech se už dusí a do lesa přicházejí umírat. Všechno pováleno, všechno orváno od dětí a chův, všude plno papírů, útržků z novin, šatů, plno zbytků z cigaret, střepů z láhví, slovem, kam se člověk obrátí, všude Praha jen a Praha, z města přišli se sem vyležet a na noc stěhují se zase domů.“

Ríša dal se pojednou do smíchu.

Helenka s podivením hleděla na prudký způsob jeho řeči. Tak jak mluvil on, neslyšela posud mluvit nikoho. Při řeči vyhrnul brvy, skrčil čelo, oči vystoupily mu ze stínu široce nakreslených obočí a slovo za slovem padalo za sebou, jako když tluče. Chvillemi mluvil nesouvisle, pletl se v myšlénkách, mátl se v slovech, překusoval věty, po jedné navazoval hned druhou, tu nechal a začal třetí a skončil smíchem.

„To já si Prahu představovala docela, docela jinak!“ pravila Helenka. „To my máme doma starou jednu knihu, – ale ta musí být už moc a moc stará – s obrázky, a tam je o ní tuze krásné čtení. Na ty obrázky tak se ráda vždycky dívám a myslím si, jak tam musí být krásně.“

„Město samo, staré, to černé, to ano,“ odpověděl Ríša – „a ještě ne celé. Staré město, Malá Strana, Vyšehrad, Karlov, Hradčany se svým starosvětským vzezřením a pokřivenými dvory, o tom já nemluvím. Ale až tam pojedete, to vám radím, nezůstávejte tam dlouho! Tři, čtyry dny, než vám lidé Prahu sevšední, a jeďte zase pryč. Prahu si pak odnesete v srdci jako pohádku krásnou, jinak se vám zhnusí – to je to pravé slovo – zhnusí, lidé vám na ni naházejí tolik bláta, že se s prvním dojmem vícekrát neshledáte.“

„Proč? Což jsou tam lidé tak zlí?“

„Ne zlí, ale tak, – já nevím, jak bych vám to řek’ – jsou snad takoví jako na celém světě – ale – – Zkrátka, kdyby těch lidí tam nebylo a jenom ty paláce tam stály, hrady, věže a černé kamení, nastavené v starodávné domy, které nemluví, nebylo by nad Prahu.“

Helenka věděla, co tím asi říci chce; neměla sice jména pro obsah jeho slov, ale rozuměla mu a zamyslíla se. I na ni lidé působili tímtež způsobem.

Také Ríša mlčel. Prsty bubnoval po stole a bokem pohlédl na ni.

Posud tak seděla, nožku přeloženou přes nožku, třepení v prstech, řasy sklopené, tvář zamyšlenou. I oči jí viděl, jak se jí modraly v přítmí řas. V úsměvu pohlédla mu do tváře, ale pak ihned hlavu zahrnula zase na levou stranu a hleděla si do klína. Vysunutá nožka sklouzla jí přes kolínko na zem a postavila se vedle druhé v páru. Pak nachýlila hlavu vzad a prsty bezúčelně přejela hebký povrch ubrusu. Nebylo nic trapného v jejich mlčení; naopak byl to jeden z těch tichých okamžiků dvou bytostí, kdy si duše letí naproti a rozumějí si obě. A už si nebyli tak cizí, jako ještě před chvílí. Nevinný předmět hovoru sklenul mezi nimi most a po něm oba vycházeli sobě vstříc.

Jak byla milá v tichém tom zamyšlení, v růžových svých šatech, přepažených řemenem, upjatých až po krk...

Hned jak vešla, oči mohl na ní nechat. Jak světlý paprsek, růžový květ polí, svěží dech jara zapadla sem do pošmourných místností fary, kde kroky duněly jak v klášteře, kde chodby byly ověšeny černými obrazy svatých a milými rytinami českých měst: Boleslavi, Kutné Hory, Pardubic... Jako duch nesla se dlouhou síní v přízemí, od okna k oknu, hned ve světle zahrála bílými krajkami kloboučku, hned ve stínu zmizela po boku staříckého svého otce. Jen šustot jejích sukní a Slabé skřípění lehce nastupujících střevíčků rušil přísnou atmosféru zamklé fary. Nevýslovně milá vůně dívčího mládí nahnula se do síně s ní. Jako když v zabeđeném domě okna se otevrou, záclony se vyhrnou a světlo vejde oknem, zavane větrík, provanutý dechem zelených polí. – Vyšel jí vstříc, mlčky vyměnili spolu pozdravy, ale v tom už se ohlížela za sebe, kde je tatínek. A tatínek stál vedle ní. Když jí Ríša podával svou tvrdou dlaň, nevěděla hned, má-li ji přijmout nebo ji odmítnout, ale bála se nezdvořilosti a proto jako malý její Dúdú, když jej učila dávat pac, celá tělem nahnula se ku předu a s vysoka položila štíhloučkou svoji ručku na Ríšovu dlaň. Ale ne dříve, až teprve, když viděla, že mu ruku podal také její tatínek. Ríša stiskl jí prsty a snad by je byl i políbil, ale velebníček s rozevřenými pažemi spěchal jim už naproti. Měl černou čepičku na bílé hlavě, dlouhý, kněžský šat naplněný bříškem a od shora až dolů k zemi po celém těle táhnul se mu hustý řad černě pošitých knoflíčků. Než se Ríša nadál, zavřely se za ní dvěře, přelud zmizel a v chodbě jakoby se rázem setmělo. Dlouho se nebavil, rychle seběhl do kuchyně, vyřídil, co vyříditi měl, Kačce na schodech skřípl radostí bradu, až jí slzy naskočily do očí, a přeskakuje tři schody najednou, vyběhl zase vzhůru.

Nyní seděl vedle ní a s rozkoší dýchal do sebe jemný dech jejího zjevu.

„Opravdu,“ pravil pojednou, „nic mně není tak milého jako jeden jediný okamžik takového sousedství.“

Ale nepotázal se s dobrou. Neřekla mu na to nic, ale zamračila se.

„Zlobíte se?“

Vyjasnila tvář a v jejích očích objevil se výraz nevinného podivení.

„Ne, a proč bych se zlobila?“

„Pro to, co jsem vám řek’.“

„Já vám nerozuměla,“ odpověděla Helenka, pozvedla při tom vzhůru tvář ke stropu a dala se do rozkošného smíchu.

Ríša nevěděl, mluví-li k němu vrozený takt jemného pohlaví nebo mluví pravdu. Ale, čemu by se smála?

Raffinovaná odpověď městské koketky nebyla by jej tak pomátla jako ten světlý, polo dívčí, polo dětský ještě smích.

Dlouho potom nepromluvil a kde jednou sklouzl, dobře po druhé ohledával půdu, aby neuklouzl zas.

Přemýšlel, co s ní má promluvit.

Vzpomněl si na její zahrádku, kterou přes plot, ale jen zběžně si byl prohlédl v neděli. Tam bude asi doma.

Nemýlil se.

Sotva vyslovil slovo kvítí, Helenka sebou pohnula a hned byla jiná.

Až posud, kdykoliv se jí na něco ptal a ona mu odpovídala, obrátila se k němu jen na polo, když se usmívala, usmívala se jen dolní částí obličeje, oči nevěděly o ničem.

Ale tu celým tělem se obrátila k němu, oči jí zahrály, tváře promluvily, levým ramínkem lehce se naklonila skorem až k němu.

„Ó, kdybyste věděl, – jakou my máme zahrádku!“

„Já ji viděl.“

„Kdy?“

„V neděli, přes plot.“

„A, to nic není, to byste musil být v ní!“

A Helenka začala vypravovat celou historii své zahrádky, biografii všech aster, které se jí loni zvrhly na plané, všech růží, které všem pomrzly, jenom jí ne. Jak krásně kvetou! Trojí barvou na korunce jedné, růžovou, bledě růžovou a nachově černou. A jaké má macešky, balsaminy, jiřiny jako kámen tvrdé, narcisky, tulipány, cinie a div do pláče se nedala, jak smutně líčila osud zlomeného jednoho srstoně, „který byl její“. Sama ho vychovala, sama štěpovala se starým hajným, ještě když byla malá, a právě když nejkrásnější korunku měl jako zelenou stříšku rozloženou nad sebou, přihnal se vítr a zlomil jí ho.

„Ošklivý vítr,“ pravila a v odporu skřivila svoje rty.

Ale hned zas přešla na veselejší vzpomínky. Na záhony zimních fial, resedy a celý háj maliní, kam na večer a po obědě v letě chodila na sladké jeho jahody. Loni jich bylo, slity byly květem a veliké byly jak vlaské ořechy.

Když se narodila, v zahradě za myslivnou zasazena byla na památku jabloň, a když dorůstala, jedla s ní už ovoce. „To první jablko, to nemáte ani žádné pomýšlení, jak mně bylo vzácné. Ani jsem kousnout do něho nechtěla, jak mně ho bylo líto. A přece jsem ho snědla, – to se říká, že po takovém jablku nikdo nikdy stonat nebude!“ A to všechno mluvila s takovou přesvědčivostí, ohněm i náruživostí, že se Ríša podivil, kde se vzalo ve slaboučkém tom stvoření tolik síly a nadšení. A tak mluvila o všem, co se týkalo přímo jí, její myslivny, její zahrádky, její veverky, hrdliček, holubů, slípek, jejího páva, jalůvky, Broka, celého jejího já, do kterého zahrnovala i tu vodu, která ve dne v noci hrčí z korýtky a zpívá i večer, když okna zavírá, i ráno, když první krok udělá na bílý boží svět. Se vším se pochlubila, s holubičkou i s kanárem, který cape po stole a přemoudře se na ni vždycky dívá, co dělá, i na ruku jí skočí, poklofá ji trochu, aby nešila, a teprve když ho sežene, jde a dívá se, kde by co zob'. Její byl i potůček Obrava, který se z lesa řinul za zahradou myslivny a v jeho vodách od jara až do Všech svatých denně se koupala; její byly i ty ploty, kůlny, hrazení kolem dvora, stromy, aleje i ty pařezy v lese, studánky, ovce pasoucí se denně na výhoně pod lesem, všechno bylo její. S tímtež ohněm byla by snad vypravovala i o tom písku, po kterém běhaly její nožky, i o těch olších nahnutých, které jí od jara do pozdní jeseně vídaly z rána v celé rusé kráse. Byla sama unesena svým vypravováním a byla by rozkládala ještě dále a dále, byla už na cestě k zapadlým hrobům svých nejmilejších: hrdličky, kočky a kanárka, který sedm let zpíval a osmý rok posel, když v tom se Ríša hlásil k slovu.

Hlásil se už několikrát, ale Helenka, jakoby o tom nevěděla, vypravovala a vypravovala, až jí Ríša do řeči vpad' skoro násilím. Odmlčela se a čekala, co se jí bude ptát.

„V Obravě že se koupáte?“

„Koupám.“

„A nebojíte se?“

„Proč bych se bála?“

Ríša se zamyslíl.

„To až k vám přijdu, zavedete mě do své zahrádky?“

Helenka nazvedla hrud', nahnula se tělem vzad a kolébala se na zadních nohou židle.

„I co vás napadá,“ zatočila rozmarně hlavou. „Tam nesmí nikdo,“ a dodala povýšeným hlasem: „to kdybyste dělal nevím co,“ šmikla před sebou ukazováčkem, „tam se nedostanete!“

Chvíli si odpočinula, židli postavila zase na všechny čtyry nohy, skřupla jednu zázvorku, kterou jí nabídli k vínu, zavlažila rty a setřásajíc s klína drobečky, zamyslíla se.

Vzpomínala, co před chvílí chtěla ještě říci.

Usmála se jemně a začala zas o kvítí.

„Tak vám tam mám,“ začala a složila ruce, jakoby vypravovala pohádku, „takovou pěknou besídku z březového dříví, stoleček, židle, lehátko, podlahu vystlanou lesním pískem a kolem dokola, divoké víno a svlačec. A ten když kvete v letě, besídka z rána jen vám hoří, co květů je na ní. A včel a čmeláků! A ty bzučí a lítají a vrčí a žádná mně nic neudělá, žádná! Ještě ani jedna mne neuštkla, to se divíte, že?“

„Včela včele neublíží!“ podotkl Ríša dvorně.

„Pravdaže,“ odpověděla Helenka beze všeho rozvážení, co vlastně povídá. A již otvírala zase zoubky a chtěla pokračovat; ale než si vzpomněla, co ještě v zahrádce má, Ríša přerušil ji podivnou otázkou. – Měl něco nedobrého za lubem.

„Tož, co tam všechno ještě máte v té vaší zahrádce?“

„Co tam máme?“ nevrle skoro odpověděla Helenka, „vždyť vám to povídám, – tak tam máme“ – počítala na prstech, „čítejte: astry, fijaly, resedy, cinie, jiriny, macešky, lví tlamy, růže, narcisky, petrklíče, azalky, kamilky, měsíčky, náprstníky, jahody, karafiáty, lilije, hortensie, fuksie, zvonky, nezabudky, jasmín, noční pannu, ostružky, svlačec, tulipány, karafiát. – Co se smějete?“

Čelo její kolmo nad nosem, jakoby přeťal hlubokou rýhou.

„Ale, pane můj, to, co vy máte, má každý. Já myslil, že máte něco zvláštního!“

Helenka se začervenala. Urazila ji drzost, s jakou se právě vyslovil.

„Co zvláštního?“ pravila a horko jí polilo tvář, jakoby jí někdo vytýkal něco v úpravě šatů, nedbalý účes, nevhodnou řeč.

„Liliji zlatou nemáte? kolokasii, kannu taky, ne?“

Helence bylo, jakoby se přiznávala k hanbě.

Jakživa těch jmen ani neslyšela.

„Ne – nemám. Jaká jsou to jména, prosím vás? Jak vypadá ta kanna?“

Dechu neměla dost, jak těžko jí bylo, slovo to dostat z úst.

„Lupeny má do sebe zavnuté jak kornout a když ten rozvine, vytryskne z něho ohnivě červený květ jasný a rudý jak plamen. A lilije zlatá, tu máte znát! Taková je bílá, má veliké květy, celé koše, uvnitř jakoby je postříkal purpurem a když se květ její roztrhne, veliká vůně se rozlije po celé zahradě. I při otevřených oknech je vůně plný dům. Tu byste měla mít. A magnolii a kohoutí hřebínky taky nemáte? Ty červené a hebounké jako samet? Chcete je

vidět? Posud nekvetou, ale máme je dole v zahradě. A kolokasii taky nemáte?“ dodal z úmyslu už, pozoruje vzrůstající její nepokoj. „Také ne!? Ale dovolte, vy nic nemáte!“

V očích mu zablýskla dábelská radost.

„A slunečnice, ne ty psí – prázdné, ale ty, co kvetou na plno, hustě jako štít, velké a žluté jako měsíc, – ani ty nemáte? A macešky černé jako noc, – ani jste je neviděla? – Pojd'te se na ně podívat, – chcete?“ ptal se, s velikým zalíbením pozoruje živý nach, kterým se podlévaly její tváře.

„Tož honem,“ rozhodla se náhle, rychle se vznesla na štíhlých svých nohou, oběhla stůl a ve vedlejším pokoji hledala klobouk.

„Kam, kam?“ volal velebníček z vedlejšího pokoje, kde o stůl tleskaly taroky.

„Do zahrady se podívat,“ – zvolal ode dveří Ríša, „slečna neviděla ještě nikdy černé macešky,“ dodal a vedl Helenku opačnou stranou, řadou pokojů, – až ložnicí svou vyšel na chodbu.

„Tady spávám,“ pravil a ukázal jí malý svůj pokojíček, kde vládlo přítmí.

„Tady je smutno!“ pravila Helenka, rozhlížejíc se po pokoji, ale ze všeho povšimla si jen hliněného pejska na kamnech, černé jakési krajiny nade dveřmi, zavalené dýmem, v jehož vlnách se vzpínal kdosi na bílém koni v červeném kabátě a v ruce držel roh...

Ríša otevřel před ní dvěře a Helenka vyběhla do chladné síně, odtud po schodech na dvůr a ve chvíli ocitla se uprostřed zahrady.

Vyprovázela ji hospodyně slečna Tony; nějak se přece dostala ze své lenošky, ale šedá už jako kočička stará brzy se vrátila a zabořila se do svých vlnáků.

Osaměli.

Helenka k největší své lítosti se přesvědčila, že nemá ani polovičky toho, co viděla zde na faře.

Ríša jedinou svou náklonnost' z gymnasijských studií (k botanice) nezapřel a pěstoval ji doma v Brně, kde měli také zahradu, aspoň v praksi.

Helenka obcházela záhony, prohlížela sazenici po sazenici a Ríša pro všechny věděl jména. Macešky, tulipány, narcisky, krokus, petrklíče, čečenky, kamilky ty měla také, ale řebčík (měl celý chochol květů kolem sebe) neměla; byly tu ještě plné jakési hyacinty, narcisky jinaké, než měla sama, anemonky, chiodoxie, hlaváčky lesklé jak zlato – kanny vůbec nikdy ani neviděla, o liliji zlaté, která teprve ze země vyrážela, nikdy se jí ani nesnilo! Stála na nejslunnějším místě v zahradě, přihrnuta kopečkem hlíny. Šla dále, rukou na stranu odhrnujíc obrubu svých šatů, aby v chůzi nepřelomila křehké ještě stonky sazenic. Ríša

krokem šel za ní a perořízkem s růží uštipuje zbytečné výhony, ohlížel se, kde by jaký uříz' květ. Chystal jí na cestu kytičku.

Když přišli k besídce, zastavili se.

„Přijměte ji ode mne,“ podával jí Ríša kytičku, „malou, ale hezkou;“ svinul k sobě anemony, macešku černou, bílé hvězdičky plných sedmikrás a světlý chumáček kamilek. „Přijmete ji?“

„Proč ne,“ řekla Helenka, „já mám kvítí ráda,“ poděkovala mu a přisunula kytičku k ústům.

Ríša němě se díval na ni. Srdce mu v prsou tlouklo jako zvon.

Byl tu s ní tak sám, v zahradě vysoko hrazené zdi.

Helenka nahnula se k zemi k záhonku černých macešek. Klobouček jí při tom spadl do týla, účes à la Markétka sešinul se s ním. Zdvihla ruce, vešla do besídky a odvrácena od Ríšy stranou, rychle si upravovala hlavu.

„Macešky černé a kannu, chcete-li,“ pravil Ríša, – „můžete mít. Přinesu je k vám, chcete?“

„Vy mně je dáte?“

Přisvědčil hlavou.

„A smíte?“

„Proč bych nesměl? Sám jsem je přivezl z Brna. A macešek, jak vidíte, máme dost a dost.“

„Tak ano.“

„A vy mně za to ukážete svoji zahrádku,“ s úsměvem dodal Ríša.

Helenka zavrtěla hlavou.

„Za nic na světě, kdybyste dělal, nevím co – tam nikdo nesmí.“

„Proč jste utekla v neděli ráno, když jsem byl u vás?“

„Já nejsem nikdy doma, když k nám někdo přijde. To se stalo náhodou.“

„A každému tak utečete jako mně?“

Přisvědčila hlavou.

„Bojíte se lidí?“

„Nebojím, ale tak – já nevím, co s nimi mám mluvit, a jsem nerada, když k nám někdo přijde.“

„Proto se mně tedy vyhýbáte?“

Neodpověděla.

„A když k vám přijdu s maceškami, také se neukážete?“

Živě zatřepala hlavou.

„To teprv ne,“ dodala s jemným nádechem dětinné koketerie.

„A proč to?“

Pokrčila ramenoma.

„A když vás budu prosit, pěkně prosit, jak jen nejlépe umím, se sepjatýma rukama, ani pak se neukážete?“

Bílý klobouček, který skloněn svou stříškou přikrýval celou její tvář, zatočil se zvolna se strany na stranu na znamení, že ne.

Jinou otázku jí položil.

„Když máte kvítí tak ráda, stromy a každý keř v lese, mohla byste také někoho živého mít ráda?“

„Koho?“ ptala se.

„Třebas mě.“

„Vždyť já se na vás nezlobím,“ vzhledla na něj a žádného vzrušení nebylo pozorovati v její tváři. „Já mám všechny ráda – tatínka, Martu, naši Marjanku.“

„Ne tak, já myslím jinak.“

„Tož já nevím, jak vy to myslíte.“

Ríšovi vypadl z ruky malý výhonek, uštípnutý z růže, s kterým si byl hrál. Sehnul se pro něj, přiklekl jedním kolenem k zemi a při tom z dola vzhledl k ní, v úsměvu rudých svých tváří zasvítiv bílými zuby.

Větvička ležela u jejích střevíčků.

„Všechno vám padá k nohám,“ pravil, „i já,“ a rychle se vzpřímiv prstem zavadil o její ruku.

Helenka pohlédla mu úzkostlivě do tváře a prudce uhnula stranou.

Vyplašenýma očima dívala se na něj.

Rty se mu chvěly, tvář jeho byla brunátná a v pootevřených ústech zuby mu svítily v hrozném jakémsi úsměvu, kterému nerozuměla, jakého neviděla posud nikdy.

„Pro Boha, co je vám?“ zvolala pojednou, pozorujíc, že se Ríša třese a nápadně rychle dýchá.

Ohlédla se kolem a div nezaplakala, když viděla, že z besídky není jiného východu ven, než u kterého stál Ríša.

Lekla se ho tak podivného, úzkostlivě zdvihla ruku do tváře a loktem zastínila si oči.

„Pusťte“ – vykřikla už s pláčem a vyškubla prudce z jeho prstů druhou svoji ruku, kterou, nevěděla ani, jak se jí zmocnil, začal líbat.

Kytička ležela na zemi. Nevěděla sama, že jí vypadla z ruky.

„Proč mně líbáte ruku!“ pravila s výčitkou ustrašeného děcka, které neví, co se s ním děje. Ruce obě, jakoby jí pálily, tiskla k hlavě. Slzy jí zaplavaly v očích.

A už nemluvila, jenom loket nastavovala proti němu a lehce uhýbajíc zpět dívala se na něj jako laň přistižená v křoví. A Ríša drtil cosi mezi zuby, zajíkal se, mluvil cosi nevýslovně prosebného, ale co, nevěděla, neslyšela skoro, jen tolik se pamatovala, že mluvil velice rychle a docela jinak než jindy. Cosi o plesu, o Praze, o jediné chvíli v životě, ale Helenka zavřela oči a svinuvši čelo v dětské svévoli vykřikla přidušeným hlasem: „Přestaňte, já vám nerozumím. Pust'te mě!“

Otevřela náhle oči a shlédnuvši, že Ríša od vchodu postoupil až k ní, rukou se rozehnala proti němu; s lehkým výkřikem vyběhla před ním z besídky ven.

Spěchala po stezičce na dvůr.

„Kytičku jste zapomněla, kytičku!“ volal za ní Ríša, nevěda, čeho by se rychle uchopil, aby ji zastavil, odprosil, smířil.

Ale Helenka dvířky jen prolítla.

Ríša zůstal sám.

„Fi, to jsem to vyved“ – pravil a přejel si rukou čelo. Chladivý vítr ofoukl mu tvář.

Chýlilo se k večeru.

Bál se jít nahoru, než schladne a se uklidní.

Ale vzpomněl si, že Helenka přiběhne nahoru bez něho a...

Násilně potlačil v sobě všechno rozechvění a běžel za Helenkou.

Helenka zatím stála na schodech, loktem položena na stěnu a rovněž jako Ríša hleděla v okamžiku nabytí pokoje. Jednou nožkou stojíc na nejbližším stupni schodů položila hlavu na loket a studenou dlaní chladila rozpálené čelo.

„Á–a–a“ oddechla si z hluboka, ale tu zaslechla za sebou kroky ze dvora, plaše se ohlédla a v mžiku byla nahoře. Rovnou cestou zamířila k jídelně.

Prudce jako velická voda vtrhla do světnice a křičela na svého otce:

„Tati, tati, hned pojďme domů, už bude tma.“

A sháněla slunečnick, rukavičky, kabátek a honem domů, jen domů, ihned odtud pryč.

Velebníček přiběhl s černou svojí čepičkou na hlavě a pofrkujíc nosem jednou rukou vzal ji za důlek v bradě, druhou cpal do levé dírky silný šňupec tabáku.

„Co – co tak najednou, dítě?“ ptal se, – „co jí to napadlo?“ opakoval stále tišším a tišším hlasem a tázavě se ohlédnuv po rozevřených dveřích, přísně změřil Ríšu.

Helenka se rychle pamatovala a ve tváři celá tmavá se zoufalstvím v očích ukázala na nebe.

„Vždyť už je tma – kdy pak přijdem domů,“ zvolala a s kabátkem v rukou, prsty si přidržujíc spodní rukávek, vklouzla rukou do něho. Nedovlečená běžela k otci, a burcovala hráče ze hry, že už je tma, ať toho nechají – „Tati, pojd', už půjdeme, už je noc“.

Revírník hodil kartami a utrl se na ni.

„Kde pak máš noc?! Dyt' je světlo!“

„Ale bude noc“

„Když bude, ať bude, až dohraju žida.“

Helenka sepjala ruce, obléknuvši na sebe jednu polovici svého kabátku, nebránila se a do druhé se dala obléci Ríšou. Pak si sedla v koutku do stínu a dala se do tichého pláče.

Revírníkovi se začaly ruce třást, ztrácel paměť, „barvy“ se mu mátly, prohrál jednou, prohrál dvakrát a nechal hry. Vícekrát že nikam nepůjde. Když je člověk v nejlepším, najednou si vzpomene a marš domů. „Rozdejte naposled.“

Karta se obrátila.

„Pánové, dejte to, škoda hrát.“

Vyhrál všechno a se „židem“ šel spat.

To jej rozveselilo.

Byl opravdu už soumrak. Nebe nad kostelem bylo sinavě zelené, bílá barva zdí žloutla, topoly pozlacené západem vrhaly za sebou dlouhavé stíny. Lesy hořely v podvečerní záři. Po silnici vozy hřmotily, chlapci na koních klusali k dolnímu konci městečka, plavit koně.

Než se Helenka s tatínkem vybrala před faru, byl už skoro večer. Zabočili pod lípu, měsíc svítil už nad lesy. Šli volným krokem, každý se svými dojmy, Helenka s tesknou v srdci, revírník se „židem“ v kapse. Ríša je vyprovázel.

Šel vedle, ale nepromluvil na ni, jenom s revírníkem vedl hovor o veverském panství. Brok štěkal jako blázen, rozvíral po čemsi tlamu a těžkým svým zadkem lichotivě třel se Helence o ruku. Ale Helenka uhnula mu stranou a zamyšlena šla za svým otcem. Sama na sebe žalovala v duchu, že tam kdy šla! Proč jen, proč nezůstala doma! A tak líto jí bylo čehosi a nevěděla čeho.

Ríša je vyprovodil až za kříž. Revírník opatrně vyšlapoval a v přísvisu večera bleskotal před sebou hlavní své pušky. Měsíc svítil jim do cesty, stranou polem vrhaje matný jejich stín. Sinavé světlo polévalo zelená pole kolem nich. Bělavé obláčky páry kolébaly se nad vrbami okolo potoka, třpytíce se ve svitu měsíce, jakoby zahaleny byly v stříbrná roucha. A všude bylo jakoby napadal sníh.

V tom došli až k úvozu, kde se cesty dělily, jedna žitem vedla k lesu, druhá úvozem se táhla k lukám. Tam se Ríša poroučel, Helence stiskl ruku a lehkým, pružným krokem vracel se domů.

Když v úvoze zalehnul poslední jeho krok, Helence se ulevilo.

Ale jenom na okamžik, za chvíli šla zase jako ve snách.

Revírník po paměti přešlapoval vysedlé drny a kamení ležící v cestě, bruče si cestou starodávnou jakousi písničku. Celých čtyřicet let vracelo se k němu, plných vzpomínek na živé i mrtvé. Děti měli už děti, staří pomřeli, dcery se vdaly. Helenka jediná mu zbyla z těch dob, kdy let ještě necítil. Ohlédl se po ní. Šla volně podle něho a dívala se po kopcích přehozených měsíčním svitem; v chůzi levou rukou hladila Broka po krásně malované jeho hlavě a při každém kroku ve světle měsíce pohnuly se jí květy v zelených stuhách kloboučku a ten jakoby se vznášel bílou nocí v pravidelném rytmu vzdušné její chůze. Brok, když si s ní pohrál, odběhl zas do polí a vrátil se na jemné zahvízdnutí revírníkových úst. Přihnal se jako čtyři a opatrně ze zadu se kradl ku svému pánu.

Helenka sebou škubla. Lekla se.

Nic to nebylo. Teplé její ruky studeným svým čumákem dotekl se pes.

„I co chceš, Broku?“ sehnula se láskyplně k němu a pohladila mladou jeho srst'. Brok se přikrčil k zemi a olizuje se na obě strany mžouravě obracel krotká svoje světla do jejích očí; pak se starým po jedné, s Helenkou po druhé straně prostředkem nastoupil cestu dál –

Šli po ní pěšinou.

„Nu jak, dobře se's bavila?“ ptal se jí starý a rychle pod kníry zašantročil taškářský jakýsi úsměv. Ale nečekal už ani na odpověď, které nedostal, a myslí byl zabrán opět v tajemství partie, kterou vyhrál a sám nevěděl jak. Revírník vzpomněl si, jak velebníček ve zlosti „místo šňupky rapé strkal do nosu celou hrst' a troubil do svého šátku, div se mu frňák neroztrh'.“

A revírník, spokojeně potruhuje levou rukou, jak měl ve zvyku, potahuje pušku na svém rameni hlasitě se chechtal, hovoře sám s sebou.

Helenka si nevsímala hlasitých projevů revírníkových myšlének. Přivykla jim už. Smál se a mluvil tak sám s sebou častokrát, klel a nadával, nevěda komu ani sám. Kráčejič polem a lukama několikrát se ohlédla za sebe, ale viděla už jen štíhlé jehlance topolů, stojící v měsíčním osvětlení, a makovičku věže, v záři přesahující obzor. Čím více se blížili k myslivně, tím lehčeji jí bylo, tím pružnější byl její krok. Slyšela už potůček u cesty hrčel, viděla po louce roznesené černé kře, v kalužích sem tam ležel odlesk hvězdnatého nebe s beránky. A lesy stále jako průvodčí táhly se po hřebenech kopců z pravé strany obzoru.

Překročili už i můstek a z dálky jim kynula černá koruna „babice“; stála na pokraji cesty a tam odtud do myslivny byl už jenom skok.

V tu chvíli bylo jí už aji veselo.

Až teprve, když domů přišla a o samotě zůstala ve svém pokoji, ke spánku rozpínajíc svoje šněrování, snívá tesknota jí obešla, uvolněná prsa se jí lehce zatřásla a hlava jí klesla do dlaní. Tiše se odstrojila, ulehla na lůžko a podloživši oba lokte pod rusou svoji hlavu tváří se obrátila ke zdi. Rty jí ještě hřály, tváře hořely a prsty pravé ruky stále jakoby tiskla silná čísi ruka.

Poslední noc měla tak pěkný sen. Nyní si na něj vzpomněla.

Zdalo se jí o nějakém pěkném údolí; protékal jím malý potůček, jehož voda byla tak čistá jako v studánce.

Podle snáře, vidět čistou vodu, znamenalo velikou nějakou radost.

Jaká by to radost měla být, ráno nechápala. Nyní večer trpce se tomu usmála... Místo radosti takového něco!

I umínila si, pevně si přislíbila, že děj se co děj, vícekrát slova na něj nepromluví a než by na něj pohlédla byť jen jediným jedinkým očkem, raděj' do země se propadne a Bůh ať ji za to potrestá, nestane-li se tak... A těšila se, až ráno vstane, že všechno bude zase smyto, všechno i ta palčivá na ruce známka. A při té myšlénce přetřela si ruku právě na tom místě, kde ji políbily jeho rty.

Jak byly horké!

VIII

Kde byly ty časy, kdy Helenka léhala s příjemnou myšlénkou, vstávala s překrásným snem! Teď noci ji mučily, bála se dne.

Druhý den po slavnostech na ostrovačické faře, – ráno už slunko jasně svítilo a Helenka posud se nehýbala, posud skrčená na svém lůžku hlavu svou tlačila ku zdi. Celou noc nespala, celou noc probděla, tři hodiny odkukala žežulka a posud ani nezdřimla, na lůžku sebou zmítala, hned na pravo hned na levo překládala mladé svoje údy a celá zoufalá zase na znak se převracela, horkými rty vzdechy vysílajíc do černé tmy. Šíji měla rozhalenou, na prsou jí ležel jeden pletenec vlasů, druhý pomačkaný, rozcuhaný se jí vyhříval pod levým ramenem.

Hvězdy už pohasínaly, nebe bylo bledé, s polí hlaholil už skřivánek a Helenka teprv usínala vysílena bezesnou nocí... A snilo se jí v polodřímotě, že jakýsi jinoch přišel k ní, ruce měl sepjaté a prosil ji, aby nechala hněvu a dovolila mu, jen na chvílku by zůstat mohl s ní. Chtěla vykřiknouti a nemohla – na hrudi jí ležel ohromný mrak. Čelo jí ovíval chlad, bílá holubice jakoby lítala kolem ní a žalostně plácala svýma křídly.

Když se probudila, bylo jí těžko na duši.

Vstala, sedla na lůžko a rozbírala podivný sen.

Hlava ji bolela, oči pálily, nohy měla těžké jako z železa.

„Bože spravedlivý!“ sepjala ruce sama nad sebou, zavěsila se jimi o pelest' postele a schýlivši hlavu upřela oči do prázdna. Jen co se to s ní děje – co se to s ní děje? Svět se s ní zatočil a když vstala, tak tak že se zachytla stolku a nepadla na zem.

Vedle stála židle, klesla na ni. Ruce jako bez vlády jí padly do klína, prsa krátkými, nepravidelnými, jako přitlačenými vlnkami zvedala jemňoučké krajky její košilky. A smutno, smutno jí bylo jako posud nikdy. Vlasy v nepořádku splývaly jí po spáncích prosvitajících modravou tkaninou žilek. Obraz utrpení, jen ho položit do hrobu.

Vzpamatovala se, udělala několik kroků a smutná přisedla k oknu. Všechno se venku třpytilo, slunce vysoko stálo nad lesy – z okolních vsí sezváněli na mši. Otevřela okno, příjemný, jarní vánek ovanul jí tvář, teplé slunko položilo se jí na rozhalenou šíji. Pod myslivnou crčely perličky, na střeše dudlali holubi broukavými tony, kdesi nad kůlničkou zpíval drozd. V tiché bolesti vzpomněla si na včerejší den.

Umyla se ve tvrdé vodě, oči přetřela mokrou šátkou a šla se podívat do zrcadla. Byla hrozně zbědovaná. Nikdy by nebyla věřila, že ji tak zkrušit může jediná noc. Bílá jako křída víčka měla namodralá a rty bledé jako bez krve.

Ani koupat se dnes nešla, bylo pozdě už a cítila, že by nesnesla dnes ledové lázně Obravy.

Bylo už devět hodin, když vešla do světnice. Polesný dávno už byl v lese, Marta poklízela v kuchyni. Tříkrát byla za Helenkou v pokoji, je-li vzhůru, a tříkrát se vrátila s nepořízenou; když přišla po čtvrté, všimla si rozpálených jejích tváří, přistoupila tiše k ní a rukou se dotkla horkého jejího čela. Po špičkách vykradla se zase z pokoje, přitiska dvéře a čekala, až se chuderka probudí. Právě zametala, v tom do kuchyně vešla Helenka. Lekla se jí skoro. Stála na prahu jako duch. Ruku jednu zalomenou měla za hlavu, druhou se prohýbala v kříži, ve tváři nesouc výraz vnitřního utrpení. Marta dobře si jí všimla, ale neřekla nic. Jen se tak ohlédla kolem sebe, odložila koště a nesla Helence snídání.

Ale Helenka jakoby hledala ztraceného dne. Nemluvila, jen přecházela s místa na místo a nikde pokojného koutku najít nemohla. Sedla ke stolu a mrzelo ji jíst. Marta mínila, to že neznamená nic dobrého.

To Helenka sama cítila a odebrala se zas do svého pokoje.

Ale byla tam jen chvilku, ihned vyšla zase do světnice, odtud zpět a tak z pokoje do pokoje bloudila celou hodinu a nevěděla, co si počít nudou a tesknou. Chtěla poklízet ve svém pokoji, ale všechno jí padalo z rukou, ba ani pomodlit se nemohla jako jindy... A tak nechala všeho a oddala se vniterné jakési tuposti, které posud neznala. Do ničeho se jí nechtělo, nic ji nebavilo, každá maličkost' jí působila lítost'. Vzala do rukou knihu a nevěděla, co čte, mluvila s Martou a neslyšela, co jí Marta povídá, sáhla po čemsi rukou a neviděla to. Šití prudce odhodila od sebe a nejraději by byla sedla, složila ruce, zavřela oči a spala. Ale ani to nemohla, už napřed věděla, že neusne.

„Ach, to je hrozné, jak je protivný takový život.“

Konečně se rozhodla, vyšla na dvůr a svolala slípky. Ale nemluvila na ně jako jindy, jenom si sedla na stoličku přistavenou ke zdi a dívala se, jak u nohou jí slepice zobou ječmen. Hlava i nohy posud ji bolely, jen oči jí polevily a prsa. Černá jedna slípka s bílou chocholkou došla k ní, zobla dvě tři zrnka pod nohou, podívala se na ni, zašvířila žalostným jakýmsi hláskem a pozdvihnuvši jedno ze svých křídel, zatřepotala jím, přešloupla s jedné nohy na druhou a ubírala se od ní dál. A Helenka dívala se, nedívala, slyšela a neslyšela, mrtvě hleděla před sebe a jen jako úkradkou povzdychla si k sobě, aby ji v kuchyni neslyšela Marta. Tváře posud měla jako z mramoru, ruce z vosku a jen v modrých zřítelnících očí jevílo se trochu života. Po těle probíhal jí mráz.

Řekla Martě, že se půjde projít. Marta sama jí přinesla šál a malý košíček, vyložený živě nachovou látkou. Měla v něm své ruční práce. Helenka šla, ale ne do zahrádky, jak po snídání měla ve zvyku, zahradou vyšla k potoku Obravě a odtud se ubírala k lesu. Na cestě se zastavila a rozhlédla se po bílém, širém světě, po zelených polích, žlutě kvetoucích lučinách dolů až k mlýnu, kde vysoké topoly vroubily rybník. Podél cesty, která od myslivny vedla k mlýnu, jakési děvče v modré sukni a s červeným šátkem na hlavě páslo krávu. Sedělo v trávě a rukou potahujíc dlouhý napjatý provaz, zády obráceno k mlýnu, rukou proti slunci clonilo si oči a přes pole hledělo na zamodralé vrchy ostrovačických lesů. V polích pracovali lidé. Z dálky za obzorem slyšeti bylo zvony.

Helenka chvíli se dívala po zelených prostorách nížících se kopců a chvíli zalétla pohledem ku tmavým hřebenům lesů, které se obzorem vlnily až k nebi. Ale i to ji omrzelo, nohy jí klesaly, unavena zastavila se na břehu potoka, sedla si na suché a výslunné místo a

sedíc tam v sedmikráskách, žlutých květech smetánek, – hleděla do chladivých stínů břehů. Jak krásný byl tu pohled na vodu v proudu! Jak šťavnatou zelení se točil a vířil přes hladké kamení, vlnky svoje rozebíral a přes nastavené pruty rýhy svoje skládal pod koruny vrb. Světlo plovalo na vlnách, vlnkami vítr pohrával a vířil jejich záhyby. Až oči přecházely chvílemi v odrazu prudkého slunce, jiskřícího na hřebíncích vod. A Helenka se dívala, jak voda celá zčeřená, rozechvěná, živá, opojená jarem kolébá se, kolébá, od břehu k břehu se nese a slunce do ní svítí, hasne a zase svítí, až je shltнул náhle prohloubený vír. A tam bylo tak ticho, tak svatý mír tam odtud dýchal, pokoj a chlad.

Bůh ví, jak dlouho by se byla tak dívala Helenka do jarních vod.

Ale v tom okolo šla stará jedna žena s dítětem v náručí, kopáčem v ruce a pohrozila prstem:

„Nesedala, panenko, na zemi, – ze země na jaře jde smrt!“

Helenka vstala, mechanicky urovnala na sobě sukni a zašla až k lesu. Na pokraji lesa ohlédla se ještě zpět. Z lesa žežulka kukala, do polí padala pestrá křídla holubů. Slunce rozkládalo horké svoje paprsky hlubokým vzduchem, po nebi smutně krákali havrani. Pole zvučelo hejnem trpělek, v nížinách čejky se stáčely nad svými hnízdy a nařikaly jak děti.

Byl den před prvním májem.

Helenka byla už v lese.

Prvním krokem do stínu řídkých ještě haluzí přestoupila už práh jiného světa – Bíle kvetoucí větvičky trnek trčely jí do cesty, mezi kmeny stlal se zeleňoučký mech – Polovice tíže jakoby s ní spadla. Když ji ovanul milounký chlad lesní samoty a lehký, už májový dech úvalů ji obestřel silnou vůní hvozdů, zastavila se a jakoby se koupala ve chladivých proudech vzduchu, postála ve vůni jarního proudu a od hlavy k patě celá líbati se dala jeho průvanem – Šaty se na ní lehounce chvěly, malé vlnky probíhaly dolní jejich obrubou v hadovitých křivkách vinouce se kolem jejích nohou za ní. Zlaté proužky uvolněných, dnes jen na honem přičísnutých vlasů svezly se jí po spáncích a šlehaly jemně zarůžovělou její tvář.

Helenka zrychlila krok. Minula první kulissy rozestouplého žlebu a postranní stezkou vklouzla do hloubky lesa; známými chodbami a skrýšemi vyběhla až tam, kde bývala, když do duše se jí nastěhovala bolest' a nežádala si než tmy. A tam bylo tak divně, stromy spouštěly se až k ní, v běhu stínily ji mřížemi svých korun, zlaté skvrnky světla se před ní stlaly na vlhkou, chladem a vláhou čišíící půdu.

Tu začínala nejdívočejší část' lesa, zvaná „kasamaty“. Už svým jménem určovala divoký ráz sevřeného zákoutí. Tam slunce nezasvítilo, haluze svázané a zapletené mezi sebe tvořily věčný kryt. Byly to dvě příkře od sebe rozhrnuté stěny dvou lesnatých vrchů, z jejichž

boků vzhůru k nebi šlehalo vysoké klády bukového lesa. Stromy se tu jen míhaly přes sebe a za sebou, omšené kmeny a vysoké koruny jako věže černé hnaly se do nesmírné oblohy a tam tmavými, prstovitě rozloženými obručemi vzdorovitě se opíraly o slunné obrovité její klenutí. Zde nad černými těmi hvozdy i orli časem připlovali z dálky, v letu se zastavili rozpjatými svými perutěmi, nachýlenou hlavou jako přibití viset zůstali nad zemí a královským svým okem aspoň na okamžik spočinuli na zelených krásách dole rozložených niv a snivých lesů v dolinách... A jinde zase stromy rovnoběžně za sebou se táhly přímo jako čáry, třepily se nahoře, roztřepeň ve zmatku se protínaly nastavené v hustou tmavou hluš a místy celé kmeny o sebe se podpíraly jako zdravého se druha za rameno chytá sklácený druh. Půda na těch místech nikdy nevysýchala, ani za nejprudšího vedra v létě, – země věčně tu zůstala promoklá, studená a syrá i kamení a kmeny mokvaly vlhkem, černaly od země a černé vyrůstaly z mrtvého, několik let starého, setlelého listí – V létě, kdy koruny se spekly v neproniknutelná oblaka rozvitého lupení, dole všechno plovalo v tmách. Hlubokým dnem, vystlaným mechem, kapradím a černými, balvanovitě sem tam ponořenými kameny hadovitou křivkou prodíral se potůček: a to byl jediný veselý zvuk, který se tu ozýval, jediný světlejší hlásek a i ten jakoby zastřen byl snivou jakousi tesknotou zapadlých žump, jejichž půda znamenána byla jen stopami jelenů, srn a t'ápotami mysliveckých bot. Podivně se vyjímaly zurčivé jeho zvonky lesní tišinou, když za jasného odpůldne slunce udeřilo do strání, opřelo se o zelené stropy ztracených těch propastí, jako stříbro po kmenech se slívalo dolů a na okamžik aspoň ozářilo mlčenlivé hrobky velebnou nádherou svých nadpozemských září. Nic se tu ani nehnuo, ptáci, jakoby se báli, hlásili se až odkudsi z daleka, jen stromy nad hlavou skřípěly příšernými zvuky kostí a dole zvonily ty známé, tiché zvonky přes kamení žblunkajících vod. Ale jenom na chvíli potrvalo světlo zde a to ještě jenom ve vysokých prostorách; jen asi hodinu zde provádělo slunce světelný svůj rej, za chvíli bylo zas po všem a jen v horních rozlohách, na vrcholcích korun ještě skráplo místy něco horkého světla, zablýskl list, zaplanula větev a pojednou shasla i poslední ta světla a důl zalehla zase tma a tma, studeno a prázdno, smutno bylo v kasamatách jako před hodinou.

Sem chodila Helenka zřídka kdy. Vyhýbala se smutné pustotě „kasamat“, kde jenom cikáni hledali svou skrýš a toulala se divoká zvěř. Nebála se lesem, chodila svobodně všemi parcelami revírů, z nichž každá měla své jméno: „Zmrzlou“, „Machankou“, „Komorou“, „Mariovou“, „Hvizdalkou“, „Svinskou oborou“, „Srnkovou“, „U rybníčku“, „Lipovým vrchem“, „Kamennou“, „Kozím hřbetem“, „Doubky“, „U kopečka“, „U studánky“, „Březkami“ – znala všechny jejich historie, jejich zvláštnosti, ale tu ji přece vždycky projel

mráz i když ani sama tu nebyla a s Gustou sem chodila, která nejráději sem se uchýlovala s divokými svými sny.

Dnes vábilo ji sem cosi zvláštního: tajemná moc sdílnosti, kterou hledala v němé a smutné přírodě. Vešla do tmavých síní lesa a plaše, s bázlivou jakousi důvěrou ohlížela se po zatmělých stromech. A nezdály se jí ani tak strašny dnes jako jindy. Pramen vesele bublal i ptáci pískali v pozdvížených větvích a koruny ještě řídké a prosté lupení světlo hojnými paprsky vrhaly na vlhké kmeny.

U studánky se Helenka zastavila. Z rukou se napila pramenité vody a šátečkem si utírajíc zamokřené prsty už bez bázně se rozhlížela po zčernalém kamení.

Než v tom u srdce ji bodlo, krev se v ní zastavila. Prsty křečovitě stiskly mokrý šátek.

V křoví se cosi pohnulo – Ustrašeně trhla tělem a přitlačila ruce k hrudi.

Nic to nebylo; pohnula zvěří, nic víc – Zahlédla i ryšavou její srst' a srnčí růžky.

Nicméně jediný ten podezřelý zvuk stačil, aby ji připravil o všechnu udatnost' srdce. Vyběhla z kasamat a známou chodbou došla až k „Srnkové“.

Tam bylo vzdušno už, zeleno a jasno jak v nějaké zahradě. Aleje krásně vystřižené, křížovatky široké a na pokraji jako brána tři nejsilnější smrky stály v popředí, celé pomazané jeleny a srním.

O něco dále v pravo táhla se „Svinská obora“ – už rozhozená – ještě z dob, kdy za starodávna chovala v sobě černou zvěř. V „Srnkové“ ještě větší stráně rozestupovaly se po obou stranách, ale byly volnější a řídkší a neměly pověsti strašných kasamat, kde se až dosud konaly myslivecké pohřby zastřelených pytláků.

Za „Srnkovou“ šířily se hvozdy v daleké lesy, rozdělené po obou stranách hlavní aleje. Tam Helenka znala už bezmála každý strom. Až se jí srdce zasmálo radostí, když doběhla až na širé prostranství cele sluncem proniknutého lesa. Vzduch byl čistý, průhledný jako sklo, obloha jedna barva, jedna zář, po celé jeho šířce a hloubce nikde ani pochmury...

A jak daleko, daleko bylo vidět odtud!

Po levé straně aleje trhal se les v nepřehlednou mýtinu a odtud se rozvířil v rozkošný pohled na východní a na jižní stranu, na všechny okolní revíry, které jako vlny spaly v nížinách. Za nimi na jih v sinavé dálce Pálavské kopce se pnuly nad okolní vesnice, z leva od východu Babice svítily holými svými zdmi, Křtiny, Vranov celý jako na dlani ležel skoro před očima, i půl Brna bylo vidět odtud, věž od Bystrce, od Komína, Žabovřesk.

Chvíli tu postála Helenka a opřena o strom dívala se do osluněných dálek. Na okamžik zapomněla na všechno, co ji hnalo z rána z domu a co pohřbiti přišla do zasmušilých kasamat. Ale pojednou vzpomněla si na něco, pustila se stromu, odvrátila hlavu od velikého divadla

rozložených revírů a ubírala se na pravo veliké aleje, na „Lipový vrch“. A bloudila zas „Lipovým vrchem“, bez cíle, bez vůle, jen co by jí čas ušel a nemusila domů.

Za mýtinou, ve školce, tušila otce: dala se opačnou stranou.

Jen krátkou alejí přešla a nad hlavou jí zašuměly bory. Hrály jako varhany ve vážném sboru kolem dokola šeptajících habrů a bříz. Byl to jen malý, na skrovném prostranství lesa vysázený borový háj, ale Helenka několik těch tmavých korun nebyla by dala za celý ostatní les. Tak je měla ráda. Tam, kde stály, bývala kdysi zahrada staré myslivny. Myslivna už dávno zmizela, ale zbyla po ní památka a to byla ta loučka zelená a několik ovocných stromů, které dosud rostly a kvetly na místě staré zahrady. Revírník z úcty k nim a zapadlým těm místům, znamenáným stopou předchůdců, nikdy se neodvážil je poseknout. Přísně trestal každého, kdo jim ublížil. Vyjímaly se podivně zelené, nízké jejich hlavy ve vážné, zádumčivé černi borového háje, který vysoko nad nimi rozkládal své rozložené vějíře. Dojemně tu vypadal starý, velice starý, na polo už sešlý jeden štěp, který jednou stranou nachýlen už k zemi posud se zelenal několika chumáčky listí a vetchý do nedávna ještě kvet'. Šediny třesoucí se na obnažené hlavě k zemi sehnutého kmeta!

Za horkých letních dnů Helenka vybíhala sem, sedla si do trávy u nohou holohlavého toho starce a poslouchala, jak bory nad ní hovoří, vítr jimi hýbá a v jejich šumu pohvizdují ptáci. Divoká zvěř nejednou se přiblížila k ní až na několik kroků.

Jednou tak seděla uprostřed lesa na výsluní křižovatky, kterou jako zelené dvě chodby napříč přetínaly dvě aleje. Stromy už byly na plno rozvity, bylo teplo a byl máj. Jasno bylo v korunách, křoviska se nítily a ozářena svítily jak zlatá. Po zemi plno bylo tmavých a žlutých skvrn. Mírný vítr pohrával alejí, křoví v záclonách sklánělo se k zemi, bory se rozpovídaly, duby potřásaly mladým svým lupením a celý les si něco šeptal.

Jak bylo tajemně tenkrát kolem ní a v ní, ticho a svatě v slavné té nádheře jasem prosyceného prostoru. Modrýma očima zrovna ssála do sebe všechny blesky a zelenavé odstíny vzduchu, které jako světlé vidiny toulaly se od stromu k stromu, hned obnažily peň, hned zas jej ukryly v okrasách stínu a místy jako bledé závoje, pod kterými světlo plápolá, přes ně splývaly po větvích na zem. Jen vzduch jí byl tenkrát nápadný svou neobyčejnou silou...

Vítr zadul silněji, bory zaburácely – duby zatřásly svou mocnou hřívou, břízky přitulily se k nim a také cosi promluvily do rozmluvy starců. Když všechno utichlo a břízky rovno zas jako dívky narovnaly svoje těla, Helenka ucítila tutěž teplou vůni, jak se hrne k ní, oblivá ji celou, naplňuje ústa, výši hrud. Opřela se rukama o zem a plným douškem napila se vzdušného toho nápoje, který jí až ke rtům přisunul kvetoucí máj. Nevěděla, co to je,

nepamatovala se na nic podobného; a divno jí bylo, odkud se běře, z čeho pochází tak silná vůně. Hádala na to i na ono – mařinku vonnou, konvalinku, žežulky, – ale nic nebylo z toho, tak silnou a nápadnou vůni nevydávalo žádné kvítí v lese. A pojednou jakoby v pohádce žila, vstala, rozhlédla se osvětlenými sály lesa a celé okolí jakoby se náhle změnilo, nabylo neskutečného, nadmyslného rázu. A jako na doklad, že opravdu nežije na zemi, ale sní – mezi kmeny zjevil se jí malý, bílý, stříbrovlasý stařeček. Shrbený až k zemi, rukou se opíraje o dlouhou, v lese ulomenou hůl, přecházel sem tam a kdyby jediného kroku byl vydal: jako lesní duch potácel se se strany na stranu a čím dále tím více se blížil k ní. Měl krásný bílý vous, šedé plátěné šaty, míšek na levé ruce, nohy ovázané v hadry, za kloboukem kytičku z kapradin. Teprve když k Helence se přiblížil na několik kroků, vzpamatovala se ze svého leknutí a poznala v něm žebráka. Hledal hříbky.

Helenka si oddychla. Ulevilo jí.

S důvěrou už obrátila se k němu. Měla kousek chleba v košíčku, dala mu jej a ptala se:

„Co je to, stařečku, že ten vzduch je dnes tak silný?“

Stařec se zamyslel, svěsil hlavu, jakoby o něčem přemýšlel, pak hlavu zdvihl, podíval se na Helenku a pravil:

„Nevíte?“

„Nevím.“

Stařec několikrát zakýval dlouhou, jako mléko bílou bradou, pak výstražně vztyčil prst a hledě přísně Helence do tváře, pravil tajemně:

„Dítě, to kvete les!“

A než se Helenka nadála, zmizel stařec v lese. Hledal hříbky dál.

A od té doby, kdykoliv se lesy začaly zelenat a Helenka přestoupila jejich kraj, vždycky si vzpomněla na podivnou onu příhodu, výstražně pozdvižený prst a veliký hlas kmeta, který jí tenkrát zvěstoval, že kvete les. Od té doby velikou úctu měla k široším hvozdům podkomořanského revíru a kdykoliv se jimi procházela a vzpomněla na slova starcova, bylo jí nejinak, než jakoby se procházela posvátným chrámu sloupením.

Vzpomněla si na starce i dnes, postála chvíli ve vzpomínce a když chtěla jítí dále, bolest' údů přivedla ji náhle na jiné myšlenky.

Proč jen i z nejkrásnějšího snění vyrušit ji musel – ten!

Chtěla se vrátit domů, ale vzpomněla si, že by u nich mohl býti on. Slíbil jí macešky, jistě že s nimi příběhne a bude chtít vidět ji. S nevolí odvrátila se od domova stranou a vláčela se lesem dál.

Dostala se až na skryté jedno místo, kde z jara nejčastěji trávila své dětské chvíle.

Bylo to tiché místo na mírném svahu lesa, odkud měla pěkný rozhled na okolní kraj. Až za Veverskou Bytýšku bylo odtud vidět a ještě dál až k řetězům tiňovských hor.

Jak došla, sedla si hned na neuměle urovnaný sedánek.

Procházkou lesem pozapomněla trochu na včerejší den, ale sotva usedla a svou pozornost upřela na jeden bod, – pevné tvary rozplývaly se před ní v zelenavý kal a Helenka s povzdechem vzpomínala na poslední noc. Dětinná důvěra zavedla ji sem, k tichému jejímu koutku, který byl až posud svědkem všech její radostí i slz. Kde co ji potkalo dobrého, sem se s tím utíkala, sem se ukryla mezi ojedinělé tři lipky a habrové mláží, které jako opony se tří stran uzavíralo ode všeho světa odloučený její budoar. A také zde to bylo, kde proseděla nejmilejší svoje chvíle v máji.

Po levé straně nížila se doubrava v mírný, lesnatý úval, kterým dole protékala voda. Všichni slavíci z celého okolí dávali si dostaveníčko sem do stinného toho zákoutí; sotva jeden přestal, druhý začal, poslouchali se navzájem, byl jich plný úval, zvučel jimi celý les. Tu zpívaly doubravy, zpívaly stráně, les hučel a šumotem podlíval srdceryvné jejich nářky. A Helenka celé hodiny tu vždycky vytrvala, v úkrytu habrů zelených poslouchajíc lkavé jejich zpěvy. Zde to bylo, kde prožila své nejsladší chvíle, a nebylo divu, že s první bolestí svého srdce ukryla se sem.

Zde nikdo o ní nevěděl, nikdo jí tu nedbal.

To byl čistě její svět, zamilovaný její útulek, skrytý jako ta její zahrádka, pro každého smrtelníka nepřístupný ráj. Revírník sice věděl o něm, vyslídil její stopu až sem, „kam to vždycky zalézá, že ji nikdy nemohou najít“, ale nechodil za ní, dělal, jakoby nevěděl o ničem. Zelenou uličkou vešlo se dovnitř pažitku – to byly její koberce. Všechno ostatní, záclony, pohovku, sedánek, obrazy, nad lehátkem zavěšená nebesa – obstarala příroda sama. Jako památku z předešlého léta našla tu v mechu ozubené ústřížky plátěné látky, červené vlákno bavlny, utrženou nit, skořápky z ořechů, pohozenou kůrku chleba. Z jara, než zahájila svou sezonu, pak pravidelně jednou týdně v létě, vždy v sobotu před božím dnem, provedla tu smýčení. Očistila kde co, načechrala mech, sedánek obložila novými drny, ústřížky pobrala a odnesla do „komory“ (ta byla zase zvlášť), v neděli pak odpoledne vybrala se sem ve svátečních šatech, poseděla chvíli jako na besedě u svých známých a spokojena vracela se domů.

I malé pohřebiště tu měla, kde zakopávala až posud nejdražší své bytosti. Dřevěné křížky, spíchnuté špendlíky, označovaly rovy. Nízkou, nemotornou zídku, upiplanou z hlíny, postavila si kolem nich a do ní zasadila rozviklanou branku; zrobila si ji ze staré kanárčí klícky a zavírala ji dřívkem. A za tou brankou jako teprv bylo svaté její pole a to jako každý

jiný hřbitov mělo i den svých Dušiček a Všech Svatých. Tam pochována byla černá její kočka jménem „či-čí“, vedle ní odpočíval kanárek, pak hejl, straka (utopila se v kádi vody) a hned pod kanárkem hrdlička spala věčný sen, jedno z nejroztomilejších stvoření, jaké vůbec kdy poznala. Tam tiše leželo všechno v Pánu a chvojka smrčí skláněla nad hroby ryšavé už jehličí na důkaz všem mŕám nočním a netopýrům lesa, tu že leží pole smutku, tu že pochována radost největší.

Dnes všeho toho pro ni ani nebylo. Ústřížky nechala ústřížky, bavlnu bavlnou a zamyslíla se sama nad sebou. Už jí nic jaksi netěšilo na tomto světě, tak jí život omrzel, že dva sáhy pod zemí byla by se raději viděla, než na malém tom kousku země, kde jí každý ždíbec půdy připomínal hrob šťastného dětství.

Sama nevěděla, jak tu seděla dlouho. Vlňáček rozložený měla pod sebou, ruku snivě podepřenou o hlavu a s očima upjatýma do jarního nebe probírala se v šerých záhadách mladého svého světobolu. Ani při síle nebyla jak jindy. Víčka jí klesala mdlobou, údy jí projímal lehounký mráz. Pohnula ramenoma a celá se schoulila do sebe jako pták do svého peří – Slunce svítilo jí na klín, prsa nerovně se výšila a padala dolů.

Nešel jí z hlavy včerejší den, mysl posud jí bouřila poslední noc. Myslíla naň při každém kroku, vzpomněla naň při každém vzdechu a ať pohlédla kam pohlédla, všude jej viděla před sebou. I když na nic nemyslíla a cestou se bavila rozhledy, kvítím a stromy, cítila, že jde někdo s ní, že stopuje všechny její myšlenky, všechny její vzpomínky, ba sdílí s ní i každé její dechnutí – A už se ani nebránila všetečným svým představám, ani očí obnažit už nechtěla, přikryla je rukou a s novými a novými povzdechy s rozkoší pila do sebe vůni dívčího snění...

Odclonila oči, položila zase hlavu do levé dlaně a dívala se do okolních krás. – Motýlí honili se kolem stromů, vlaštovky v párech míhaly se blankytem, ptáci pokřikovali po sobě v houštinách, žežulky jako děti volaly na sebe z háje a Helenka naslouchala všem těm podezřelým zvukům jara, vzduch jakoby přeplněn byl zárodky milostných tuch a rodičích se vášní, všechno kolem ní zpívalo, všechno se milovalo, líbalo: holubi, lindušky, vrány v zeleni luk a nízkého obilí i ty stromy se objímaly v letu jarních průvanů, vítr jimi kolíbal a jakoby je snoubil, v jedno splétal po sobě rozpražené jejich haluze.

Krev jara proudící povrchem země jakoby z půdy prýštila i jejím šatem a do ní se vlívala silou svou – duše její s duší země splývala tu v jeden dech. Helenka cítíc všechny ty záchvěvy jara stála tu naproti všemu jako nově zjevenému tajemství a široko rozvírajíc udivené svoje oči s duší nestřeženou, srdcem otevřeným pro všechno, celá tála v čistém

roztoužení děcka, které ještě nezapřelo nevinný svůj svět a už vyjeveně ve tvář hledí světu jinému. S něčím se loučila a smutná nevěděla, co na ni čeká.

Pohnula sebou v mechu, šaty pod ní zachrustěly, snivý přelud se rozplynul. Zbyla z něho jen matná představa nehezky zatrhnutých rtů, třesoucí se brady a podivně, podivně blýskajících očí. Lekla se ho.

Vzpřímila se rychle a oběma rukama odháněla od sebe čpavý dech cigaret, kterým obestřen byl celý jeho zjev...

Její sen o něm byl daleko krásnější.

„Hu, ten byl ošklivý!“ pravila k sobě a v té podobě, jak stál před ní včera, nechtěla se k němu znát.

Pojednou rukou sáhla si k boku, zaťala zoubky a bezúhonnou její tváří přeběhl výraz tělesného utrpení. Jak ji bolelo v údech! A hlava! Jako obručí spjatá, na chvíli polevila, ale hned jakoby ji znovu stáh', v očích se jí zatmělo, pod řasou naskočily slzy.

Vzala čelo do dlaní, dívala se do země, pak na černý svůj střevíček, až zrak svůj upřela zas v nic.

Zvonilo poledne v Kynicích, když se Helenka zdvihla a volným, ale jakýmsi bojácným krokem odcházela z lesního svého zátiší.

Nemýlila se; ne nadarmo se rozmýšlela, má-li s „Lipového vrchu“ domů jít nebo zůstat v lese.

Sotva přišla domů a vešla do svého pokoje, viděla: na stolku v hrnku stála květina se zelenými, trubkovitě stočenými listy a v papíru vedle ní leželo asi patnáct sazenic různého druhu.

Přišla Marta a vypravovala, kdo tu byl, co přinesl, a špičkou svého malíčku jemně se dotknuvši zelené kanny řekla, takovou květinu že jak živa ještě neviděla.

„Hrozně litoval,“ vyprávěla dále, „že nejsi doma, ale možná prý, že ještě přijde odpoledne. Povídal, že ti také slíbil jakési macošky a ty.“

„Kdy!?“ rozkřikla se na ni Helenka a se svráštělým obočím odvrátila se od Marty. „Bože!“ – posteskla si v duchu – „já od něho nebudu mít do smrti pokoj.“

„Odpoledne povídal!“ klidně doložila Marta a chtěla ještě cosi dodat.

Helenka hodila sukněmi a obrátila se k oknu.

„Já nebudu doma, dělejte si s ním tady, co chcete,“ pravila a položivši pravici na podokenní desku, prsty bubnovala po skle.

Marta se usmála, pokrčila ramenoma a odešla po svých.

Věděla už, kolik uhodilo.

„Takovou dálku!“ – mluvila sama k sobě Helenka. – „Že se mu chce!“ – Obrátila se a přistoupila ke stolku. „A co tady s tím? Co tohle?“ otřela se o zelené listí kanny a nahlédla do jejího kornoutu. „Z toho má taky něco být?!“ dala se do smíchu. „Někde v Praze pochytil jména a teď mě chce učit!“ odhrnula všechno od sebe a otřepávajíc sobě ruce s patrným pohrdáním pravila sama k sobě: „já to nechci, ať si to jen vezme všechno zpátky.“

A jakoby stál v pokoji a díval se na ni, s tváří hrdě pozdviženou vzhůru jako uražená dáma, s čelem kamenným vešla do světnice strojít na stůl.

Odpoledne sotva lžici položila, vzala na hlavu klobouk a odešla „na celý den“.

Revírník spal, nevěděl o ničem.

Marta ji napomínala, ať zůstane doma, ale ani jí neodpověděla a s divokým smíchem uhodila brankou.

Ale když odcházela, nikdo ji neviděl, jak ve dveřích se přece zastavila; úplně připravená už do lesa, s košíčkem v ruce, s kloboukem na hlavě na způsob pastýřky zdálo se, že se přece trochu rozmýšlí. Bralo ji pokušení: aspoň stínem kdyby mohla zůstat tu, aby viděla, jak se bude tvářit a litovat, až jí tu nebude a na stolku uvidí všechno tak, jak co byl přinesl. A ona zatím bude pryč a Marta ať si s ním poradí už, jak chce.

Rozhodla se, kliku opatrně přitiskla k veřejím, aby nevzbudila tatínka, a s neobyčejným chvatem vyběhla přes dvůr. Marta ještě jednou za ní volala, ať se vrátí, ale Helenka odpověděla jen smíchem, kterému se už nemohla ubránit. Ani neřekla, kam jde, kdy přijde, jenom se smála a nechala Martu stát s kroutící hlavou a s podivením na svadlých, vrásčitých rtech.

IX

Byl krásný jasný den; slunéčko pánilo jako v létě. Helenka rozpjala svůj červený slunečník a volně ubírala se třešňovou alejí k lesu. Suchá vůně horkého dne nesla se vzduchem proti ní. Cestou se pozastavila, rozhlédla se po polích; po výmolech vzhůru se táhnoucí cesty pomalu se dobrala až na pokraj lesa. Bylo jí teplo, hlava jí zas třeštila, jakoby v ní zvonil.

Celé odpůldne prožila ve svém zamilovaném koutku. Suchého mechu nanasla pod sebe, silný vlnák, který nesla s sebou, několikrát položila přes sebe, ustlala si lože a teprve si sedla na výsluní tak, aby viděla všechno.

Když se blížilo k soumraku, v lese začalo jí být teskno. Opustila zamilované svoje místo a zašla k ostrovačickým hranicím, kde dělníci řezali v zimě pokácené stromy. Věděla, že tam najde svého otce.

Měla prázdnou patronu s sebou, zahvízdla na ni třikráte hájenský signál. Čekala, až se jí někdo ozve.

Nikdo se neozýval.

Byla právě uprostřed vysokého černého lesa na ostrovačické straně. O lesní půdu duněl každý její krok. Stromy chrastily v haluzích jako kostlivci, vítr ohýbal vrcholky stromů a skřípal jimi v základech. Mraky zatahovaly oblohu a pokryly zem chladnými stíny. Ždibíčku modrého nebe nebylo vidět nad hlavou. Les dutě hučel, odkudsi z blízka ozýval se skřehot strak. V tom přítmi drsně se vyjímaly hlasy ptáků, vzdálené volání „kuku“, – „kuku“.

Menší ptáci mrtvě tíkali, jako když usínají.

Bylo-li jí před chvílí teskno, měla nyní strach před náhlým soumrakem.

Zašla ještě dále do lesa.

Zdálo se jí, že slyší už zvonivé nárazy seker.

Ale mýlila se.

Tam odtud, kam napínala sluch, neozýval se žádný zvuk.

Tentýž chřest do sebe vrážejících haluzí, tentýž hukot třaslavého klenutí burácel jí nad hlavou – bojácný stesk usínajícího ptactva ozýval se z tmavých úkrytů. A čím truchlivěji vyznívaly ztracené ty tony, tím tmavějším se stával les. Bylo jí úzko už, když v tom na jednom místě nad černou klenbou mraky se roztrhly, nebe se otevřelo a do lesa zasvitlo něco slunka. Vrcholky zaplanuly žlutavou září, mezi kmeny stálo jasno. A ve fantastickém tom svítání vzplanul celý les. Stíny se zdloužily, klenba se pozdvihla a půda kolem do kola černá jakoby se potila zlatem. Žluté skvrny vystoupily na povrch a zase do země se vpíjely, hasly a mizely v chladnu.

V jasnu vesele, drže jako kluk zahvízdnul kos, na ozářenou jednu snítku pěnka sedla a mrsknuvši černým ocáskem zašvitořila svým věčně stejným, věčně jednotvárným popěvkem háje „sedláček, sedláček spí“. – A pojednou jakoby přet'al. Světla shasla, klenba s rachotem slehla se níž, skřípot a šumot protáhl lesem. Už ani ptáček nezapísk', jen sosny hučely nahoře, jak varhany, jejichž chorály velebně se nesly sloupením lesních kathedral. Sojka zavřeštěla kdesi velice na blízku a její skřek zavzněl tak příšerně, že se Helenka až lekla a uděšena skočila stranou. Pak se vzmužila a co síly měla, ještě jednou pískla do prázdné patrony. Špulic horní ret dvakrát, třikrát dýchla přes její obrubu a udýchána poslouchala, neozve-li se signál zpět. Ale jen ozvěnu vracely lesy táhlou a smutnou – signál se neozval žádný. Seběhla po

svahu dolů a zastavila se až na kraji černého lesa, odkud se otevíral rozhled na protější stráň, světlou zelenou líchu, zarostlou nízkým, listnatým mlázím. I na cestu přišla, vinoucí se podél potůčku. O něco dále zaslechla již nárazy seker a hvízdání, podobné řezání pil.

A byla ráda, že je zase lidem blíž, na stopě svého otce, že se zbavila černého lesa, lekajícího ji přísným svým vzezřením. Jako ptáček poskočila přes rozlezlé provazy kořenů a pohazujíc světlou obrubou svých modravých šatů, uháněla směrem ozývajících se ran. Z rozpustilosti už víc než z nutnosti zapískla ještě jednou, ozve-li se někdo přec. Signál se jí ozval zpět. A Helenka se smíchem už běžela hajnému naproti, který ji doprovodil až na místo, kde na pařezu seděl její otec.

Polesný, pokuřuje z dýmky, s puškou položenou v rozkroku, dohlížel ku práci drvařů, roztroušených po kopci. – A nebylo ani tak pozdě, jak se Helence zdálo v hlubokém lese.

„Kdo je to?“ ptal se revírníka vysoký, dětský hlas; kdosi přiskočil k němu, dvě ruce obtočily suchý, žilnatý jeho krk a přikryly mu zapadlé jeho oči.

Revírník hádal, hádal, ale uhodnout nemohl. Přemýšlel chvíli, vyndal dýmku z úst a potrhuje levým licousem v potměšilém úsměvu divil se sám sobě, že nemůže uhodnout.

„Nu, kakra, kdo by to mohl být?“ a ještě rukou si podepřel hlavu a přemítal. Ruce pevně držely mu oči.

„Ts – ts –“ slyšel nad sebou, jako když se někdo nechce smát a musí.

„Hádejte,“ opakoval tentýž ptačí hlas, tak tenounký, jen co by o stříbrnou strunku zavadil.

„Hm – hádej,“ zabručel lesník, „Helenka to není – ta sedí doma a něco dělá nebo čte a kdo jiný by to mohl být?“

Ruce rázem se rozlétly, revírník mrknul očkama, ale neviděl nikoho. Jen hajný stál stranou a usmíval se.

„Co pak to bylo za safraporta!“ ptal se ho revírník – „divoženka či co?“

Ale Helence už z hrdla vyrazil dlouhý, řehtavý zvuk, který z dětských zvonků přešel v altovou hloubku hrudního smíchu.

„I to jsem já, Helenka!“ nahnula se k němu a ještě se smála, líbajíc mu ruku. Sedla si k němu na drn a vypravovala, kde všude byla, jak je v lese strašně a co se napískala, než se koho dovolala; až jí v krku bolelo a nikdo se neozval. „Kde jste byl?“ ptala se starého hajného.

„Já nic neslyšel,“ odpověděl hajný, silný, hranatý muž s černým, huňatým vousem a měkkým, tenorovým hláskem.

„To je divné – a já tolik pískala! Půjdeme brzy domů?“ obrátila se k otci. „Tati, – pojd“ – tahala jej za ruku – „slunce už zapadá, bude brzo tma. Podívej se, nebe už se zelená.“

Slunce už opravdu chýlilo se za lesy. Stíny vysokých stromů protáhly se šikmo přes celou dolinu na protější stráň.

„No,“ heknul revírník, vstávaje se svého místa; hodil pušku na rameno a měl se k odchodu.

Hajný v póse staré vojny smekl čapku s kokardou a přál Helence dobrou noc.

„Dobrou noc, Horbíšku, dobrou noc,“ pokývla mu Helenka hlavou a odběhla za vrávoravým krokem starého lesníka.

Helenka měla jaksi velice na spěch. Místy utíkala zrovna jak veverka a čím více se blížila k domovu, tím rychleji míhaly se její nožky, tím hlučnější byl každý pohyb její sukýnky. Byl až nápadný ten její chvat. Staříčkový polesný sotva jí stačil, opatrně přes kořeny proplétaje slabé svoje nožičky. Ani nepozoroval, že tak letí; když běžela ona, běžel taky a teprve v kopci se zastavil, dlaní si protíraje spoceně čelo.

„Děvče, my nejdeme, my letíme, to já tak nemůžu běžeti Přece pomalu, máme čas.“

Helenka se ohlédla za sebe a smála se, když viděla, jak jej prohnala za malý ten kousek cesty.

Šli tedy volněji, těsně vedle sebe.

Starý mlčel jako obyčejně. Z vykotlaných zubů visela mu stará, začmoudlá dřevěnka s vyřezávaným mysliveckým psem, ruka silně se opírala o sukovitou hůl. Slaboučké jeho nožky v chůzi padaly mu do kolen, kalhoty plandaly mu kolem vyschlých holení jako kolem hůlek.

Na krku nesl zavěšené divadelní kukátko, kterým prohlížel rozlehlý svůj revír. Zelený límeček kolem osmahlé, žilnaté šíje, šerý myslivecký klobouk s přehnutou střechou do očí a tetřevím pérem zatknutým vzadu, zahnědlá víčka, zahnědlá pleť, tvář strhaná a veliké červené uši – byl obraz, který se neměnil za celých 365 dní kromě zimy, kdy plandavé kalhoty zastrčeny měl do vysokých, přes kolena až na stehna vytažených juchtovic a ty přesahovaly ještě zelené, myslivecké punčochy. Chodil v nich jako gnom – podobaje se sestárlému dubu, seschlému už na padrt', ale s hlavou ještě zelenou a věčně mladou. Mlčky vyšel ráno z domu, mlčky se vrátil, mlčky jedl, ale promluvil-li, promluvil tak, že slovem řekl všecko. Jenom když žertoval nebo se zlobil, mluvil zase více, než bylo komu vhod.

Za dlouhých zimních večerů dával si předčítat od svých dcer německé noviny, ale neposlouchal dlouho: při čtvrtém, pátém odstavci usnul a druhý den se ptal, co že je v novinách. Když se mu řeklo, že nic, dal se do lehtavého smíchu a divil se, nač ty noviny bere.

Směje se, hodil pušku na rameno, nacpal si dýmku a v oblacích dýmu prohlásil, že noviny pustí. V dýmu zmizel. Tak předplatné vypovídal již dvacet let.

Dokud byl mladší, býval velice přísný. Jako na drátkách držel celý dům, ale smrtí Albiny, smrtí svého syna a ženy a nejvíc osudem Gusty, který, jak sám se domníval, zavinil svou dresurou, dostal několik ran a z těch se už nevzpamatoval. V lese na lidi byl ještě zlý, ale doma jako dítě.

Mlynář Malík, který se s každým fořtem hádal, že mu zastřelil kočku, věděl nejlépe, jaký býval a jaký byl později. „Já su dobrý člověk,“ uváděl vlastní jeho slova, „ale mordie, jak to vezmu na sebe, su plný divokosti hned a tu plným duchem projádřím hned, co su!“ – „Byl proto taky jaksi celé neforemně srovnané,“ byla mlynářova další řeč, „tím lesem už jako by tak nadchl a dobře se říká, člověk jako z lesa; jináč ale, ‚dobrý člověk‘.“

Starý černý Jago, myslivecký pes s řasnatým ohonem, řasnatým zadkem z anglického plemene Gordon Setter, s kejklavou chůzí a štíhlým hřbetem, býval pověstným jeho průvodcem. Když jej zastřelili, dědil místo jeho Barry.

Když Helenka osiřela, „shroutil se“ už nadobro, a sloužil pak své dceři jako věrný, starý pes. Ať si přála cokoliv, rozhlédl se jenom po dvoře, poručil a slovo bylo skutkem. V lese, kde chtěla, dal jí postavit lavičku, stolek, sedánek, co chtěla. Svě zamilované místočko upravila si pak sama. Jen jedno místo mu zůstat mělo tajné, o tom nikdo nesměl vědět, „jenom já“. Ale i tam starý jednou „zabloudil“, ostrým svým čenichem vyslídil srnčí její doupe, ale prchl z něho hned; když viděl všechny ty křížky, sedánky – obrázky svatých rozvěšené po větvích, vytáhnul ramena, dal se do lehtavého smíchu a uháněl rychle ze zapovězeného ráje.

Bylo milé na oba podívání, když spolu šli do lesa nebo z lesa jako dnes. Zima s jarem, patriarcha s dítětem, seschlý, strouchnivělý pařízek vedle jasně rozvitého kvítí. Marta ráda se na ně dívala z branky, jak vedle sebe krácejí zvolna, jeden šetře druhého a s Barrym o celý hon před sebou docházejí myslivny... Ale dnes...

„Čert ví,“ pomyslí si revírník a mlčky rychle došlápl svýma nožičkami za spěchající dcerkou. Co že dnes tak letí? Už dvakrát ji pamatoval a už zase běží jako svišť.

Docházeli k myslivně. Z komínu se kouřilo, a Marta proutkem do dvorka sháněla perličky. Černou sítinou třešňových korun bleskotalo zlaté nebe ozářené ohněm západu. Helenka počkala, až Marta zažene drůbež do dvora, a přitiskla se k rozvěšené brance, tváří obrácena proti zapadajícímu slunci. Pojednou napadlo ji něco a rukou stínící sobě oči ohlédla se na polední stranu do zelených polí. Směrem k „babici“ táhl se polem tmavý bod. Lehce sebou škulba a křivíc obočí, ještě jednou, ale už jen letmo zavadila okem o černý, žitem se pohybující bod.

Marta dobře si všimla pozměněné její podoby a svraštělého obočí, ale nepromluvila slova, jen „pš–pš“ hnala perličky před sebou... dívala se po očku k brance, jak dlouho tam bude ještě stát.

Helenka se nehýbala. Prohnuta v kříži, z jedné strany pozlacená západem jako přikována na jednom místě stála u zpívající branky. Pak si povzdychla, přirazila branku a rychlým krokem spěchala domů. Toho všeho všimla si Marta. U Helenky sloužila už čtvrtou kapitulaci v záležitostech srdce a proto jen se usmívala.

„Nu dobře, dobře, Broku,“ hladila cestou Helenka Broka, který z boudy vyletěl za ní, pohazuje celým tělem lichotivě se k ní lísal a jemně kousal prsty její ruky. „Jdi, do boudy, jdi,“ posílala jej od sebe a vešla do síně. Brok, vrtě bílým svým prutem, postál ještě chvílku přede dveřmi a teprv když ty za Helenkou zavrzly, zapadly, zakňučel a s hlavou svěšenou k zemi klidil se na svůj pelech.

Helenka zatím byla už ve svém pokoji.

Starý polesný ve světnici vyzouval boty a strašně hekal. Helenka slyšela pak za dveřmi, jak spokojeně odchrchlává a bosky přešlapuje, po světnici, vyklepává dýmku.

Rozhlédla se po svém pokoji pánovitým pohledem, jakoby cítila, že tu byl někdo – cizí. Kanna stála už na okně, sazenice se stolku zmizely a na místě nich pod zrcadlem ležel jiný závitok papíru. Vzala jej do ruky a podívala se dovnitř. Macešky to byly, veliké a černé jako inkoust. V zamyšlení položila ruku na ně a tupě ohlížela se kolem, jakoby hledala něco a nevěděla co.

Když revírník v pantoflích vyšel přes dvůr, přišla k Helence Marta se svým poselstvím.

„Pan Ríša,“ pravila Marta a zadržela se pod nosem, šibalství jí hrálo kolem úst i očí – „pan Ríša se dává pěkně poroučet a ty macešky že se mají přesadit ještě dnes“ – dodala a měla se k odchodu. Modrou zástěrou si přejela čelo, setřela úsměv a dvěma prsty smáčkla dolní ret v roztomilou šťupku.

„Je dobře,“ nebdale odpověděla Helenka jinak než jako hraběnka, která z pokoje propouští svou komornou. „A kde jsou ty sazenice, co tu byly. Dala jste mu je?“

„Do sklepa jsem je dala a hlinou je přihrnula, aby nesvadly. A psaníčko je tam taky,“ dodala ještě Marta a v ruce smáčkla kliku. Nechtělo se jí odtud, ale po slově „psaníčko“ ucítila v zádech takové pichláče, že se zatočila rychle ve dveřích a vyšla z pokoje.

„Marto!“ chtěla vykřiknout za ní Helenka, se zimničním chvatem zavinujíc balíček macešek. – „Marto! Tady máte psaníčko i s maceškami a řekněte,“ pravila, ale Marty tu nebylo.

Ruka Helenčina zavadila o něco hladkého, lesklého – psaní tiše zasípělo v suchých jejích prstech. Zarazila se uprostřed věty...

Psaní bylo označeno krásně psanou adresou: „Velectěné slečně – Helence Ptáčkové „Pod komorou““. Neočekávaný nález tak ji poděsil, že nevěděla hned, co si počít dřív. Nožky se jí chvěly, prsty si mimovolně hrály po hladkém povrchu obálky. V prvním okamžiku (ale byl to jen okamžik) nevěděla, má-li ten lístek políbit nebo roztrhat a roztrhaný vrátit Martě. Ale nezavolala ji, oddechla si a třesouc se na celém těle přikročila k oknu blíž; ohlédla se, nedívá-li se někdo a zastřela si psaníčkem oči. Pak rychle rvala okraj obálky a dvěma prsty sáhla dovnitř. Do tváře dýchla jí vůně fialek, v prstech se jí bělal lístek se zlatou ořízkou, tuhý, tvrdý, v růžku přehnutý, pomalovaný rozpjatými křídly letících vlaštovek. Chtěla číst, ale bylo už silné přítmí, písmena jako v řadě za sebou se táhnoucí broučci rozlízala se jí před očima a utíkala kamsi dolů. Nebyla s to chytit jediné z nich. A rukopis byl hanebný; jak krásně napsána byla adresa, tak hanebně vypsán byl obsah.

V tichu slyšela, jak ráz na ráz pod šatem rychle za sebou jí bije srdce. Přisunula psaní až po samé oči, ale nerozeznala ani písmenky. Broučci už neběhali, stáli v řadě za sebou, ale každý jaksí jinak, jeden obrácen v levo, druhý v pravo, třetí rovno – – a teprve dnes jí v cestě stál ten ošklivý strom, který jim vyrostl po pravé straně okna, svou korunou házeje dovnitř tmu.

Obrátila se od okna, vyhledala rychle zápalky a ve dvou prstech držíc rozžatou sirku, četla:

„Velectěná slečno!“ – Neubránila se samolibému úsměvu. Bylo to poprvé, co jí tak někdo psal.

„Velectěná slečno!“ – četla po druhé.

„Myslím, že nemusím být v žádných pochybnostech“ – sirka jí vyhasla právě, když rozbírala slovo následující. Škrtila jinou „v žádných pochybnostech, uvidím-li Vás odpoledne čili nic.

Neuvidím, vím to.“ – Helenka, aby jí nevyhasla sirka druhá, nastavila hned třetí a než první dohořela, svítila už nová. „Vím to. Mějte aspoň po mně památku a vsad'te ty macešky brzy, aby neuvadly a jako smutná památka kvetly aspoň v záhoně, když nesmějí kvést ve Vašich vzpomínkách – Váš – Váš –“ hledala podpis, ale nenašla ho, místo podpisu rozeznala v rudém přísvitu dohasínajícího uhlu jen zakličkovanou, spíše zježenému černému hřebínku než podpisu podobnou čmáraninu, která měla znamenati tolik jako – Ríša.

Pod datem bylo ještě cosi připsáno. Nic naplat, rozsvítila sirku už asi pátou a četla:

„P. S. Podobně jako Vy na mne, budu hledět zapomenout i já na Vás. Podaří-li se mně to, nevím, ale s Vaším přičiněním snad se mně i to podaří. R.“

To znělo jako nejjedovatější impertinence, která se dámě mohla vrhnout do tváře. Kdyby jí byl řekl nevím co jiného, nebyl by v ní stropil takový zmatek, jaký v ní vyvolal těmito posledními svými slovy. Tma ji obklíčila, v ruce posud držela rudě svítící jiskru. Konečně i ta zhasla a Helenka zůstala po tmě s podivným stavem duše, který v ní vyvolán byl poslední řádkou voňavého papíru.

„Podaří, podaří – nač mně to psal?“ ptala se sama sebe, jakoby chápala, ale věřit nechtěla smyslu potměšilé této věty. Pohrdlivě odhodila psaní a zamyslíla se ve večerním tichu. Lítost, podráždění i nevysvětlitelný strach o něco tahaly se nyní o její duši. „Proč mně to psal?“ rozkřikla se skoro na němé, mlčenlivé stěny svého pokoje. „Když nevěděl nic chytřejšího,“ dodala roztrpčeným tonem a oči jí začaly svědět, víčka se jí podlévala teplem jako člověku, který by rád splatil urážku a nemá na čem – „to, to si mohl nechat!“ a strčila ještě jednou do růžového lístku. „Co s tím? Kdo se ho o to prosil?“ Vzpomněla si na jednu větu a nebyla s to si připomenout doslovné její znění. „Jak to tam je!? Aby neuvadly a kvetly,“ rozžala znovu a četla; „aby neuvadly a jako smutná památka kvetly aspoň v záhoně, když nesmějí kvést ve Vašich vzpomínkách.“

Dala se do smíchu.

„Snad nemyslí, že si je zasadím a budu se dívat na ně!? Takový nesmysl mně napíše. To já myslila, že je.“

Chtěla říci „chytřejší“, ale neřekla, jenom útrpně se usmála jako veliká dáma, která vyslechne i nesmyslný kompliment. Chladně vsunula psaní do kapsy, hodila tělem a s líčenou ledabylostí, jakoby jí už nestálo ani za to o věci té přemýšlet, prudce trhla klikou u dveří; chtěla za Martou. Ale hned, jak na kliku sáhla, dvěře otevřela a sama ve veliké světnici přítmím se rozhlédla po stěnách, z kterých jelení parohy trčely do vzduchu a v rohu bílá kachlová kamna se tlačila ke zdi, lekla se své osamocenosti; tesknota sklíčila její duši a bylo jí těsno, úzko pojednou, ty stěny na ni padaly, ve starých hodinách příšerně cosi hrklo, v hlavě jakoby jí loup, nožem v ní obrátil, v celém těle ucítila tutéž těžkou bolest, která ji pronásledovala po celý den. Zнала ty pocity, ale nikdy nebyly tak prudké a ostré jako dnes.

Rozevřela dvěře, vyběhla na práh a nedívajíc se ani, je-li tam kdo nebo není, vykřikla na prahu, ruce zalamujíc za hlavu:

„Marto, Marto, mně hlava bolí – strašně!“

Zoufale zatočila hlavou a shlédnuvši Martu, jak na stoličce sedí a při lampičce olupuje brambory, s pláčem sedla si jí na klín a skryla svůj obličej na starých jejích prsou.

Marta položila nůž, odsunula mísu s horkými brambory a obrátivši se k Helence, pravila:

„Co pak je ti?“

Helenka se k ní přivinula ještě blíž a hoříc studem, zašeptala jí něco do ucha.

„No – neplač, holoubku,“ pravila po té Marta a suchou rukou ji pohladila po vlasech. „Neplač, já to viděla na tobě, že ti není dobře, ale myslila jsem si, že se ti za den poleví. Mlč, vspíš se a bude zas dobře. Beztak jsi málo spala.“

„Skoro nic,“ pokývla Helenka hlavou. Pak se narovнала Martě na klíně a hledíc jí přes hlavu na černou plechovou troubu, vedoucí do kamen, pravila hlasem dítěte, kterému není ještě všechno dost jasno.

„A bude mě dlouho hlava bolet?“ ptala se a při tom postavila uslzenou svoji tvář do žlutavého světla lampičky.

„I nebude. Zítra bude zas po všem“ – odpověděla Marta a hledala v kartounové sukni šátek, aby jím osušila Helenčiny uplakané oči. „No, už přestaň. Hloupá! To bys nebyla zdravá, kdyby tě časem nebolela hlava – Před tatínkem přece nebudeš plakat!? Bude se ptát, proč pláčeš, a co on to potřebuje vědět!? Mužský!“ dodala Marta s jakýmsi opovržením k mužskému pohlaví, které Helenka v tu chvíli plně sdílela s ní.

„A co má vědět?“ optala se náhle a trhnuvši nohama nahnula k Martě zvědavou tvář.

Marta byla v rozpacích.

„Pomalů! Neházej sebou! Co pak jsi najednou taková divá!“

„Co má vědět?“ – umíněně ptala se Helenka znovu.

„No...“

„Já to chci vědět.“

„No – že tě bolí hlava! Bolí ho potom taky!“ zalhala si Marta a sklonivši hlavu skryla v zástěře usmívající se šťupku.

„Tatínka že by bolela hlava?“

„Toť!?“

Helenka seskočila Martě s klína a rozhodila rukama, jakoby se rázem byla odhodlala k něčemu rozhodnému.

„Tak já už nebudu plakat,“ pravila a vyšla ze zápraží kuchyně na dvůr.

Tam bylo světleji. Děvečky dojily v chlévě, starý domlouval se u branky s hajným. Byl krásný, jasný soumrak, teplý svatvečer prvního máje. Myslivna byla tichá, zvučel jen vzduch oním tajemným vzruchem záhadných zvuků, kterým se soumrak zachvívá na jaře a v létě. Vlaštovky lítaly okýnkem do teplých stájí, z kravárny pronikal křik. Služky křičely na

přešlapující dojnice, plecháče zvonily crčícím mlékem stále temněji a temněji, až plny byly mléka. Táhlé bučení krav neslo se večerním tichem. Z korytka voda žbluňkala v kašnu a naplňovala vzduch smutnou lahodou lkavých, z hloubky se nořících zvuků; vlnky zurčily od tichých šplounavých tonů až po jasný, veselý střík přecházející v dutý, zádumčivý kлокot a šepot na drobno se rozbíhajících vod. Slunko už odpočívalo za horou, doubravy černaly, páry stydly, cesty halily se tmou; v loukách nad zemí se houpal bílý její dech. Nebe bylo tmavomodré, už i hvězdy rojily se nad střechou a na západě po horách kolébal se ještě bledě žlutý jakýsi kouř. Hejno komárů shluklo se nad hlavou a poslední přisvit hasnoucí oblohy snášel se dolů hemžícím se jejich vířením. Po mezích blikala zelená, jak lampičky rozvěšená světla svatojanských broučků. A doubrava šuměla, šero padalo na nejbližší chlumky, barvy umdlévaly, kraje smutněly; stíny se šouraly po mezích nahoru, po mezích dolů a vzduch byl tak čistý a jasný, zvuky lehounké – v dálných výšinách ještě skřivánek zazpíval. V polích už nikoho nebylo, jen po různu z přítmi skřípělo vrzání vzdalujících se koleček, hučení vody u splavu dole a vzdálený, velice vzdálený křik... Pak klekání se rozlilo po nivách, krásné, jasné sezvánění zvonů z Říčan a Kynic zajednou; třesoucí se vlny jejich ran jedna smutnější druhé razily si cestu soumrakem; stichly pojednou v rychlém, třikrát za sebou se opakujícím zaklinkání zvonku malého. To odzváněli „křížky“. – Sotva odzvonili klekání, umkl i skřivánek a z údolí, z luk zahalených mhou vznesla se k nebi dojemně velebná píseň vodních „slavíků“. Zvuk za zvukem, jakoby je z hloubky vybíral, nořily se z bažin, vystupující vzhůru k hasnoucímu nebi. A rosa svlažovala nesčíslná ta hrdla na dně údolí, zvuky tím dojemněji zněly noční tišinou, do zádumčivých jejich zpěvů sýček zahoukal, křepelka zatloukla, z lesa v útrzcích zaplakal slavík. A všemi těmi hlasy náhle vítr se prohnal teplý a tichý, prosycený vůní kvetoucích zahrad a poli; zakolíbal stromy, pohnul travinou a zvuky hned tichly, hned rostly v každém jeho mávnutí; každý jeho dech hned s sebou je odnášel, hned jiným otvíral cestu, za chvíli však ulehнул a všechny hlasy země k jednomu se nesly bodu a v mohutném chorálu se všech stran najednou zpívalo to všechno k hvězdnatému nebi. I sova zahoukla z doubravy, dunivý šumot přešel přes její „uhú“ a les zaburácel jako vodopád řítící se tmou. Srdce taje v takové chvíli, mysl se povznáší, rány se hojí, modlí se duše, prsa se šíří a ssají do sebe ten tichý, velebný mír, který konejší a mírní kde jaký stesk, hladí a tlumí sebe skrovnější vlnku vzbouřených vášní.

* * *

Byl večer, když Helenka vcházela do svého pokoje.

Starý už spal.

Po špičkách došla až ku dveřím a protáhla se jimi jako duch.

V pokoji byla úplná tma, očka hvězd jako zlatá zrnka bleskotala oblohou.

Ještě chvíli poseděla Helenka při otevřeném okně a naslouchala tichému znění noci májové.

Chtěla jít spat. Už okno zavřela na obě křídla, šaty rozpjala, rozpletla vlasy, už do bíla se odstrojila a po tmě hledala místo pro svoje šaty, – když tu v okně se zablesklo – dvakrát – třikrát – vždy silněji a silněji jako na nebi, když svítá. Obloha zbledla a po zahradě mezi stromy povstal malý šum.

Tu si vzpomněla patrně na něco milého a nevýslovně krásného, úsměv objevil se v bledé její tváři; v očích zahrála radost.

Vychýlila se k oknu ještě blíže a náhle jakoby před ní rozžal, květiny v okně se zaleskly jasem kovovým – A jak tak hlavu tiskla ke sklu a ponořena do květin na východní stranu obracela tvář, vidí: zprvu jen oblouček zlatého měsíce vyřezával se z tmavých okrajin lesa, zuby svými jak cimbuří trčících do sinného moře oblohy a zlatých hvězd. A pojednou celý požár vyšlehl za černou sítinou větví.

Měsíc vycházel na plno.

Helenka nespouštěla s něho oči, – zelenavý přísvit klouzal před ní po tabulích skla, bílá záře pronikla až k ní a polila ji celou stříbrným vplanutím: – světlem polily se oči, do důlku na bradě položil se měkký stín. V úsměvu rozevřela rty a obnažené zoubky zableskly jí droboučkou jiskrou. A celé její poprsí zaskvělo se úbělem, vlasy jako zlatem vznícené vydávaly zář.

A měsíc kulatý jakoby do kruhu jej vyřezal, krásný a bílý jak slunce vznášel se nad lesy.

Rychle pohnula rukou, vysunula závoru a rozevřevši okno do kořán, pustila jej k sobě do čistého pokoje – „No, co tu chceš?“ vítala ho „k nám“ a s dětskou prostotou zvala jej dál. A měsíc jako v odpověď stříknul jí do tváře svým nejživějším leskem, pohladil jí čelo, políbil tvář. A hale ji celou v světelný svůj jas stále výš a výše plul proti beránkům bílým, od západu spěchajícím jemu naproti. A jako když neviditelná ruka záclonou hýbá, brzy odkrývá a hned zas do sebe halí vzácnou podobu, tak přelévaly se ty vlnky přes usmívavou jeho tvář a Helenka pohlížela vzhůru k němu, jak se mraky kruhem staví kolem něho a v světle vlají duhovými svými závoji.

Zdálo se chvílemi, že mraky stojí a měsíc pluje, osvětluje cestou bílé jejich hřebeny.

Ale tu mraky jako hrady v celých spoustách nakupené nad sebou přihnaly se jemu do cesty a rozšklebené v nestvůry shtly jej celého do rozevřených tlam. A trvalo chvíli, než přehnaly se všechny jak divoké stádo letíce za sebou –; poslední z nich jako koráb černý přeplul nebes krajinou. A obláčky lehounké a světlé jak plachetky bílé přenesly se za ním a měsíc, rozpálený do žhava, motal se v rozpuštěných jejich kadeřích, až nadobro se vymaniv z bílých nedbalek noci, vyplul do čista. Tím jasněji a živěji zazářil nyní v tmavomodrém bezdnu oblohy a beránky už jen se ohřívaly kolem něho konečky svých říz, které tály v bledém jeho úsvitu a roztavené kapaly po světlé obloze na černavé lesy.

Jak zcela jinou tvářnost měla nyní země, jak zkrásněla pojednou ta tichá, svatá noc. Jasno bylo jako za dne, v duši vlídno a čisto. Měsíček visel v nesmírné výši a šíře kolem sebe truchlou svoji zář měnil vesmír ve fantastický kraj. Lesy spaly pod stříbrnou clonou, bílé domky na západě jako trosky bělaly se v zahradách. A dole v nížinách mlhavé vločky kolíbaly se nad vrbami okolo potoka, třpytíce se ve svitu měsíce jak roucha stříbrná. Listí svítilo, rosa se třásla a stromy a křoviny zdálo se že kvetou sněhovými květy, ty na zem padaly a do země se vpíjely skvrnami bílých pěn. Pod okny půda celá pokopaná byla světlými jejich stopami. Za každou travkou táhl se dlouhý, plavý stín. I myslivna svítla jak ze sněhu a dole u mlýna leskla se ve vrbách hladká deska rybníka.

V zahradě slavík se probudil.

Zaklokotal, zakvílel, švíře svým hláskem jako housátko když spí, a stichl zas. Pak černý netopýr proletěl kolem a hned za ním přeletěla jasném malá běloučká lesní můra... S polí vonělo obilí a z dále jako řeka šuměla doubrava. A v korýtku na dvorku voda šplounala tu věčně milou, věčně snivou, vždycky svou, – jinak ticho bylo všude jako v hrobě: umlkl i mlýn, usnul celý kraj.

Za chvíli hodiny na ostrovačické věži odbíjely desátou.

Táhlé, smutné zvuky ponocného slyšet bylo až sem.

Když odtroubil poslední, Helenka se zdvihla, že půjde spat. Noc chladla už, šaty vlhly, dotkla se závory u okna, byla studená jako led.

„Dobrou noc!“ kývla Helenka měsíci rukou, „dobrou noc,“ dotkla se rukou úst a poslala mu hubičku oběma rukama. A zavřela okénko na obě křídla.

Měsíc se zatím přikradl na její lůžko.

Ulehla, ale spát se jí nechtělo. Zachtělo se jí snít a snít, až do rána snít... A nic už se nezlobila, že nemohla usnout, vzdychla tak z hluboka, jakoby srdce měla někde až v nožkách, a bylo jí pojednou tak příjemně, tak teplounko, svatě, sama se zahřívala myšlénkou i tělem a z

čista jasna napadla ji podivná myšlénka: „Co se jemu asi zdá a nespí-li, o čem přemýšlí, nač vzpomíná – nač.“

Usnula v světle.

X

Tenkrát, kdy Helenka už rozbírala každé pohnutí Ríšovy tváře, kdy v bezesných nocích od sebe odháněla svůdné jeho vidiny, – Ríša sám rozvalen na židli při otevřeném okně korridoru, věččen kroužky modrého dýmu, který se mu dvěma proudy vinul vzhůru zpod pokřiveného víčka cikánky, bavil se lehkými těmi beránky dýmu, jak podivné tvary na sebe berou, po tvářích se stelou, chvíli se kolíbají, chvíli se třesou, pak vzhůru se vzdouvají a pěnivými vlnkami mizejí jak v zimě vzduchem se rozplývá vypuštěný dech.

Když dokouřil, vstal a šel chytat mouchy. Shrnul je všechny malíčkem na jednu hromádku a šel jimi krmit pavouky. Měl jich na starosti jedenáct. Všichni už byli vykrmení a „silní jako lvi“.

Helenku ignoroval.

„Fu,“ bafnul dvakrát, třikrát a celý se vždycky shroutil na židli studem, když si připomněl, jak to vypadal, když jej velebníček poslal do myslivny s pozváním. Jakoby o rozum byl přišel: dvěma skoky vylítnul do svého pokoje, Kačku ve dveřích div neporazil a honem, honem, kde má klobouk, kde hůl, kde boty a ty světlé, nové šaty...

Kačka, v jedné ruce smeták, v druhé lopatku – smála se ve dveřích.

Za městečkem, když kovárnu přešel a minul kříž, jakoby jej bičem švih’ – v minutě byl na lukách a odtud z dálky už vidět bylo černou korunu babice a bílý sloupek komínu –

Jakoby měl v ruce vzácný nějaký peníz, zkoušel jej, je-li pravý; ale nerozmýšlel se dlouho, a jakoby už byl jeho, strčil zlato do kapsy.

A zatím...

To už nebylo jen kývnout a...

Ty neodolatelné knírky, na které se mu navěsilo vždycky několik „mušek“ najednou, ztratily tentokrát svou přitažlivou moc, schlíple visely mu dolů a Ríša s hanbou přiznal se k své celé porážce.

Viděl už mnoho krásných děvčat, skvostné exempláře měl i v rukou, ale to – to, co se mu přihodilo dnes...

Dýmem „cikánky“ zahalil své rozpaky.

A provedl přece útok podle všech pravidel troubadourského umění, nevěděl opravdu, co by si vyčítal...

A tak to dopadlo!

Co dělat, sáhnul do kapsy pro vzácný kov a vrátil jej tam, odkud jej vzal.

„žábě pitomé, snad nemyslí, že poběhnu za ní?“ ulevil si drsnou poznámkou, „snad nečeká dokonce, že ji přijdu na kolenu prosit!? A juž!“ zasmál se a zdvihl bradu pyšně vzhůru.

Prošel se několikrát sem a tam.

„Fi,“ bafčil otevřeným oknem do dvora, a zlořečil té chvíli, že se do myslivny kdy vydával.

A ta Marta taky se nějak pitvorně usmívala, když ty macešky přinesl v kornoutku.

„Snad nejsou smluveny!?“ napadlo jej a Ríša mrzutě otřípal prostředním prstem, který si připálil, stlačuje v dýmce dohořívající popel cikánky...

Byl večer, den na to, kdy Helenka seděla u svého okna a pohlížela ku hvězdám.

Vystupoval měsíc.

Ríša měl dvěře otevřené a prudce přecházel po pokoji.

Předměty vrhaly za sebou dlouhé husté stíny, na podlaze zdála se ležeti plocha roztaveného zlata. A jak tak Ríša přecházel, chvílemi vždy šlápla do ní svalnatá jeho noha, zamihla se světlem a zmizela v temnu.

Pojednou vynořila se ve světle Ríšova postava celá a rozkročená zastavila se na prahu.

Oknem ode dvora vidět bylo na vystupující desku měsíce. Hvězdy širokými body plápolaly v modru.

Ríša díval se na silný sloup záře, která oknem vnikala do jeho cely. Cikánka mu vychladla, odložil ji stranou. Sednul si na pohovku a vzal hlavu do rukou. Tak jakoby se mu zdálo, že něco vážnějšího, svátečního rodí se v jeho prsou.

Ale hned to bylo pryč. Odbyl tu myšlénku s úsměvem a rychle sáhnul po dýmce, kterou byl odložil za divan. – „Nesmysl“ – zasyčel, zapaluje cikánku, a přecházel znovu tam a zpět, od okna ku dveřím, pak zase k oknu a rozšlapoval rozlitou tu skvrnu u dveří, která se zatím posunula o poznání dál.

Jen jako ze zvyku ohlédnul se cestou po lůžku, které bílé v stínu čekalo.

Nechtělo se mu spát.

Bylo ticho po celém domě, přehlušované jen dechem dole frčících koní – po celé zemi svatá zář. Od rybníku až sem doléhal chorál žab.

„Jak povídám, žábě je to ještě – pulec, ani sama posud neví, co je,“ pravil sám k sobě a odhodil od sebe řetěz nepříjemných myšlének, které se mu jak galejníku neustále věsily na paty.

Zastavil se a opřen hlavou o veřeje svého pokoje, pohlížel oknem na měsíc.

„To je mraků, to je mraků! Odkud se jich jenom pořád tolik bere! Malé velké, tmavé světlé a jak divné tvary na sebe berou! Hned vypadají jako zvířata, hned zas jako vlny a konce jim není!“ – pravil a chvíli jej opravdu bavily přelívající se změny křídlatých příšer s ocasy potrhanými, bílými hřivami a zarůžovělým břichem. A měsíc svítí, bije se s nimi a všude tak jasno, číst by mohl člověk, špendlík kdyby utrousil, také by ho našel. A Ríša podivil se síle měsíčních paprsků, které tak všechno pronikají a noci mění v bílý den.

Otevřeným oknem zavanula k němu vůně trávy, svěží výdech obilí.

„Všechna čest’ – krásná noc!“ pravil k sobě Ríša a liboval si ty hvězdy na nebi, ticho, jasno i tu snivou nádheru v zahradách. „Opravdu svatá noc. Nic se ani nehne, všechno spí a jen ze stájí je slyšet zdravý oddech dobytka.“

Ríša obrátil se zase k měsíci a divil se, proč mu nikdy není vidět také zadní část; vždycky jen tu zelenou podobu mrtvolné masky s prázdnými očními důlky, vyžraným nosem a dutinou širokých úst; tak ji vídal od dětství. To ještě nikdo nevyzkoumal, proč to tak je. –

A Ríša ztrnul na chvíli v nedostupných krásách astronomických sfér.

„A to už, myslím, nikdo ani nevybádá!“ dodal a skončil svoje rozjímání tím, že na měsíci hledal sv. Josefa, jak na housličky hrá, pastýře s holí, jak pase ovce, symbol lásky v podobě milenců dvou, jak se objímají a líbají před tváří celého světa!

Nenašel ani sv. Josefa s Ježíškem, ani pastýře s holí, ani dvou zamilovaných, – za to ale byl opravdu rád, že se zbavil hloupých myšlének na to bledé škvrně.

Ale sotva to vyřek’, už tu byla jedna z nich a ta z těch nejhorších. Jak mu uskočila tenkrát s cesty, jako před nějakým ohavou. Jak Martu strhla s sebou.

Zaklel, obrátil se zády k oknu a pofukuje stranou, zahleděl se na svůj vlastní stín. Táhnul se už přes celý pokoj a se zlomeným krkem ležel na zdi.

„Oh, já ju skrotím!“ pravil Ríša nahlas a natloukaje dýmku novým tabákem, dodal: „já jí zahraju, že to jakživa ještě neslyšela a slyšet nebude! A kdybych v křoví na ni číhat měl, den se dne, od rána do večera kdybych měl na jednom místě stát, nepopustím, nepovolím, až se jí dohlídám. A pak si něco řeknem, slečinko!“

A přelomený krk se zase narovnal, hlava stínu sklouzla po zdi na podlahu a nohy rozkročené v podobě trojhranu propouštěly na zem odlesk měsíce.

„Kdyby to byla velkoměstská nějaká dáma, která dvoření pánů přijímá, jakoby poslouchala svého lokaje – ale to!... Co tomu může být? Šestnáct let a už koketuje, myška nedobrá.“

Kouř hrnul se mu z nosu i z úst a z cikánky najednou v takových strašlivých oblacích, že hlava jeho na okamžik zmizela a ve světle stál jenom jeho trup a kousek krku. Hlavu jakoby mu někdo sťal.

„Nu, jen koketuj, – koketuj; ale chytře, abych já to nepoznal!“ zasmál se Ríša plným smíchem hlasitého svého barytonu, který se divně rozléhal v mlčenlivé prázdnotě klášterní jeho cely.

„Kdo by vás ještěřky neznal, draho by vás zaplatil!“ – a jakoby odbyl hlavní předmět svého rozjímání, rozhlédl se po svém pokoji. Zavadil pohledem o vysoké zdi kostela přikrytého do pola stínem farního stavení. Konečně se zastavil na bílém zadku koně v černém rámu, na kterém seděl rytíř s purpurovým pláštěm. „Podivný obraz.“

Hodiny byly jedenáctou. Návsím rozlehnul se dlouhý, smutný hlas ponocného. Táhle, dutě nesly se tmavé jeho tony jasnou, vesele ozářenou nocí, až dozněly dlouhou, poslední vlnou.

„No, už je čas!“ pravil Ríša a začal rozpínat vestu. Ale nemohl se odtrhnout od krásného divadla, odehrávajícího se v tu chvíli na nebi.

Měsíc čistý a jasný minul poslední chumáček oblačných peřejí a jakýsi daleko menší vyhoupl se lehce do širé noci. Jedna jedinká hvězda na blízku putovala s ním. Stíny se krátily, paprsky už skoro kolmo dopadaly na rozložená křídla střech. Stromy v zahradě ověšeny byly jiskrami.

„To jsou divné stromy“ – pravil Ríša, „vršíčky klátí a vítr žádný není – Bůh ví, co jim to napadlo. A hezky to vypadá – ty lampičky rozvěšené v haluzích – ty stíny, ta noc – lesy, nebe – zlato – pěkné je to – – Ani spát se člověku nechce!“ dodal a s rukama v kapsách postál ještě chvíli v otevřených dveřích.

Ani hezká se mu už nezdála. Pod průzračnou pleť sněhobílých jejích skrání vypátral i stopy pih.

„Slušná je, ale krásná!? K tomu, slečinko, chybí ještě daleko, daleko! Hlavu má žlutou jako kanárek, ručičky to má, krejcar by se do nich nevešel, krček jako housličky a když mluví, jakoby pět počítat neuměla. Ni – ni, ni, perličky, slepičky, pejsek – a to je všechno, co umí, o

jiném s ní člověk promluvit nemůže.“ A byl by se přece rád s ní o něčem rozhovořil, něčím ji pobavil, tak nějak vtipně, zábavně – ale to nic, nic.

Ale pojednou se začervenal až po uši.

Právě ty vlastnosti, které jí vytýkal, zdály se mu čímsi jako pelem celé její bytosti.

To už nebyly ty zlaté, pentlemi a krajkami zdobené sítě slečen Melanií, do kterých vždy zapadnul a zase se z nich protrhal jako z pavučin. Zde jej nikdo nevolal, nikdo nelákal slovy, pohledy, smíchem. A přece se cítil být zapleten, zamotán, svázán.

„Svázán – svázán – to je to pravé slovo“ – vykřikl skoro nahlas – „teď se hni! můžeš-li...“ dodal a zde se pokřtil takovým jménem, které z důvodů slušnosti a šetrné úcty k němu není možno ani vyslovit – „Hni se!“ soptil v duchu, a konce nebylo těm přeludům jedné a téže podoby – Vzpomněl si na ni, na takovou, jak ji znal, jaká byla v hovoru, v tanci, jaká byla, když se smála a s ním se hašteřila o každý květ.

„Inu zlato, ryzí zlato – punc!“

„A ta naše zahrádka, kdybyste věděl, jak ta je krásná! A nikdo do ní nesmí nikdo... Jenom já!“

Celá její duše byla taková. Zahrádka, do které nikdo nesmí.

„Dobrou noc, zlatovlásko!“ zažertoval pojednou Ríša a zavřel dvěře za sebou, svléknul se a všechn rozmazlen ještě svými vzpomínkami ulehнул do chladného lůžka.

Usnul za chvíli.

* * *

Jak se vyspal a oči otevřel, slyšel už z dola kanárka zpívat, viděl modré nebe, bílým světlem naplněný vzduch.

Z návsí biče práskaly, vozy vyjížděly do polí – slunce se opíralo o bílé zdi kostela.

Hlavu měl jakousi přetíženou, zmořenou.

Po celý den nebyl k ničemu.

Tak mu bylo jako v Praze, když prohýřil noc.

A přece spal a tvrdě spal!

Vyšel si na procházku do polí. V lese se ohřál na výsluní, sednul na měkký mech a „hojil se“; ale vracel se zase takový, jak byl ráno vstal.

Chvíli pokuřoval – leč i to jej omrzelo. Hodil dýmku do kouta, odepjal límec a za bílého dne převalil se do lůžka. A hřešil v duchu na strašlivou nudu venkova.

Až na večer zas hodil klobouk na hlavu, zapálil si cigaretku a šel: kolem kovárny a kříže, do zelených polí, na luka, směrem, kde stála babica černá.

Tak i druhý, třetí den ploval tmavý jeho klobouk zelenými lány k vyklenutému kopečku pod dubovým lesem, kde za linií kopce vykukoval bílý komín myslivny. Ale marně obcházel Ríša kolem myslivny, marně ji po lese hledal.

Pod Helenkou jakoby se země byla propadla, zavřely se nad ní vody.

Vzdal se už naděje a vši silou svého ducha zahloubal se do paragrafů „otrockého práva“ Římanů.

Následujícího dne čekal znovu a v římském právu přivedl to až na str. 115 – ale odměny své práce nedočkal se ani tentokrát.

Šel opodál myslivny – ale ani tu jí nespáčil.

Jenom pes na dvoře zaštěkal, zavřeštěl páv, slepice s divokým křikem sletěla s bidla.

A zas ticho po celém domě, nikde ani ohlasu.

Zdalo se, že všechno v domě spí. Na šedém dvoře viděl jen sluncem přecházející hřebínky slepic, bílé krky hus, žluté lopatkovité zobáky kácat. Kuřátka se choulila ku dveřím stáje, v kuropění krůt a krhání perliček slyšet bylo známé hrčení chladně žbluňkajícího korýtky.

Helenka, jakoby věděla, kdo obchází kolem, neukázala se z domu ani na krok.

Celý jeden den Ríša přece obstál doma. Zapálil si svou „věrnou“, přistrčil paragrafy až pod nos a studoval.

Ale tichým soumrakem přece se vybral „aspoň na polovici cesty.“

Byl krásný kvíčerek, obilí příjemně vonělo, cesty suché a teplé jako stuhly světlé vinuly se údolím.

Byl už skoro večer, když došel k myslivně.

Kouřila. Ticho leželo na nivách, v bledězeleném prostranství západního nebe dohasínal den. I ten vyšel na marno.

A bylo po statečnosti jeho duše.

„Co jen to ze mne udělala, co jen to ze mne udělala!“ naříkal ve večerních hodinách. Jako šestnáctiletý hoch bral hlavu do rukou a nevyzval se v ní. Věděl dobře, že by měl nechat marných všech otázek a vyčkat chvíle příhodné; kdyby to jen dovedl! Jen den, dva dny – ale tu cítil, jak plove celý v neklidném jakémsi proudění z jednoho stavu duše do druhého, v neustálých změnách trpkosti a smíchu sama nad sebou, v celém tom shonu obžalob na sebe, na ni a nejvíce na prokletou onu chvíli, kdy mu napadlo vůbec na venkov jet. – Míhaly se před ním obrazy, myšlenky se mátly, celý jeho život splýval před ním v ohyzdný kal.

A cítil, že ze všeho toho není jiného východu, než promluvit s ní, vidět ji, slyšet a třebaš to byl okamžik jen – musil být s ní.

Následujícího dne seděl zas na číhané.

Z úkrytu křoví viděl revírníka, jak od myslivny třešňovou alejí ubírá se k lesu. Viděl Baryho, jak se svěřenou hlavou přešlapuje za ním; viděl i starého hajného, služku vracející se z lesa s nůši požaté trávy na zádech, viděl i pasáka, jak loudavým krokem ubírá se k ovčínu; i Marta vyběhla před hrazení dvora a svolávala drůbež.

Jen Helenka nikde.

Už nevěděl, co si počít má, a jak hladový vlk dorážel až k stavení. Opatrně se rozhlížeje kolem sebe jako zloděj, není-li nikoho na blízku, přikrčil se za plot a díval se dovnitř...

Ale mimo drůbež, děvečky drhnoucí nádobí a Martu, obšlapující po dvoře, neviděl ničeho.

Až jednou – šel kolem svobodně, nekrčil se za plot, tvářil se, jakoby z lesa šel kolem myslivny k mlýnu; ohlédnul se cestou na pravo, směrem, kde bylo okno.

Nohy pod ním zdřevněly, ruka učinila zmatený pohyb po klobouku. Ale než rukou nahmatal střechu, zmizel přelud a v okně zdálo se jen, jakoby se cosi zlatem oblýsklo. Hned na to rozlehlo se domem prudké, rychlé zabouchnutí dveří.

Ríša stál a krve by se na něm nedořezal, jak byl zsinálý a bílý.

Když vykročil, cítil, jak nohy nejistě pod ním hledají půdu, svaly se na něm třesou a po zádech probíhá mrazivé chvění.

Všechnu krev ucítil zase v hlavě.

A byla strašna pro něho následující noc. S večerními stíny padnul na něj divoký stesk. Když ulehnu, jakoby ani na zemi se necítil, ale v pekle. Probouzel jej sebe menší ruch. Na chvílku jakoby se mu zdálo, že usíná, ale pohnulo se cosi a Ríša vyletěl, chvěje se na celém těle jako list. Tělem, zdálo se mu, že leží v kopřivách, hlavou v ohni. A hodiny bily. Slyšel jednu za druhou, jak ponocný troubí, na lavičce za farou „chlupci“ zpívali milostnou píseň. Ze zahrady slavík zpíval s nimi a mísil svoje zpěvy do jejich slok. Teprv když ponocný odhlásil jedenáct, přestali – a po návsi rozlehlo se hrobové ticho. Jen stromy chřestily na dvoře, v oknech se třáslo sklo. Kdyby list se byl převrátil na stole, byl by jej slyšel, napjatý měl každý nerv... A vzpomínka za vzpomínkou hrnula se k němu... A všechny se týkaly jí, upřádaly její obraz, předváděly ji. – Odvrátil od nich mysl a nechtěl vzpomínat... Jen usnout si přál, usnout a zbavit se těch stvůr, jak si je vytvářel sám. Jak bouchla těmi dveřmi, jak sebou škubla a prchla! Ani vidět ho nechtěla! Tak jí byl odporný! – Hodil sebou na levou stranu ke zdi a začal se na sebe i zlít. Ale srdce přimáčknuté nemělo dost místa, za chvíli zas ležel jako plást.

A horko mu bylo, horko a dusno i při rozevřených dveřích, které byl v zoufalství rozhodil dokořán. Na chvíli zavanul vždy na něj vzduch a tu mu bylo, jakoby se někdo rukou dotkl jeho čela. „Ne, to jsem si nikdy nepomyslel! Tu noc mi draho zaplatíš, můro!“ zahrozil v noc. A krotil se, nemohl-li by přece spát. Nepoznal posud nikdy nic podobného – a teď už ji znal, tu lásku. „Tož taková ona je! Pěkná je! Zmítá s člověkem jak s hříčkou a dělá z něho...“ Nevěděl, co z něho udělala nová ta moc, jen cítil, že tomu musí být konec, konec – „Láska je krásná radost!“ slyšel někde nebo čet’ a Říša se zařehotal na svém lůžku strašnému tomu nesmyslu. „Radost!“ – a příjemná jakási úzkost’ rozlila se po jeho těle...

Převracel hlavu se strany na stranu a nikde jí nebylo dobře. Bila už hodina s půlnoci, ke druhé zakokrhla kohout. Viděl, jak se probouzí den, za tmy ještě klekání jak zvoní, pastýři na úsvitě troubí na pastvu. Dole vstávali. Pastvec vyháněl bečící kozu s kůzletem, po dvoře honil kdosi kuřata a řezal jim život... Na spánek nebylo už ani pomyslení. Až k sedmé zdřímнул, ale zvonek jej probudil, svolávající ku mši. A den jej vítal zrovna takového, jako jej na večer byla položila noc.

Ráno hned sedl a v pevném odhodlání, že tomu všemu rázem učiní konec, vzal do ruky péro. Cítil, že jí musí psát. Ale co a jak? – Neměl v sobě ani myšlenky, ani citu, vzal do ruky knihu a odhodiv péro, čtením v sobě ubíjel tesknost, která naň dorážela po celou noc. Za chvíli kniha ležela zas na stole a pohled jeho utkvěl v rohu pokoje, odkud na něj pohlížela běloňadrá cikánka. Ani té cikánky se mu nechtělo.

Celé dopoledne proseděl tak v tichu, pohlížeje s útrpností sám na sebe. Po obědě vyšel na dvůr sednout si pod kaštan. Byl tam sám s malými kuřaty, která mu ochočená lezla po klíně a čekala, až je jako každý den krmít bude chlebem. Setřel je s klína a vyšel si před faru mezi akáty. Ale kde byly ty odpolední chvíle, blahé přílivy a odlivy veselé prázdně, kdy pastýř troubil na celou ves, karabáčem sháněl a vyháněl na pastvu skot, kdy vrata se otvírala, vrata se zavírala, vozy hrčely, sedláci hřmotili a dělníci s hráběmi, kopáči na silných ramenou ke dvoru se sbíhali čekající drába. Pro všechno ztratil zrak, pro všechno smysl... A náves byla přec zrovna tak rozmarná a milá ve shonu a práci jako kdykoliv jindy; čelenky koňů také tak svítily v slunci, vlaštovky se přenášely v nedohledných výškách, ze stromů lítali vrabci – ale kam se poděla ta duše všeho toho, kdo rozbil to zrcadlo v ní, ve kterém se ještě do nedávna vzhlížel všechen ten malý svět?

Sednul do besídky a psal Helence. Když dopsal, vzal do ruky psaní a četl ty řádky psané rukopisem velkým a srázným.

„Milá slečno Helenko!

Odpusťte mně důvěrné to oslovení, vím, že nemám k němu práva, ale nemohu si odepřít, abych aspoň jedenkrát Vás neoslovil sladkým tím jménem, pro mne bohužel osudným.

Jdu k Vám se svou zповědí a prosím Vás, nezavírejte oči přede mnou. Vytrpěl jsem pro Vás dost, ale to, co trpím teď, přesahuje už všechnu míru. Odhodlal jsem se proto, že před Vás předstoupím a všechno Vám povím, jak to ve mně leží tíhou nepoznaných dosud bolestí...

Svěřuji se do Vašich rukou a Vy už se mnou naložte, jak se Vám zlíbí...

Helenko! Co Jste to se mnou udělala? Vždyť já pro Vás nespím, pro Vás ani nežiju, pro Vás se trápím; kudy chodím, tudý myslím na Vás a není chvíle, ani myšlénky, aby zasvěcena nebyla Vám. Porad'te mi, povězte mi, čím to všechno je? – A to už není den ani dva dny, ale týdny, celé měsíce, co tak sedím sám nad sebou a v duchu rozebírám každé Vaše slovo, každičký Váš vzhled. Co se jen já na Vás navzpomínám, co děláte, nač myslíte, čím se obíráte, spíte-li už nebo ještě bdíte a kdy Vás uhlídám? – S každým drobtlem svého světa nesu se k Vám a tím se tak těšívám celé hodiny.

Ze všeho nejhroznější snad jsou už ty noci. Ty noci, ty noci, Helenko – nepřál bych je nejhoršímu svému nepříteli, tak jsou nekonečné, dlouhé k zalknutí. A nebude líp, dokud s Vámi nepromluví, do očí Vám nepohlédnu, neuslyším slovo Vaše poslední...

Helenko, Vy nemáte ke mně důvěry, já to vím...

Ale Vy nevíte, co bych za to dal, kdybych si ji u Vás získat směl... Ale neznáte mne a já Vám proto nezazlívám.

Sud'te Vy si tedy o mně, jak už chcete – já se svým rozhodnutím déle se už nosit nebudu. Ať se děje co děje, nebojím se to vyznat před Vámi a vyznám se z toho rád... Mám Vás Helenko rád – tak rád! – o tom Vy nemáte ani tušení...

Jak je ve Vás, Bůh to sud't... Ale ať tak nebo jinak, co se stalo, stalo se a urazím-li Vás, odpusťte. Ale já cítím, že tak a nejinak psát musím. Zrála ta pravda ve mně už dlouhý čas a déle tajit se jí už nemohu. Každý den večer měl jsem toto své psaní zde v duchu už složené a ještě jsem se ostýchal, ještě jsem se bál... Dnes se už nebojím, dnes Vám duši svou otevírám dokořán... Chcete-li, vejďte do ní nebo se odvráťte... ale já déle v nejistotě být už nemohu. Nechci Vás přivádět do žádných rozpaků – jednejte, jak Vám srdce napoví – nic víc... Myslíte-li, že mne ráda mít nemůžete, – dobře, pak dokonějte katovské své dílo, – odsouzený poddává se svému rozsudku. O Vás vím jen tolik, že Vás už v sobě neuliju, že Vás v sobě neudusím, že Vás nezažehná ve mně žádná moc na světě... Nezapomenu na Vás už nikdy!...

Dopisuju poslední řádky. Je mi úzko při pomýšlení, co se dít bude ve mně za několik hodin, až tato moje slova čísti budou Vaše drahé oči. Není to pro mě žádná maličkost'. Je mi tak, jakobych svou celou mladost' vedl na popravu. Ale, pro Boha, o to Vás prosím, jen mne nic nelitujte, nic nešetřte – snesu všechno sám a jako muž!

Vám pak nepřēju ničeho zlého. Zapomeňte si na mě, zapomeňte na všechno, co jsem k Vám mluvil, co jsem Vám psal, na všechno, jenom jedno uchovejte v srdci svém na památku, jak vypadá duše toho, který opravdu miluje.

Neloučím se s Vámi. I když nic pro mne necítíte – což, osmutním – nebude divu, ale Vás – Vás si zachovám v duši takovou, jak Vás v srdci nosím od prvního okamžiku našeho shledání až do chvíle poslední. Na tom už nikdo nic nezmění, ani Vy. Jsem Váš a jako takový se už bez rozvahy dávám do Vašich rukou.

Chtěl jsem jen pravdu – nuže, budu ji mít! A já si pro ni přijdu – pamatujte si to! a kdyby všechny mocnosti světa stály proti mně – zničím já je, zpřelámu, probiju se jimi k Vám. Vy si pak mě přijměte nebo nade mnou zlomte hůl, už je mi všechno jedno – jen pravdu chci, pravdu, i kdybych po kolenou pro ni přilézt měl; ale pak – pak mně buď milostiv Bůh...

Tím se Vám poroučí a ruku Vám nesčíslněkrátě líbá

Váš Ríša.

Ostrovačice dne ** 187...“

Psaní svěřeno bylo Kačce, Helence je dodat měla Marjánka...

Té noci měl Ríša překrásný sen.

Tak jakoby v myslivně byl. Ale nikoho tam nebylo. Ani na dvoře ani v pokoji nikde živé duše – byl jako v zakletém zámku.

Přišel do velké světnice a tam viděl dlouhý, bíle krytý stůl. Šel dále ze světnice do světnice, odtud do síně a zase zpátky, až přišel do malého, čistě vylíčeného pokoje s bílými záclonami a s květinami na okně. Sednul si pod okno a čekal, až někdo přijde. Čekal tak dlouho, až unaven usnul.

A tu se mu ve spánku zjevila dobrá jeho víla, tak tichá a jasná jako světlý duch, s pozdviženou pravicí vzhůru. Dala mu znamení rukou a Ríša šel za ní. Dvěře samy se před ní otvíraly, samy se zavíraly – na pavláčce zmizela.

A Ríša ocitl se mezi záhony pod zelenými stromy.

„Ah, tu je krásně!“ zvolal a stoje uprostřed zahrady, rozhlížel se kolem sebe. Ale ani tu nikde živé duše, byl v zahradě sám...

Byla chvíle, kdy den se probouzí v rozkošné ráno. V lesku ranního úsvitu leskly se stromy, drobounký vítr čechral haluzemi, tráva se ohýbala, jakoby ji vzdušnou hladil dlaní.

A všechno bylo tak zelené, nádherné a zlaté, slunce padalo do trávy, ptáci zpívali, holubi jak andělé bílí létli do nebes...

A tu se mu zjevila ta, kterou hledal.

Stála uprostřed zahrady a kolem ní růže dýchaly v rose, kvetly narcisky. V půli přepásána bleděmodrou stuhou, měla na sobě roucho z běloučkého přediva, jehož řasy měkké a dlouhé plynně stékaly po cudném jejím tílku a dolů až pod nožky se jí kladly úbělem svých pěn. Jako světice jasná vznášela se tu na slunci, ranní záře ležela na ní, každý její záhyb dýchal něhou nejsladšího panenství. A vlasy volně rozhozené majíc po zádech, zdála se nyní ještě štíhlejší a krásnější v tom zdání, nežli ji viděti mohl zde na zemi.

Usmála se na něho úsměvem blažených a táhnouc za sebou délku svého roucha, vztáhla k němu ruce.

„Ty’s mě hledal?“ pravila a převrátivši vzhůru k nebi světlou svoji tvář, zasmála se svým měkkým, hrdličkovým smíchem.

„O-o-o!“

A tím „O-o-o!“ skončil Ríšův sen.

Ríša zdlouha si povzdechnul a když se byl úplně probral z těžké své dřímoty, rozhlédl se po svém pokoji. Byl už bílý den. Ranní slunko rozraženo po zdi kostela v růžovém přísvitu jitra vcházelo do jeho cely. Strop zahrával snivou lahodou dne.

Ríša zavřel oči a snažil se ještě na okamžik přivábiti k sobě obraz rozkošného snu. Ale spánek už se nevracel.

Na věži zvonili na mši.

Vstal, přivítal Kačku, nesoucí mu snídání, pohladil jí učesané vlasy, pochválil jí novou kacabajku a ptal se po osudu svého psaní. Bylo v bezpečných rukou. Marjánka slíbila, že je Helence doručí.

A Ríša vyšel ven s příjemnou jakousi předtuchou, že jej čeká dnes něco neobyčejného a milého.

Nacpal zas „římského práva“ do kapes a vybral se na obvyklou svou procházku lesem.

Tentokrát nešel kolem „babice“, ale dolem po lukách ke mlýnu a odtud zdola obešel myslivnu.

Pojednou slyšel před myslivnou jasný dívčí hlas. Starý hlas Marty mu odpovídal. Doběhnul až k rohu stájí a viděl, jak černý slunečník se vznáší pod třešňovou alejí; od kmene ke kmeni do kopce vzhůru vystupovala Helenka.

Nebylo nic snadnějšího, než přelítnout pole a pasekou přijít jí do cesty.

Ale než se rozběhnul, Helenka zpozorovala, že se v poli míhá cosi černého, křikla na svého Broka a zmizela na pokraji lesa. Než Ríša doběhnul, lesy už se zavřely za ní a jen snítky rozkývaných křovin znamenaly její stopu.

Hledal ji po všech cestách a alejích na pokraji lesa, ale kdo ji najde na 640 jitrech velikého revíru, v labyrintu stezk a uliček, které se křížovaly nejrůznějšími směry! Vyšel jednou z nich a přišel na mokro, dal se cestou druhou a přišel k velikému dubu, kde se zajednou protínaly cesty dvě. Poslouchal, nezaslechne-li nějaký zvuk, ale mimo šumění doubravy a divý pokřik poštolky neslyšel ničeho, co by jej vedlo na cestu pravou. Postavil se tedy do stínu dubu, sundal klobouk s hlavy a oddychuje z dlouha, přetíral si čelo.

Cítil, jak chladné krůpěje potu stékají mu po prsou.

Praštil kloboukem do trávy a sáhnuv mechanicky na zem, není-li mokrá, sednul si pod dub; a vyčítal si, proč nepočkal, proč spěchal... Splašil ji jak ptáka, v tom okamžiku právě, když vejíti měla do klece.

A bylo mu pojednou čehosi líto...

Proč před ním utíká, čeho se bojí?

Vzpomněl na svůj dopis. Četla ho už, nečetla?

Položil zas klobouk na hlavu a povaloval se v trávě až po samé poledne, nepůjde-li Helenka toutéž cestou zpět. Ale mimo dva králíčky, veverku a pár divokých holubů neviděl ničeho.

V Kynicích zvonili poledne, když se Ríša chystal k návratu.

Bůh ví už po kolikáté Ríša živým Bohem se zakládal, že jakživ – *jakživ* už na tu půdu více nevzkročí. Slavnou tu přísahu vykonal i dnes. Cestou holí třískal do křů, kopal do kamení, odhazoval chvojí; na svrchu „Zmrzlé“ mlad'oučkový slepýš utíkal před rozzlobenou jeho podobou.

„Hádě mizerné,“ pronásledoval je Ríša do křoví a v návalu rozlícenosti na všechno, co zdálo se mu býti v cestě, holí stloukl toho „červa“ tak, až půda se zbrotila krví a slepýš pod nohou se mu smrštil v podobě šhubající sebou osmičky.

Když domů došel, Kačka bezúhonně proklouzla vedle něho po schodech, na nové kacabajce nebyl jí skřiven ani jeden „fald“.

Po obědě zapálil si Ríša snědou svoji cikánku, vytáhl z kapsy schumlané přednášky a praštil jimi o stůl.

„A dost už!“ pravil, a každé potutelné myšlénce na ni zkroutil hned hlavu paragrafem římského práva.

„Ať jde s cesty. – Já už nechci nic.“

„Nic!“ rozebral se rukou jako švec, když trhne dratví, a kontroluje svoji práci, kolikátou stránku drží v ruce, zhrozil se.

„No tak! – jestli pak by se člověk nezbláznil, s-st! Tři dni na jednom listě. Do smrti s tím nebudu hotov!“

A byl by Ríša vytrval! – ale když měla Helenka tak hezké oči! Oči a ruce. Ruce a vlasy a celou tvář. Tělo ještě by bylo sedělo, ale hlava se obracela z archů ven a než se den sešel s dnem, byla už celá skroucena přes rameno na zad a cikánka jeho zas už dýmala směrem tím, kde stály lesy podkomořenského revíru.

Užil jiného prostředku.

Napsal rodičům dlouhý list.

Vzpomněl si na jednoho ze svých známých a napsal mu také dlouhý list.

Přečetl i několik vět z francouzského románu a když přišla Kačka nahoru, zavedl s ní dlouhý rozhovor o jejím mládí. Propustil ji s výkřikem v ústech, který jí zavčas ještě zatlačil širokou svou pravicí.

„Neřvi,“ pravil a usmál se na ni tak, že by se byla hned rozběhla, kam ji posýlal – pod komoru. – Ale Marjánka z myslivny měla sama dnes přijít se zvěřinou na faru a proto zůstalo při tom, že oba dočkají, až s jakou přijde.

Ale přišla Marjánka a nejen že žádné odpovědi nenesla, i zprávy, které sdělovala po Kačce, byly Ríšovi zrovna jako na posměch. Helenka prý sebou hodila, když jí Marjánka psaní dávala, a nechtěla o žádném psaní ani slyšet. Ať jen prý ho zaneše zase tam, kde ho vzala. „Já žádné psaní nepotřebuju“ – bylo doslovně přeneseno s „Pod komory“ na faru. Ríša z toho poznal už, že je s ním opravdu zle.

„A kde je psaní?“ ptal se Kačky.

„Marjánka povídala, že když ráno v pokojích uklízela, že slečince ho položila na stolek.“

„Kdy?“

„Ráno!“

Ríša se zamyslel.

„A četla ho – neví?“

„Neví. Ale myslím, že četla. Protože když šla potom na procházku, jaksi se mračila a na Marjánku ani podívat se nechtěla.“

„A psaní už nebylo na stolku?“

„Nebylo.“

„Nebylo?“ Ríša div nevykřikl.

Kačka zavrtěla hlavou.

„Jste hodná, Kačko. Až bude v Rosicích jarmark, koupím vám a Marjánce na pěkný fěrtoch.“

Přišla neděle.

Ríša se domníval, že se Helenka v ten den objeví aspoň před tváří Boha.

Ale ani do kostela nepřišla.

Vybral se tedy v pondělí za ní.

A jakoby šel na jisto, hůlčičkou pohazoval do vzduchu, chytal ji v pádu, v letu chrousty srážel a liboval si svěží, příjemnou teplotu slunného máje. Znamou cestou ploval zas kolem kříže a když na obzoru vyvstal bílý sloupek komínu, poskočil a v minutě byl na kopci, na pokraji „Zmrzlé“.

Bloudě rozlehlými revíry, přišel na jedno místo, kde se potůček stáčil úvalem a lesy dělil na dvě křídla. Na jedné stráni byl vysoký, černý les, na druhé jasně zelené, veselé mlází. Vzduch z té strany zabarven byl mlad'oučkou zelení máje. Listí měkké a jemné nešustělo ještě, jen tiše plápolalo v dechu proudícího povětří. Ticho vládlo lesem, vzduch voněl jehličím a cítit bylo vodu... Ríša smekl klobouk a rozhlédl se... Bože, jak tu bylo lehké na duši, milo v prsou! Zavěsil se rukou o trčící pahýl větvice a hlavu maje zvrácenou plnými doušky dýchal do sebe vůni chladem provanutých míst. Cosi vážného, majestátně klidného tkvělo v němém tom zákoutí černého lesa, jehož sítinou z levé strany prosvítala světlá stráň. Cosi jako památka dávných dob vanulo z těch hor starých borovic, kde jen větry časem hrály tmavými tóny lesních bouří, když na lesy se přihnaly a stlačené jejich střechy probudily v těžký hyb.

Ríša jako malý hoch chodíval sem na studánky chytat ptáky. Stalo se někdy, než sebral poslední větvičky nalíčených vějcí – setmělo se v hvozdech a podvečerní vítr zahučel mu zrovna nad hlavou. Stromy pohnuly sebou v základech a zaklátily sebou sem a tam. Les zaburácel, strašlivě zavrzal žebry o sebe se lámajících haluzí a celá bouře, celé hromy v patách hnaly se za ním, praskaly nad ním a řvaly, mrskaly jej zrovna z lesa ven, až ledva dechu popadaje, ustrašen vylítl na pole, padl na trávník a slzami mokřil půdu postříknutou ještě troškou dne.

Vzpomněl si na ty chvíle a s úctou vzpomínky pohlédl vzhůru na hrdé, vznešené kmeny starých stromů, ve kterých dřímalo tenkrát tolik hrůz... Jak krásná se mu zdála nyní malebná jejich houšť, ve kterou tenkrát ledva pohlédnout se odvážil. Celá jako rozstříhaná, plná hadovitých křivek a do prázdna trčícího klestí, tu jako kostra nahá, tam do sebe zarostlá a plná hadovitých děr, tam tmavá, tam jasná zas a světlem jako zbrocená – trhala se, rozkládala na

hlubokém nebi, otvory se úžily, jiné se šířily jak okénka otevřená do nebes a lijavice světél v celých proudech padaly sem dolů, polévaly půdu, osvěcovaly kmeny, zaplavovaly les.

Ba zdálo se, že i ptáci sdílejí tichou radost' nádherného lesa vznícení, zpívali jasněji, vesele zvonily čisté jejich hlásky, slad'ounce se nesl jejich zpěv... Odkudsi z dálky vlha zapískla, s výšky začvachtala kavka, po nebi přeplul krkavec. „Pít-pít-pít!“ žízňivým hláskem zavzlykala pěnkava, pak umlkla v zadudlání holubů a zas ticho bylo v ozářených síních lesa, jen z dálky rány se rozléhaly zasazených seker, těžký rachot vozu zaburácel úvalem. Ptáci umkli rázem, jakoby se lekli strašného toho dunění země. Po chvílce teprve s větve na větve se snesla červenka lehce a tiše jako uschlý list. Pak babička si sedla na pahýlek smrku, rozepjala běloučká svá křídla a zmizela v zeleném mlází.

Denívky lítaly světlem.

A Ríša se procházel osvětlenými těmi hloubkami lesa, až došel na jedno místo, kde překvapen stanul. V úkrytu dvou rozložených křovin na způsob oltáře našel lavičku krátkou a nízkou a před ní stoleček, jak srouben bývá ve venkovských zahradách. Mrtvý komár ležel na stolku, bílé pírkó z lesního ptáka a javorový lístek ležely vedle komára. Nožem uprostřed desky vyřezán byl letopočet 187* a pod ním nakreslen byl tužkou růžový ornament.

Ríša se usmál.

„Tož tady bývá, tady vysedá!“ pravil nahlas a v zamyšlení zahleděl se na mrtvého komára.

A v tichu zaslechnul pojednou stlumené šplounání vody. Ohlédnul se a našel stezičku úzkou v kapradí, vyšlapanou k studánce.

Sehnul se a chtěl pít z velikého lupenu stočeného v kornout.

Ale tu lesem se ozvaly hlasy, mužský, brblavý hovor a dívčí smích.

Kornout dopadl na zem, třesoucí se ruka zdvihla z trávy hůl a nohy chvatem přenesly Ríšu v zelené ústraní křů. Jako zloděj když opatrně se ohlíží za sebe, po špičkách se přikradl za mladé javoří a čekal, co se dítí bude dál.

Štíhlá, prostovlasá zjevila se mezi starými kmeny ozářeného lesa Helenka. Hlavu lehce nesouc na zad, jakoby ji zatíženou měla délkou po zádech rozpuštěných pletenců – seběhla po svahu, v letu se zachytila smrku, zatočila se kolem něho a udýchaná, přitlačena ku stromu, v bezděčném smíchu čekala, až dojde starý.

Tatíček holí se opíraje na zad, aby nesklouznul, opatrně přešlapoval rozlezlé kořeny lesa a nedbal skotačení dcerky. Mlčky jak šel, přistoupil až k lavičce.

Sednul, rukou se opřel o pušku a Helenka odběhla k studánce.

Vrátila se a koketně mu podávala ve skleněné nádobce vodu.

Ríšovi se tetelilo srdce v zapjaté vestě, slyšel každý jeho ráz. Ale brvou nepohnul, aby nezaplašil krásného zjevení.

Lesník si odchrchlal ze starého hrdla, pokynul dceři a hodiv pušku na rameno, ubíral se dolem úvalu v tu stranu, odkud slyšet bylo rány seker.

Helenka osaměla. Před ní na lavičce ležel lehký, letní klobouk, na stolek si položila košíček vyložený živě nachovou látkou. Sáhla do něho a dala se do ruční práce. Nepozorovala ani, jak na blízku jí zapraskala větvička, zašumělo křoví a...

U samé hlavy z bambitky kdyby jí byl někdo vystřelil, nebyla by sebou šklubla tak jako nyní, když se před ní zjevil Ríša s obnaženou hlavou a s kloboukem hluboce skloněným až k zemi...

Byla hned na skoku k útěku, ale Ríša ještě jednou ji pozdravil a ukláněje se, pravil měkkým svým barytonem:

„Smím se, slečno, napít z vaší studánky?“

Helenka nevěděla, co mu na to odpovědět, jenom cítila, že musí prchnout.

Ríša opakoval svoji prosbu.

Helenka stála nepohnutě; tváře se jí lehce zachvěly, řasy ostýchavě vyhrnula vzhůru a levou stranou úst proběhl jí ledva znatelný úsměv. Stydlivě sklopila oči a pravila:

„Proč byste nesměl, studánka je pro každého,“ a při tom mu podávala skleničku:

Ríša se nehýbal.

Oba cítili, ne o studánku že se jim jedná jako o něco, co oběma se státi má osudným.

„Helenko!“ pravil Ríša a hlas, jakým na ni promluvil, zavzněl tak, že se ho až lekla.

„Pro Boha!“ zvolala pojednou, sklesnuvši na lavičku. „Proč mně nedáte pokoje!“ A položivši hlavu do dlaní zaplakala usedavě.

Byl to vroucí tichý vzlyk, jakým slzí jenom děti.

Ríša zvažněl.

„Proč se mne bojíte, Helenko?“ přisedl k ní a svezl se před ní na kolena. „Proč utíkáte přede mnou jako před špatným? Proč mnou pohrdáte? Udělal jsem vám něco? Nejsem zlý člověk – povězte, co jsem vám udělal?“

Kleče před ní jako před svatou, dlouho čekal, na odpověď.

Helenka prsty tiskla namokřené oči.

Ptal se jí ještě jednou:

„Ublížil jsem vám?“

Zatočila hlavou, že „ne“.

„Proč tedy přede mnou utíkáte; proč?“ pravil a lehce se dotkl při tom její ruky.

„Já nevím,“ zvolala pojednou Helenka a upřela naň uslzené oči. – „Já nevím – ale vy nevíte, pane Ríšo“ – dodala a sepjala ruce, jakoby ještě chtěla něco říci, ale nemohla; jen hlavu trochu nazvedla a přiloživši zase ruce na oči dala se do nového, ještě hroznějšího pláče.

A jediným tím výkřikem zdálo se, že zmizela mezi nimi poslední hráz.

Když jí Ríša hned potom ruku ovinul kol pasu a kleče, druhou odpáčiti hleděl její ruce, Helenka nejenom se mu nebránila, ale jako vysílená prohnula se mu pod rukou a dala se mu líbati na obě ruce i nepokrytou tvář. Snad ani nevěděla, co se s ní děje v tu chvíli, všechna jaksi změkla, nožky se pod ní třásly a bez vůle, bez vlády, bez rozumu chvěla se teď pod jeho pocely, jenom hlavu lehce odvracela stranou, aby ji nelíbal.

„Proč pláčete?“ pohlížel na ni Ríša a hladil jí vlas. „Já za nic nemohu! Už tomu tak mělo být, náhodou jsem přišel sem a vidím vás. Neplačte!“ prosil Ríša, při tom stále jí hladě na obě strany rozčesané vlasy; vstal a ještě plačící, třesoucí se na celém těle jemně ji posadil na lavičku k sobě...

Nevěděl, co si nyní počít má. Nemluvil už a jenom ji těšil, jenom ji hladil. Byl to první případ v jeho životě, kdy mu děvče zaplakalo v náručí. Lekal se nevinných těch slz, kterými se leskly nyní její prsty. Konejšil ji jako děčko a v první chvíli nevěděl si jiné rady, než že ji líbal a malíčkem jí vlasy urovnával za rozpálená ouška. A zas jako matka se s ní obíral, šatičky jí rovnal, za bradu ji vzal a složiv dětinně rty, ptal se jí:

„Helenko, je už dobře?“

Helenka místo odpovědi odvrátila se od něho a ruku jeho, kterou jí obepínal pás, prudce odhodila stranou.

Majíc jednou rukou neustále oči zastřeny, druhou po paměti hledala v košíčku šátek.

Nahnul se zase k ní a pokusil se o úsměv.

„Helenko!“ dotkl se její ruky – „vy máte něco na srdci a nechcete mi to říci. Ukažte mi oči!“ pravil a chtěl hlavu její obrátiti k sobě. Ale Helenka vzdorně skrčila krk, přitlačila obě ruce i se šátečkem na oči a schoulivši zimomřivě ramena mlčela.

„Co, neukážete mně je?“

„Neukážu,“ pravila Helenka tónem vrtošivého dítěte.

A pojednou celá se jaksi zmenšila, hlavou se opřela o prsa a se rtů jí splynul bolestný, hluboký vzdech.

Teprv po chvíli se upokojila a uslzeným zrakem pohlédla lesem na osluněnou stráň.

Ríša cítil, to že nebyla ta řeč, kterou na ni promluvíti mínil. V prsou mu ležely zcela jiné otázky, zcela jiné starosti, než o jakých mluvil nyní, a proto se rozhodnul, že na ni

promluví, jak s ní v duchu byl už mluvil nesčíslněkrát. První, co by byl rád věděl, bylo, dostala-li jeho psaní a četla-li je vůbec...

Ale sotva jen slovem zavadil o tuto otázku, vyskočila jako uštknutá a jakoby se rázem vzpamatovala, co dělá, kde je a co se s ní děje, sáhla si oběma rukama na hlavu a třesoucími se prsty přihlazujíc svoje vlasy, pravila tónem rozhodným:

„Pusťte mě – já musím za tatínkem.“ A sbírala hned šátek a klobouk se slaměným košíčkem, chystajíc se k útěku. Ríša vyjeveně díval se na ni.

„Snad zas nechcete odejít!“ pravil Ríša.

Helenka mu neodpověděla. Víčka měla sklopena, tvář hrdou, ledově přísnou.

Hlavu přikryla si kloboučkem.

„Vy opravdu jdete?“

Pohladila na sobě šaty a neměla se k odpovědi.

„Aspoň mi na to odpovězte, dostala-li jste můj list?“

Oba svěsili ruce.

Zdálo se, že Helenka přemáhá v sobě jakousi lítost – ramínka její pohnula sebou zase tak jako před chvílí, když potlačovala v sobě pláč. Konečně si dodala srdce, pohlédla na něho zpřímá a pravila:

„Pane Ríšo, proč jste mně tak psal!? – Já nespala celou noc!“ – dodala a plakala.

Ríša šetřil její bolesti a teprv po chvíli se jí ptal:

„Urazil jsem vás tím dopisem?“

Ale Helenka, aniž odpověděla, vykročila k odchodu.

„Helenko, smím vás doprovodit?“ nabídnul se skromně Ríša.

„Ne, nechod'te se mnou – tatínek by nás mohl vidět.“

„A už vás neuvidím?“ pravil na to Ríša a hlas jeho zněl zase tak divně, že Helenka, napolo už odhodlaná k chůzi, zastavila se a k zemi jako přirostlá zahleděla se úkosem na osvětlené místo u svých nohou. Pozornost její v tu chvíli podivnou náhodou upoutalo na sebe tenounké, od jedné rostliny na druhou upjaté vlákno pavučí, po kterém paprsky sluneční jak stříbrné jehličky litaly sem a tam.

„Přece odcházíte?“ ptal se jí Ríša, ale už tak, jakoby jí žádného nechtěl klásti odporu.

„Neuvidíme se? Aspoň to mně povězte!“

Teprve za chvíli odpověděla Helenka.

„A proč bychom se viděli!“ pravila v rozpacích a očí nespouštěla s pavučí, které ji u nohou hrálo v doužkující pruh.

„Což –“ odpověděl Ríša a povzdychl si: „Já vás tedy trápit nebudu!“

Vzal ji jemně za ruku a stiskl ji v prstech.

„Přijdete-li, přijdete, nepřijdete-li –“ pokrčil ramenoma a trpce skrčil rty – „Ale přijďte!“ potřásl jí jemně rukou.

„Až se spolu zase sejdeme,“ mluvil dále Ríša, „povím vám, co nocí jsem zas pro vás nespál já. Co jsem se o vás napřemýšlel, navzpomínal, na vás natěšil. I v noci se mně o vás zdálo, ale probudil jsem se a byl to všechno sen. Přemýšlím o vás mnoho a dávno už, o tom vy nemáte ani tušení. S myšlénkou na vás ulehám, s myšlénkou na vás vstávám a není chvilky za celý den, aby nepatřila vám. – Chodím sem do lesa skoro den co den, až do večera tu sedávám a tak si vždycky myslívám, uvidím-li vás přece někdy nebo ne. A podařilo se mi to až teprve dnes. Dříve jsem se těšil, že vás aspoň v kostele uhlídám. Ale ani té radosti jste mně nepřála: včera jste ani do kostela nepřišla. Já vím, proč chodíte do Kynic! Onehdy jste přede mnou prchla, doma jste se ani neukázala a věděla jste, že přijdu! Neměla jste srdce ani za tohle! Mějte je aspoň teď. Mám vás rád, o tom vy, jak jsem psal, ani zdání nemáte a prosím vás proto, jsem-li vám snad protivný, řekněte mně to hned. Anebo – nevíte-li to ještě, přijďte mně to říci zítra, pozítří – kdy chcete, jen přijďte, můžete-li jen trochu, nenechte mne tu čekat nadarmo... Přijdete? – Od devíti budu už tu.“

„Ale to bude ještě rosa!“ vyklouzlo Helence z úst a hned po té zapálila se studem jako jahoda.

„Přijdete tedy?“ stiskl jí ruku Ríša a pohlížel na rozpačitě pomžikující její víčka.

Helence jakoby něco těžkého leželo na prsou – ruka jí vyklouzla z Ríšových prstů a rozčileně si sáhla na čelo. Pak odvrátivši hlavu lehce stranou, zahleděla se na ozářenou stráž jasně zelené mýtiny. A hned na to neodpověděvši Ríšovi ani slovem, lehounkým krokem odběhla po úvalu dolů.

To zlato, které Ríša schoval do kapsy, bylo přece jenom jeho!

* * *

Po stezičkách už se stmívalo a Ríšovi se posud nechtělo domů. Zašel do středu černého lesa, lehl si pod strom a zamyslíl se.

Poslední scénou poněkud zcitlivěl. Tolik se na tu chvíli připravoval, jak s ní promluví, co jí řekne a nyní tak se mu to zdálo všechno snadné, přirozené. Zaplakala a bylo po všem. A tam z těch, co měl, žádná neplakala, žádná ani nezasteskla, s úsměvem se loučily, s úsměvem jej vítaly a když mluvily, jakoby to někde byly četly.

Převalil se na znak, vyndal z kapsy cigaretku a všecek blažený ke korunám smrků vypouštěl kučeravé obláčky. Suché stlaní praštělo mu pod hlavou, vůně jehličí a pryskyřice chvěla se vzduchem. Nebe modré jako rybí oko prosvítalo skulinami sosen. Zpěv usínajícího ptactva, skryté dloubání datlů, dudlání doupňáků, tiché švíření muchárků, smavé volání „ku-ku“ přenášelo se z lesa do lesa, kolébajíc jej v překrásné snění. A co mu nenapadlo nikdy, přišlo mu na mysl dnes.

jaký bude zejtrěk, druhý, třetí den, jaký bude celý jeho život. „Krásný, krásný!“ volal k sobě v duchu a v blouznivém naladění přítomné chvíle vznikaly mu v hlavě plány, míhala se léta, protáhl se celý jeho věk. Viděl před sebou zase Prahu, ale jinou už, daleko krásnější, veselejší, vlídnější a v ní jeden velký, jasný cíl. Procházel se ulicemi, potkával známé, ptali se ho všichni, jak se mu daří, kde tak dlouho byl, co dělá, jak se má a Ríša se jen usmíval. Jakoby věděl velikou nějakou novinu a tajil se s ní. Ukryl ji hluboko v sobě a nikdo ji nespatri. A najednou (a to se mu zdálo poprvé) viděl před sebou i promoční sál. Na katedře svítil zlatý řetěz rektorův, lavice se plnily jeho známými. Rodiče, příbuzní, strýc s bílou svojí hlavou a dlouhým talárem zasedají jako v kostele do rozestavených lavic a naposled do zadu stranou, aby je nikdo neviděl, zasedly ty krásné, usměvavě modré její oči. A on sám vystupuje na tribunu, děkuje všem a každému zvlášť za všechno, čím jej kdo těšil, čím jej kdo sílil a jemu pomáhal. Mluvil tichým, vroucím hlasem a zatím, co tak nahnut ku předu, rukama se opíraje o stůl, větu přednášel za větou – shlédl tam ty oči dvě, jak se náhle mění – a v jeho hrdle se pojednou cosi pozvedlo...

Ne, nemohl dál... Ustal na chvíli a teprv za okamžik pokračoval. A když dopověděl poslední větu a sestoupil dolů, všechno se pojednou hrnulo k němu, rodiče, příbuzní, strýc podávali si ho navzájem, tiskl je k sobě a ani nevěděl jak, v široké jeho dlani naposled se ocitla ta štíhlá, malá ruka s uzounkou dlaní a zase se mu do ruky snesla tak s vysoká jako tenkrát, ve středu, když přišla na faru a ruku mu podávala podobna malému dūdú, když ho učila dávat pac.

Bůhví jak dlouho by tak byl ležel a blouznil, kdyby se lesy nebyly zachvěly, vzbouřeny podvečerními větry.

Chýlilo se k soumraku, – cigaretka mu vyhasla – po cestách se kladly černé stíny.

Když vyšel z lesa, nebe na západě bylo červené.

Kvítí se obracelo k západu, chudobky uzavíraly svoje kališky k večernímu spánku. Skřivani zpívali ještě nad zeleným krajem, slunce jakoby po schůdkách stoupalo dolů, roztáhlo se na loži krvavém a brzy usnulo, jen krvavé rány zůstaly po něm na temněrudém obzoru.

Lehká únava svírala Ríšovy údy, za to duši měl jakoby ji vykoupal v májové rose...

Když docházel ku kříži, krajem rozezvučely se večerní zvony. Z Kynic, z Rosic, Řičan i z Domášova přes kopce a lesy klenuly se duté vlny klekání třaslavými vlnami zmírajíce v letu. Lidé obnažovali hlavy a v přísvitu dohasínajícího obzoru s tichou modlitbou na rtech slavili spolu velebné nocturno moravských dědin. Dozněl poslední.

Bílí volci vraceli se domů s polí, chlapečci vybíhali k rybníku, kde v tichém soumraku chasa brodila koně.

XI

Byla to krásná noc, kterou Helenka proležela na bílém svém lůžku. Ani oči otevřít nechtěla, aby nezaplašila posledního okamžiku ranního snění.

Marta v kuchyni hřmotila už nádobím, děvečky řehtaly se čemusi v chlévě, páv půvabně si vykračoval na hřebenu kůlničky, s okázalou grandezou nadnášeje svůj zlatolesklý háv, pak velice krásně, podle svého zdání, zavřískl svým ošklivým hlasem a pohlédnuv si na nohy, procházel se dál. Plotníček jako každý den sednul před okno v kvetoucí hruš, zavolal konipáska a oba říčeli, seč hlasu měli do zabeđeného okna: „Dyt' už je den, vstávej!“ I kohout si toho všiml, že se okno neotvírá, vyletěl na branku, zavichřil křídlo a zhurta co mohl nejsilněji za vřeštěl na Helenku do okna: „je-li už hoře, ať vyjde ven!“ – I vrabci štěbetali co mohli, jeden se obracel po druhém a bylo jim velice divné, že dnes od snídaně nic neletí za nimi. Na konec ztropili takový rámus, že Helenka, neohluchla-li přes noc, musila se probudit. Probudila se také, ale přeskočila několik veršů, oddychla si a spala dál. Před domem štěbetala housata, kejhly husy, holuby div střechnu nesbořili, jak lomozili pod krovy, skřivani sborem zpívali v slunojasném nebi, mouchy, včely, chrousti vráželi do oken i bílý motýl zachrastil křídlo o hladké jeho sklo; zdaleka až sem bylo slyšet i volání kukaček: ale Helenku nic nevyvedlo z vyhřátého lůžka.

Starý vedle kašlal, šplíchal v umyvadle jako kachna, tloukl botama, zlořečil na službu, na lesy, na celý svět – už i posnídal, zavolal psa a dávno byl už v lese a Helenka posud v limbu. Brok zakňučel po jeho odchodu, zadržal se prackou za uchem a šel se podívat, co dělá jeho paní. Sám si otevřel, položil se na dvéře, jak jej tomu naučila Helenka, zavěsil se prackou na kliku a vrtě bílým ocasem, napřed šňupákem jen nahlédl dovnitř; když se nikdo nehýbal,

teprve si dodal odvahy a lichometně jako stará koketa pohazuje zadkem, přemoudřýma očima se díval na lůžko, zdali se to Helenka jenom tak tváří nebo opravdu spí. Spala opravdu a jako dudek. Přední nohou hrábl jí na prsa, zašklebil se a čekal. Obyčejně se pak probudila a divila se, kde se tu vzal a co tu dělá. Pak ruka její po hlavě se mu svezla dolů a zašimrala jej v zátylí. Ale dnes nic! Helenka jak mrtvá ležela tváří obrácená ke stropu. Brok jen teplo cítil na čenichu, šířící se od vřelé její ruky, pocit, který jej přivedl na jinou, ještě krásnější myšlenku. Hlavou se začal zavrtávat pod bílou peřinu. Zdlouha si oddychl a celý zmrtněl v překrásném pocitu cizího tepla. A poznovu jí prackou hrábl na prsa. Ale Helenka ucíťivši cosi těžkého na sobě, odhodila pracku jeho stranou. Brok ze strachu zalezl pod postel. Tam čekal, až na lišku sklouznou bosé její nožky, pak že se příkrade se strany jakoby nic, otře se o ni, hlavu jí podloží pod ruku a dá se pohladit její rukou. Ale čekal marně.

Helenka otevřela sice oči, přesvědčila se, že je bílý den, viděla, jak strop se celý zelení v odrazu májového světla, slyšela i plotníčka před oknem, kohouta, vádu holubů, lomoz vrabců, zpěv skřivanů i plápol křídel motýlích, slyšela i volání žežulek a ze dvora „cukru“, ale to všechno jakoby jí připomínalo ztracený sen, ve kterém hledala čísi podobu.

Nebyla unavena, ale chtělo se jí ještě snít. Vypjala hrud', založila ruce za hlavu a sklesla ještě na chvíli do peřin. Skrčená jak jehňátko rozpomínala se na uplynulý sen. Tak se jí zdálo, jakoby byla v Žebětíně u Štěpánů a tam na stěně viděla krásný obraz: Noc v Neapoli. Šedý Vesuv po čistém nebi házel ohromné sloupy černého dýmu a měsíc svítil na moře. Bílé plachty lodí kolíbaly se na vodách. A na jedné z nich jako vidění rýsovalo se skupení tří postav. Lodník na přídě člunu spal a za ním pod zeleným baldachýnem děvče v bílých šatech, s rozčesanými jak havran černými vlasy po zádech leželo na prsou rytíře v červeném plášti...

Kohout na dvoře, když viděl, že si Helenka jeho kokrhání nevšímá, zařičel velikým svým hlasem ještě jednou a naposled, ale už tak, že gondola i s krásným rytířem zmizela s povrchu vod. – Teprv po chvíli, když kohout sletěl s branky na zelený pažit a co síly měl dolů se rozehnal mezi stádo slepic, utišily se vlny a gondola světlem zase připlula zpět.

Také vrabci odletěli, holubi v hejnu zavichřili do polí i husy se odklidily se štěbetajícími housaty do chládku. Plotníček kývl na konipáska a oba najednou odletěli do aleje odkvétajících třešní. Ale škoda, že nezůstali a všichni odlétli. Byli by viděli, když ticho nastalo kolem myslivny, jak asi k šesté hodině rychle jako laň zamihlo se stromy cosi bílého. A jen olše na potoce Obravě byly toho svědky, jak na úsvitě rána Helenka se objevila uprostřed vrb, plaše se ohlédla a zmizela v nich.

Byl to o samotě vyhlédnutý kout, kam voda jako křišťál čistá svážela se v tichou hlubinu a kde všechno, i místo i celé vřkolí, zdálo se stvořeno býti jen proto, aby sloužilo za

úkryt dívčích koupelí. Opodál byl les, na březích hojnost' kvítí a vrby se všech stran jak záclony uzavíraly sem přístup bohatým svým lupením. Záclony se roztrhly a Helenka vstoupila. Strhla se sebe šaty a nožky vyprošťujíc z bílého prádla, stála tu pojednou nahá v celé své rusé kráse, jak ji stvořil Bůh. A hlavou bujně natřásajíc rusé svoje kadeře, byla by se podobala Albině v tu chvíli, kdyby měsíc na ni svítil a byla noc, ale na ni slunce zářilo a smál se bílý den... Byla jako stříbro.

Lehla si do trávy a nahnula se s břehu. Usmála se na sebe. Jak byla krásná v radostném tom záření cudného svého tílka, v jehož kouzlu shlížela se tu sama před sebou jak liliový květ. Vody chvěly se pod ní, zelenavé stíny rozestíraly se jí po tváři a po rukou a celé nebe pohříženo dolů v lesklé zrcadlo, shlíželo se dole s ní. Hravě, jen jako maní dotknula se nožkou modra nebes pod sebou a tu Helenka jediným pohybem ruky zavinuvši vlasy svoje v antický kužel, levou rukou zavěšena ještě za větev, sklouzla pojednou v čistou tu hladinu a vody se za ní zavřely, vody ji objaly a chvějící se, teplou zlíbaly ji jako svou. Vlnky se nad ní kolébaly, květiny s břehů kývaly na ni, olše zašuměly náhle slad'ouнкým jakýmsi šeptem a Helenka dole jako zdravé zvíře hověla si zatím v mrazivé své lázni pramenitých vod, nestřežená, nehlídaná, bujně jak rybka začala sebou zmítat, kolem sebe bít, šplíchajíc rukama, rozstříkujíc pěny a s rozkoší pozorovala, jak se voda stříbrem po ní slívá a jiskřičkami hraje po hebkém jejím povrchu. Ležíc tak na znak kolíbána, milována vlnami, hned do stínu, hned na slunce provalujíc hlad'ouнкé své údy, ještě několikrát sebou tak uhodila, ještě několikrát jako bělice pod vodu sklouzla a zase nad ni se vynořila – a když pak růžová za větev se chytla a vzhůru se vyhoupla na břeh – vody za ní zavzdychaly v tichém sípění praskajících pěn a krůpěje jak perly sypaly se s ní, svítilce v travinách jak jiskry urosených hvězd.

Bylo osm hodin z rána, když Helenka vyšla ze svého pokoje svěží, vykoupaná, čistá, s bílým kašmírovým šátkem přehozeným přes prsa. Už se učesala a vyšla právě, aby Martě pomohla s úklidem. Poklidila husy, slepice, kuřatům hodila proso, vyměnila ptákům vodu. Teprve když se všim byla hotova i lůžko vystlala a odvanula všude prach, vyšla do síně, stáhla s lišty visutou síť a táhnouc ji po zemi jak vlečku za sebou, sestoupila s pavláčky. Zastavila se na posledním schůdku...

Zahrada kvetla.

Celá jako zasněžená, posypaná stříbrem rozlévala bílá svoje oblaka pod modrojasným nebem. Bezy, třešně, hrušky, jabloně, všude jedna vůně, jeden květ. Kvetl i ten starý štěp, rozložený uprostřed jakoby se pyšnil, že mu nevysýchá ještě jeho míza pod oprýskanou kůrou, že zahýřit si může v květech ještě na sklonku svých starých let; jak svatební kytice stál uprostřed všeho a celou svou korunu přioděl v bílý, růžově prokvetlý kment. A kolem něho

bílo, bílo, tak bílo, že zdi myslivny žlutými se zdály proti oslnivému úbělu rozkvetlé zahrady. – Ptáci zpívali na snítkách, květy třásly se pod snášejícími se na ně křídly. Kalíšky se nahýbaly pod zažloutlými bříšky včel, – bílým vzduchem motaly se černé body čmeláků. A jinde zas motýli jak pestré ústřížky papíru třepetavým letem nížili se s oblohy a padali, klesali v bílý ústroj přírody. Celá zahrada bzučela, všechna se hemžila a šťastná se vyhřívala v bílých nedbalkách máje. Trávník ještě poroseny, pokropený nocí jiskřil na slunci v duhách, rozkládaje kolem sebe světelný jas krůpějí...

Helenka, když ráno koupat se vyběhla z domu, ani si hned nevšimla tolikeré krásy najednou; nyní stála jako zaleknuta a všechno jí připadalo jako sen. Po stezce vyběhla doprostřed zahrady, od hruše k staré jabloni zavěsila svoji síť a lehla si do ní. Jako rybka bílá se zlatou hlavou visela tu ve vzduchu, po pás přioděna stínem, nožkama ležíc na slunku. Mihotavá světýlka hrála jí po obličejí a prsa tiše oddychovala v silném výdechu máje. Květ mezi květy, duše celé zahrady – blažený úsměv zachvíval jejími rty a už s nich nezmizel.

Z dálky kukačka volala z háje, slavíky slyšet bylo až sem.

Bělasci, paví oka, otakaři, i ti žlutí jako citron, i ti bílí s dlouhou ostruhou snášeli se v tichém vzruchu křídel s hůry, rozkládající barevné své skvrny v bílých rouškách haluzí. Pak svinuli zas černé svoje sosáčky a vzdušnou křivkou přenesli se tam, kde visela sama paní této zahrady. – Ale zdálo se, že jich neviděla a všechnu svou pozornost obracela tam, kde se pod korunou štěpu tetelily mušky kovového zbarvení. Jaký to byl mezi nimi život, jaký rej! Lítal sem tam náhlým, trhavým letem, měnily svá místa, měnily své směry, chvíli jakoby na nitce visely v určitém bodu, stály, pak se najednou utrhly, zamíchaly sebou ve vzduchu a vrážejíce do sebe, splynuly v chumtanicí lítajících tělísek. A zase se postavily jako rozhoupaná síť, když se utiší a tmavé její slučky ztrnou v klidu.

Helenka zalomila ruce za hlavu, složila nohy křížem, chvíli se bavila hravým tím mihotáním mušek na slunci, ale pak na ně zapomněla a pohled její protáhl se dřavou korunou jabloně až kamsi do nedozírné dálky oblohy.

Helenka nechala dvěře za sebou pootevřeny. Brok vyslídil její stopu a šel po ní. Napřed protáhl bílou svoji pracku, pak olizuje sobě čumák, prostrčil hlavu, krk a polo v zahradě už, polo ještě v síni rozhlížel se po pavláčce. Nikoho tam nebylo. Seběhl po schodech dolů a také překvapen bílou krásou zahrady zastavil se na posledním schůdku. Sevřel a rozevřel chřípí, čenichem i očima hledaje Helenku. Zhlíd' jí až uprostřed zahrady. I vyběhnul až na polovic cesty a lichotivým pohledem ptal se Helenky, smí-li přistoupiti blíž. Ale Helenka nic mu na to neodpověděla. Když neodpovídala, neptal se už a rozběhl se za ní, do kmenů bije svým bílým prutem. Přistoupil až k ní.

Rád si ještě hrál. Se starým nic neměl, protože to byl takový starý bručoun, kromě „apporte“, „lehni“ nebo „hledej“ nevyšlo z vychrtlého jeho hrdla jediného slušnějšího slova. Proto si Helenku zvolil za paní srdce svého a zůstal jí věrný. Den jak den, když přišla z procházky, ani nečekal, až řekne „střevíčky“, vrazil do pokoje a v mžiku se přihnul s jejím střevíčkem, který bezmála celý zmizel v jeho tlamě. Někdy přinesl oba najednou a ještě mu v tlamě zbývalo místo pro třetí. A tu radosti obou nebyvalo konce. Paní jej vzala okolo krku a stiskla jej, ale tak, tak jej tiskla, až to ani hezké nebylo, Brok zakvičel a z jejího objetí prch’.

Nyní jí přišel vyseknout svou ranní poklonu.

Lehnul si v jejím stínu, chlamstal do tlamy mouchy a zároveň s ní liboval si čistý ranní vzduch. Jen to mu bylo divné, že si ho dnes nijak nevšímala. Ráno vstala a po něm ani se neohlédla. Když sám se přihlásil, nosem zafrkl a celým tělem jak had se protáhl o její nožky, řekla mu sice: „Jsi hodný, Broku, hodný“ – ale to znělo tak ledabyly, nedbale, jako denní fráze, že ani nic na to nedal a osmutnělý přisedl na zadek. A nyní zrovna tak. Slovo kdyby byla promluvila, potěšila aspoň nějakou poznámkou, kde se tu vzal, co tu dělá, jak ji tu našel, smí-li tu být nebo tak nějak, ale to nic – nic. Pozoroval ji tak se strany a moudrému jeho oku neušlo, že paní jeho v síti jeví nepokoj. Hned tu nohu přehodila vzhůru, hned zase druhou přeložila stranou a hlavu podpírajíc o podložené lokte pořád sebou vrtěla, nijak se jí to neleželo dobře. Konečně zmrtvěla v jedné pose a už ani sebou nehnula. Dívala se vzhůru.

Ale sotva co viděla. Jen víčkama pomžikovala přes modré oči a všeho, co bylo kolem ní, jakoby ani nebylo.

Housenka se stromů spouštěla se dolů a po šatech jí lezla vzhůru. Helenka dívala se na ni a neviděla ji. Byla by ji přece sebrala a odhodila pryč. A to nic, ani rukou nehnula. Housenka lezla jí už po prsou a mířila na krk. Hu, Brokovi se udělalo nanic. V odporu odvrátil hlavu.

Pak chroust se stromu spad’ a také o něm nevěděla. Slavík zazpíval v horním křídle zahrady a také jakoby nezpíval. Helenka nevěděla o ničem a jen tak pořád hlavu vzhůru, ruce podepřeny o spánky, oči v sloup, jako bez duše.

Nedbal už Helenky a natáhl se do světla. Položil hlavu mezi natažené pracky, oddychl si a převraceje oči se strany na stranu hned po pavouku, který lezl v trávě, hned po mravenci, který se šmátral po jazýčku trávy nahoru, díval se a bavil se sám a sám.

Přiletěli čmeláci, bz-bz-bzz-z, frčeli kolem něho, kolem ní, Helence zrovna nad hlavou, – ale kdyby brvou byla při tom pohnula! Ani hni. Pak vítr se přihnul, zatřásl korunami a bílý déšť odkvetlých plátků snesl se na ni tak tiše a lehce jako v zimě, když padá sníh. A také nic.

Už celá byla pokapaná bílými jejich hvězdami. A slušelo jí to! I do vlasů, zrovna nad čelo, snesl se jeden květ a svítil tam jak zasazená hvězda. Marné.

Na samém krajíčku střechy dva holubi se líbali, obírali si pířka, krmili se navzájem a tak se měli rádi, jakoby se léta byli neviděli – musila je přece vidět, dívala se v tu chvíli přímo na ně, upřeně, neodvratně a kdyby se byla jen usmála na něžný ten obrázek nejčistší lásky. Bez ducha ležela jak ležela před tím a ani sebou nehnu – „Bůh ví, co je jí,“ pomyslíl si Brok.

V tom slepice na dvoře zakdákala a myšlénky Brokovy obrátily se jiným směrem. „Husa hloupá, co tak křičí?!“

A ještě leccos pozoroval Brok, ale v tom švarcvaldky zahrčely otevřeným oknem, kukačka odkukala devátou.

Helenka trhla sebou v síti, vši silou vzepřela se v ní rukama a vypadnuvši z ní, uzardělá zapotácela sebou v povyrostlé trávě; chytila se za hlavu a jako ospalá zimomřivě protáhla se celým tělem. Hlavou opřená o podložené lokte, vzpřímená jak svíce, zdálo se, že neví, jak se rozhodnout. Než rozhodla se náhle a překročivši Broka, přeběhla zahradu, vznesla se po schodech na pavlán a zavřela se ve svém pokoji. Brok pod oknem ze šustotu sukni usoudil, že se Helenka převléká.

Nemýlíl se. Brala na sebe tu práci modrou suknicí, která jí tak slušela, upjala se černým koženým pasem, vlasy na dva copy rozpuštěné nechala si volně viset po prohnutých zádech a dolní její kšticе utáhla černou sametkou. Tak ustrojena narovнала zrcadlo, prstem přitiskla si ještě vlasy na spáncích, prohlédla se se všech stran a svinuvši se v bocích jako smršť, zatočila sebou tak, že pletence vlasů jak zlatá háďata se jí skroutila kolem těla a šlehla jí po volně visící ruce. Pak zavolala Broka, strhla s líštvy karabáč a vyšla z domu.

Brok vyrazil před ní z branky ven a než Helenka branku zavřela, porazil už jedno house, rozehnal perličky. Ale to jen tak, ne doopravdy, jak by si někdo myslil: měl radost jen, že se ho vůbec někdo lek'. Hafnul zas na stádo kuřat, ale za to už zle se mu vedlo. Kvočna vletěla mu na záda a rozčepýřená až strach sekla Broka několikrát za sebou do krásné jeho hlavy tak, že s kvikotem hledal útočiště u své paní. Když se konečně vydali oba na cestu, z daleka už zdvořile uhnul před nataženým krkem husy syčící jako had, úlisně obloukem se přikradl k Helence a čenichem ze zadu mocně se jí vtíral hlavou do teplé dlaně. Ale Helenka jen ruku položila na hrbolaté jeho temeno a stojíc vzpřímená, nevšímalá si pitvorných pohybů jeho zadku, kterým jí mermomocí strkal do předu.

Stála jak v panoramě, kde přehodili právě barvu skel.

Z bílého světa ocitla se v zeleném.

V ohromných konturách nebe a hor rozlil se před ní obraz zeleného máje. Barvy se zrovna vlivaly do modrých její očí, zřítelnice se jí šířily v jakési uzdravující síle nekonečné zeleně májového jitra, v nepřehledném moři vzedmutých vln obilí a zelenými lesy krytých pahorků. Celý kraj byl zahradou, kde každý kousek země kromě bílých zdí a světlé stuhy cest zahalen byl v jednu barvu, v jeden jas. Slunce zrovna pralo do země bílými svými paprsky a celé okolí nabývalo slavného, nadšeného rázu. Kopce jakoby zeleným sukнем potáhl, jen sem tam úbočím se ještě vinul černý pás; vesnice mizely v kvetoucích zahradách, topoly už jasně plápolaly svými pruty na nebeských hlubinách a pole, lesy, meze a úhory, pastviny, rumiska, louky, paseky, průhony, příkopy i stráně všechno naplněno, všechno slito bylo v jednu velikou, lahodnou a měkkou, duši i tělo okřívající zeleň máje. A jen stromy a ovocné aleje jako pásy sněhovými mraky válely se prostorem, jakoby korunovati měly svými věnci slavné dílo vesmíru. Příroda s lidmi slavila svůj nejsvětější den.

Uprostřed všeho toho ráje stála Helenka a v radostném vzrušení nevěděla, kam oči obrátit dřív. Ohlédla se na všechny strany a neobyčejné jasno v údolí svedlo ji k loukám. Ale až v hlavě ji zapíchlo, víčka se bolestí stáhla, když přišla na pokraj luk a pohlédla do jejich středu. Blaťouch a pryskyřník na prudkém výsluní jak hořící zlato rozlival trávou žlutolesklou svoji zář a oheň její tím pronikavěji šlehal do vzduchu, čím zářněji a prudčeji se o ni opírala plamenná nebes záplava.

V prudkém tom výkřiku sálavého zlata zdálo se, že jiných květů ani není. Teprv za chvíli, když oči přivykly a zrak se vzpamatoval, v brčálově temné zeleni louky Helenka shlédla i květy ostatní. Co jich tu bylo! Seběhla mezi ně a nesouc za sebou modrou svoji sukni po zelených lodyhách, sbírala krvavě nachové žežulky, kohoutky s červenými květy, blankytná očka pomněnek, růžový šřavel, orlíček s modrou ostruhou, vonnou tomku i rozkřídlené květy orchidejí, které zapsány měla ve své paměti pode jmény „pavouků“, „mušek“ a „včel“; to všechno narovnála do svého košíčku a vyběhnuvši k myslivně, na trávník si sedla a na klíně barvu rovnajíc k barvě, posbírala všechny květy do dlaně, až uvila z nich celou kytici a do chladné ji založila strouhy, že se pro ni staví, až půjde zpátky. Jen dvě tři žežulky a nezabudky nechala si při sobě, ozdobila jimi štíhlý svůj pás a tak okrášlená kvítím vybrala se na další cestu.

Třešňovou alejí vystupovala k lesu. Ve dvou řadách lesklými kmeny táhly se před ní po obou stranách cesty a zdály se jí dnes čímsi nezapomenutelným. Prostředkem aleje volným krokem ubírala se sama, po levé straně majíc psa. Bílé plátky tiše snášely se vzduchem a kropily zem. Zlaté ohnice prostríkávaly už osením, sedmikrásy jako jiskry rozhozeny trávníkem vyhřívaly se na slunci vyloženými svými bříšky. Smetánky žluté jak z vejce

vyvrhnutý žloutek krčily se v trávě a do cesty vrhaly vejčitý svůj stín. Helenka utrhla jednu z nich, sehnula se i pro druhou, pro třetí, vyfoukla z nich mušky – ale pojednou, rozpomenuvši se na nepěkný jejich význam, zahodila všechny tři. Šla zase dále. Planý hviždoň, loučnice žlutá, mochnička drobná míhaly se kolem ní, ale už žádné z nich nevšimlo si její oko. Byla zamyšlena a ani kuliček chmýří si nevšimla, na které se vždycky tak ráda dívala, jak se před ní rozplývají lehkou pěnou, sotva do nich dýchla. Přešla i opožděnou fialku celou už vybledlou sluncem pod ostrými pcháči pupavy. A pojednou – Bůh ví, co se to v ní v tu chvíli dělo, začervenala se až po vlasy a rozhlédla se zmateně kolem. Zastavila se a jakoby dusila v sobě něco nepříjemného, s úmyslem už upínala svoji mysl na každý drn, stínící zem, na každý list visící se stromu dolů, na každý pruh rozpukané půdy i na tu snítku uschlé větve, která pohozena stranou namanula se jí do cesty. Co hmyzu se prohánělo nad zeleným obilím, co včel a tiplic bzučelo tu nad ní v korunách! Čistým vzduchem motýli plovali kolem ní, bělásci, dennivky, žahavky i skvostný admirál převrátil se světlem opodál, pateříčci běhali po zemi, mouchy jako střely frčely alejí. Všechno slákáno pestrými květy lítalo sem a tam, okrašlovalo půdu, barvilo vzduch. I májka přelezla cestu nabubřelým svým bříškem, za ní drapčik přeběhl výmol a na krok před Helenkou modráček si sedl na šedou zemi modrý jak rozložený květ pomněnky. A hned za ním druhý jakýs motýlek přeletěl alej, všecek umouněný, hnědý zamíhl se nad žitem a zmizel, odvanut stranou průvanem po úbočí straně plazícího se větrku.

Helenka blížila se k lesu. Srdce jí tlouklo silněji, noha ledva nohu mýjela, jak zvolnila svůj krok. Zastavila se, loktem snivě podepřela hlavu o hladký kmen třešňový a stojíc tak v bílém dešti odkvétajících haluzí ještě jednou se rozhlédla po zelených krásách obzoru. V prsou pocítila tichý jakýsi stesk: jakoby už je naposled viděla v té podobě a jakoby se loučila v tu chvíli s celým tím světem, přestoupiti majíc jiný práh. Přelétla okem zelené údolí, zastavila se u každé meze, u každé nivy a nejdéle u té babice černé, která tak o samotě stála v širém poli obzoru – a sama nevěděla, proč – skoro jí bylo do pláče.

Pod ní sedláci vysvlečení po pás bílými rukávy utírali s čela pot, tmaví koně rozneseni polem pluhy táhli za sebou. U lesa vysoký, svalnatý hoch s červenou vojenskou čepicí oorával brambory a zpíval si. Jak se to vrylo všechno do její mysli dnes! Tušila, že nevymizí jí ten obraz z duše do smrti.

„Hory, doly, černý les, neviděl jsem svou panenku ještě dnes!“ lesy vracely v ozvěně zvuky písně rozlévajících se údolím: „Kdo jste viděl, povězte! mé srdéčko zarmoucené potěšte!“ slyšela Helenka a refrén dozníval z dálky v mžící se atmosféře májového rána.

Helenka s tesknou dosud myslí pohlížela na slunnou tu idyllu jara. Ať se podívala kam podívala, všechno jí dnes tak dojívalo, na všem jakoby ležel přísvit tklivých, neznámých jí

slastí poznání. Máj tak kvetl a se zelenal každé léto, každý rok a přece se jí zdálo, jakoby bez očí byla kolem něho chodila, nebe nikdy nebylo tak modré, oblaka lehká, země tak zelená, příroda tak krásná jako dnes. Všechno dnes viděla v živějších, daleko jasnějších barvách, ba ani to slunko nikdy nebylo tak čisté a silné jako dnes. Pamatovala se ještě na jeden takový okamžik, když jako ten chlapec tam u paseky na mezi na znak ležela v trávě a přihlížela k práci v poli hemžícího se lidu. Ale tenkrát byla ještě dítě, tenkrát všechno jí bylo nové a vzácné – tenkrát poprvé se s Gustou pustila dále z domova – ale dnes?

Nevěděla, co to znamená, ale věděla, tušila a cítila, že žije jeden z nejkrásnějších okamžiků svého života a že často, často si na něj vzpomene. Pohled její ještě jednou a naposled se rozlítl po rodném údolí a obraz jeho už navždy zapadl do její paměti kouzlem nevyhladitelným.

Tu pojednou Brok ji probudil svým netrpělivým kňučením. Helenka ještě plnou duší pila do sebe lahodnou zeleň máje, chvíli ještě se dívala na vzdálená temena drásovských hor a přelívající se tvary nebes – pojednou však přimhouřila oči, odtrhla se od velikého divadla a pevným krokem vyšla k lesu výš.

Vzduch byl tvrdý, suchý a teplý. Stromy lehce třásly mladým svým lupením. Vlastovky střelami vrženy stranou prohýbaly se letem k zemi, v oblouku dotýkaly se obilí a blýskajíce v slunci černými svými zády, jako mušky mizely v houfu křížujícím se nyní všemi směry krajinou.

Stála na pokraji lesa.

Sladká úzkost' sevřela jí útroby. Srdce v tu chvíli jakoby jí někdo zavázal a jemně stáh', – cítila, jak prudce jí do tváří bije krev a nohy se pod ní třesou. Zastavila se a nevědouc sama proč, rukou obrácenou dlaní ven třela si pravé oko. Tíseň zalekнутé duše vedla tu boj se žhoucí jakousi radostí v krvi. Ještě váhala, ještě se rozmýšlela a mysl její kolíbala sebou hned na tu, hned na onu stranu. Nedostávalo se jí sil ku každému následujícímu kroku, potácela se v nerozhodnosti a v záchvatu záhadné úzkosti nevěděla pojednou, má-li prchnout nebo jítí dál. A bylo štěstí pro Ríšu, že nečekal hned na kraji lesa, jak měl v úmyslu. Jediný podezřelý zvuk v tu chvíli byl by ji vyhnal, byl by ji vyplašil tu odtud z křoví jako krotkou a přece divokou ještě laň...

Ale nic takového se neozvalo na blízku. Helenka ponechána tak úplně sama sobě, začla pravidelněji dýchat, sladká mdloba mizela jí z údů a na místo ní nastupovala prudká jakási odhodlanost', odvaha a lehkomyšlnost'.

„Ach, vždyť on tam nebude!“ pravila sama k sobě jako v omluvu a červená jako kohoutek v poli nastoupila další krok.

A už hasardně svěsivši ruku, kterou až dosud rozčileně třela pravé svoje očko, poskočila do kopečku lehce jako pták. Zasluchnuvši žežulku v háji, aby přehlušila v sobě všechny hlasy ostatní, zavolala za ní vesele:

„Kuku – kuku! – kuku!“

A bylo jí pojednou tak blaženě, ale tak, že v divoké jakési žádosti ruce založila za hlavu, pohlédla do nebe, zavrtěla hlavou na podložených loktech a přivírajíc víčka, chvíli tak vytrvala na jednom místě se zavřenýma očima, přitlačenou hrudí hoříc v studu i ohni rozčilujících ji snů.

„Oh!“ přitiskla ruce na oči a svinuta v křivku zachvěla se po celé délce svého těla... Vzpomněla si pojednou na sestru Gustu.

Pootevřenými zoubky vsrkla do sebe lesní vzduch, v jásavé, hýřivé náladě myslí přitiskla prudce lokte na spánky a jako spita svou vlastní rozkoší vyrazila ze sebe krátký, jektavý zvuk...

A pojednou rozpletla prsty, rozpjala ruce a svěsivši je dolů na chvíli se pozastavila v mámivé té závratí opojné, posud nepoznané, ale sladké, sladké a krásné lásky.

„O—o—o!“ propukla pojednou ve svůj dlouhý, hrdličkový smích a byla by v tu chvíli stromy líbala, objímala zemi, jak jí bylo nadějno pojednou a lehko v duši. Smích zdivočil ještě její krev a Helenka v nadbytku náhlé té bujnosti vzala karabáč a začala jím práskat na celý les. Brok uhýbal před ní na několik sáhů cesty, listí přšelo před ní s křoví, očka jí blýskala, prsa se výšila, cítila každý v těle sval. V jediném tom okamžiku jakoby vzkvetla celá, všechno v ní bylo: Gusta i Albina, neskrotná síla i ideální vzlet.

Teprve když přišla do vysokého lesa, hluboké stíny ochladily rozpálené její spánky. Srdce jí posud bušilo v nepravidelném běhu, krev posud jí bouřila v napjatých tepnách, ale mysl už se čistila, duše krotla; tichla jako vody v lesních houštinách, když vítr do nich udeří, vlnky se začerí a zase ulehnu a stichnou v spící, lesklou hlať. A zase jak v zrcadle se obrazilo všechno v ní: mušky jí tančily zrovna před oči, nožky klouzaly po hladkém povrchu trav. Lehká pernatuška, bílá jako sníh přeletěla proti ní, zatřepetala rozčepýřenýma křídly nad zeleným podrostem a padla kamsi mezi jehličí... Helenka zmizela ve tmavém sloupení černého lesa.

Ríša seděl zatím ve svém úkrytu a s napjetím sledoval každé pohnutí lesa. Slyšel každé šeptnutí lesního vánku.

Čekal, kdy se přece ozve lesem lehounký její krok.

Bylo asi jedenáct hodin, když se shora ozvalo první zašlehnutí karabáčem a hned po té jasné volání:

„Brok! Brok!“

Nové prásknutí karabáče rozlehlo se lesním úvalem a teprve za hodnou chvíli, když už Brok čenichal cizí vzduch a vrčel, zamihla se kmeny obruba modrého šatu.

Byla sama...

Sestupovala zvolna těžkými stíny lesa a s průtahy dívčí povaze vlastní, – jakoby do lesa byla vyšla za zcela jinou příčinou než k vůli té, pro kterou tu čekal Ríša, zastavovala se ještě cestou, sehnula se sem, nahnula se tam a s ratolístkou lípy, kterou cestou utrhla, blížila se k osudnému místu –

Brok, zahlédnuv dole v javoří světle oděnou mužskou postavu, s kloboukem lehce sešinutým vzad, otevřel tlamu, zježil hřbet a houpaje sebou jako telátko s předních pracek na zadní, dal se do hrozného řvaní. Helenka rychle přiklekla k němu a oběma rukama stiskla nezdvěřilou jeho tlamu.

„Budeš ticho!“ pohrozila mu prstem, vznesla se a červená jako růžička děkovala na poklonu černého klobouku.

Brok přisedl na zem a klátě bílým ocasem nedůvěřivě pošilhával po neznámém pánu.

Ríša prvním pohledem sklouzl po modrých jejích šatech a všiml si černých sametek, kterými zavázány měla rusé svoje pletence.

Usmál se.

„Děkuju vám,“ pravil a ještě jednou sáhl po klobouku. Krátkou poklonou už nejméně po třetí vítal vzácnou návštěvu.

Helenka zatím sehnula se znovu a nějak neobyčejně dlouho spravovala Brokovi skřivený obojek. Ríša mlčky stál nad ní a čekal.

Konečně i Helence se zdálo hloupé, hrát si neustále se psem, vznesla se zas na pružných svých nožkách, ale očima neustále ještě hlídala psa.

„A! kde že jste našla ty vstavače?“ začal Ríša prstem ukazuje na černý její pás, za kterým se červenaly rudé květy žežulek.

„Vstavače?“ obrátila k němu Helenka své pohádkové oči (jak byly dnes tmavé!) – „To nejsou žádné vstavače!“

„Jak jim tedy říkáte?“

„Žežulky to jsou.“

Ríša rozhlížel se starostlivě kolem.

„Před chvílí šel tudy hajný,“ pravil.

„A viděl vás?“ ptala se Helenka s netajeným strachem.

„Neviděl. Ale – je-li libo, půjdeme odtud.“

„Ale já zde nemohu dlouho zůstat!“ namítla Helenka.

Ríša s úsměvem zakýval hlavou a vykročil směrem vysokého lesa vzhůru. Helenka za obojek držíc Broka šla vedle něho, ale tak, aby Brok šel mezi nimi.

Zvážněli oba. Mlčky prošli černý les a vystoupili na mírné návrší, do nízkého, světlého háje. Úzká, sevřená alej, vystlaná mechem a nízkou lesní travou, vedla je tam, kde nebe bylo nepřikryté, volné, vysoké, zapěněné několika jako šátek bílými mráčky. Z levé strany aleje do cesty padal stín.

Uprostřed aleje Ríša se zastavil a tichým, ale pevným hlasem pravil:

„Přemýšlela jste o tom, co jsem vám včera řekl?“

Helenka jakoby neslyšela, odhrnovala před sebou větve a opatrně je zase pouštěla, aby nešlehy za ní postupujícího Ríšu. Nezastavila se jako Ríša, ale šla dále. Teprve, když svou otázku opakoval, zastavila se se skloněnou hlavou a začala oštipovat lípovou snítku, kterou držela posud v ruce. Brok stál za nimi a skrotiv jaksi hlavu na stranu hleděl na obě, světlá a modrá záda před sebou.

„Pamatujete se přece na to, co jsem vám včera řekl?“

Stáli v soutěsce dvou naproti sobě stojících křů a Ríša hleděl dotknouti se volně visící její ruky. Helenka uhnula do kře a ruku pozdvihnuvši vzhůru malíčkem se dotknula uzardělé tváře. Ríša jemně odpáčil ruku její stranou a přitiskl ji k sobě na prsa.

„Helenko!“ pravil podivným jakýmsi hlasem, kterým k ní ještě nikdy nemluvil – „Já si přišel pro odpověď!“ dodal tonem důtklivým.

Helenka neodpovídala. Přitlačena do kře stála tu před ním jak obrázek v zeleném oltáři.

Brok se převalil u její nohou do trávy a čenichal cosi v chladné zemi. Nic jej tu jaksi nebavilo.

„Co, nepovíte mně?“

Slabý proužek světla, prosvítající křem zelenavým přísvitem rozestřel se po její hlavě, ozářil jí ústa i bradu. Jakoby chtěla promluvit, rty se jí rozpukly a na bílých jejích zubech zablýsklo slunce. To byla celá její odpověď.

„Vidíte!“ pravil zase Ríša, ruku její stále ohřívaje na prsou. „Snad mě zase chcete nechat bez odpovědi. Já nechci trápit vás, netrapte vy mě. Vyslovte se. Ať už tak nebo jinak, přijmu všechno, jenom už mě nemučte!“

Rty její strnuly v nehotovém jakémisi výrazu trpkosti a bázně.

Ríša stiskl jí ruku.

„Neodpovíte?“

Helenka nutíc měkkou, červenou svoji hubičku do nepřirozené jakési polohy, odpověděla konečně, ale tak, jakoby ji každé slovo mělo stát život:

„A co vám mám odpovědět?“

A rty se zavřely zas a žádný zvuk již nevyšel z nich.

„Ptal jsem se vás, máte-li mě ráda.“

Poslední lupínek slítl s lipové snítky.

„Proč mně nechcete odpovědět?“

Tichounko, ale tak ticho, že to slyšet mohl jenom vybroušený Ríšův sluch – za hlubokého klidu ozářeného lesa ozvalo se v křoví: „já nevím.“

Ríša zakabonil mrzutě tvář a jako soudce, který vyslýchá zločince a nemůže se dopídití určité pravdy, odvrátiv nevrle hlavu směrem aleje, nedíval se už na ni.

„Co dělat,“ pohodil chladně ramenoma a povolil její ruce.

Helenka pozdvihla náhle hlavu, vzhlédla k nebi a jakoby se náhle k něčemu byla rozhodla a nedostávalo se jí sil, vzpřímila jen prsty v jeho pravici a vzdalovala jej od sebe. Když pak Ríša, probudiv se z mrzutého svého zamyšlení, políbit chtěl její ruku, skřípla pevně jeho dlaň a napnuvši seč síly měla ruku, táhla jeho ruku dolů.

Tak chvíli jemně oba spolu zápasili, až ruce obou jako vysíleny samy klesly dolů. Ríša zaťal zuby a povolil. Svou ruku už pak mrtvě ležet nechal v teplé její dlani.

„Ne,“ zavrtěl hlavou, „vymáhat na vás nebudu nic. Už sama rozhodněte, jak vám libo.“

Náhlá jeho chladnost' neušla Helence. Pokradmo vyhrnula řasy a pohlédla na něj. Tvářil se opravdu tak mrzutě, jak mluvil.

„Když nebude jinak,“ dodal Ríša a shrnuv klobouk do týla, poškrábal si čelo, „seberu se a pojedu zas do Prahy, ale dále už trpět nebudu – zkusil jsem už dost.“

„Vy odjedete?“ pravila rychle Helenka.

A dost.

Přeložila hlavu s jedné strany na druhou a ocitla se tak v úplném stínu. Zelenavý proužek světla na její tváři shas'.

„Co mám dělat, Bože můj!“ pravil Ríša ostře, ale zastihnuv zbytek modrého jejího pohledu na zježeném svém obočí, dodal daleko vlídněji: „Jak vidím, vy mně nepomůžete a já sám s sebou co si tady počnu? Mám se trápit ještě víc? Odjedu a bude dobře mně i vám!...“ A už jen za dva prsty ji držel v ruce a i ty, kdyby byla chtěla, byly by lehce vyklouzly na svobodu.

„A vám bude dobře v Praze?“ pravila pojednou Helenka s otevřenou výčitkou.

„A dobře, nedobře, – musí být dobře.“

„A když vám odpovím, pak neodjedete?“

Ríša pohodil ramenoma, ale duše se v něm smála.

„Nevím, to záleží na vás. Nuže,“ zmocnil se zase všech jejích prstův a druhou rukou pohladil jí dlaň.

Upřela naň plachý, bojácný pohled ustrašeného dítěte. Hlas jeho zdál se jí tvrdý, výraz tváře hrubý – to nebyl on. To nebyl ten Ríša s pohledem vroucím a řečí tak milou, jakou k ní mluvil ještě včera. Odstrkovala jej od sebe.

„To já půjdu pryč, když se zlobíte,“ pravila a vzdorné trhnutí projelo celým jejím tělem.

Ríša jí začal dlaní hladit ruku.

„Nezlobím se, ale řekněte sama, jaký je to život. Těší vás to, mluvit pořáde jen o tomtěz? Neodpovíte mně?“ Bral ji kolem pasu.

„Pust'te mě.“

„Nepustím, dokud mně neodpovíte.“

„Až mě pustíte,“ odhodila ruku jeho s pasu.

„Čekám,“ pravil Ríša chladně. A když neodpověděla, dodal: „Proč neplníte, co jste slíbila?“

V modrých jejích očích rozlila se vláha slz. Ríša vzpomněl si na včerejší den a změkl. „Helenko,“ – pravil, – „máte-li mě ráda, nemusíte mně to ani říkat a jen na památku, že je tomu tak, ty žežulky mně dejte, co máte při sobě. Nedáte mně je?“

„Dám,“ s nevinnou odhodlaností pravila Helenka, „ale, pane Ríšo, něco mně slibte.“

„Já slibuju pořád a vy nic neplníte. Povězte, co vám tedy mám slíbit?“

„Když vám odpovím,“ pravila s namáháním, „slibte mně, že potom ihned odejdete!“

„A proč to?“

„Slibte mně to.“

„Ale, Helenko, což to musí být?“ pravil Ríša a chtěl jí pohladit hlavu.

Uhnula.

„Slibte mně to,“ doléhala Helenka a prudká, náhle vyklenutá vlna pozvedla krásnou její hrud'.

Ríša sám byl už v ohni. Ruce se mu chvěly, oči chtivě hleděly na bílá její víčka.

„Bud'si, slibuju, jen rychle odpovězte.“

„A odejdete!“

„Odejdu.“

Helenka rychle oběma rukama sáhla si k boku, zatnula zoubky do dolního rtu, nemohouc hned žežulky najít, a se zimničným chvatem, podala je Ríšovi.

„Ano tedy?“ zmocnil se Ríša žežulky i ruky a radostně jí pohlédl do sklopených očí.

„Jděte už!“ odpověděla Helenka a všecka hoříc studem, zastřela si loktem tvář.

Ale Ríša už se necítil...

Dříve ještě, nežli připravit se mohla k obraně, už červeňoučkou jako pivoňku v rukou držel její hlavu a Helenka nevěděla už, co se s ní děje.

V očích se jí zatmělo, jiskřivá jakási světýlka jí poskočila v modrých panenkách a na tvářích, na hrdle, na obou rukou i na spáncích cítila pojednou teplé, jak peřinky měkké jeho rty.

A už se nebránila, lehce jen vykřikla mu na prsou, prohnula se pod jeho paži a zvrátivši se lehce hlavou vzad, cítila, jak pootevřenými ústy až na zoubky se jí kladou tytéž horké rty, které ji hrály ještě na rukou.

Pak slyšela už jen chvatné „s Bohem“, stisknutí ruky, „zítra na shledanou“, a když oči vytřela a kolem se rozhlédla světlým, sinavě se mhlícím vzduchem, zamihnul se před ní černý klobouk naposled.

Kroky stichly v háji a jen suchý šelest zůstal po nich v rozkývaných haluzích.

„Bože můj!“ zvolala nahlas sama nad sebou, a jakoby jí nožky podlomil, sklesnuvši k zemi vedle Broka, se slzami v očích položila hlavu do trávy.

XII

Dobré duše by nyní asi rády slyšely určitou, nižádným pochybnostem nepodléhající odpověď na palčivou otázku (jak známo, u nás každá otázka je palčivá), jaké byly city Ríšovy, měl-li Helenku rád a jak mnoho?

Váš nejponíženější sluha milerád by vyhověl tomuto nedostatku své povídky, kdyby sám nebyl ve vážných rozpacích.

Ríša byl mužský a tu se ocitáme před lesem duše lidské, z které se vrací jen ozvěna a žádná odpověď. Tu snad věčně jako pacholata státi budeme na břehu nesmírného moře, které skořápkou své lebky marně přeléváme do nepatrného důlku svého rozumu. Nikdo nikdy nezměří, nikdo nikdy nezváží, co všecko je složeno v nepatrném tom slově – *mužský*. Nikdo nevytuší, jaká nedozírná hloubka prolhanosti a falše se skrývá pod kluzkým povrchem krásných jeho řečí. Tisíce a tisíce krásných obětí, které buď už s pochroumanou pověstí pozdě

volají svůj rozum o pomoc nebo se teprve střemhlav vrhají na dno naličené propasti, vydávají křiklavé svědectví nesmělých našich slov. Jsme prý podobni kukačkám, vyslovila se o nás jedna velice zkušená a rozumná paní, – milý pták, milý hlas, ale mizerný, mizerný charakter.

Než ať je tomu tak nebo jinak (Ríšovi těžko je tu dělat pravotára), tolik je jisto, že Helenka – v takových záležitostech ubohá, nemá, hluchá, slepá – věřila Ríšovi jako písmu svatému. Co promluvil, jakoby tištěno měla, věrně všechno uložila do své paměti a tím se těšila, k tomu se tulila v každické chvíli. Myšlenky na Něho – to byly nyní její modlitby, s těmi se obírala, kudy chodila, ráno, v poledne, večer i v noci; když se probudila, pomodlila se nový svůj růženec a usnula zase, aby procitla k ránu s toutéž modlitbou na rtech, kterou kolébala večer mladý svůj sen.

Bílý onen lístek se zlatou ořízkou a letícími vlaštovkami na zahnutém růžku (Bože, jak už to bylo dlouho!), první ono poslání, které tenkrát s maceškami zanechal jí na stolku a ten krásný, krásný jeho dopis, s kterým proležela tenkrát v slzách celou noc, prohlížela nyní každý den, pročítala jej znovu a znovu od první až do řádky poslední, zkoumala každý jeho tah, každé jeho škrtnutí, a když už psaní jeho celé uměla z paměti, bavila se zase tím, že je četla od zadu. Na konec pohládila si jím tvář hebkou jako samet, položila si je pod podušku večer a spala s ním. Oh, zlatá, zlatá slova první lásky, zahřívána srdcem za dne, zulíbaná v noci nastokrát!

Ráno nikdy, co Marta byla Martou, nikdy se nepamatovala, že by se kdy byla Helenka tak dlouho strojila, tak dlouho myla a česala, jako činívala nyní. V kuchyni už dávno měla vždycky poklizeno, „snídaní už bylo na padrt“, a Helenka posud, jakoby už nic pro ni nebylo na světě mimo její krásu, posud stála uprostřed bílého svého pokoje a neustrojena ještě, neobyčejně jakási vysoká v bílé své říze před zrcadlem posud se prohýbala a nahými lokty, divně a jinak je překládajíc nad hlavou, posud v prstech natřásala bohaté své kadeře.

Také Brok se posud nepamatoval, že by byl kdy před tím dostával tak pozdě a tak mnoho nebo tak málo žrát jako nyní. Kolikrát na rychlo jen něco málo mu hodila do připraveného kbelíku a myslila, že s tím vystačí až po samé poledne! I dopálil se jednou, zpřevrátil putýnku, do které se chystalo obyčejně selatům, a co tam bylo, všecko spráskal do sebe.

A všecko tak, veverka, hrdličky, kanár, slípky – kdyby si nebyla zavčas ještě vzpomněla Marta, snad, Bože, snad by byly všechny zůstaly tak. Helenka pro samé modlení neměla na ně ani vzpomnění. Jeden den skutečně zůstaly o hladu – Marta i Helenka, zapomněly na ně obě dvě.

To byl tehdy podivný den! První šarvátka v lásce!

Stalo se to tak.

Ríša, když se dověděl, že má ráda knihy a – čemu se velice podivil – že ráda čte i básně, nabídl jí, co u strýce našel; půjčil jí pak i opsané verše z různých básníků, pokud si je opatřil už na gymnasiu. V Praze neměl už na to kdy. Půjčil jí je a sem tam vpašoval mezi ně i své vlastní skladby, ale ty byly tak schovány, že Helenka nepoznala, které jsou opsané a které jsou jeho. Četla všechny bez výběru, bez rozsudku, jak jí která přišla pod ruku, a nepřemýšlela o tom, od koho která je. Teprve když se Ríša začal přeptávat po těch svých, jak se jí líbí ta „o tom slunci“ nebo jiná s nadpisem „Vlas“, začala mít podezření, že jsou všechny jeho, protože se jí všechny líbily. Nebránil se té důmince a jenom se usmíval. Když jí „básničky“ přinesl po třetí, byly už mezi nimi jeho vlastní komposice podepsané hrdě plným jménem: Richard Gregor. Jednu z nich, hezkou, v dětinském slohu, ale „milou a krásnou“ právě svým nehledaným způsobem, byla by nejraději skonfiskovala hned pro sebe, tak se jí líbila. A když se byla ještě jednou přeptala, je-li opravdu *také* od něho, teprve si ji jak náleží zapamatovala a než ji dvakrát přeříkala, uměla ji nazpaměť. Začínala:

„Stojí diblík, stojí přede mnou,
luk na měkkých ramenou,
prstem cudně míří v ret –
vypadá jak amoret.
Jdi.“ atd.

Ríša poslal pak hrdinu své básně po jakési labuti bílé k svojí milé a té at’ „ve slov lehké zdobě šeptá o lásky divé zlobě“. A Amor letí, letí, v burném letu pílí, již míli byl a zase minul míli. až doletěl k cíli. Co se dělo potom, péro moje neví. Jen konec vyzněl asi v ten smysl, že Amor odbyt svojí milou, sedl zas na labuť bílou, „v zoufalství rval oprátky a letěl na zpátky“.

Nikdo neuvěří, jaké nadšení Ríša u Helenky vyvolal touto mizernou svou básní. Byl to jediný případ, kdy jeho talent došel neomezené úcty.

To ovšem není ještě dostatečným důvodem pro to, aby kanárek a veverka zůstali po celý den o hladu.

Ale jednoho dne byli spolu v lese, Helenka pobíhala sem, pobíhala tam, ptala se, co je to, co ono, a uhodila tak na jedinou zvučící strunu v jeho srdci – na živou kdysi a nyní utuchlou už jeho zálibu k bylinám – A jací už lidé jsou – ješitní a slabí – Ríša nejen že Helence řekl, to že je pstroček (*Majanthemum bifolium* – neopominul dodat), to zase pitulník – *Lamium galeobdolon* a tak dále, ale vyjmenoval jí celou řadu různých vlastností květin a měl k Helence učenou přednášku nad ulomeným stonkem odkvetlého plícníku, který Helenka

přetrhla v chůzi obrubou své sukně. Vysvětloval jí, proč má tolik barev, modrou, fialovou i růžovou, proč právě kvete v tu a tu dobu, kdy ještě i člověk se bojí mrazů, a vylíčil Helence i vznik a původ rostlin vůbec (pokud sám co věděl a co nevěděl, přilhal). Velice dojemně jí vymaloval život rostlin za dne i v noci a v opravdový úžas ji přivedl tím, když jí řekl, že kořínek u rostlin je vlastně živý, že se vevrtává do země jako červ a cítí všecko jako člověk, jenom hýbat se nemůže. Na doklad citoval i Darwina (velice učený jeden pán, který si získal o vědu nesmírné zásluhy) a poznamenal, že právě Darwin to byl, který na špičce kořínku našel dokonce i mozek rostliny! A Ríša byl by snad mluvil i o myšlénkách rostlin, kdyby nebyl pozoroval, jaké napjetí se jeví v Helenčině tváři – a že svého účelu dosáhl vlastně již mozkiem.

Jak před ní vzrostl! Jak se jí zdál moudrý!

Ale úsměv, který Helence v tu chvíli zvlínil tvář, zmrzl jí pojednou na rtech: Ríša, ocitnuv se jednou nahoře, řítí se na ni celou lavinou duševní svojí nadvlády.

„To – to není tedy jen trhat všecko kolem sebe, šlapat po květech a tak...“ pravil tónem nadšeného moralisty – „květiny mají také cit!“

Helenka ráda se bavila s Ríšou o všech možných věcech, které se přímo týkaly jeho, ale to, že ji chce poučovat... a... opravovat – to – ji zabořilo.

Zakabonila čelo a pravila:

„Však já to nemusím vědět.“

Ríša se usmál a přikývl hlavou.

„Taky je pravda!“ uznal pravdu jejích slov a více už o tom nepřemýšlel.

Ale Helence už nevymizel z paměti podivný způsob jeho přednášky a – nelíbil se jí.

Vrátila se domů všechna rozrušena, podrážděna, nesvoje. Sedla si a začala se probírat ve vypůjčených knihách od Ríšy. Přemítala za listem list, stránku za stránkou a pátrajíc po bílých okrajích černě potištěného papíru, shledávala místa zatrhnutá tužkou nebo škrábnutím nehtu. Mnohým místům nerozuměla, jiná byla pro ni beze všeho významu a nechápala vůbec, proč jí je zaškrťoval. Buďto je v nich něco, čemu ona nerozumí, anebo v nich není nic a pak... K čemu je zaškrťávat? – Na všechnen způsob i to na ni působilo nepříjemným dojmem: malými těmi okénky jakoby jí nahlédnouti dával do svého světa a tím jí říci chtěl... Nedomyšlila. Rozmrzele odhodila knihu stranou a vzala do rukou jinou. Byla to báseň pod jménem *Goar*. Pokusila se čísti první její stránku, ale nerozuměla jí. Ani co by za nehet padlo, neviděla smyslu v té spoustě těžkých a posud nikdy neslýchaných slov... A jemu se líbila ta kniha, rozuměl jí. Nač jí to půjčoval? Co tím myslel? To Nesrozumitelné ji dusilo – a před tím poznáním stála nyní jak před nějakou hanlivou, do tváře jí vmetnutou výčitkou. Slzy lítosti

vstoupily jí do očí. A div neshořela studem, jak prázdnou, nicotnou a pokořenou se zdála pojednou sama před sebou. Celý její život točil se jenom kolem toho psa, zahrádky, koček a slepic.

K čemu jí to bylo, nač ona to potřebuje, aby ji někdo opravoval, káral, učil? – Když se mu nelíbí taková, jaká je, proč za ní chodil, proč si ne zvolil jinou? –

Proč, proč právě já? Zná přece tolik děvčat jiných, byl v Brně, byl v Praze, tam je jedna krásnější než druhá – každá má hlavu plnou knih, francouzsky mluví, o všem ví – Čím já mu mohu být? Bude mně povídat, že mě má rád. Rád! Opakovala ještě jednou s pohrdlivou vzpomínkou a okrouhlá její brada s malým tím důlkem uprostřed scvrkla se pojednou v hořký úšklebek děcka, které nemělo daleko k slzám. A v prsou ucítila takovou lítost, takovou žhoucí jakousi bolest, jakoby jí někdo ublížil, ji pohanil a se vysmál. To bylo trpké pro ni doznání a co nejhoršího, neviděla z něho východu. Ten tlak věčně ji tak bude dusit, ponížovat, srážet. Nevyslovitelné záští k pramenu těchto slz přepadlo v tu chvíli její duši a poštválo ji proti všemu, i proti Ríšovi, který s ní nebyl spokojen s takovou, jaká je, a chtěl ji mít „lepší“. Rychle odhrnula od sebe všechny knihy, hodila je do skříně a ani vidět už je nechtěla. – – Vzhlížela na všechnu tu jí nepřístupnou učenost jako na něco jí cizího, odporného, s ní nesrovnatelného a bídného. Vymstila se tak na mrtvých předmětech a uzavřela se zas celá jako hrad do svého malého, ale *svého* království a že zůstane jaká je. Není-li s ní spokojen – pak... pak...

V pláči se odstrojila, brzo ulehla a dlouho nespala. Po dlouhém zmítání se s místa na místo konečně přece zadřimla, ale k půlnoci se probudila znovu. Její modlitby k novému božství ztratily pro ni všechnu svou ohrožující sílu. Podezření, že mu není tím, čím měla být, že je mu snad něčím jen, proč neměla ani jména, připravilo ji o všechnu poesii mladé její lásky. A byla to krušná noc, kterou probděla v ohybném tom shonu černých myšlének: neměly konce, rostly nocí a bledly teprve dnem. Ale nevymizely z ní, zůstaly, kde byly, zahnízdily se v mozku, srdci, v celé její duši a zatlačeny v pozadí čekaly jen na příhodný okamžik, kdy se budou moci znovu vyřítiti v nestřeženou mysl. A tu ať se obouvala, ať zástěrku brala, ať slepicím házela nebo Martě pomáhala v kuchyni, stále tytéž dojmy jako vosy dorážely na ni – proč, proč právě ona a ne jiná z města, vzdělanější, chytřejší a hezčí nežli je ona, dcera polí, lesů, zastrčené samoty.

Bídná náhoda tomu chtěla, že k dovršení všeho za ní přišla na návštěvu z Ostrovačic revírníkova Cilka. Helenka lekla se jí skoro. Všechny svoje duševní nesnáze viděla před sebou zosobněny v elegantní, v Brně a na zábavách v okolí pohledy pánů už bezpočtukrát promrskané postavě skromně, ale po velkoměstsku vystrojené dámy, která hrála několikrát

už i divadlo, znala na klavír, zpívala, jezdila na bruslích aji hezčí se jí zdála, nežli byla ona sama – Proč si nezamíloval ji?

„Co děláš, děčko?“ vítala Helenku Cilka a políbila ji s chutí na živé, pěkně kroužené její rty. Měla na hlavě široký slaměný, bravurně na stranu jakoby v pádu zachycený klobouk, pod kterým jemné, okrouhle kreslené její tváře planuly jako makový květ. V ruce nesla lehoučký slunečník bordeaux barvy a na nohou nesla žluté, anglické střevíce, obuté na černé punčošky. Ale místo slunečníku byla by nejráději měla bič, kterým by spráskat mohla – všechno mužské pohlaví. Sama ihned vysvětlila proč.

Přišla s velikou zásobou zajímavých, Helence jinak dost lhostejných zpráv z celého okolí. Až z Rosic, Domášova, Kývalky, Kynic vedly telegrafní její dráty a všechny se sbíhaly v ústřední kanceláři s kočičí láskou upravené její světnice. Také její vlastní život byl už obtížen pěknou snůškou pikantních podrobností i velikých fakt, o které se ráda rozdělití přišla s duší tak blízkou a ve své nevědomosti tak dojemně hloupou a milou, jako byla Helenka. Byla sice o dvě léta starší nežli Helenka, ale chodily spolu do školy: způsob jejich hovoru proto nesl na sobě ráz dívčí karamaderie.

Jako obyčejně, sotva odložila klobouk a před zrcadlem si opravila kaštanové svoje vlasy, poohlédla se, co má Helenka v pokoji nového, sedla na divan a začala hned z prostředku o věcech, které náležely sice minulosti, ale na kterých vždycky ještě našla něco nového, zvláštního.

Měla ráda jakéhosi pana Ovíška z Rosic, úředníka při dráze. A už bylo po všem. To byla celá historie jejího románu. Helenka ji už bezpočtukrát slyšela ze všech možných konců, ale poněvadž si ji nikdy nepamatovala v souvislosti s celým předivem soukromých i veřejných zápletek, vyslechla ji vždycky znovu s tímtež výsledkem. Ale dnes skoro sama zavedla hovor na obnošené toto thema. Býval jí vždy nápadný tón, s jakým se Cilka vždy vyslovovala o bývalých svých známostech. Helenku cosi lákalo vyzvěděti na Cilce proč mluví tak ledabylým způsobem o svých vlastních citech, o svém sklamaní, zradě, jakoby se jednalo o pokažený nákyp, zlámanou jehlici, utrženou krajku. Jindy ji Helenka poslouchala, poslouchala, ale nepřemýšlela o tom, co jí to povídá, slova jedním uchem vcházela, druhým uchem trčila se zase ven. Dnes lapala po každém slově jako žíznící vězeň po čerstvém vzduchu.

Cilka byla brzy hotova. Sedla na divan, skřížila nohy, loktem půvabně se opřela o hlavu a hledíc na pyšná svoje prsa zavěsila horní ret nad levou stranu zubů.

„Taková láska a nic, to je, myslím, jedno,“ pravila. „Prý potřebuje tři tisíce, aby mohl složit kauci. A ukázalo se, že žádnou kauci nemusí mít a chtěl jenom vědět, budu-li ty tři

tisíce mít. A kde bych já je vzala? – Sebral se tedy a šel. – Co chtěl, to měl, o víc se mu nejednalo – No – necht’ šel.“

Cilka rozkládala svoje názory dále.

Helenka sama nemluvila, jen s hrůzou poslouchala všechny podrobnosti lásky. A Cilka vypravovala, shrnovala ret, trhala tělem, tloukla rukama a zcela přímo prohlásila, že láska mužských, doslova řečeno, nestojí ani za utržený knoflík. Přetvářka, lež, prasprostý podvod. „Jenom se to kroučí, točí, poklonkuje, na kolena padá, když je potřebí, i do pláče se to dá, jen co by si děvče naklonili a mohli s ním dělat potom, co chtějí – pak jsou oni páni a děvče je jim hračkou, loutkou pro zábavu, nic víc. Pohrají si, odhodí a jdou zase pro jinou. Jak’s to viděla na plese, tak to máš ve skutečnosti. Potancuje a nechá tak. Ja, děvče, teprv uvidíš, co to jsou za ptáky, až přijdeš mezi ně. Dokud nemáš deset, patnáct tisíc, žádný si tě vážně ani nevšimne, to já ti povídám,“ rozkřikla se Cilka a vyskočila se svého místa, prudká přecházejíc po pokoji sem a tam. „Oh!“ zatřásla pěsti a poškubávala rukou i tělem, jakoby opravdu stála uprostřed stáda těch beranů a bičovala jednoho po druhém. Otrávená, pro celý život zničená a přece nenasyčená krev budoucí staré panny bila jí do spánků.

Věděla Cilka něco o záletech Říšových?

Sotva. Helence aspoň nic podobného nenapadlo, protože podobné výlevy uražené pýchy slyšela už od Cilky bezpočtukrát. Ale nyní to byly kapky jedu, které jí Cilka vstříkovala do těla, jitřily její duši, kazily jí krev. Zrna, která jindy padala na skálu, nyní vzkličila ihned.

Když Cilka odešla, teprve se jí rozsvítilo v duši. A oči její s toutéž nenávistí hleděly do prázdna, s jakou před chvílí hnědé oči Cilky bodaly ji. S ruměncem studu a uštknuté nevinnosti chápala nyní všechn dosah toho, co vlastně znamená stát se hračkou mužských rozmarů. To bylo to pravé slovo, které hledala. A Cilka netajila se ani tím, co takové rozmary jsou. Měla za nehem několik rozhodných scén, prožitých s nebožkou svou láskou, a s těmi svěřila se Helence do poslední písmeny.

V návalu sdílnosti, pozorujíc napjaté vzrušení, předrážděnou jakousi zvědavost’ své rusé sousedky, vypravovala Cilka všechno tak, jak s karamádkou promluví dovede jenom karamádka. Po prudkém návalu odporu přešla v líčenou jakousi lehkomyšlnost’, žehavé vtipkářství. Cilka se smála hlasitým řehotem rozverně holčice, Helenka v cudných rozpacích červenala se jak děťátko a modré její oči s podivným leskem rozvíraly se v celé šířce své tmavé pohádkové hloubky. Jak tmavá kola ležely ty oči pod bílým jejím čelem a s ustrnutím hleděly z vyjevené, silně zruměnělé její tváře. Na konec uražena začala sebou svíjet,

rozhozovat rukama a křičela, volala, pro Boha prosila Cilku, ať už je ticho, ať přestane – co to jen povídá – vždyť je to strašné. A bylo.

Cilka odešla, ale v myslivně zanechala za sebou divokou vůni svých vzpomínek a několik pádně, ostře vytištěných vět o smutném osudu žen vůbec a děvčat zvláště. Atmosféra ta se nevypařovala z přísné čistoty Helenčina pokoje. Zůstala všecka v záclonách, zalezla do každého kouta, všude kam jen vniknout mohl černý její stín. Helenka, ať se obrátila kam obrátila, všude šel za ní ten smutný průvod „pravd“. Nejráději by byla okno otevřela a vyvětrala čistotu své světničky, naplněnou nyní čmoudem hříchuplných slov. Doprovodila Cilku až za ovčín, zastavila se na zpáteční cestě ve stínu kvetoucích kaštanů a zamyslíla se.

Všechny mladé svoje sny viděla v sobě v ruinách.

Po obědě uklidila se do své zahrádky, vyhnala Broka, lehla pod hrušku a poddala se cele čistému svému utrpení. Tož tak to všechno vypadá. Oháněla se, bránila se dotěrným těm hejnům černých much, dorážejících na ni už od rána, ale tím hůře.

A jen jednu jedinkou cestičku viděla z toho zmatku a ta vedla – k němu. Na tu cestu se také vydala. Musí jí přece říci sám, je-li to všechno pravda a není-li, jak jí to vymluví? Jak? Jak se z toho všeho vymotá?

Spolehla se úplně na instinkt srdce čistého a prostého, kterým duše lidská zbádá nejvyšší pravdu i nejnižší lež.

Odpoledne ke třetí hodině přišla do lesa na umluvené místo, sedla si do trávy a měla jakousi knížečku v ruce. Ale nedala jí Ríšovi, čekala, až si jí všimne sám. Přisedla, urovnala kolem sebe šaty, jako křídlo rozloživši je na stranu, aby nemohl sednout k ní a odkašlala si.

„Co je vám?“ ptal se Ríša.

„Ah,“ pravila unylým jakýmsi hlasem, „všechno je ztraceno,“ poznamenala a pohlédla na knížečku.

Ríša ji vzal knížku s klína, nebránila se.

„Čti,“ pravila hrdým vzezřením své tváře; opřena rukou do trávy, utrhla s křoví habrový list a prokusovala jeho žilky. Po očku pokukovala na Ríšu.

Ríša rozevřel knížku. Byl to její zápisník, ve kterém vedla denník svých záležitostí. Co bylo popsáno, bylo vytrháno a na první stránce bylo poznamenáno, že „už se vidíme naposled a že nechce být hříčkou – někoho.“

A dost.

Ríša přečetl, co psáno bylo v knížce a pohledem ptal se Helenky, jak tomu má rozumět...

Helenka rovněž pohledem mu odpověděla (a při tom překousla celý list): „tak, jak je to tam.“

Pojednou prudce sebou trhla.

Viděla, jak Ríša sebou převalil na znak a dal se do nehorázného, lesem široko daleko se rozléhajícího smíchu.

To Helenku zarazilo. Sáhla po své knížečce.

„Čemu se smějete? Dejte sem, já nechci, abyste se mně smál.“

Ríša se ohlédl, otevřel ještě jednu knížečku, přečetl si znovu, co tam bylo psáno, a dal se ještě do většího smíchu, než před tím.

Ale když viděl, že Helenka zcela vážně trvá při svém poslání, zamyslíl se a ptal se pak Helenky, nemá-li také tužku u sebe.

Měla, už přichystanou. Ríša vzal do ruky tužku a připsal odpověď. Jednoduchou, ale obsažnou.

„Na takové věci neodpovídám – mýlíte se! Ríša.“

To napsal a položil knížečku vedle ní. Pak vstal a proti všemu nadání odešel.

„S Bohem,“ pravil chladně, „ale – ne navždy,“ dodal a už mu neviděla ani těch zad, po kterých se ohlížela, aby jí přece řek', co znamená náhlý jeho odchod. Ale Ríša uraženě vztyčil hlavu, ani se neohléd' a odešel.

Vzpřímila se, přečetla ještě jednou jeho odpověď a nevěděla, má-li se rozběhnout za ním, odprositi a vrátit jej zpět, anebo má zůstat na místě. Že mu ublížila, už věděla, ale radost její nad tím tak byla veliká, že lítost' neměla v ní tu chvíli místa. Kdyby byl před ní klekl a přísahami ji přesvědčoval o tom, že to není pravda, všechno, co na něho si vymyslila, je lež – nebyl by ji tak překonal a pokořil, jako několika těmi chladnými slovy: „na takové věci neodpovídám – mýlíte se.“ Ucítila velikou lítost' nad svým skutkem a byla by nyní neví, co za to dala, kdyby jej měla zde a říci mu mohla, jak velice ho má za to ráda a jak mu nyní věří.

S pláčem přišla domů a když se nad myslivnou snesl večer, zavřela se ve svém pokoji.

Na ten den připadala právě výroční slavnost' úmrtí její matky. Z bílého bezu uvité kytice postaveny byly na klekátku a uprostřed nich visel obraz nebožky. – V bílých latách bezu blikalo červené světlo lampičky a krvavými stíny osvětlovalo hluboké vrásky její rodičky.

V pokoji bylo tma. Helenka seděla u okna a tváří obrácena do svého pokoje, nedala se ničím vyrušovati z posvátných svých vzpomínek. Rozkošná vůně šeříku naplňovala vzduch, lampička rozhazovala červené své světlo po zdích, šeříkové květy jako hvězdičky plovaly v krvi rudých paprsků. Helenka tupě hleděla na rubínovou barvu světla, ruce měla v klínu

složeny, víčka přivřena a tak neživá vzpomínkami tišila v sobě neklidné svoje myšlénky. V tom se dvěře otevřely a Helence se zdálo, jakoby malé děvčátko přiběhlo k ní a podávalo jí psaní. Bylo ustrojeno do růžových šátků, vlásky mělo samou kudrlinku a vypadalo jako anděl. Vešlo a tiše zmizelo. Rychle rozbalila list a četla psaní. „Milá Helenko!“ Sotva se však nahnula a přečetla první řádek, rudé světýlko jí zabliklo v očích, víčka se jí otevřela do kořán a teprve nyní Helenka viděla, že se jí to všechno jenom zdálo. Všimla si přísné, sivé tváře nebožky v černém staromodním čepci a přistoupila k ní... „Maminko, co tomu říkáte?“ pravila pojednou Helenka a s pláčem přiklekla na kolena před obrazem nebožky své matky... A bílé křížky bezu posud tak jako hvězdy svítily v krvi rudé záře snášejíce svoje světlo dolů na rusé kadeře dětské ještě hlavy, která nakloněna nad sepjaté ruce, v přítmí šeptala své rozčilené modlitby...

* * *

Na druhý den po bouřce vysvítil bílý, jasný den.

Ríša seděl už na svém místě, když Helenka opatrně, tiše jako kočka po špičkách se kradla k němu. Byla vyzula své stěvičky a na bosko, jen v punčoškách nesla se k němu. Nic se ani nehnilo, jen listí z předešlého léta lehce zapraskalo pod tichým jejím stoupnutím. Ríša ji tušil za sebou, ale dělal, jakoby nevěděl. V tom pohnul sebou vzduch, zachřestil ženský šat a měkké, drobné prsty zavřely Ríšovy oči s obou stran. Horký, rychlý dech proudem se hrnul za jeho krk. Nehýbal sebou, tak příjemně mu bylo v teplém tom záhřevu jejího objetí. Ale divno mu bylo, že tak tiše se přikrást mohla až k němu; odpáčil jemně její ruce a podíval se jí na nožky.

Helenka rychle přisedla k zemi a sukněmi přikryla svoje nožičky. Ríša zahořel v tváři jak sluníčko.

„Nó-ó!“ vykřikla Helenka a zpod sraženého obočí slibovala mu něco tak hrozného, neposlechne-li, že Ríša skrotl ihned a byl jako dítě.

„Tam se obrátit!“ volala Helenka, sukněmi stále ještě přikrývající černé svoje punčošky a prstem ukazovala před něho, kam se má dívat. A zatím co Ríša trpělivě hleděl na lezoucího v trávě pavouka, Helenka vešla za keř a tam teprv vklouzla do svých stěvičků.

V malé chvílce seděli zas vedle sebe.

Ríša otočil po ní své oči a usmál se.

Na klíně jí neležela žádná knížečka...

Malá ta episodka hněvu byla jako zlatým klíčkem do duše obou. Zavřeli ji v sobě a nezmiňovali se o ní ani jeden ani druhý z přirozeného jakéhosi taktu, který existuje i v lásce; ale oba instinktivně shodli se na tom, že malá ta skvrnka zmizela navždy s povrchu jejich života a není proč, aby se šířili o ní slovy. Tím milejší jim bylo nyní světlo po první přehánce, tím vzácnější nový paprsek tepla, pod kterým se vyhřívali nyní oba. Až posud jakoby byli v předsíni pravého ráje, zlaté jeho brány rozlétly se pojednou a nastaly pro oba nejvzácnější chvíle života všech, kteří od počátku světa až po naše dny rukou v ruce putují do velikého chrámu slavné přírody, u jehož oltáře zpovídají se pak oba navzájem z každého pohledu, každého kroku, který jeden pro druhého vykonal na cestě k sobě. Pohádka máje zapředla je oba do svých závoje a oba přehození jeho snem, nevěděli ani a ocitli se v zcela jiném světě, než jaký obývali zde na zemi až doposud.

Vídali se každý den i dvakrát za den, někdy až do soumraku proseděli spolu a když se pak oba loučili, jakoby se ubírali na smrt'. Ale trvalo dlouho, než Helenka odložila všechny příkrasy, závoje dívčí své bázně a oddala se lásce tak, jak po ní toužila sama. Tenkrát zulíbaná, šťastná, celá jako zmámená náhlým výbuchem jeho lásky, rozpálená jako červánek, vypadla z jeho náručí. Potácejíc sebou ještě v sladké závratí posud nepoznaných radostí, div nevykřikla, jak sražená kácela se zas do rozepjatých jeho paží a celována v běhu do tváří, sama visíc jemu na rtech svými rty, dala se unášeti silnými jeho rameny. Tak vichor náhle vzbouřený poráží větve a s sebou je odnáší jak urvaný list. Nebránila se a jen bezvládně jako děcko sklonila hlavu jemu na prsou, ještě se ohlédla, ještě jednou a naposled se mu podívala do tváře, pak zavřela oči, svésila hlavu a znenadání cítíc, jak se kolem jejích spánků rozvířený hrne vzduch, čekala, až doběhne s ní na zelenou loučku „lipového vrchu“, ležící na konci aleje. Růžová, jasná, vyběhla tu do světla a stojíc uprostřed zelených trav, úsměvem vábila zase Ríšu k sobě. Pak si oba sedli, v náručí si šeptali až do soumraku, kdy slunce zapadlo, a divili se oba, že se blíží noc.

Tak se spolu schovávali, jak srní vyhledávali ukrytá místa a vraceli se domů cestami, po kterých nikdo nechodil než zvěř.

Někdy jim štěstí přálo tak, že v lese zbyli skoro sami. Starý občas odešel na Veveří „ku správě“, – cizí sami byli rádi, když je nikdo neviděl a hajný dohlížel v lese k práci nebo obstarával správu bažantnic.

A tu se procházeli zelenými sály lesa, brodili se travou, po mechu jak po peří se nesli doubravou, jejíž půda tlumila každý jejich krok. Helenka, jak tu bývala krásná! Těkajíc jak muška zlatá hned po cestě, hned po stranách, ukryta v listí, až po kolena zasažena travou, jak se usmívala v haluzích! Jak se modraly ty pomněnkové její oči, karmín s bílými zoubky jak

planul uprostřed lupení! A oba stojíce tak v osluněných stínech zelených hájů jakoby se nořili ze zelených vod, s ustrnutím dívali se kolem sebe, jak planou kmeny, bleskotají větve a nad lesy se klene tichá, modrá obloha.

Chvílemi hasla všechna světla v doubravách, větve houstly, lesy smutněly, chodby se protáhly v tmavé díry krypt – ale sotva přišli o pět kroků dále, slunce odhodilo stínící je mrak a chodby se zas protáhly do světlé dálky, světla proskočila na rozvěšených haluzích, vzduch se barvil, půda chytala – hořel les!

Celý jeho vnitřek jakoby vyzlatil, slunce deštěm lilo se s hůry a listí jako do dlaní chytajíc tekoucí jeho svit, v ohnivých kaskádách po kmenech, po větvích slévalo na zem čistou jeho tkaň. A když vítr zavanul, celý les se zachvěl v zelených svých závojích, celý les se kolébal a houpal ve vzdušných výšinách. A les stichl zase v hořící své kráse, nepohnul sebou ani list.

Jak jasno bylo před nimi na blízku i v dálce! Tam, kde slunce nahé pohlédlo na krásnou zem a po jejím těle rozestřelo ohnivý svůj svit! Bylo tak jasno tam, že viděti bylo každou žilku lupení, každé zrnko písku, mušky, komáři i prázdňem vířící prach měl svůj vlastní jas. Tak jasno bylo na těch místech, že se zdálo, jakoby rostliny ani stínu neměly a všechno světlo propouštěly sítinou svých blan. Jak mile se tu vyjímalý skromné zvonky konvalinek bílých, vonné hvězdy mařinek, červené a fialové květy lech! A ticho všude, ticho tak, že slyšeti bylo každé zavanutí roucha, jemný chřest listí i utajené prsou vzdychnutí. Jako dvě světlé vidiny máje stáli tu Řiša s Helenkou uprostřed planoucí svatyně lesní, nemluvili a jen potichu se ohlíželi kolem sebe očima i ústy do sebe ssajíce všechnu lesní nádheru, v jejíž slávě poslouchali tu zpěv na blízku i do nedozírných dálek rozptýleného ptactva... Odkudsi z daleka z hluboka klepal datel, z blízka zašteklo srní. Strnad zapískl usínavým tonem, pod lesem zapištělo káně. Sípot hmyzu, dudlání holubů, prudké výkřiky poštolek i hvízdání kosů, všechno se rozezvučelo sborem a slavíci, cvrčaly, střízlíci, sýkory tu jemnými a měkkými, tu prudkými a ostrými hlasy plnili světlý vzduch.

„Zase se mně posmívá,“ pravila pojednou Helenka, hlavou se dotýkajíc jeho ramene.

„Kdo?“

Ukázala prstem na drozda.

„Poňura. Když jsem šla z domu, taky se tak posmíval. ‚Kam ideš, ošubraná, kam ideš!?’“ volal za mnou. Jakobych já byla nějaká ošubraná! –“ dodala s jemňoučkým úsměvem.

V tom tichým letem sovy nad lesem přeletěl pár hrdlíček. Hned za nimi se nesla žežulka a zakukala v letu.

Podívali se na sebe jako lidé, jichž myšlenky se setkaly.

„To’s ještě neslyšel žežulku kukat v letu, vid’?“ obrátila se Helenka k levému svému rameni.

Ríša zakroutil hlavou.

„To jsme vysvobodili dušičku z očiště,“ pravila po té Helenka.

„To se říká?“

Přikývla hlavou.

„Když dva myslí na jedno a totéž – nebe se otvírá.“

„To jsem ještě nevěděl,“ pravil Ríša.

Helenka se zasmála – a s jemným nádechem vtipu poznamenala:

„Co pak ty – ty ještě ledacos nevíš!“ poskočila mu do cesty jako pták a vesele pohlédla mu do tváře. „Iš! – Tu máš svou učenou přednášku!“ mluvily vesele její oči.

Pak umlkli a v tichu zmizeli za Lípovým vrchem.

Do svého budoaru v lese Helenka nezavedla svoji lásku hned. Napřed jí musel zodpovědět velikou jednu záhadu, která nejvíce trápila její mysl: má-li ji přece opravdu – opravdu rád?... A svěřila se mu nyní se vším, co jí onehdy připravilo tak trpký den. Když se pak zmínila o tom, že nechápe, jak právě ji.

Ríša nedal jí domluvit.

„Že se ti chce, takovými nesmysly se obírat!“

„Nesmysly?“ opáčila po něm Helenka a zamyslela se. „Áá – to ty jenom tak říkáš – a co jich máš v Praze – Bůh to ví.“

Stočila po něm oči, aby přece viděla, jak se k tomu tváří.

Ale Ríša se tvářil zcela rozumně. Nechal ji domluvit a mile se usmíval.

„To ty se usmíváš, filuto... Myslíš si: blázínku, věř!“

Slza trpkosti skanula do těchto jejích slov.

Ale Ríša to všechno prohlásil za zbytečné řeči a pravil k ní, že i kdyby na krásně ji o všem přesvědčil a všechno vyvrátil, co proti němu má, teprve by nevěřila. To už je tak ženský zvyk.

„Ostatně,“ poklonil se před ní, „slečno, já vám komplimenty pořád dělat nebudu.“

Helenka se odmlčela. Po chvílce však hlásila se k slovu zas.

„Tak u tebe tady to neznamená nic?“ pravila a dotkla se letmo čistou svojí rukou čela.

„Člověk může mít tady,“ odpověděl Ríša a také se prstem drbl do hlavy – „a o knize nemusí nic ani vědět. Tady mít, to je to hlavní,“ dodal a dotkl se rukou místa, kde mu asi tlouklo srdce. „Kdyby měl člověk v hlavě kdo ví co a tady nic – co by bylo po něm?“

„Nic –“ souhlasila s ním Helenka, ale ještě nebyla doma. Tam „ty“ v městě přece ji jenom ještě trápily a proto se o nich zmínila ještě jedenkrát.

„A může být některá, která má tady aji tady,“ pravila a dotkla se prsou i hlavy, jakoby se znamenala znamením kříže. „Jak to je?“

„Zas jinak se nemusí líbit.“

„A já se ti líbím?“ chtěla říci, ale zastyděla se a poskočila zas před ním jako pták.

„Tak já ti věřím, Ríšo,“ pravila. „Ale nesmíš mě ošidit!“ pohrozila mu prstem. „Neošidiš?“ ptala se, odhrnujíc jednou rukou před sebou větev, která jí do cesty trčela z křoví. Ohlížela se, aby jej větev neuhodila.

Byla již u svého budoaru.

„Jsi hodný,“ pravila, když Ríša mlčky zakroutil hlavou a pravil, toho že se nikdy nedočká, aby on ji ošidil.

A chtěla jej už uvést do svého ‚pokoje‘, ale nová otázka těkala jí po tváři: že by přece jenom ráda věděla, proč, proč právě ona má být tou, kterou má rád, když jiných je na tisíce.

„Kdybich to věděl!“ řekl Ríša a zasmál se. „Přece ti pořád nebudu říkat, jak jsi krásná, milá a vzácná.“

„Pšc! Krásná je jenom Panna Maria.“

„A po Panně Marii ještě někdo.“

„A–a, nic není pravda. Cilka je taky slušná osoba a co se naplakala!“

Ríša propuknul v hlasitý smích.

„Ta koketa! Tak s důstojníky jezdit po tramwayi do Pisárek a s Ovískem si při tom dopisovat, aby si ji vzal – to ona tak.“

Helenka rozevřela oči dokořán.

„Cilka?!“

„Cilka. Já ji viděl.“

Porážka Helenčina byla úplná. Už neřekla ani slova, rozhrnula křoví, poklonila se Ríšovi až po pás a polo žertovně, polo vážně uvedla jej do malé své domácnosti.

Ríša byl skutečně překvapen. Rozlila se před ním překrásná vyhlídka na daleké kopce a pod nimi ležící roviny. Stál s Helenkou na pokraji a díval se dolů do šedé dálky, kde vrch s vrchem řetězil se v mhlící atmosféře za sebou. V popředí celého obrazu, na svahu nížícího se kopce bělaly se bílé stěny myslivny, pod myslivnou černal se skrčený mlýn v chumáči vrb a vysokých topolů. Bylo odtud všude vidět do kraje, do polí, kde obílí se kolísalo a kde slunce svítilo do tichého údolí. A tak blizoučko, blízko zdálo se všechno jako na dlani: slyšeli odtud

křik krocana, hrkot perliček, viděli i na dvorku, jak v záři odpoledního slunce na dříví své peři rozkládá modrolesklý páv.

„Jak se ti tu líbí u mne?“ ptala se Helenka.

„Nelíbí,“ odpověděl Ríša žertem, ale oči jeho a lehce zvlněný, v úsměvu vždycky tak neodolatelně zježený levý knír mluvil zcela něco jiného.

„Ty–y!“ odpověděla mu Helenka s dětskou svévolí a seznámivši ho ještě s jinými znamenitostmi své útulny, dala se od něho posadit na jemný mech. „Ještě jednou mně to řekni!“ pravila a uvelebila se s ním v zeleném svém ráji. Přitiskla se k němu jako dítě a bojácná, tichá hleděla do vzduchu z lesa ven.

To byl ode dneška celý jejich svět. Zde čekali na sebe, odtud se rozcházel a k sobě se vracel jako den se schází s dnem, – od sebe je dělila už jenom noc. Ani Brok sem s nimi nesměl, aby je nezradil a nerušil svou přítomností posvátné jejich přísahy. Tu se odehrávaly ony chvíle, kde se ústa hledají, oči k sobě mluví a duše obou letí sobě vstříc. Měli zde svůj korán lásky, svoje zvyky, svoje zákony a řady psané rukou nejčistší. Tu Ríša opravdu zapomínal na všechno, na celou minulost, na celou budoucnost, žije pouze sobě, krásné přítomnosti s ní a jenom s ní. Lahodila mu čistota a plnost jejího citu a k jeho cti budiž řečeno, že se jí nikdy ani slovem, ani myšlenkou v hříchu nedotknul.

Zachoval si ji tak čistou a bílou, bez poskvrny, jak mu ji do rukou svěřil sám Bůh. A jen si ji tak kolem prsou vždycky ovinul jak hádě a díval se dolů na ni, na drobnou svoji lásku, jak byla tichá, bojácná a snívá v jeho loktech, jak líce schovávala jemu na prsou, až je zase odkryl, uzardělé k sobě pozdvihl a ústa tiskna v její vlasy, dýchaje do sebe všechnu svěžest a vůni panenských jejích let stále tepleji a vroucněji líbal rozpálené její čílko. – Jemné její prsty pletly se jak stříbro v černých jeho kudrnách, víčka se jí nížila v modrém úsměvu štěstím prozářených očí – a tím krásnější a snivější zdála se tu v jeho náručí, tím milejší a vzácnější byla v milostném svém toužení: bez bázně unášeti se dávala proudem divoké své duše a nechtěla už navrácení. A celá, jak byla, objevila se tu před ním, chutná jako jádro dala se mu vyloupnouti ze všech malicherných všedností a objevila se před ním taková, jak vyrostla uprostřed lesů, jak vykvetla mladá, jak ji vychovala matka země, vyhřálo ji slunce, odchovaly noci. „Líbej holubičku bílou –“ hovořily její oči, a když se tak rukou kolem krku ovinula Ríšovi, sladká jak hrozen na rtech mu visíc žádostivými svými rty, když vzhůru naň pohlédla a modrýma svými očima pila jeho úsměvy, Ríša se divil, kde se vzalo tolik vášně, tolik krásy, tolik síly a rozkoše v jedinkém, tak mladém ještě stvoření. Sám dojat všecek se vždycky zavinul do zlatých jejích vlasů a nechal doznívat v sobě poslední dozvuky jemu neznámé posud a už tak krásné, krásné hudby lásky. Cítil jakousi prudkou, žhoucí radost v prsou,

zamilovanou mysl a duši při tom měl tak lehoučkou, měkkou a čistou jako sníh. V jejím náručí celý vzdychky tál a has', až rozmilován ptal se jednou hlasem, který na život už jenom vzpomíná:

„Jsme to ještě na zemi?“

A když Helenka s úsměvem mladé matky odpověděla „jsme“, zavřel oči zas a snil a blouznil dál. To byly chvíle, kdy duše nic o těle neví a letí pryč se svojí milou tam do výše radostného hýření, o které zpívají jen básníci. Ty chvíle nyjící lásky prožité s ní zdály se mu nyní vším za všechno, nač bez důvodů si byl dosud stěžoval, a byly chvíle, kdy Ríša sám sobě se přiznal, pro takové děvče že by skály lámal, moře vyvážel, do ohně se vrh' pro jednu jedinkou slzu těch očí, které nyní líbal a do nich hleděl jako v modrou studánku.

Jaký zcela jiný život byl to nyní – s tou bílou holubičkou na prsou a sladkým celováním na rtech! Tu mladé jeho sny a sladké horování krve nevycházelo na prázdno, neztrácelo se v slepých orgiích, netopilo se v ničem, tu miloval, tam trpěl, tu se zveleboval, tam hynul, ba i ta jeho bujnost' zde vedla svou, ale jak byla jiná, čistá, vznešená, krásná, věnčená kouzlem ideálních souznění dvou třesoucích se duší.

Když se loučili, loučili se tak, jak se rozcházejí milý s milou jenom v nejkrásnějších povídkách.

„S Bohem,“ pravil Ríša.

„S Bohem, s Bohem,“ šeptala Helenka, urovnávajíc si ještě vlasy, které jí byl rozpletl, aby se v nich pochoval a ovinut její paží, celován jí naposled, zmizel v jejich zlatě. Pak jí klobouček sám položil na hlavu, šálem přehodil mladá její raménka a „s Bohem, s Bohem“ dávali si znova „dobrou noc“, vyprovázeli se navzájem, tiskli si ruce a nechtělo se domů oběma. Naposled se mu prohnula v rukou, naposled se přivinula k němu, hladíc jeho tvář, ještě se za ním ohlédla, ještě se za ním rozběhla, pak se zastavila a bůhví už po kolikáté se dívala, jak je daleko od ní, uslyší-li ještě jeho krok. Šťastna vracela se domů, rty jí ještě hořely, tváře pálily a prsty, stále ještě jakoby sevřeny měla silnou jeho rukou, rozčileně tiskla na spánky. Jak jí pak doma bylo nadějno a vlídno, všude jí bylo plno, na zahrádce, v síni, na dvoře, všude cosi sháněla, všude něco hledala a kudy chodila, tudy se modlila z breviáře lásky. laskajíc se vzpomínkami, těšila se zas na brzké shledání s ním pod zelenými stromy, na pokraji lesa tam, kde tak rozkošný byl výhled do polí.

A druhý den časněji nežli den před tím vrátila se na umluvené místo ještě krásnější, ještě růžovější, štíhlejší a její zornice, zdálo se, že rostou ještě do větší šířky, modrá jejich barva zasahovala už celou tvář. Sedla si jak obyčejně na svůj trůn, vypravovala a sama si dala vypravovat, jak a co dělali za celý den, kde byli ráno, kde byli večer, nač myslili, nač

vzpomínali a jaký byl jejich sen. Když domluvili, zamyslela se a výraz štěstí majíc v očích upřela jich pohled do prázdna. A víčka zvolna, zvolna pomžikovala přes perleťové jejich rohovky, čisté, vlahé, bleskotající v přítmi podivným leskem lidí, kteří ztrácejí se duší v snivých hlubinách.

„Nač myslíš?“ ptal se Ríša.

„Ah, na nic a na všechno“, odpověděla Helenka a jakoby se jí nedobře sedělo na mechovém trůně, zavrtěla sebou, ruku smekla s jeho krku do klína a dívala se na prsty. Pojednou jí napadlo něco živějšího, obrátila k němu svoje oči a nahnuvši hlavu vzad, opřela se o jeho rameno. A s očima tak pozdviženými vzhůru k němu, vypravovala, jak tenkrát se vším házela, když měla na faru jít, jak dveřmi bouchala a živou mocí se bránila otci i Martě, nechtěla jít. „A zatím,“ dodala zádumčivě, „už jsem byla v pasti a Bůh ví,“ dodala s úsměvem, „pomůžu-li si z ní.“

A hned na to dodala:

„Oh, však já vím, že mě nemáš rád. To ty jen tak říkáš a myslíš si: ‚věř, hloupá.‘ No necht’ – však ty uvidíš, co jsem já –“ Zakývala hlavou: „Jen se usmívej, taškáři, to ty máš radost, když se ti tak zpovídám, vid’? Okáči! (říkala mu okáči). Ty myslíš, že já to nevím? Ty ani mluvit nemusíš a já už vím, co si myslíš a jak v tobě je. No směj se, směj, však uvidíš, jenom za tohle jestli se na tebe dovím (ukázala rukou maličký ždíbiček svého malíku), propadnu se před tebou a nevrátím se už, kdybys nevím jak potom prosil.“

„A dovedla bys to?“ s jemnou ironií pravil Ríša.

„Dovedla –“ odpověděla Helenka, zavrtěla se mu v loktech a smála se mu do tváře.

„Ale vidět bych tě přece chtěla: ale jen tak, víš, abys ty nevěděl. Přece bych ráda věděla, co děláš, jak se k tomu tváříš a co tropíš v Praze. To ty na sebe nepovíš, vid’? Ne?! Tak jdi pryč ode mne, okáči škaredý.“

Odmlčela se. Do tváře jí vstoupil červánek. Pak s novým trhnutím těla zvolala:

„Víš, čím bych já chtěla být?“

„Nu?“

„Sestrou tvou. To bych pak věděla všechno. Nehnula bych se od tebe, seděla bych na stoličce před tebou a dívala bych se, co děláš. A pořád bych se na tebe dívala, pořád –“

Ríšovi byly už ty řeči fádni.

„A to už je konec?“ ptal se.

„Je,“ ochotně přikývla Helenka hlavou.

„Tak zavřeme tu knihu a začneme kapitolu jinou.“

Helenka už věděla, jaká to bude kapitola. S líčenou bázní svráстила rty, sepjala ruce a očima, rukama prosila Ríšu:

„Pro Boha ne! Ríšánku, Ríšo!“ vzepjala se s líčeným pláčem v jeho náručí, „to já se zas vrátím domů celá polámaná, poma – Ri – rí – Ríšo!“ vykřikla bolestí, sevřela rty a žertem uhodila jej do prsou.

Ale Ríša už nedbal, jako medvěd sevřel ji v ramenou a polibky jen jen se sypaly na zarůžovělá její ouška, měkké tváře a holý krk. Pak jí zase vlasy rovnal, za ouška sbíral a v nadšení dolů pohlížel na ni, jak se stále tepleji a vroucněji tulí k němu, loktem oči si zakrývá a usmívá se jenom rty.

Třesoucí se pak rukou pozdvihl ji k sobě výš, odpáčil její ruku a do očí se jí díval, co v nich všechno je. Ale kromě své vlastní podoby, odlesku modrého nebe s bílými oblaky a plujících po něm ptáků neviděl v nich už nic než tu bezednou hloubku rozepjatých jejích panenek a tu větvičku zelenou, visící nad ní. Víčka jemná a bílá jak lupínky kvetoucí růže zvolna padala dolů a zase se krčila vzhůru v tmavý oblouček řas. Tu míval z těch očí takovou radost, že obrátil stránky svého románu a kapitola začala znova.

A líbal ji tak dlouho, až Helenka celá ztýraná, rozpálená hlavu bezvládně položila v jeho záloktí, rozevřela chtivě rty a vonné teplo svého dechu vysylajíc vzhůru do jeho tváře, se zavřenýma očima čekala na polibky ostatní. Chvillemi až úzko jí bylo, jak ji sevřely vždycky mužské ty ruce, obepjaté jak železné kolem slaboučkých jejích ramen, svinula se mu v loktech, povzdychla a modré její oči vykřikly zrovna, prosíce o milosrdenství, smilování, smilování – to že už není ani láska, to je mučení. Ale než domluvila, jakoby se lekla náhle rozjiskřených jeho očí nad sebou, zavřela zase svoje a neviděla nic, jen hlavou jako klubkem ze zlatých nitek svinutým koulela se se strany na stranu v obepjatých jeho ramenou, která milosrdenství neznala. Tu bývala jako neživá, okraje krásně vedených rtů lehounce se jí chvěly, prsa rychlými spády propadala se do těsného živůtku a zase vzhůru se vyšila a vlnou se klenula v zelenavý lesu stín. A už ji netýral, jenom se díval na ni shora, jak je milá v sladkém tom utrpení své lásky, jak jí líce planou, oči spí a zoubky jak jí světlem bleskotají v ráně jakoby zakrvácených úst. V tu chvíli bál se jí skoro dotknout a zacházel s ní jako s poupětem. A byla jako anděl, který se náhle probudil, rozevřela ruce, položila je na oči, a ze stísněných prsou vyrval se jí pojednou dlouhý, blažený vzdech milých:

„Bože, jak je ta láska přece jenom krásná!“

Všemi těmi vzpomínkami se Ríša doma v pravém slova smyslu opíjel.

Sotva domů doběhl, už se zase těšil na druhý den, až se zase spolu vodit budou hořícími lesy, co si budou povídat, jak se budou hladit, škádlit, milovat, mušky jak jim sedat budou na

šaty pokryté lesními stíny, mechy tlumit budou každý jejich krok. A na duši mu bylo tak líbezně, do smíchu, do zpěvu, lehký byl jako vzduch, v těle pružný jako míč: uhodit jím a byl by vyletěl, vysoko až tam, kde lítají jen ptáci. „Bůh ví, umí-li čarovat či co –“ divil se sobě sám. Jak si tak ustlala v jeho hlavě, zahrabala se do všech jeho myšlének! A mysle ještě na ni s úsměvem si sed’, s úsměvem zase vstával a celý jakoby se znovu byl narodil – šťastný, bujný jako mladý oř, cítil v sobě dva a ti se objímali, líbali, kolem krku se drželi a tančili, jeden přes druhého výskal a jásal až nad rozum. A byly to tytéž přeludy duše, jakým se poddával tenkrát, když od „Štajgrů“ chodil domů, v rozjařené obraznosti armády ved’, národy potíral, v purpuru líhal, odíval se zlatem a cestou Helenku nosil, jako děcko do výšky jí házel, v letu chytal a v loktech ji kolébaje smějící se tlačil k sobě, tváří ukrytou mu na prsou, s nožkama rozpustile bijícíma do vzduchu. Dítě s dítětem si hrálo v tu chvíli a těžko rozsoudit, které z těch dvou srdcí bylo šťastnější.

A když stichl, sedl zas, svinul ramena, přivřel víčka a aspoň o své lásce přemýšlel, když nemohl k ní. A tu cítil vždy, jak se mu teplounko rozestýlá po celém těle, vřelá vlna jak se po nohou mu krade vzhůru, zachvacuje boky, naplňuje prsa, zaplavuje krk. Mysl se mu začínala mást, slova se pletla na mysli a tělo neseno na měkkých vlnách sladkých závratí půdy pod sebou cítilo a necítilo, jen si hovělo v mírném tom zmámení smyslů, kde není života, jen jakési tuchy se potácejí něčeho, co není a přece může být. A Říša Bůh ví až kam by se byl vznesl v mladistvém tom putování do nadpozemských radostí – kdyby sebe menší ruch jej nebyl probouzel a nestrhoval na živou zem, k malému jeho stolku, na který vždy rukou udeřil v bujně rozmařilosti své krve, stiskl podpěru křesla, až pod prsty mu zapraskala vyschlá jeho kůže a zahaliv se v hrozně oblaky své neodlučitelné cikánky, svinul se zas na pohovku, aby snil a snil zas třebaš do rána.

„Iš! – co vyvádíš!“ pravil sám k sobě a dal se do smíchu, probudiv se z omamných svých snů.

Co mu bylo nejmilejší – byla krásná, nestrojená její řeč! S takovou láskou, s takovou živou a plnou ryzostí slova i citu nemluvila s ním posud žádná. Tak srdečně s ním rozprávěla, každé slovo jakoby ze dna duše vybírala a obestřené dívčím půvabem vysýlala k němu z úst. V proudu její řeči hlava sama pozbývala vlády, sama klesala jí do klína a poslouchala, co že to povídá tam ta nahoře nad ním. A jako mladá matka, když se obírá prvním dítětem své lásky, oči její dívaly se shora na něj, ručičky se nad ním rozkládaly, hlava její se nakláněla a červené její rty se kroutily v rozumný jakýsi úsměv. Hovořivali o Praze, o cestách, o dětských letech, o všem, co jim na mysl přišlo bez ladu a skladu – a on i ona viděli si na očích, jak rádi se navzájem poslouchají, jak se oba diví a očima žasnou nad každým slůvkem paměti obou,

pokud jim zůstalo neznámým. Vypadal vždycky tak vážně, když ji poučoval nebo kázal o svých názorech „o životě, lidech a smrti“, až jí bývalo do smíchu. Už ji netísnil svou učeností, rozmarná její mysl obracela ji ve vtip.

Viděl ten smích v její očích, ale neurážel ho, naopak byl mu něčím, co raději měl než cokoliv jiného na světě.

Tak žil jako ve snu, přecházel domem jako opilý a za nic na světě nechtěl vystřízlivění. A kdyby nebylo těch Kaček, které mu nahoru nosily jídlo, měly silné tvrdé rulíky kaštanových vlasů a nové, kypře naplněné kacabajky upjatě sevřené v prsou, kdyby nebylo kostela, do kterého jej hnali kuchařka a strýc, byl by snad ani nejedl a nespal a byl by jen blouznil a vzpomínal, byl by se věčně tak vyhříval v čarovném onom kruhu srdejemných vzpomínek na ty dobré „její“ oči, na ty divné, mladé její způsoby, na ni celou, plachou a čistou v jaru lásky, jak se k němu tiskla a celou jeho duši pila očima i ústy. V tu chvíli nic neviděl kolem sebe a když se i přemáhal a nutil se myslit na něco jiného než na tuto „novou svou slabost“ – jak sám o sobě se vyslovil v střízlivější náladě myslí, díval se sice na roh stolu, na podlahu, na židle, chytal mouchy procházející se po stěnách, krmil pavouky, kterých už měl na starosti ale padesát, divil se, kde se tu všichni nabrali, jak sem přišli, viděl i toho hliněného psa na kamnech, bílý zadek koně na začouzeném obraze, červený pláštík rytíře v oblacích válečného kouření, vyložil se i oknem ven a díval se na osvětlené stěny kostela, jak tak divně svítí v odlesku bílého máje, v kostele slyšel, jak za zády mu hrají varhany, jak děvčata a stařeny zpívají ve sboru s muži, všiml si i starého Klajby, jak si brejle vytírá a opíraje se o hůl, obrácen ke zdi, třaslavým zpívá hlasem, cítil, jak se mu prsa pozvedají a z hrdla i jemu se dere několik pohnutých tonů, ale pojednou nahlédl dolů mezi urovnané lavice a už neviděl nic než ty dva světlé lelíky vlasů, které se tam pod kazatelnu pod sv. Annou leskly ve stínu bílého letního kloboučku se zelenými stuhami a červenými květy. A myšlenky už zase se mu stěhovaly ven, ven z chrámového klenutí, pod širé nebe, zelený svět, tam v ten tichý „jejích“ útulek na pokraji lesa s výhledem na bílé zdi myslivny a zalehlé řetězy kopců. Jak se mu to všechno zdálo daleké, daleké a neuvěřitelné skoro zde na tomto přísném místě! Živou mocí si nedovedl představit, že to tam dole sedí a nábožně se modlí ona a že by to byly tytéž dlouhé, svatě nyní skřížené dvě ruce, s kterými si ještě včera hrál, prsty na nich překládal a celé je slíbal, když křičela, že už „to bolí“... A když si zde v kostele, před tváří Boha, v hukotu varhan a vážné písni lidu vzpomněl na všechno, tam na ty pletence dole, ve kterých už tolikrát byl spočinul svou černou hlavou, když si vzpomněl na ty zulíbané její rty a ty oči, ty oči a to líce, ty ruce a ty tváře, smějící se zuby a běloučkový krk, když si zde připamatoval všechny ty milostné výjevy, které již zažil a jiné, které si teprv maloval, když ji

tu viděl před sebou celou od hlavy až k patě jinou, nábožnou a ustrojenou v zcela jiné, jakoby jen do kostela předurčené šaty – zdálo se mu to všechno nemožné, všechno mu připadalo jak polosen a zdání něčeho, co bylo snad a už není.

Při těch myšlénkách Ríša nemohl v sobě potlačití tísnivý jakýsi pocit lítosti nad něčím, co zůstat mělo tajemstvím a stalo se skutkem, lítost' nad klečící tam dole světicí, s které strhal andělský šat a oblékl na ni jiný, vezdejší šat světský. Byl to pošetilý nápad, ale byl čistě *jeho*. Když si vzpomněl, jaká byla před tím a jaká byla nyní, nedovedl se ubránit tomu vědomí, že je škoda toho dítěte i pro něho. Jakoby se díval na utržený květ. Byť i kvetl sebe výš a na nejsráznějším místě, musil jej mít a měl, ale když utržený zdobil jeho prsa, bylo mu přece jenom líto, že jej vůbec kdy trhal. Po čistém sněhu objevily se první lidské šlépěje, s kvetoucího stromu padal první květ. Voněl ještě, ale nelákal už víc, nepřístupný, nadsmyslný svět zmizel a příroda čekala na vážnější, opravdovou lásku k ní v kteroukoliv by to bylo dobu její krásy... Choulostivé stavy duše, ale jsou a Ríša zapomněl, že v nich projevil všechnu míru svojí lásky; dovedl se vůně napít, ale milovat ji a při sobě chovat jako talisman – to byl práh neznámého jemu posud světa, na kterém se tolik lidí zastaví a neví, kam vykročit dál. Zastavil se i on...

První příznak nudy v lásce, ale také záře nového svítání. Jedni zaraženi novým, nezvyklým jeho světlem potácejí se do mráкотných snů zase zpět, druzí pevnými kroky jdou ku předu, aby svedli první, ale rozhodnou bitvu s životem. Mnoho poražených, málo vítězů, nepatrné kousky svěží země uprostřed nepřehledných pouští Sahary. – A Ríša, když si později vzpomněl na nepatrný, nenápadný, ale nezapomenutelný tento okamžik, věděl už, ale před tím nikdy by byl neřekl, že v nepatrném tom zákoutí své duše skrýval pařeniště, kde zárodek jeho štěstí vyháněti začal na plano. Vyhrál-li v tu chvíli nebo nevyhrál, zatím nevěděl, – ostatně přednější je otázka jiná: mohl-li vůbec vyhrátí.

Měl Ríša Helenku rád?

Po tom, co předcházelo, mohl si Ríša říci, že měl. Ale je nám nesmírně líto, že na jeho blouznivé stavy duše a snivé vzpomínky ani tu nic nedáme. O nějaké pronikavé síle citu, kterou příroda skryla do srdce lidí a která přetrvá často i šediny a hrob, o tom všem se strany Ríšovy prozatím řeči býti nemůže. Ta jiskra obapolné víry v sebe, kterou si instinktivně vyznávají obě pohlaví, doutnala sice také v něm jako snad v každém člověku, ale aby na plno vyrazila a svým ohněm zachvátila jeho celého, jak tomu bylo u Helenky, toho tu posud nebylo a bývá ponecháno osudu a povaze obou, roznítí-li se ohýnek v neuhasínající žár.

XIII

Helenka žila zatím svůj krásný život dál. Mysl její zůstala prosta, ale city její rostly, nabývaly smělejšího rázu. Jako mušky rojily se všechny její touhy kolem svého světla a ať v myšlénkách, ať slovem, hleděla jim ve všem vyhovět.

Ríša sloužil jí jako královně. Rozvazoval jí slučky na nitích, navinoval bavlnu, držel přadenu a jednou dokonce, když do lesa odběhla natrhat kvítí, i do pletení se jí dal. Vyvlíkl očka, vypadl mu drát a rychle zas kladl pletení na původní místo, když tu Helenka jakoby ze země vyrostla, stála nad ním přísná jako zákon a obořila se na něho strojeně užaslým hlasem:

„I vy sakulentský hříšníku,“ (žertem říkala mu někdy vy), pravila a vzala mu pletení z rukou, „co to děláte?“ pleskla jej přes prsty, „kdo vám to kázal? To je zas něco nového! Plést se do věcí, do kterých mu nic není. Jděte pryč, pleticho!“ Sedla si vedle něho a pletla sama.

Škádlení, žerty, hry střídaly se tak navzájem.

Helenka v samých radostech ani si nevšimla, že Ríša za těch čtrnáct dní obapolné lásky nápadně zpohodlněl.

Tak hned za dva dny na to, kdy ji Ríša v kostele tolik byl litoval, proč nezůstala raději nedostižným pro něho snem, jako na dotvrzenou toho, že je jí pro něho opravdu škoda, dožábral se na umluvené místo a byl jakýsi velice lenošný. Den před tím byl v Rosicích na jarmarce, „zdržel se tam“ se známými daleko přes půlnoc a silně podkouřený doutníky, nasáklý pivem vyškrábal se do své mansardy. Když došel k Helence (tentokrát velice pozdě), nařikal si na teplo, žízeň a sotva že se hýbal. Jako hroch. Kosti ho bolely, klouby měl rozklížené a svaly jakoby měly s něho spadnout... Helenka už seděla ve svém budoarku a vyšívala. Ohlédla se po něm a div nevykřikla.

„Bože, to jsem se lekla; – to jste vy? Co tu chcete?“ zvolala povýšeným hlasem, sepjala nad ním ruce a divila se, kde se tu vzal.

„Co tu chcete?“ ptala se ještě jednou, postrkujíc košíček od sebe tak, aby si neměl kde sednout. „Do kostela taky tak chodíte brzy?“ dodala s jemnou výčitkou.

Ríša si odfoukl, zhluboka povzdychl a ztěžka se převaliv do mechu, nařikal na bolesti v hlavě. Nepověděl, proč jej hlava bolí, jen mlčky sedl vedle ní a za chvíli i hlava se mu skulila na mech, zdálo se, že spí.

Helenka se usmála, odložila ruční práci a uchopivši jej za ramena, s pomocí boží a jeho posadila jej k sobě na svůj trůn. Sama si sedla tak, že hlavu jeho chovala v náručí.

Ríša se tvářil zprvu, jakoby usínal žertem, potom však usnul doopravdy.

„Proč dnes nic nemluvíte?“ ptala se ho Helenka s úsměvem, dříve ještě než usnul.

Ríša obrátil k ní vzhůru zakalené oči a upřel na ni dlouhý, němý pohled trpícího člověka.

„Co“ jemně zatřásla jím v náruči, „proč dnes nic nemluvíte? Co je vám, já vás tak ráda poslouchám.“

Ríša se ironicky usmál.

„Chceš, abych ti zas říkal, jak jsi krásná?“

„A jaké jsou ty ostatní, to ty nepovídáš!?“

Ríša zavrtěl hlavou, že ne.

„Nu tak mluv přece!“ burcovala jej znovu ze spaní, když viděla, jak mu přes oči klesají zamodralá víčka.

„Tak mám?“ ptal se ještě jednou jako ze sna, kloně hlavu na stranu.

Helenka ochotně přikývla hlavou, jen aby povídal, aspoň jej tak udrží od spaní.

„Chci, chci,“ umíněným hlasem opakovala rychle za sebou.

„Ale když mě bolí hlava!“ prosil Ríša.

„Však ona zas přestane – jen povídej. Řekni, jak jsem hezká.“

„A onehdy jsi nechtěla –“ pravil Ríša se zavřenýma očima.

„Bože, jak to mluví!“ zasmála se v duchu Helenka, „jakoby umíral.“

„Proč jsi tenkrát nechtěla? Tenkrát byla krásná jenom Panna Maria.“

„A dnes chci být krásná taky já.“

„To nemáš říkat,“ pravil po té Ríša lenošivě.

„Proč!?“

„Protože se to na děvče nesluší.“

Helenka stáhla obočí.

„To že se nesluší?“

„Ne.“

Trhla sebou a nepromluvila víc.

„Ještě chceš něco vědět?“ ptal se Ríša ospale.

„Ne,“ odřekla Helenka, „a spi už. Dnes se mně docela nic nelíbíš. Oči máš jako krtek a za každé slovo aby ti platil. Slyšíš?“

Ríša neodpověděl. Byl už daleko od ní, v pivovaře na šalandě, mezi svými, před velikým cínovým korbelem, naplněným až po samý vršíček přetékanou pěnou. Pan starý zpíval sentimentálním hlasem píseň z let osmačtyřicátých: „Blíž Prahy vstává všech Čechův sláva, český lev válečným hlasem řve.“ A ve řvaní toho českého lva Ríša usnul nadobro.

Helenka ruce majíc složeny pod levou jeho paží klidným okem pohlížela na rozkošnou vyhlídku, ležící tu u jejich nohou na západní a severní stranu.

Jak zkrásněla s ní celá příroda za těch čtrnáct dní nezkalené, v lesích utajené její lásky. Veliká divizna, která rok co rok tu rozkvétala v zeleni, zakládala již na veliké, žluté růže svých květů; konvalinky dokvétaly, lechy modraly a vadly, v zahrádce se rozvíjely lilije a růže. A před ní zde v úkrytu její svatyně jakoby se okno otvíralo do širého kraje, všechno jako na dlani leželo před ní v táhle rozloženém údolí do dálky rozhrnutých kopců. Vzduch zaváněl jahodím, voněla tráva, pole kvetla. Chvíli se dívala na zem, pak se obrátila hlavou vzhůru a pila očima krásně modrou barvu horkého nebe, které už podlívati začínal oheň léta.

„Tak krásně tu je,“ pravila sama k sobě, „a ten mně tu spí,“ dodala a mateřským okem pohlédla dolů na svého hochu, zdali opravdu spí.

Spal.

Zvedla zase hlavu a duší cele se ponořila do zelených vln údolí.

Celé lány obilí jako široká, rozlité řeka vlnily se dnem a jen sem tam řadou korun vysázeného stromoví jak pentle bílá blýskala se prachem silnice. Od Ostrovačic bylo vidět jen věž s červenou střechou a silnou bání, která zlatě svítila v paprscích odpoledního světla. Od Ostrovačic směrem k Říčanům topole přesahovaly obzor a jako lehká péra tiše plápolaly štíhlými svými vršky na bledě modrém západu. Od Božího Požehnání a Rosic dmul se po nebi těžký tovární dým.

Žito již nabývalo omšelé barvy zeleného plyše. Světlé pruhy střídaly se s tmavými jako samet, když ho ruka proti vlasu pohladí. Na panském ohromném díle polo lezla, polo klečela dlouhá řada žen. Z dálky po silnici vozy hrčely, ode mlýna říhal kůň. Nikde jinde živé duše a v celém tom prostranství země, v tichu liduprázdných niv jenom ta babice černá o samotě stála na kraji, vršek obracejíc k severu. A kolem ní cesta se vinula travnatým břehem, po kterém Ríša chodil za ní a po něm se vracel na cestě domů a zpět. Pohlédla na něho, je-li to pravda, a usmála se zase týmž měkkým, láskou prohloubeným pohledem, jakým se matka usmívá a dolů se kloní nad spící svoje jezule.

Ríša volně oddychoval na jejích rukou. Nahnula se tiše až k němu a políbila spící jeho oči. Vlasy jí přes ramena sklouzly na prsa a svým zlatem dotkly se oholené jeho tváře. Vnadrným pohybem ruky shrnula zase pletence vzad a zapjala opět ruce pod Ríšovým tělem. Byl těžký. Už jí ruka bolela, ale nedbala, jen když se jemu dobře spalo. Kolínkem si podepřela ruce a přivila jej k sobě ještě blíže. Pohládila mu pak čelo, odehnala komára s levého spánku a opatrně, zvolna, aby se nevzbudil, přisedla si tak, aby stín její pokryl jeho hlavu.

Měl dnes pokrčený límeček, nedbale uvázanou kravatku a na těle ty světlé, letní šaty, které mu tolik slušely ku snědé jeho tváři, černým, už trochu poodrostlým vlasům. Prohlížela si jej tak celého od hlavy až po letní půlbotky obuté přes červené, modře pruhované punčochy. Jednu z nich měl shrnutou, narovнала mu ji.

„Hezký hoch,“ pochvalovala si jej v duchu. „Kdo by si to byl pomyslíl, že z takového chlapce (vzpomněla si na Ríšu v dětských ještě kalhotkách) vyroste tak hezký, silný hoch.“ Jak mužná, silná měl ramena, mocný týl a plně vyklenutá prsa! Jak slušely zdravému jeho tělu ty tvrdé, nezapomenutelné rysy v tváři, obestřené posud snivým pelem mladých let. Plet' měl osmahlou, krk osmahlý, celou tvář, jen čelo měl bílé, nízké, ale prostranné a do šířky rozložené pod černými zářezy hluboko do spánků rostoucích vlasů... Pojednou si něčeho všimla v jeho tváři a srdečně, bez bázně, že ji Ríša přistihne v zamilovaném jejím pohledu, s chutí se zasmála svému nápadu. Tmavé, jako peří měkké svoje vousky měl tak pečlivě vždy přihlazené k tváři; – dnes pomuchlané visely mu schlíple dolů: i přála si mu je pohládit. Ale bála se, aby ho nevzbudila. Nicméně aspoň malíčkem se dotkla jejich špičky a usmála se do spící jeho tváře. Prohlížela si každý vlas na jeho hlavě, prstem jemně přihladila husté jeho obočí a zase se vrátila a znovu se bavila těmi vousky, které mu jak dvě pírká černá ležely po obou stranách horního rtu. Ty se jí přece jenom ze všeho líbily nejvíc. Za živý svět by byla nedala několik těch štětinek. Jen to ji mrzelo, že jich nemá víc, na bradě nic, na tváři nic a až na ty čárečky pod nosem že je celý jako holoubě. Ale vzpomněla si, jak by asi vypadal, kdyby měl plný vous, v myšlénkách namanul se jí obraz starého hajného s tváří tak zarostlou, že mu vidět bylo jen oči – a odbyla od sebe zlou představu: „Hu, to by byl škaredý. To radši nic.“ A Ríša líbil se jí zase tak jak byl, třeba s holými tvářemi a škrablavým krkem, jen když měl „ty“ tady, to dostačí. A malíčkem znovu se dotkla úzkých, jemně malovaných jeho vousků.

Pojednou sebou škulba.

Zdalo se jí, že slyší za sebou praskot.

Chvíli bylo ticho, jen srdce slyšela, jak v prsou jí zvonilo strachem, aby ji tu nikdo nepřistihl s Ríšou.

V tichu se ozval praskot poznovu... Obrátila se celým tělem k lesu, – praskot se vzdaloval. Kdosi lámal suché kletí. Usmála se sama nad sebou, svinula své nožky zas pod dlouhé svoje sukně a čekala, kdy se přece lenoch probudí... V lese bylo ticho zase jako v hrobě.

Helenka se dívala zase dolů do šeré dálky odlehlé k severu, na řetězy vrchů, které se k Tišnovu tratily a za Tišnov lehaly asi tam, kde v úkrytu hor se černá starý Pernštýn. Drásovské kopce, Veverské lesy, Květnici i kuželovitou „Čepičku“ bylo vidět odtud

posypanou jak stříbrem dolů se lijících paprsků. Jeden kraj za druhým tak mizel do osvětlené dálky, stále světlejší a světlejší atmosféry táhly se za sebou, až v nejasných obrysech do fialova zahrávaly v jakýsi bledě sinavý, zamhlený kout. Stále hlubší a smutnější kraje okrášlené stromy, ozdobené vískami rozestupovaly se tak po zemi a celý ten oceán barev a světla zčarován byl bílými cestami a pruhy tmavých stromořadí, jen semo tamo vystupovaly dýmem kouřící osady, světlaly se domky v hustých zahradách, do prázdna trčely sloupky bílých věží postavených jako svíce uprostřed zeleného světa.

Jak jí bylo blaze teď při tom pohledu, ticho v duši a svatě v prsou jako v chrámu Páně. Bílé břízky měkce plápolaly světlými svými korunkami, stromy se kolíbaly a zase tichly, ptáci na blízku i v dálce plnili svými zvuky celý les. Nedaleko před ní jako hvězda rozložená v paprscích slunce zaleskla se pavučí síť... Mravenci běhali po kmenech, komáři vířili vzduchem a v mlázi lindušky šveholily, čiřinčeli strnadi. Viděla každé pohnutí mušky, padající v letu na její šaty, každé vzdychnutí křoví, když vítr do něho zadýchal a odletěl zas. –

Celé její království žilo tu kolem ní a ona v něm, kvítí, nebe, koruny lesů se všemi svými vzruchy, tichými křovinami i náhlými hukoty bouřících se vln.

Krásné chvíle, prožité tu v lásce uprostřed přírody, tím krásnější, že v sobě tajily zárodky všech budoucích a už nezapomenutelných vzpomínek!

A tu si pojednou vzpomněla, že by mohla nadejít chvíle, kdy Ríša odjíždět bude zase do Prahy. Ustrašeně pohlédla opět na něho, je-li to možné, ale Ríša jen vrněl v jejím náručí, z tváře jeho nevyčetla nic. „Což tam musí být?“ napadlo ji a nedovedla se vžít v myšlenku, že by opravdu přijít mohla chvíle, kdy ji hory budou dělit od něho, cizí kraje, cizí zem.

A nebylo poprvé, co Helenka ku Praze pocítila prudké záští. Z jeho vypravování o Praze uklouzlo mu ledacos, z čeho si Helenka pak utvořila podivný, ale dosti správný obraz jeho života „tam“. Bála se tam o něho a byla by si ho nejraději pro celý svůj život zabrala jen pro sebe, sem mezi těch několik habrů a nízkých doubků... Nedůvěra k němu, kterou jen žertem dávala vždy na jevo, nehasla v ní, ale na dně její duše dřímala a rostla, nític se jak živý troud při sebe menším zavanutí čerstvých průvanů. Čekala nyní, až se probudí, že se ho zeptá a na něj se obrátí, aby jí přece řekl, jak je to, musí-li „tam“ být a jak brzy? Nedovedla si představit, že by tu kdy vysedávat měla sama se skrytou bolestí v prsou, „co tam dělá, kam chodí, s kým se bavívá, kde bývá za dne, kde bývá večer a jaký je celý jeho život bez ní“.

Ptala se ho už na to několikrát, ale vyhnul se jí s odpovědí, klouzaje po povrchu právě těch otázek, na které chtěla mít odpověď nejurčitější. A odpověděl-li jí přece, na očích mu viděla, že lže a k pravdě nechce se znát. Tušila v tom něco nekalého a bála se pak sama dotknouti se otevřené rány, aby jí pak neřekl něco, co by rázem shasilo všechny její sny a

dětské naděje. Raději nic – nic nechtěla slyšet a zaříkala se v duchu, že se ho nikdy, co živa bude, nikdy na nic vyptávat nebude. A tvář majíc zakaboněnou, odháněla od sebe všechny dotěrné domněnky, a všetečné otázky po životě jeho mimo ni.

Měla právo ku svým obavám. Celý způsob jeho chování, jeho řeč, určitý, pevný ráz jeho vyznání, jistý, už jak vyzkoušený způsob, s jakým mámil na ní každý důkaz lásky, – to všechno nevedlo sice ještě k žádnému vážnějšímu podezření, ale ve všem bylo něco, co nepovzbuzovalo aspoň ku skálopevné důvěře. Vždycky cosi nedopovězeného zůstalo v jejich hovorech a Helenka to cítila srdcem i duší, jenže se styděla za své pochybnosti a bála se jich. Vzpomněla si na Cilku. Nevěřila jí, je pravda, zvláště od té doby, kdy Ríša na ni prozradil záletné její romány s modrým sukнем – ale přece jí byla nápadná její slova, když se o Ríšovi jednou vyslovila a nazvala jej „prohnaným“. A to řekla takovým tonem, jakoby Ríša byl opravdu – prohnaný.

Proč tak mluvila, odkud ho zná?

Co by byla nyní za to dala, kdyby měla klíček k tomu tajemství, k celé jeho minulosti, ke všemu, co zavíralo před ní jeho svět!

„Ach,“ pravila nakonec, „však já to nemusím vědět!“

A spokojila se zatím ledabylou touto větou, která ji v klidu ponechala jenom na chvíli.

Než se minuta sešla s minutou, tytéž stavy duše, tytéž strachy duše tlačily se na nezkušené její srdce a bylo jí tolik líto za, že o něm nic neví, ale nic, co by ji vedlo k rozřešení teskné její záhady. Byla by se snad do pláče dala, kdyby se Ríša nebyl právě probouzel.

Jako na zavolání bezvládně pohnul rukou a nevrle se zaškaredil. Z prsou se mu vyhrnul těžký, bouřný vzdech, tělo protáhlo se jí v náručí a zase skleslo na znak do jejího klínu. Otevřel oči a jako ve snu viděl nad sebou dvě řady smějících se zubů, dvě modrá, vesele sevřená kolečka očí a ty měkké, ty známé důlky na tvářích, které se usmívaly jako Haidée, když se usmívala nad spícím Juanem. – Nevěděl, sní-li či bdí, a teprve za chvíli se rozpomněl, kde je, když se mu nad hlavou rozřehtal veselý její smích.

„Dobrý den!“ kývla nad ním Helenčina tvář, ponořená do stínu přes rameno jí splývajícími kadeřmi, „už jste se vyspal? to je dost!“ dodala a radostí, že se probudil, zapomněla na všechno, co ještě před chvílí si přála, aby upokojil svým dobrým slovem.

Ríša se ještě jednou protáhl na jejím klíně, nastavuje zimomřivě lokty proti ní, protíral si víčka a prohlédnuv pak na ni čistýma, už vyjasněnýma očima, vztáhl vzhůru ruce po ní, vzal ji kolem krku a mlčky se díval na červené její rty. Políbili se a každý sedl zvlášť.

Helenka vstala a rovnala na sobě šaty. Byla celá jako schroumena, levá ruka ji bolela, do levé šlapky, když na ni stoupla, jakoby jehličky vrážel... hvízdla bolestí, zachytila se o kmen stromu a postavila se jen na jednu nohu. Brněla ji celá polovička těla.

„To abyste se šel taky umyt, ne?“ s potměšile přivřenýma očkama pravila Helenka a bolestí zase skřivila tvář – tytéž jehličky bodaly ji do levé nohy.

Ríša jako znovu zrozen rozhlížel se kolem sebe a divil se, jak tak tvrdě mohl spát. Ani nemluvil a jen tak udiveně rozhlížel se na všechny strany, jakoby ta místa jakživ nebyl viděl. Víčka mu ještě ospale pomžikovala přes černé oči, vlasy v nepořádku na jedné straně ježily se mu vzhůru jako rohy, na druhé se líply k čelu jako smočené. Vlahá zeleň polí a svěžest' lesní trávy ponenáhlu křísily jeho zrak.

Prazvláštní jakýsi půvab ležel na všem vúkolí. Tak se mu zdálo, jakoby to bylo ráno a ne ke sklonku chýlící se den. I zpěv ptactva zazníval toutéž náladou. Vítr proletěl kolem a vlašnou svou perutí omyl rozespalou jeho skrář. Žízňivým dechem vsrkl do sebe vonný jeho chlad a tak divně, kormutlivě se při tom tvářil, že si Helenka ve smíchu zastřela oči.

A Ríša nijak, nijak se nemohl vpravit u vědomí, že je odpolední chvíle. Jak do žlutá zbarveny byly ty kopce vzadu, nebe a zelená pole v údolí! Žlutavý přisvit tetelil se i ve vzduchu, byl jím polit každičký lístek i vysoké špičky trav, kolébajících se na slunci. I ptactvo i mušky a všečen okolní hmyz činil na něho tentýž dojem, nesl na sobě tentýž ráz. V stejné barvě hrály i zvuky, kukání žežulek, lesem se nesoucí nárek vlh. I tlukot slavíků ve stinném mlází jakoby tísnila slad'ounká mdloba májové, světlu ustupující noci. Všechno kolem něho zdálo se být proměněno v kouzelný, zlacený ráj.

Rozpomněl se, že tak vždycky bývá, když si oči sdřimnou a probudí se za bílého dne. Vyměnil s Helenkou němý pohled, provázený úsměvem, přeptal se, jak dlouho spal, vytáhl hodinky, zakroutil nad ciferníkem hlavou a divil se, že spal celé dvě hodiny. Vsunul zas hodinky do vesty a jakoby Helenky ani nebylo, zavěsiv se rukou za sehnutou stříšku dubové haluze, hleděl do údolí.

Žlutavým jasném červenaly se dole kvetoucí šípky, v poli jasně se chvěly žluté skvrny ohnice, žito zkrvavělé vlnilo se rudými plaménky kohoutků. I myslivna a mlýn, babice černá i v polích ležící silnice nesly na sobě tutéž podivnou žlut'... Dole na pasece posud se pásl brav; beran blinkal křaplavým svým zvoncem, do jeho zvuků štěkal pes a Josef se skrčenou nohou posud tak obcházel stádo a troubil na plechovou svoji trumpetku. Ovce hledaly chlad a žlutěbílé kupily se do stínu řídce rozestavených dubů. V tom zase jiný podivný zvuk obrátil jeho pozornost' k lesu. To malý ptáček „zvonek“ zazvonil na vršíčku boučí a odletěl zas, sotva ze sebe vypravil pět slabounkých tonů.

Pak mlad'oučký devaterník přiletěl skoro na totéž místo, také zazpíval a na konci tak nějak pěkně to nabral jako mladá sýkorka, když se učí švitořit. A tak všemi směry lesa všechno to tikalo, šumělo, žilo, hned ten přestal, onen začal, ten přiletěl, jiný se přihnul na jeho místo a celý les žil a zněl jako znívá jenom z rána.

Helenka s utajenou radostí pozorovala němý klid Ríšovy tváře a teprve, když obapolné mlčení začalo ji tížit, pravila:

„Dnes je tu krásně, tak tu ještě nebylo! A málem bys byl všechno zaspal!“ dodala s mírnou výčitkou.

Ríša se ohlížel po holi.

„Sedni si ještě chvilku,“ vybídla Ríšu Helenka, „dojdeš ještě. Slunko je vysoko a domů ještě čas.“ A sama si sedla na mech, shrnula sukně k sobě, aby si měl kde sednout. „Tak sed' a poslouvej, jak ptáci pěkně zpívají,“ pravila, upozorňujíc jej plachým pohybem ruky na dlouhý tluk slavíků, který se v táhlých rozlohách zpěvu rozléval a v kaskádách do hloubky hlasem padal ke dnu stinného úžlabí.

Helenka sama zbožně upřela zrak do prázdna a v tichu poslouchala milostné ty vzlyky a žalmy králů všech zpěváků, jak z mlází vyvěraly a zelenou klenbou vzhůru prorážely z bolesti a láskou stísněných hrdel. Chvillemi všechno jiné stichlo a jen komáři sípěli do velikého hlaholu podvečerních zpěvů, jakými se ozývá vždy měsíc máj.

Ale Ríšu jen chvíli bavily zvuky lesa, zemdlená jeho mysl klesla zas a upjala se na nejbližší okolí. Přesedl a přivinuv k sobě Helenčinu ruku, mlčky díval se na ni.

Helenka poslouchala dále. Na střeвиček jí sedla moucha, zahrála na světle duhovými barvami, druhá do vlasů jí padla za uchem a letíc od ní pazourkem jí zatahala za vlas. Pak přiletěla třetí, dotkla se křídlem jejího čela a odletěla kamsi dolů. Také sedmihlásek se přišel na ni podívat, zatočil se na větvičce, zazpíval a už byl zas ten tam, jen památku po sobě zanechal žvatlavého hlásku. Dva motýli se snesli s levé strany, dvě vřetenušky s černě lesklými křídly honily se doubravím a padly pojednou na uschlý list; lupínek pod jejich drápky zachrastil jak papír. Na konec i zelená pilořitka se vyškrábala svým shrbaceným tělem po Helenčiných šatech, dostala se až na ruku, pomalu se stahovala, natahovala a křivíc se po rukávě směřovala kamsi vzhůru Helence na krk. Ríša tupě hleděl na shrbacené její pohyby, vzpomněl si pak, že by nemusila právě tam tudy lézti, a šňupkou ruky shodil ji na zem.

A to byla poslední pozornost, kterou prokázal dnes Helence. Konec konců přiznal se sám sobě v duchu, že jej to všechno vlastně již nudí, a měl se k odchodu.

„Už domů?“ zvolala Helenka a vzala jej za ruku.

Přikývl.

„A musíš?“

„Nemusím, ale není mi dobře.“

„A co je ti?“

„Nevím.“

„Jdi – ty jsi mi dnes divný. Co pak jsem ti udělala, že jsi ke mně najednou tak chladný?“

„Já nejsem chladný.“

„A jaký tedy jsi?“ Pustila jeho ruku a měříc jej nedůvěřivě očima, zdvihla k němu svoji tvář. „Takový’s ještě nikdy nebyl!“

„Což, jindy budu zas jiný!“ pravil a řekl to tónem, jakoby se hovoru s ní hleděl zbýt. Sundal klobouk s hlavy, oprášil ho poklepem prstů, přikryl jím hlavu a ptal se, kde má hůl.

Helenka mu na to neodpověděla. A všimla si teprve nyní, že ji dnes ani jak náleží neobjal. Zpod obočí stopovala zvolné jeho pohyby a v očích jí zajiskřil divoký záblesk hněvu, když viděla, jak s kloboukem na hlavě, s holí pod paží z náprsní kapsy vyndává kožené pouzdro s doutníky a z něho vybírá žlutavý váleček cigara.

To ještě nikdy neudělal! Chvilí hledal sirky, chvíli škrtal jednu po druhé a teprv asi desátou si zapálil v závětrí na jednu stranu rozkřídleného kabátu. Zády nevšímavě obrácen byl k ní. Mrzutě odhodil od sebe vyhaslou sirku a přišlápl ještě hořící její zbytek. Z hořícího doutníku zavanul jí do tváře první balvan dýmu. Zaškaredila se a byla by mu nejradyji doutník vyrvala z úst a poučila jej, jak se má chovat před ní.

Všechno to vrylo se jí do paměti stopou nesmazatelnou.

„Nu tak, pa!“ pravil Říša a odfouknuv si novou spoustu dýmu, podával jí ruku. Tón, jakým promluvil nyní, pálil jí ještě víc než ten čpavý výdech kouře, který jí pouštěl do tváře. Posud zpod obočí příkře hleděla na něho a stopovala i dýmem kouřící jeho rty.

„Nu, co se tak na mne díváš. – Zlobíš se?“

Neodpověděla. Cosi jí bránilo promluvití byť jen jediného slova na svou obranu. Ani rukou nehnula a jen tak strnulá stála na jednom místě, jednu ruku držíc za sebou, druhou volně majíc svěšenou přes okraj černé zástěrky. Bílé rohovky začaly se jí podlívát slzami, ale seč síly měla, hleděla je potlačít.

„Nepodáš mně ani ruky?“

Chvilí čekal na odpověď. Když se jí nemohl dočkat, přistoupil až k ní a položil ruku na její rameno. Uhnula před ním a nastavila ruku proti němu. Vytrhla mu ji z prstů, když po ní sáhl, a přiložila ji ke rtům. Cítila, jak studené má ruce a jak pod rukou se jí třesou horké jeho rty.

„Ríšo!“ přirazila pojednou obě ruce ke tváři a dala se do prudkého, usedavého pláče. Žhavá bolest prolomila hrázi její hrdosti a slzy proudem hrnuly se nyní přes okraje jejích řas.

Ríša vzal ji kolem pasu, položil hlavu její na své rameno a popotáhnul z doutníku kouř, aby mu nevyhas', otcovským tónem snažil se ji přesvědčit, že pláče a neví proč.

„Jdi pryč, jdi pryč!“ posílala jej od sebe, cítíc kolem sebe tentýž odporný zápach doutníku, kterým ji byl už jednou urazil. A odstrčila jej od sebe, když ji oběma rukama bral za šhubající sebou ramena, doutník opatruje při tom předními dvěma prsty ve vzduchu. I to viděla.

„Nepodáš mně ruky, Helenko?“

„Nepodám!“ odpověděla vzdorně, chvatně šátkem vytřela oči a obrátila se k němu zády.

„Já už tedy jdu,“ pravil Ríša.

„Jdi si kam chceš, ale sem už nechod!“

„Proč?“

„Proto.“

Toho měl již Ríša dost. Odmlčel se na chvíli, a odděluje pak slova, jakoby je měřil, pravil:

„Pamatuj si, Helenko, že jednáš dnes jako – jako.“

„Blázen, no, řekněte to!“ hodila za ním přes rameno Helenka a zadýchala nosíčkem do bílého šátku.

„Ne blázen, – ale jako nerozumné, desetileté děcko.“

„Za to vy jednáte s rozumem.“

„No, nebudeme si nic vyčítat, není ani co; vyspi se a zítra budeš jinak mluvit.“

„Možná!“

Odpověď zněla dvojsmyslně. Vzdorně trhla hlavou a levou rukou podepřela svěšenou hlavu.

„Helenko, bude tě to mrzet!“

„Víc ne, než vás.“

„S Bohem.“

„S Bohem.“

A když odcházel, pravila: „A dejte pozor, aby vám neshaslo!“

Obrátil se.

„Co?“

Na polo se obrátila k němu a parodujíc mužský hlas pravila s úsměškem:

„Cikárko!“

A to bylo dnes poslední její slovo.

Ríša uhodil se rukou do hlavy a teprve nyní věděl, čeho se vlastně dopustil. Zasmál se v duchu, ale byl to smích hříšníka, který tímto způsobem mírní v sobě špatné svědomí.

Nevrátil se už, šel.

Na druhý den se smířili, Ríša jí vysvětlil příčinu špatné své nálady a Helenka uvěřila teprve, když jej nechala půl hodiny mluvit.

Ale několik dní po té, kdy Ríša vyspával na jejím klíně zakouřenou svoji hlavu, došlo mezi nimi k nové šarvátce a to už k takové, že naděje na smíření nebylo. Od posledního výstupu vzduch mezi nimi naplněn byl třaskavinami a stačila jen dost malá jiskra, aby střecha stála v plameni. Jiskra ta padla a Helenka prchla mu z náručí, rukama se chytila za hlavu a seč jí síly stačily, utíkala před ním stinnou chodbičkou pryč z lesa k myslivně.

Bylo tenkrát krásné jarní odpoledne, tiché, jasné, jaký byl celý máj. Lísteček se nikde nepohnul – a horko bylo jako v létě.

Co se mezi nimi událo, co si udělali, čím se Ríša prohřešil, sud' to Bůh sám – stromy mluvit neumějí, nebe nepoví a od ptáků se toho nikdo nedoví. Ale hezkého to asi nebylo nic, protože se Ríša sám o sobě vyslovil, „tím okamžikem že si kýchl do své vlastní sklenice“.

Byl zase sám. Helenka zanechala po sobě jen trochu kvítí po zemi, které před chvílí s Ríšou byla trhala lesem, kousek bavlny a drobký z vzácného jakéhosi jídla, kterým Helenka byla hostila svého Ríšu. Jinak se nezměnilo kolem nic, nebe posud tak mlčelivé, modré klenulo se nad lesy, na tiché smrčky posud tak svítilo vševědoucí slunce a mušky se proháněly vzduchem jako kdykoliv před tím.

XIV

Obsah viny Ríšovy byl poněkud komplikovaný. Jak sám sobě se přiznal, jednak se „trošánek“ už nudil, jednak byl už na dně všeho svého myšlení a cítění, které se mu zprvu zdálo zásobou nevyčerpatelného bohatství. Hledal proto cesty jiné, které by jej vedly k pramenům nových rozkoší a zábav. Pobyt na venkově trval mu přece jenom už „trochu dlouho“, pocit sladké nečinnosti, která mu tak lahodila v lásce, přes noc skoro zvrtil se v něm

v tentýž ubíjivý pocit vnitřní prázdnoty, kterou byl v Praze ulíval pivem, utloukal tágem, dusil kouřem pivovarských kasamat.

Změnou pobytu získal sice na jakéms takéms klidu, v přírodě, ve vzpomínkách na zlatá dětská léta hledal a našel zapomenutí svých „bolestí“, v lásce dokonce vyšvihl se na stupeň úplného uspokojení, ale konec všech konců byl: půvab novoty pominul, síla se vytratila a zbyla jen ta známá, hrozná nuda, nuda mladých let. Jsou povahy, kterým není na celém světě pomoci. Jednak proto, že už je pozdě, jednak i z toho důvodu, že v tom „hloupém“ světě není toho, nač mladá mysl nejraději věří: zázraků. Kdyby tak Pánbůh dal a Duch svatý sestoupil s nebe, mysl jim rozsvítil, tělo vyčistil a duši znovu zrodil: oh, jak by pak byli šťastni, veselí a silní! Ničeho by se nelekali, hory by přenášeli s jednoho konce světa na druhý, nebe nebylo by pro ně bájí, ale vyplněným snem. Ale protože Pánbůh nedá, neštěstí jejich nemá konce, vleče se za nimi jak příšerné fatum, růže mění se v trní, přátelé v pomstychtivé harpie, celý svět se rozlívá v pole slz a největší radosti srdce drobí se – v nic. Mladý Ahasver, který břímě svoje vleče tíž než ten starý a velmi často je i se sebe shodí.

Ríša vinu toho všeho jako vždy hledal mimo sebe. V nedostatku společnosti, v klášterní samotě fary a zvláště v té kaplance, která mu nijak nepřirostla k srdci, viděl vrchol všeho šosáctví. Stále tytéž bílé zdi kostela, tentýž bílý zadek koně na začouzeném obraze bitvy, tentýž hliněný pes na kamnech, stále tytéž líné mouchy procházející se po stěnách, všude a všude tytéž hrany, tytéž tvary, věčně stejný tikot starých hodin v rožním pokoji, kde jemu jako na posměch porculánová figurka při každém kývnutí hodin vyplazovala naň svůj odporný, červený jazýček.

To všechno bylo k zoufání, „k zou-fá-ní!“ otevřel ústa a s chutí si zívnu na šeré stěny zasmušilého svého pokoje.

Jediné, co jej křísilo ještě k životu, byla Helenka. Aspoň tudy se hleděl dostat do nebes ráje. Ale staré hříchy nedaly mu ani tam. Dlouho se válel ve sněhu, až byl sám celý bílý jako cherubín, ale na konec černá pírká proskočila na něm přes. Starý Ríša spal, spal, ale oči měl jen přimhouřeny, štika zemřela, ale zuby po ní zůstaly.

V tomtéž poměru, v jakém přírodě a v ní prožité lásce ubývalo na osvěžujícím půvabu, rostly na druhé straně minulostí pozlacené jeho vzpomínky na tutéž Prahu, které tolik byl klnul, dokud byl v ní, na tutéž Prahu, po které stonal, sotva ji dělil od něho jediný měsíc života. Už se zas viděl na Příkopech v hukotu a třesku frčících kol, seděl u Štajgrů a poslouchal tu kvikavou a divnou, z duše mu vřeštící hudbu pražských šumařů, seděl vedle kudrnáčka a oprašoval rukou její klín; černým pivem připíjel jí na zdraví, povaloval se zas na lůžku, na které líhal s půlnocí a s něho vstával v poledne, poslouchal řinkot nádobí vedle v

kuchyni a v polodřímotě tak nebezpečně po zemi se táhnoucí šustot sukni, jak živou viděl mladou paní před sebou, bílou a měkkou v tváři, vážnou v pohybech s těmi věčně přešlapujícími a jen jako na špičku nohy přehozenými trepkami, cítil, jak si jej zas prohlíží od hlavy k patě, kartáčem očesává, studenými prsty jeho tváře se dotýká, neškrábe-li zas, s ní celá poesie mateřské její lásky vystoupila před ním zpět a lákala jej k sobě zas.

Své tesknice po Praze nezatajil ani před Helenkou.

A byla to trpká pro ni chvíle, když si na mysl uvedla jeho řeč, jak tenkrát na faře Praze zlořečil a jí spílal a nyní s takovou láskou na ni vzpomínal a bez ní žít ani nemohl. Pozorovala na něm jakousi ochablost' už dávno, nejvíce od té chvíle, kdy v náručí jí usnul – ale náruživé jeho toužení po Praze znělo jí už jako rány, jedna padala po druhé a všechny jakoby hřebíky vjížděly do rakve její lásky.

Neříkala nic a skryla všechno v sobě. Ale skličující dojem prvního obláčku na čistém nebi už jí z duše nezmizel. A čeho si dříve nikdy nevšimla, všímala si teď. Nebyly to žádné velké neshody, žádné vyhrocené krise, ale tichá, skrytá bolest' vinoucí se kolem srdce, tu volnější, tu silnější křečí, malé, nepatrné vrtochy se strany jeho, které se všechny líhnouti zdály z jednoho hnízda. Jako pijavky vpíjely se do ní a střebaly její krev. Dříve obsluhoval on ji, nyní pomalu že si nedal sloužit od ní. Ba dokonce vyčetl jí jednou, jemně a žertem, ale vyčetl, že ho posud nikdy nepozvala k sobě a že posud ani neví, jak to u nich vypadá.

Zamrzela se nad tím a měla radost' zároveň. Přece ještě na ni myslil! Vyhověla mu, pozvala jej „k nám“, přivedla jej do své světnice a všechno mu ukázala z domácího svého panství od páva až po svoje lůžko, kde tolik pro něj proplakala nocí a bůhví, dodala, co jich ještě propláče. Říša nic jí na to neodpověděl.

Přišel pod záminkou, vzal-li by jej někdy revírník s sebou do lesa s puškou, že by se rád naučil střílet a nejdříve že to zkusí na veverkách. Revírník s úsměvem sklonil bělavou svou hlavu, pitvorně se usmál, ale pozval jej nejen na veverky, ale i na jeleny a na srnce.

Ale Říša, jak se zdálo, měl na jedné návštěvě dost. Helenka provázela jej celou myslivnou, upozorňovala jej na nejvzácnější exempláře holubů, provedla jej všemi zamilovanými svými místy, ukázala mu celý svůj eden, kolovrat, hodiny s kukačkou, lícím plnou malovaných talířů a zavěšených džbánek, hračky, památky, všechno, ale žádného zvláštního nadšení nepozorovala v tvrdé a skoro útrpně se usmívající jeho tváři – Nedala na sobě ničeho znát, provázela jej dále, zastavujíc se na nejpamátnejších místech svého života: tady sedávala, tady vyšívala, tady četla a...

„Tady?“ ukázal Říša na pověšenou visutou síť.

„Tady spávám,“ upřímně odpověděla Helenka a vedla jej dále s pavláčky zahradou až po ty hrušky a jabloně, které „letos kvetly, jak je nepamatovala ještě nikdy“. Když odcházel, vyprovázen Martou až k ovčínu, Helenka dlouho se ještě přes ovčín dívala za ním směrem černé babice a bylo jí, jakoby od ní odcházel jí až posud velice blízký, ale nyní už vzdálený a čímsi jí odcizený hoch. Smutným, zdloženým pohledem, opřena loktem o branku hleděla za ním, čekala, že se po ní ohlédne, uvidí ji a naposled ještě ji pozdraví „na shledanou“, ale Ríša, aniž se obrátí, došel až k babici, tam odtud smekl se za obzor a zmizel na dobro s dozoru jejích očí.

Povzdychla si z hluboka a odebrala se do svého pokoje. Sedíc pak u okna, tváří obrácena k západu, teprv si na mysl uvedla veliký rozdíl mezi Ríšou tenkrát a dnes. Tu právě začínaly konečky všech nitek, které se brzy na to zmuchlaly v nerozluštitelný zmatek. Už jí ani verše nenosil, na knihy zapomínal, slíbil jí cosi na památku a taky nepřines'. Dříve cestou lesem nasbíral vždy lesního kvítí, v náručí přinesl až k ní, – na klín je vysypal, vystlal jimi celý trůn – a teď nic – nepamatoval na ni ani s nejmenším. Doma psával pro ni milostná psaní, plná blouznivých slov a vášnivých projevů lásky, sám je pak přinášel a jí do rukou klad' – a taky už nepsal.

A Helenka vzpomněla si na jednu chvíli, kterou přijala tenkrát žertem a dnes – jak vážný význam měla pro ni nepatrná maličkost'! – Stalo se, že do jejího budoaru přišel bez kravaty. Sepjala nad ním ruce, prohlédla si jej celého a shledala, že ani manžet nemá; ruce jako hůlky holé trčely mu z rukávů ven! Kníry také měl v nepořádku, vlasy jako hřebíky. „To mně tak nesmíš chodit,“ pravila k němu mateřským tónem, „to já tě tak nebudu mít ráda!“ dodala žertem, ale zapamatovala si to.

Ríša přišel sice na druhý den s kravatkou i s manžetami a ulízaný byl tak, že „toho nebylo zas ani třeba“, ale nepohodl se doma s Kačkou, Kačka ho neučesala, neprohlédla a Ríša přišel den na to s kravatkou sice, ale zas tak divně nějak uvázanou, že Helenka vytřeštila na něj oči a kravatu mu převázala sama. A tu vyšla na jevo nová hanebnost', která i Ríšovi nahnala trochu krve do tváří. Právě když mu Helenka svýma rukama na krku upravovala límeček, zavadila v zadu o něco a píchla se.

„Fi,“ vykřikla a z prstu ssála krev. „Co to tam máš, Ježíši Kriste?“

„Kde?“ ptal se Ríša červený jak vařený rak.

„Ukaž!“

Vyšlo na jevo, že Ríša neměl sponky vzadu a límeček měl ke košili připevněný špendlíkem.

„Ale, Ríšo!“ složila Helenka s hrůzou ruce v klíně, „to je han-ba! Nestydiš se?“

Ríša skulil se vedle ní naznak a skryl se zahanbenou hlavou za její záda.

„To já nevím, hochu, co si s tebou počnu,“ rozkládala nad ním Helenka své ruce. – „To’s přece nikdy nedělal!? Proto se’s mně tolik líbil, že jsi byl vždycky takový jakýsi jiný než ostatní, spořádanější, ustrojený. Co pak u vás není nikoho, kdo by tě očistil a opatřil, co potřebuješ?“

„A mlč už o tom,“ pravil Ríša, posud ještě schovaný za ní, „kdo pak bude o tom pořád mluvit.“

Helenka mlčela a Ríša na druhý den přišel už bez špendlíku vzadu; ale zase kabát měl plný peří, klobouk zaprášený. Helenka obrala ho do posledního pířka, nevyčítala mu už nic, ale položila svoje rozhodné „buďto – anebo“. Takového nepořádného člověka u sebe trpět nebude.

Ríšovi všechny ty její starosti o jeho hlavu, manšety, límce přišly velice vhod. Lichotila mu drobná její pozornost a po nějaký čas opravdu se namáhal, zachovat bezvadný svůj zevnějšek: s Kačkou ujednal trvalý smír a Helenka s potěšením pozorovala, že Ríšu konečně přivedla na čistou svou víru.

Ale tu přišel Ríša s něčím novým, co spadalo už mimo její moc. Byly to zase ty jeho vzpomínky na Prahu a veselé prospekty do vlastní minulosti. Ríša se jimi chlubil. Helenka sedíc posud u svého okna, celá potřísněná krví západu, vzpomněla si na všechno, co jí vypravoval, a ocitla se v povážlivých končinách. Ve svých vzpomínkách přišel jednou už dost daleko, až po kudrnáčka s bílou zástěrkou a běloučkými, běloučkými zuby... Lekla se dalšího a zatřepala rukou.

„Pro Boha, Ríšo, už přestaň, já nechci nic vědět,“ prosila ho a nechtěla už opravdu ani slova slyšet víc o všech jeho rejdech, s kterými se jí očividně chlubit chtěl.

Je známo, že největší hříšníci ku zpovědi nejraději chodí ku svým milým. Těm se pak s nepochopitelnou zálibou svěřují se vším, co kdy ve světě spáchali nebo spáchat teprve chtějí. Pozorují-li úspěch ve tváři svého zpovědníka, velice často nalhou pak na sebe i věci, jakých nikdy nebylo, být ani nemohlo. Vlastnost, která ženám chybí úplně. U Ríšy tato vlastnost měla ráz až milostné zlomyslnosti. Je obecným majetkem výrok Goethův, který všechny nevysvětlitelné a prostému oku nepřístupné vrtochy a projevy duše u povahy ženské označil hromadným názvem „věčně ženské“. Obráceně mluveno, totéž říci se může i o silném pohlaví. A Ríša byl právě jedním z těch prapodivných exemplářů, kteří při vši své jednoduchosti a průzračnosti ženám přece zůstávají hádankou. Podle logiky opravdové lásky každá dobrá duše by hádala, že Ríša z útrpnosti, vrozené jakési šetrnosti v lásce pomlčí před

Helenkou aspoň o těch „osudech“ v Praze, o kterých věděl, jak kormutlivý účinek má a musí mít na ni každá podezřelá maličkost' týkající se rozmarného jeho života „tam“.

Kdyby byl jen trochu žensky myslil a cítil, byl by věděl a nutně byl by musil pozorovat, že nezapjatý límeček, na křivo uvázaná kravata, rozházené vousy, zpýřený kabát, nevkusný zevnějšek musí ji odvádět stranou od pyšného obrazu, jaký si o něm utvořila, jakým ho chtěla mít a měla ve svých představách i mimo sebe.

Ríša pozoroval její rozechvění, ale právě, že o něm věděl, jako šelma při pohledu na jedinou krůpěj živé krve, která žízeň její tím více divočí, s hltavostí jen sobě vlastní vrhl se na svou kořist' a pásl se zrovna očima na křečovitých jejích strážnících s toutéž utajenou, nelidskou rozkoší, s jakou kdysi ptáky chytal a je zabíjel, kobyolkám nohy utrhoval a díval se, jak „pomalu lezou“, mouchy o hlavy připravoval a pod rukou je čtvrtil, aby je pak hodil pavoukům – – Jakoby jej právě tím na koně byl posadil, vedl si tím nevázaněji, tím nelítostněji s tou nevysvětlitelnou zálibou v slzách a utrpení, pro kterou není jiného vysvětlení všech dobrých srdcí než nedostatek lásky. A všichni mužští byli by prohlášeni za krvežíznivé dravce, kdyby tatáž vlastnost' v jiných podobách a vztazích nežila také v jemnějším, ale stejně krutém pohlaví. U obou se dere k moci krvelačná tato potřeba, která tím silněji a vztekleji do kořisti zatíná své zoubky, čím více se pod ní vzpíná polapená zvěř. Bestie v člověku jakoby žila a na sebe brala nesčíslný počet tvárností. Jednou z nich byla právě ta, kterou do zoufalství přiváděl Ríša tu svou holubičku bílou, kterou „měl tak rád“. A ačkoliv dobře cítil, že se tak mezi jejich srdci trhají struny posavadní shody, zdálo se, že radost' měl právě z toho, když viděl, jak jedna praská po druhé. Sváděl úmyslně hovor na Prahu a jako své církvi zpovídal se a vyznával i z nejčernějších hříchů. – Líčil jí divoké své pitky, důvěrné styky s maskami ve „Stoleté“, „u Kajsrů“ a jinde, s nesmírnou zálibou zmiňoval se jí o elegantních křivkách, jaké za sebou v oku nechávala chůze slečen Melanií; hledal a nacházel dosti slov, aby s teplem a náruživostí zase jenom jemu vlastní zachytil a duši její podal dojem rozkošných těch vůní z divadelních loží (přes to, že v nich nikdy neseděl!), kde vysedávaly drahocenné, v rozkoši a nadbytku vychované krasavice pražských tříd, všechny ty černé i bílé „perly“ Vltavy, které královská Praha nosí ve své koruně.

„Vidět a slyšet je člověk musí,“ pravil přes to, že o pravdě svých slov nijak přesvědčen nebyl a spíše se přidržoval opaku – „aby si dovedl představit, co přepychu a nádhery, co jemnosti a vkusu je složeno v každém záhybu na vůli vržených jako pavučí jemných krajek.“ Sám se tak opíjel představami o životě neskutečném, ale efektně smyšleném, a zvláště o jedné dámě rád vypravoval, kterou prý znal a která před ním sedávala v divadle: tak krásný, tak plný krk, jaký ta měla, ještě nikdy neviděl a, myslím, vidět už nebude. Věděla patrně o

tom a do divadla přicházela obyčejně s šatem lehce vystřiženým, krkem nahým. Kde kdo, celé divadlo se pak obracelo po čistých těch liniích hrdla s pletí tak bílou a hebkou jak nejjemnější aksamit. To všechno polo vyběsněné, polo přebarvené jí před očima maloval a když viděl, že se ty veliké, pohádkové oči před ním rozevírají až do nemožné šířky, vypravoval ještě víc, vypravoval i co už docela nebylo pravda; cizí zkušenosti bral za vlastní a vymaloval ze sebe takovou figuru na konec, že se jí pak v duchu sám dal do smíchu. Ale zvažněl zas a sám sebou dal se uchvátit v opojný vír toho života, který jenom ve fantasii jeho žil a jehož zpozdálí byl jenom vymyšleným svědkem. Všechny prospekty, všechny sály, koncertní dvorany, plesové síně přeplněné kašmírem, vystlané brokátem, brilliantní účesky, sněhobílá čela, tenounké pasy, „neuvěřitelně“ malé ruce, všechny úchvaty a svůdnosti bohaté Prahy, která v hedvábí líhá, v hedvábí vstává a v kožešinách se vozí jako královna – všechno jí vypravoval s takovou lehkostí a ohněm, jakoby sám v těch kočárech byl sedal, sám se s těmi zjevy stýkal a žil život těch, jejichž ilusi před Helenkou vyvolat chtěl. O choulostivějších thematech, o skutečných svých stycích s druhým pohlavím na plesích, v divadle, na bruslích zmiňoval se zatím pozděle jen, slovy opatrnými, zatím mu stačilo jen zdání, že ku všem těm dobrodružstvím velkého světa příležitost měl a snad jich také užil. Jak a do jaké míry, ponechával zase fantasii její; tím tajemněji pak zněla celá historie skutečného i vysněného jeho života, slečna Melanie střídala se se slečnou Rosou, „kudrnáček“ s rozpustilou Bertou, Eminka se zádumčivou Lidi. Jen o mladé paní se nezmínil nikdy a zdálo se, tu že si ponechává naposled.

Helenku řeči ty bolely, poslouchala, poslouchala, ale sama nemluvila ničeho. To všechno náleželo minulosti a cit spravedlnosti, takt dívčí její povahy jí pravil, k té že nemá práva, třeba jí nijak nebyla lhostejna. Zamyslí se a sklonivši hlavu na prsa rukou pohrávala si zelenými stonky lesní trávy. Pojednou nesměle pravila:

„Tož, co ty tam všecko vyvádíš! To já se o tě budu bát!“

Zdálo se, to právě že Ríša chtěl slyšet. Zamyslí se a všimnuv si trpkého výrazu její tváře, pravil:

„Nic se neboj. To všechno, co jsem ti tu povídal, není ještě všechno. Kdybys ty věděla, co se napláčou kolikrát krásné ty oči do svého hedvábí! Nasytí se člověk jejich vína pomíšeného slzami a má ho už pak na věky dost. – Víš, co jsem ti jednou řek’? Čím jsi mně? Nevíš?“

Helenka věděla, ale chtěla, aby jí to opakoval: že je spasitelkou jeho života a kdyby nebylo jí – snad by se zas vrátil tam, odkud prch’!

Ríša jí opakoval ta slova, a Helenka mu věřila zas jako své duši.

„A budeš ještě tak vyvádět? Pěkně mně slib, že budeš už docela – docela jiný. Budeš?“

Ríša ochotně přikývl hlavou.

Podali si ruce.

„Tak tě mám ráda. Ale ať! to ti povídám. Sic já takového – takového – ani vidět tě potom nechci, okáči!“ zatřásla jím v ramenu, jakoby z něho vytřást chtěla tu hříšnou jeho duši – „slyšíš?“

„Ne, jsem hluchý.“

Skončili smíchem.

Na to všechno si vzpomněla Helenka nyní v přísvitu zapadajícího slunce. Živě si připamatovala všechny ty žhavé barvy jeho líčení a nevěřila již tak lehkomyšlně, jako když byl u ní a očima ji přesvědčoval víc než slovy. A jakoby se bála dotknouti se znova živé té bolesti v srdci, položila hlavu do dlaně a cele ozářena červánky dívala se do nekonečného červeného nebe. A bylo jí pojednou, jakoby tam s tou rudou koulí v rozkřídlených oblacích tály poslední růže jejího štěstí, stinná jakási předtucha lehla jí na duši, krásný její obličej obestřen zlatou aureolou vlásků zahořel v purpurové záři dokonávajícího dne a za chvíli zmizel pod bílou barvou rozestřeného, na oči přitlačeného šátku. Ramínka sebou pošklubla, poprsí se jí slehlo několikrát za sebou, hlava jí padla na podložený loket. A poslední barvy červánků lily se už jen na temeno zlatolesklé její hlavy a obnažený krk, který byl krásnější a bělejší než ten, po kterém se s Ríšou ohlíželo tenkrát celé divadlo.

Helenčina předtucha byla spravedlivá.

Na druhý den Ríša už nebyl ani tak povolný jako před tím. Cestou už – pamatuje se na široce rozsvícené její oči, jaké vídal jen u dětí, když se jim vypravovaly hrůzně krásné povídky – sestrojil si v duchu celý skřípce nových zpráv, na který pak napínati mýnil bílou její duši.

Ale trpělivost ženy je břitce nabroušený nůž, kterým se pořezati může i ten, kdo s ním zahrává.

Ríša dvěma třemi slovy skočil hned do prostřed. A tu, když jí už s patrným úmyslem a vypočítavostí hlasu i slov s velikým nadšením vypravoval o všech těch svých lasičkách bílých s pletí tak průsvitnou a jasnou, že i žilky modravé vidět bylo pod ní, o všech těch brunetkách, jaké mu kdy do cesty přišly s pohyby prudkými, náruživě bijící krví a s očima jak peklo černýma, když jí vypravoval o jedné, koruně všech, se srdcem tak silným, že jediným pohnutím svých brv prozradila víc, než jiné mnohonásobnou řečí, když jí líčil, jak pyšně si chodila v červených svých šatech a divoce muže rvala v tanci, když ji kreslit začal tajemný útulek pěkně zařízeného jejího budoarku, ve kterém jakživ nebyl, zlomyslnost jeho dostoupila

takového stupně, že Helence potajmu slzy vytryskly do očí, sepjala nad čelem ruce a zanaříkala sama k sobě:

„Bože, já toho už nesnesu, já uteču – já tu nebudu – já prchnu pryč.“

Vzduch přeplněný třaskavinou čekal už jen na nepatrný náraz kosy o kámen a výbuch hrozil roztrhání i poslední vlákno, které je poutalo ještě k sobě.

Ríša s posledním tímto úderem už neotálel. Střela v letu, kdo ji zastaví? Jakoby srdce její viděl před sebou, na dlani, holé, prosté, do kterého tenkými, ostrými a už dobře vyzkoušenými jehličkami bodati mohl se všech stran, pásl se pohledem na živé, teplé její krvi, řinoucí se už z bezpočetných, otevřených ran. Helenka měla ještě tolik síly, že mlčela s hlavou obepjatou v čele oběma rukama a trpěla. Ríšu bavila právě ta posice bolestně sevřené hlavy a vrcholem jeho očekávání bylo jen: vykřikne-li přece nebo tak trpět bude do smrti. To právě chtěl vědět a slyšet. Šílený výkřik bolu, pak děsné ticho a na konec křečovitý, krutý, usedavý pláč, o jakém při knihách snil, jaký na jevišti slychal a o jakém v jedné své nikdy nenapsané novele sám jednou i psal! Ve skutečnosti ho posud nikdy neslyšel – a proto zavadil o svou nejhroznější zbraň.

Zkusil v duchu její ostří a naměřil si řez.

Slovem se prořekl o mladé paní.

Ne tak slovo jako hlas a ne tak hlas jako barva hlasu a podezřelý jeho zvuk byly jedem, kterým ostří svého nože zakalil.

Helenka byla jen malá žena, spíše drobný obrázek ženy než vyvinutý její květ, ale přímého útoku ani ona nesnesla.

„Jaká mladá paní?“ obrátila se už zprudka na Ríšu s nedůtklivostí svéprávného svého kmene.

Pohledy se skřížily. Noha šlápla na obruč, obruč šlehla po ní.

Byla překrásná v němém svém podráždění. Obloha v tu chvíli byla šedá, slunce pod mrakem. V jejím budoarku vládlo přitímí, smutné šero jako před deštěm. Tvář její bílá, jako vytesaná z mramoru, ležela v kalném pozadí – Oči jako lucerny jí svítily z hlavy, tvrdě sražené obočí dodávalo zelenavému pohledu v tu chvíli jakoby roztržených zřítelnic zbojnického výrazu odvážné, k ráně i obraně připravené kočky. Jakoby po zemi lezla, jednou rukou opřena o zem, druhou rozčileně si trouc do vlasů vyhrnuté čelo, nachýlená ku předu, polo seděla, polo klečela ve stínu převislých větví a hleděla na klidný, kamenný obrys jeho tváře.

Ríša, pozoruje její vzrušení, rozmýšlel se, má-li zarazit hrot svého slova ještě hloub.

„Jaká paní?! ptám se tě,“ pravila skoro velitelsky a rozkřikla se skoro na něj s jemným záchvěvem slz ve spádu svého hlasu.

Ty, ty právě chtěl slyšet Ríša.

„Nu, paní, co u ní v Praze bydlím,“ pravil podrážděn poněkud velitelským jejím tónem. „Vdova,“ dodal a dvojsmyslně se usmál.

„Vdova?“ tázavě opáčila po něm Helenka, a jakoby se nedovedla hned vzpamatovat, co znamená pro ni slovo „vdova“, záhadnýma očima obeepsala kolem sebe vzdušný kruh.

Ptala se:

„Jaká vdova?“

„Mladá vdova – Muž její byl úředníkem při poště.“

Bolest' ji přemohla. Víc již ze zvědavosti než z bázně ptala se:

„Hezká?“

„Ó, pravdaže! Krásná! Taková bílá jako sníh a v tváři měkkoučká, hebká jako peří. A jakoby ani paní nebyla, jako děvče je veselá a živá jako žádná druhá.“

Nůž Helence projel srdcem: a jako kapky krve řinoucí se z rány kanula již z duše všechna slova její ostatní.

„Je hezčí než já?“

„Tak ne – ale zase jinak je krásná.“

A těmi slovy jakoby jí nožem ještě v srdci obrátil, duše v ní zaschla.

„A ty u ní bydlíš?!“

Chraptěla až.

Přikývl hlavou.

„Bydlím.“

„A budeš bydlet zas?“

„Budu.“

„Budeš?!“ Oči obeepsaly tentýž kruh.

„Proč bych nebydlel? Mně se její byt líbí. Mám tam celé pohodlí, dvě okna na ulici, koberce po celé světnici a paní se o mě stará jako o svého. Když jsem odcházel, plakala.“

„Plakala? A proč plakala?“

Ríša pokrčil ramenoma.

„A budeš tam opravdu bydlet zas?“

Ríša rozhodně přikývl hlavou.

„Nesmíš!“

„Proč bych nesměl?! Takový byt nikde nenajdu!“

Ticho nastalo po těchto slovech.

Helenka už ani nevzdychla. Přikryla rukama oči a chvíli tak nepohnutě seděla v mechu.

V tom ucítila, že ji Ríša běže kolem pasu.

Vyskočila se země, oběma rukama chytila se za hlavu a...

Ríša byl už sám.

Voda se rozlila, už jí nezachytil.

Bičem jakoby přes oči dostal – stál chvíli na jednom místě a jakoby ještě nerozuměl, díval se do zarostlé uličky v mlázi, kterou se naposled zamihly modré její šaty.

A už věděl, co ten šleh znamená.

„Helenko!“ volal za ní.

Nic se neozývalo z blízka ani z dálky. Jen straka zaskřehotala ve vysokém lese a na blízku červenka se přehoupala se stromu na keř.

„Helenko!“ volal Ríša po druhé, vyběhnuv z uličky ven.

A když se nevracela odpověď, zasmál se nehezským smíchem, vrátil se a hledal klobouk, pohozený mechem.

Bylo mu horko. Vítr zavanul lesem a ofoukl teplou jeho tvář... První kapky deště skápły na vypráhlou zem, – jedna z nich postříkla horkou jeho skrání. Teprve nyní ucítil na čele chlad, vyňal šátek z kapsy a ubíraje se toutéž uličkou v mlázi, kudy před chvílí vyběhla Helenka, – utíral si cestou čelo i krk.

Ptáci stichli v lese, jak tichnou před deštěm.

XV

V Helenčiných očích stal se Ríša ošklivcem, že mu v širém světě nebylo rovného.

Všechna zděšena, rozvlásána přiběhla domů, branku nechala otevřenou, Broka odhodila stranou, do domu vešla jako zlé znamení. Na štěstí Marty v kuchyni nebylo, ani na dvoře, nikdo jí v tu chvíli neviděl kromě slípek a kuřat, utíkajících před ní pod křídla kvočny.

Helenka ukryla se ve své světničce a zavřená setrvala tam, až soumrak se snesl nad lesy a do světnice se nahrnula tma.

V lese se neukázala ani následujícího dne, ani den po tom.

Ríša jí psal smutné psaní, plné lítosti a krásných slov, kterými ji zapřísahal, aby se nezlobila a zase se vrátila „tam na zlaté to místečko jejich štěstí“, tam že jí všechno – všechno vysvětlí. Psaní vsunul do nové zásoby knih, bez výběru, bez rozumu, jak je honem shledal ve strýcově knihovně a všechno to poslal „pod komoru“ po zvláštním poslu. Ale posel se vrátil s knihami zpět, psaníčko přinesl v kornoutku roztrhané, rozškubané na samé drobounké kousičky a jako přídávkem přinesl i ty knihy, které dosud měla; i ty Večerní písně mu vracela – které jí položil jednou do košíčku na památku.

Psaného ani slova.

„Nevzkázala nic?“

„Nic,“ zněla odpověď.

Zakroutil hlavou.

A Ríša nyní marně zas chodil po celý den ráno i odpoledne do krásných lesů podkomořanského revíru. Darma křoví prohlížel i listí rozhrnoval ve známých houštinách, marně zrak napínal po celé délce nedohledných alejí, marně myslivnu obcházel, do oken se díval i k zahradě dorážel – nebylo přístupu k Helence, žádné stopy jej nevedly na cestu k ní.

Vzpomněl si, že mu bylo dovoleno, aby s revírníkem nebo v průvodu hajného chodil po lese, přišel do myslivny vypůjčit si pušku a myslil si, že uvidí Helenku aspoň tu. Ale našel dvěře zavřeny. Helenku zamčenu v pokoji, z kterého nevyšla, ani když na dvěře zaklepala Marta. Objevila se v kuchyni teprve, když se ze dvora vytratil poslední ohlas jeho kročejů.

Co všechno zažil s ní, jakoby ve snu bylo přišlo a ve snu zase odešlo, jen vzpomínka na ni zůstala v zeleném loubí, kterým se procházel nyní sám a sám na rameni s puškou, v průvodu huňatého hajného.

Minul už bezmála týden, co ji viděl naposledy – přišel čas, kdy pivoňky kvetou a růžemi se hlásí léto. Z máje zbyli už jen slavíci v lese, opožděné konvalinky, odkvétající žežulky a s pomněnkami něco lesního kvítí, kvetoucího po celé léto. Petrklíče byly dávno už ty tam, i mařinka vonná zmizela s bílými svými křížky, jedovatý orsej se víc neukázal, rozkvetly lilije, na květ zakládal střevočník. Zahrady se už zase svlékaly z bělostných svých rouch, z pampelišek letěl bílý chmýr. Začaly lípy kvést a vrstvami těžkého vzduchu parného dne z příkopů se zvedal vonný zápach šalvějí. Už i kopretiny postříkovaly omšelá pole, ohnice zlatila lány a celá země se krásnila ohnivými květy svlačců, blankytných chrp.

Tak celá příroda se zdála ještě krásnější a Helenka posud nikde. Posud prázdko bylo mezi mladými stromky, smutno v síních lesních paláců, pusto na těch místech, kde sedávala vždycky a růžovými prsty sobě hrála v černé houštky jeho účesu.

Jen jednou ji potkal ve dveřích. Chtěl na ni promluvit, ale Helenka ustoupila před ním, obešla jej půlkruhem a na jeho pozdrav sotva že hlavou přikývla. Jako modla pyšná prošla kolem něho, škubla sebou, když po ruce jí sáh' a prásknuvši za sebou dveřmi, vyběhla na dvůr. V přítomí smutné síně zanechala po sobě jen odraz bled'oučkých, opovržením přituhlých tváří.

Helenka zatím ve své zahradě polo sedíc, polo ležíc na visuté síti, hrála si se svou bolestí.

Holubi žalostivým, hvízdavým letem plovali ve vzduchu nad ní a spouštěli se do zelených polí. Zahrada vysvěčena z bílého svého kmentu zelená zas šustěla kolem ní stvrdlými už listy. Vysoká tráva s řídkými body smetánek a sedmikrás vysoko přesahovala o zem se opírající její nožky. Pod stromy a v osluněných haluzích vířily nad ní modrolesklé mušky.

Helenka vzpomněla si na kvetoucí máj, ze světnice slyšela zas švarcvaldky tikat, žežulku kukat, ale jak jiný, daleko jiný byl to zvuk! Vytáhla nožky vzhůru, překulila se celá do své sítě a skrčena jako kůzlátko tiše se kolébala mezi šedými kmeny jabloní a sliv, modrá ve svých šatech uprostřed tmavé zeleni rozestlaných trav. Chtěla zapomenout, nemyslit na nic, ale nemohla.

Každou svou myšlenku provázela nyní vzdechy, každou vzpomínku rosila slzou, ne tou, kterou oči vlnou a polévá se tvář, ale tou těžkou slzou vnitřního smutku, kterou pláče duše...

Jeho odvaha, smělost' dnes, ještě teď – teď po všem tom, co se mezi nimi stalo! Odpor k němu vzbouřil se v ní znovu a jakoby jej tu měla před sebou, švihala jej pohledy přes oči, tvář, i pod nohy mu je metala jedny jedovatější druhých, jakých jen schopny byly modré její oči. Ani jedním, jedinkým okem už ho vidět nechtěla, měla ho už na věčné časy dost a dost. A když se nehýbala a v jejích myšlénkách posud tak před ní stál skroušený, s popletenou tváří, vmyslila se tak živě v jeho představu, že i nahlas k němu promluvila a zmítajíc sebou v síti, rukou pryč jej odháněla od sebe, ať jí jde s očí, ať ji marně nemoří, nechce, aby ji urážel! A převrátivši se v síti na levý bok, obrátila se k němu zády a dodala, pohazujíc rukou ještě za sebe: když chce, ať si chodí za jinou – ji že už to docela nebolí – ani za tohle už jej nemá ráda (ukázala na nehýtek svého malíku). Ať si jde, kam se mu zlíbí. A přijde-li ještě jednou, že mu – že mu pak poví ošklivci ošklivému, aby věděl, jak – jak jí ublížil. Obrátila se ještě jednou za sebe, zamračila se a pohledem plným opovržení a výčítky pohlédla mu znovu pod nohy. „Vy!“ řekla a jakoby jí už ani za to nestál, aby k němu promluvila, sklesla zase do sítě, přetřela se nožkou o nožku, kde ji štípal mravenec, a zas ticho bylo v síti, lehký teplý vítr

povíval jí kolem tváří, pohyboval zelenými stíny a světlo čeřící se dolů haluzemi jako živé jezdilo pardalími pruhy po shrouceném jejím těle.

Ale jenom chvíli tak vytrvala, rozčilení i odtud ji vyhnalo. Helenka vyklouznuvši ze své sítě prudce začala přecházeti po zahradě. Pokračovala v náruživých projevech své nevole. Macešky, které měla od něho a které nezvadly, jak mu v nevinné své koketerii v lese tenkrát byla nalhala, všechny v duchu vytrhala ze země a škubala je teď před ním, před jeho vlastníma očima, hlavičku po hlavičce brala do ruky a každou z nich roztrhala, rozsápala na ty nej-, nejdrobnější kousky, zbytky házejíc mu pod nohy. „Nate, váš dar – vaši památku – vaši – vaši“ a nevěděla, co by ještě dodala, jen rozčilená přecházela zahradou, nevědouc, kam zaběhnout, aby se jednou ranou zbavila všeho – všeho! Jako v horečce mluvila sama k sobě, rozkládala rukama, pohazovala hlavou i rameny a chvílemi probuzena svým vlastním hlasem, bázlivě se ohlížela kolem sebe, nepozoruje-li ji někdo. Nepozoroval. Helenka zdvihla ruku a jako laňka štvaná s místa na místo letem přeběhla louku zelenou. Utekla se se svým hořem v přítmí černých kasamat. Tam si sedla u studánky na omšelý kámen a zaplakala tak, jak nezaplakala ještě nikdy.

Když se vyplakala, u srdce jí trochu odlehlo. Procházela se ještě chvíli po břehu Obravy na výslunných místech a uklidněna s rozjasněnými očima, sluncem osušenou tváří vrátila se zase domů.

Než, přese všechny prudké chvíle a udivené projevy své uražené lásky k večeru přece už se nedovedla ubránit, aby na něj nevzpomněla a vší silou své duše nevábila k sobě nejsvůdnější okamžiky milostného svého románu. Nevyčkala ani pozdní hodiny večerní, kdy chodila spat, uložila se do postýlky skoro ještě za dne, peřinu vytáhla až po bradu a svinuvši se ke zdi pevně si umínila, že každou podlounou myšlénku na něj udusí hned v zárodku a navždy. Dařilo se jí to jaks taks, ale za chvíli tam odtud vyšel dlouhý, dlouhý vzdech. Lítost novou silou uhodila ji do prsou: přitiskla se ke studené zdi čelem a plakala znova, plakala zas a plakala celou noc, utírajíc mokré svoje oči do bílých svých peřinek.

„Bylo-li mně toho potřeba, bylo-li mně toho potřeba,“ naříkala v tichých nočních hodinách a hlavou točila v podložených dlaních, jakoby nechápala, jak, Bože, jak se to tak mohlo stát, že jí přirostl tak k srdci – na věky. Tak opuštěná připadla sobě nyní, jako ta hruška v širém poli, která sama stojí, a toho jí líto bylo nejvíce! Od Ríšy jakoby úmyslně byla opuštěna, zavržena na vždy a proč, proč? Co jsem mu udělala? Čím jsem se provinila?

Dokud byl den a slunce jasně svítilo, ještě dovedla sama sobě vzdorovat, ale k večeru, když na dvůr si sedla a v teple červnového večera naslouchala, jak voda v kašně zpívá, vlaštovky se kříží nad hlavou, když slyšela slavíky z háje se ozývat a cítila, jak potichouku

za ní přišel jediný svědek jejího bolu – Brok, když střevíčky její očenichal a svěsiv hlavu u nohou se jí převalil břichem vzhůru, děláje, jakoby si chtěl hrát, Helenka pohnula sebou v nepokojném zmatku duše a cítila, jak v srdci jejím ponenáhlu taje chlad a její hněv se vypařuje s večerní mhou. A bylo jí v tu chvíli tak příjemno, sladce bolno, že by byla hodiny tak proseděla pod hvězdnatou oblohou a nebyla by chtěla procitnutí, kdyby kukačka nebyla odkukala desátou a nebylo ji lůžko zvalo k sobě, mokré ještě rosou posledních jejích slz.

Čím trpčí byly myšlenky její za dne, tím sladčí bývaly nyní v úkrytu tmy, tím náhlejší byl nyní její převrat od nenávisti k lásce. Ve dne se naň zlobila, ve snách jej milovala, ráno se probouzela s myšlénkou na něj, večer slzami křísila jeho vzpomínku. V takových chvílích cítila, nejen že se na něj nehněvá, naopak zdál se jí daleko, daleko dražším, daleko bližším, nenahraditelným.

Kdo při celém tom rozmaru neskrotné přírody nejhůře pochodil, bylo slabounké její tělo. Bloudila už jako pára po domě, bledá jako plátno, lehká jako stín. Ba stalo se, že se jí i hlava někdy zatočila v lehké závratí a Helenka loktem se podepřít musela o zeď, aby nepadla. Celým svým zjevem připomínala nyní chorou podobu nebožky Albiny, té, která kvetla, aby zemřela v plném rozpuku své bledé mladosti.

Marta i revírník, oba věděli o jejích schůzkách s Ríšou, lesník velice brzy vyslídil tajemné jejich úkryty. Stará krev v něm vzkypěla, bílá jeho brada začala se třást, ale přimluvou Marty v čas ještě se vzpamatoval a uvedl si na paměť osud Gusty. Hodil pušku na rameno a utekl raději do lesa – od ohně co možná nejdál. Visela-li mu hlava před tím hluboko, klesla mu nyní až po samá prsa. Vykouřil denně o balíček tabáku víc a Martě se už o ničem ani slovem nezmínil. Na její radu však (měla s ním jednou dlouhý a důtklivý rozhovor) odhodlal se „o tom“ přece promluvit, ne s Helenkou, ale s Ríšou: že je to dítě ještě a co myslí, že z ní bude, zkazí-li ji ještě tak mladou! Chystal si už slova, jakými naň promluví, cosi o rozumu, o svědomí, smutném osudu, ale chodil s ním bez mála tři dny a slova zaschla mu ve starém hrdle, kromě obvyklé své zdvořilosti nepromluvil s ním ani slovíčka. Marta proto sama se pokusila promluvit s Helenkou v dobrotě; zaklepla na její dvéře, vyplnila svoje poslání, – ale byla odbyta jednoduchou větou, že jí do toho nic prozatím není. Kdož ví, jak to všechno ještě dopadne. A myslivna sebou až otřásla, jak Helenka bouchla dveřmi, zatím co Marta se klidila do své kuchyně a třesouc se jen tak po očku kolem sebe se ohlížela jako stlučený starý věrný pes.

„To začíná zrovna tak jako s Gustou,“ pravila k sobě Marta, berouc do ruky nevydrhnuté posud nádobí, a souhlasila se starým, že bude nejlépe, jiskry se ani netýkat.

Process v Helence zatím pokračoval.

I její zevnějšek jevil na sobě stopy naprosté změny. Už se ani tak nestrojila jako dříve. V šatech nepořádek, v práci zmatek, v úpravě vlasů, úklidu pokoje. Všude tytéž známky roztržitosti, jakou se vyznamenávala jenom Gusta. Všechno ztratilo pro ni jaksi cenu, ona sama jakoby si ani nestála za to, aby se strojila, leda by k vůli těm stromům v zahradě a dřevěným kůlnám na dvoře a kravám ve stáji chodila v bezvadných šatech, s krásně upravenou hlavou. Jako chorá vysedávala na dvorku a ty krásné pohádkové její oči, které byly vždycky tak čisté a jasné v bezvadném úbělu rohovek jak v perleti zasazený safír, nyní kalně mžikaly v sítině červenavých žilek, vyhlížely přes plot k huňatým korunám kaštanů a přes ovčín tékaly nejistými pohledy po šedě zeleném pasu obilí, kde v bílých oblacích jako ze země vyrůstajícího obzoru tak divně, divně se teď vyjíkala osamělá hlava černé babice. Ve vzpomínkách proseděla tak hodinu, dvě a čekala už s toužebností, až v modru oblohy první se zatřepotá hvězda na nebi a nad Kynicemi shasne bílý den. Víkala tu chvíli jako zpovědnici skrytých dum a blouznivých svých útěch, s kterými se svěřovala jenom tmám.

Byl vlažný, červnový večer. Na večer se čistě vybralo, nebe bylo jasné jako rybí zrak. Myslivna kouřila, modravý dým rozkládal se po střeše; mlhy spouštěly se na pole a stíny jako černé závoje přehozené šeravou rouškou kladly se za sebou na teplou zem. Zčernaly lesy, zčernala pole i luka a za chvíli černé vlečky noci zatáhly celou krajinu. Zase kuňky se ozývaly z luk, v poli vrzal řezáč, sýček zahoukal kdesi pod lesem, do bílé zdi vrážel tmavý netopýr.

Blížila se chvíle, kdy do chladného moře oblohy vyplouti měl měsíc stříbrný. Ale ne úplný, byla ho už jenom půl. A tu si Helenka vzpomněla na onu překrásnou noc, kterou tenkrát prožila v svatvečer první své lásky... Jak jí tenkrát bylo ještě volno, ticho kolem ní a v ní – ani ve snách jí tenkrát nepřišlo na mysl, kam, kam se to poděje, než se měsíc sejde s měsícem a bude zase bílá noc. I veselo jí bylo tenkrát v srdci, smavo na duši, škádlila se s měsícem, hrála si s bledým jeho světlem, zvala jej k sobě dále „k nám“ a když ku spánku se ubírala, hubičky mu posílala na dobrou noc a na rozloučenou. A jak, Bože, jak se jí pak krásně snilo na bílém lůžku, vystlaném nebeským světlem, v přísvitu tisíců, tisíců jiskřivých hvězd! Ani nepozorovala a usnula tenkrát oblita jeho krásou, která naplnila zatím celou její světničku.

Trpce se usmála při této vzpomínce... Dnes by sotva posílala svoje pocely nebeským výšinám! Tak zvažněla, tak sestárla za krátký ten čas. Cítila to a hrála si s tou myšlénkou, jako si s neduhem svým hrají choří. – Vstala se židle, přistoupila k brance a opřela se celým tělem o zavřené její křidélko. Tak loktem zavěšena o dřevěné hrazení dívala se na hřebeny lesů, kdy již začnou na pokraji světlat barvou sinavou, kdy se začnou jasně plnit nekonečné

nebes dálavy. Ale lesy černě odřezávaly nebe od tmavého východu a kromě hvězd nerostla tam žádná zář.

„Vyjde později,“ pomyslila si Helenka a odebrala se do svého pokoje.

Ale nešla spat. Odhrnula ke zdi podušky, sedla si na odestlanou postel a rukou podepřena o pelest, s hlavou ponořenou do dlaně dívala se oknem do tmavého večera; přemítala o sobě a o něm znovu a zas.

Večer byl zase jako tenkrát teplý, tichý, země plna tajemných krás. Tentýž chorál žab, tytéž řezavé zvuky koroptví, tentýž zádumčivý žblunkot studánky na dvorku a všude smutno a teskno jako na hřbitově. Stromy v černých chundelích válely se tmou. Z ovčína příšerně bečely ovce.

Jak jí lahodila smutná nádhera červnového večera! – Milá vůně táhnoucí z polí drala se oknem, oblévala jí čelo, líbala rty a plnic její prsa v dlouhých, nepravidelných vlnách v teskném povzdechu hojila ji uvnitř. Každou tou vlnou měkkého vzduchu, proniknutého zápachem posečených luk a jetelin, každým tím výdechem klidné, odpočívající přírody jakoby se jí do duše stěhovaly jiné, daleko jiné a smírnější myšlenky a touhy a všechny jakoby žíznily po tomtéž klidu a míru kolem ní, po téže vláze a síle červnového večera, který rosou křísil za dne sprahlou zem! Jak by byla bývala nyní ráda, kdyby tu někoho při sobě měla, kdo by jí přece upřímně řekl, jak veliký je Ríšův hřích – ublížila-li mu, a ublížila-li, jak má chybu svoji napravit. Měla jej posud ráda a chtěla, aby jej tu někdo před ní očistil, smyl, jinak o něm promluvil, než o sobě mluvil on sám. Ty černé barvy, kterými pokryl svou vlastní podobu jakoby smývala svými slzami, ponenáhlu stékaly s něho dolů a byl by se býval objevil před ní zase takový jaký byl, kdyby byla měla jenom trochu jistoty, že se nemýlí.

Ještě tak nejraději by se byla optala na všechno přímo jeho. Dobrý a u ní silně vyvinutý cit spravedlnosti pravil jí, že nejednala proti němu nejlíp. Byla už tak v duchu úplně připravena na smír, jenom toho přece v sobě zapřít nemohla, že „v jejích očích ztratil moc a na vždycky!“ Nicméně v duchu již sedala ku stolku, rovnala před sebou papír a okusujíc koneček dřevěného držátka hleděla stranou; kolébajíc se na židli přemýšlela, jak mu to napíše. Jak jinak, krátce: že mu teda odpouští, všechno mu odpouští, na všechno zapomíná a zůstává jeho věrná Helenka. Ale v P. S. přece by mu to nerada darovala a napsala by – co si o něm myslí, jak mnoho u ní ztratil, a nebude-li jiný, že už ho nikdy, nikdy ráda mítí nemůže a nebude. A ještě jedno P. S. To že už má teď naposled, kdyby se ještě jednou něčeho takového dopustil a zase ji pohněval, ať si nemyslí, že si kdy na něj pak vzpomene. To se hrozně mýlí! „Zůstanu, jak su, taky je mně dobře.“

A když psaníčko tak v duchu měla složené, jakoby se jí rázem polevilo, rusá její hlava zaryla se do podušek a zavzdychla. Oh, jak ráda by jej byla nyní milovala, po tváři hladila a nešetřila slov, nešetřila ničeho, jen co by jej obrátila na víru svou. A z kamene by musel být, aby jí neposlechl. A kdyby Bůh byl nyní slunce rozsvítil a byl den, nebyla by ani čekala, až psaní napíše a je pošle, sama by se byla rozběhla za ním a hledala ztracený svůj ráj.

Ale za chvíli vyhasl jí v prsou náhlý ten výbuch ohně, jiné mírnější myšlenky a vzpomínky táhly její myslí.

Jak dávno již nebyla v lese, na těch místech, kudy chodívali a za ruku se vodívali přes zelený háj! Zatožila zase po zeleném trávníku kolem lesních studánek, po košatých stromech, snivých hlubinách, po stezičkách v listí, skrytých houštinách. Tak ráda by si byla poseděla zas ve stínu černých svých smrčků a vysokých habrů otevřených na západ v široký, jako zakouřený, sluncem a zelení cele proniknutý kraj. Kdykoliv sem do svého koutku byla vešla, jakoby za sebou nechala všechny svoje starosti, všechen prach všednosti, čistá vešla a čistá se domů zas vracela, silná, osvěžená, prohřátá sluncem, ovlažená rosou utajených studánek. Vyběhla vždy k lesu jako pták, když vyletí z hnízda, poskočila alejí, vznesla se nad zemí a lehoučká jak pírkó letěla stále dál a dále k zeleným doubravám, kde tolik vedlo cest a každá jinam, rovinou, padolem a všechny přikryty lesem do sebe spjatých aleji, jejichž větve nad hlavou se skláněly a dolů se nížily jako pozvednuté dlaně žehnajících rukou.

A Helenka ve vzpomínkách aspoň navštívila zase všechny ty známé rozlohy podkomořanského revíru, i tmavé „Kasamaty“ i „Oboru“, „Zmrzlou“, proběhla „Hvízdalku“, mihla se „Srnkovou“, vyšla na „Lipový vrch“, pod borový háj k dávnému svému karamádu, staříckému štěpu na místě staré myslivny, a odtud běžela zas za boří, tam, kde se loučka zelená kolem studánky a na ní kvete „kde jaké si kdo pomyslí kvítí“. Sedla si pod strom, na slunko, do trávy, na mech a poslouchala, jak vrány plují nebesy, mušky crčí vzduchem, jak žežulka si zpívá v letu a lesy vracejí její ozvěnu. Poslouchala zas a poslouchala stále, jak vítr pluje po horách, měkkou svojí rukou hladí lesní kryt, ohýbá stromy, se hřmotem se dotýká země a zase zmírá a tichne, jen skrovné zašplounání křoví necháváje za sebou, vážný hovor lesů. Jak tam asi nyní je bez nich!? Ticho jako v hrobě, mrtvo jako na podzim. Žádný šepot, žádný smích – v tichu jen motýli se přenášejí s místa na místo, honí se mušky a pavouci po vláknecích se spouštějí se stromů na zem. Už dávno asi vymizely i ty stopy v mechu vytlačených jejích kročejů!... Sem tam zablýskne se list, převrátí se tráva v průvanu lesních průchodů a zas ticho je v háji, mrtvo na hřbitově jejich lásky.

„Ach ja!“ povzdychla si Helenka a jakoby všechny ty svůdné vzpomínky zaplašiti chtěla od sebe, zachvěla se po celém těle, sedla zas a stáhnuvši ramínka k sobě přejela si rukama tvář. Velikýma, tmavýma, jako ze snu vyplašenýma očima vyhlédla z okna ven.

Měsíc už vyšel.

Byla překrásná, červenová noc.

Jedna z těch bílých nocí, kdy srdce slzami se oblévá, nyje a bolí duše. Nebe plno záře, západ plný hvězd. Po zemi mlhy se kolébaly, utíkala tma. Nové světy se otvíraly v rozjasněných výšinách a nadešla chvíle, kdy duše zapomíná na zemi a tělu se zdá, že se vznáší, vznáší po světle vzhůru, srdce tone v slavném jakémsi vzrušení, opouští města, opouští dědiny a vzhlíží se, zrcadlí, vidí se v nebi obklíčeno jasnou, všude a na všechny strany rozlitou měsíční září. Jsou-li pak tam také hory a lesy, údolí a stráně, řeky a moře, domy, lidé, my?

A Helenka v čistém tom zamyšlení nad velikými záhadami všehomíra – těla téměř ani necítila, na zemi nebyla a celou myslí svou, celou duší svou byla tam v ohnivých těch prostorách, odkud se dolů na zem lila tichá hudba sfér. Bílá noc odnášela ji ve světlém svém náručí pryč odtud tam vzhůru na měkké ty beránky mráčeků, které plniti začaly hvězdnatou bář – Tam víly se koupaly v měsíčním světle, to v jeho záři svítil duhou sněhobílý jejich šat! A právě, když celá se tak koupala v mléčné čistotě bílých obláček – nožka jí sklouzla o hladkou zeď, tělo sebou pohnulo a Helenka náhle jakoby spadla s nesmírných výšin nebeského vesmíru, – seděla zas u svého okna, dívala se zbožně vzhůru a rty její se zachvěly ve světle jak svatá ústa šeptající modlitbu.

Do nočního ticha zalkal zase její pláč.

A měsíc osvítil rozohněnou její tvář, zelenavé paprsky poskakovaly jí v krůpějích slz, sinavá záře pokryla mokré její rty a celé její poprsí, jakoby ze stříbra bylo slito, zaplanulo zas v bílém vznícení noci.

V tom od ovčína z hájovny rozlétna se vzduchem přitlumená píseň měkkoučkého nápěvu. To starý hajný seděl před svou hájovnou a jako každý den na kolenou choval a „Dolinou“ uspával kudrnaté svoje děvčátko. A vyjímal se podivně měkkoučký jeho hlas v huňatém, po prsou rozloženém vouse, když černými jeho licousy do teplé noci vycházely zádumčivé sloky „Doliny“:

„Dolina, dolina,
kamenný chodníček,
kde je naša dávná láska,

švarný šohajíček!

Šohajova láska
jak čistá vodička,
rozejde se, rozplyne se,
moja galánečka.

Jak čistá vodička,
jako ten sníh bílý,
rozpustí se, rozejdem se,
šohajíček milý.

Ještě se ten kámen
v té vodě obrátí,
ale naše milování
to se nenavráťí.“

Stále světleji a světleji linuly se prosté ty sloky a jakoby se koupaly ve stříbrné čistotě kanoucí rosy, tím čistěji, tím dojemněji ronily se do bílé tmy noci. A bylo-li Helence smutno před tím, bylo jí nyní tak, že skřížila obě ruce nad čelem, sevřela spánky a slzy novými a hojnými proudy hrnuly se z její očí ven, rosily jí ruce, rosily tvář a těžkými krůpějemi padaly jí v trhající sebou klín.

„Ještě se ten kámen
v té vodě obrátí,
ale naše milování
to se nenavráťí...“

Tály jí v duši poslední zvuky písně a dlouho pak pohlížela ku hvězdám, dlouho se ještě dívala na zelenavé, modré a bílé jejich jiskry, jak probleskují světlymi prorvami beránků, a teprve když umlkly písně hajného a hrozné ticho zavládlo celou krajinou, utřela oči, osušila tváře fěrtouškem, když okno zavřela, obrátila ještě jednou svoje oči k nebi a odebrala se na lůžko.

Byla krásná, měsíčná noc, jedna z těch bílých, smutných nocí, kdy srdce slzami se oblévá, nyje duše a bolí tělo, opouští tento svět, aby svěřilo své touhy snům.

XVI

V tu chvíli, kdy Helenka na dvorku přistoupila k brance a lokty zavěšena o hrazení plotu dívala se k černým hřebenům lesů, Ríša dostal návštěvu.

Seděl ve svém pokoji sám a sám a jak mívával ve zvyku, v koutku divanu se přikryl hojnými oblaky dýmu.

Přemýšlel.

Hodiny v nárožním pokoji stále tak jednotvárně tikaly do prázdná komnaty, vlaštovky v tichém ruchu křídel švihotaly do rozevřených oken, jedna z nich dokonce zabloudila i dovnitř, zakroužila dvakrát, třikrát pod šerým stropem a cvrknuvši v letu opustila cizí obydlí. Ríša tak byl zabrán do svých úvah, že si vlaštovky ani nevšimnul.

V tom zaklepal kdosi na dvěře, jednou, dvakrát; bílé mraky dýmu se rozvalily a přítmím klášterní jeho cely ozvalo se hlučným barytonem pronesené:

„Dále.“

Dvěře se otevřely, a do pokoje vešla vážná, tajemná, v husté černé závoje zastřená osoba ženského pohlaví.

Ríša galantně se vyhouplul ze svého pohodlí, odložil cikánku do kouta a marně potlačuje v sobě rozpaky, v domácích střevicích předstoupil před neznámou bytost'. Klone se před ní hluboko až po pás, pravil:

„Mám čest?“

„Svědomy.“

„Těší mě velice,“ pravil Ríša a znovu se poklonil.

Neznámá se rozhlížela pátravě kolem, zatím co Ríša odhodil pohozený kabát s jedné z rozestavených židlí a nabízel ji vzácné návštěvě.

„Posaďte se, prosím,“ pravil a zmateně zatěkal očima kolem; „je tu kouř – odpusťte, nečekal jsem tak vzácné návštěvy.“

„Ó ne, děkuji, já ráda sedím v kouři.“

mlčení.

Ríša nic, ona nic, seděli tiše naproti sobě.

„Už jsme se dlouho neviděli,“ pravil konečně Ríša více ze zdvořilosti než z upřímnosti.

A Ríša usadil se zase do tmy ke zdi přistaveného divanu.

Uhýbal.

Vzácný host už neodpověděl; přisedl, dvěma prsty vyhrnul svůj hustý závoj a pod obnaženým čelem vyhlédly na Ríšu dvě přísné, jako peklo černé oči.

Ríša sehnul se pod stůl a rukou urovnával shrnutý koberec. Teprve za chvíli dodal si srdce a se strojenou klidností upřel na bledou, smutnou tvář zase svoje dvě oči.

Pohledy obou se srazily.

Host se jemně usmál, ale zvážněl zas a nachýlil se ku předu tak, jakoby se chystal k dlouhé, ale klidné rozprávce.

„Tož, co ty to vyvádíš s Helenkou!?“ zněla první rozhodná, klidně pronesená otázka.

„Já? – Nic.“

„Teď sedí doma a pláče.“

„I nepláče – nemám strach. A když, popláče si a bude dobře zas,“ odpověděl lehce Ríša. „Ostatně,“ chtěl ještě dodat, ale umkl.

Oči hleděly přímo na něj a do duše se mu zrovna vpíjely.

„Víš ty, že jsi provedl něco, zač bys zasloužil s každé strany po jedné?“

Ríša se krotil k mírnosti.

„Ne, to nevím.“

„Myslíš, že máš před sebou děvče, s kterým vymetat můžeš všechny kouty a smetiště svých ‚zkušeností‘?“

„Ne, to jsem nemyslel,“ odpověděl Ríša tímtež klidným, spíše ironisujícím, než opravdovým tonem.

„Jak tedy vysvětlíš svoje jednání?“

„Nijak.“

„Teď jsi měl přece děvče, jakého si's vždycky přál. Poskvrnky na ní nebylo – a tak jsi se k ní choval, jakoby to byla ta nejposlednější z posledních, které jsi posud měl. Uznáváš svůj nerozum?“

Ríša ani nepřikývl hlavou, ani neodporoval.

„Co míníš teď počít?“

Ríša byl už rozčilen. Jediné připomenutí toho, že Helenku ztratil, naplnilo jej hořkostí a hněvem zároveň.

„Co já vím?“ pravil. „Myslím nic. Protože – co tu já mohu dělat? Po lese už jsem se nalítal jak blázen, div jsem si nohy neuběhal, co se nachodím; už i s revírníkem se tahám po lesích, jen co bych se dostal k ní, s ní promluvil, na usmířenou ruku jí podal, a místo všeho toho, sotva k ní přistoupím, tak se na mne podívá – tak – jakobych byl ten nejhorší z nejhorších – tak! – Co mám tedy dělat, mám se zastřelit? Či co? Co z toho budu mít a co ona?“

Nic, no tak! Poslal jsem jí psaní a i slzy, slyšíš? a i slzy mně při tom psaní vstoupily do očí, a vrátila mně z něho hadry! Tady jsou! Tady jsou! (Ríša se rozběhl ke kufru, vyrazil a odtrhl od něho víko a hodil svědomí na stůl před oči kornout se zavinitými hadříčky papíru.) Co – to, to je slušná odpověď?“ rozhraboval Ríša papírky po stole, „to dělá rozumné děvče? Co tu já mám ještě co dělat? Co?“ zasmál se nuceným smíchem a zmateně začal pobíhat po pokoji. A už bez ostychu vůči své návštěvě sáhl pro cikánku a vztekle z ní vyklepáváje popel, rozháněl se rukou i tryskou, pokračuje:

„Já nejsem zlý člověk, já vím, že jsem vyvedl hlupství, takové děvče že už do smrti nenajdu a mít nebudu, ale pomoz si! Já sám za to nemůžu. Praha je Praha. Člověk v ní sedí a ani neví, naloká se, nachlemtá bůhví jakých nesmyslů jako nakažlivého vzduchu a jedná pak s každou jako se všemi. Ale to bylo!“ dodal Ríša povýšeným hlasem, klepnuv tryskou do dýmky, „to bylo a už není, pamatuj si to! Jsem už docela, docela jiný, než si myslíš ty, ona a vy všichni dohromady, křivdíte mně, já to vím, cítím to, tu i tu (ukázal tryskou na čelo i na prsa), ale,“ třískl do své cikánky, „uznání musím vidět, to je to!“

„I mlč, jsi lhář a pleskal, a dost.“

„Lhář – lhář.třebas lhář, ale dobrý člověk. Kdopak dnes není lhář? Rozumět mně musí každý a kdo nerozumí mně, nerozumím já jemu – tak je to!“

„V čem ti má rozumět – to bych ráda věděla,“ zněla štiplavá poznámka, kterou Ríša nechal bez odpovědi.

„Ostatně, po kolikáté už to povídáš? Mne těmi velikými slovy neošidíš, nemysli si! Taškář jsi a taškářem zůstaneš.“

„Koho jsem já kdy otaškařil?“

Svědomí mávlo rukou.

„Ah, mne už bezpočtukrát.“

Ríša skrotl jako krotne člověk před nesmazatelnými doklady.

„Tenkrát je to naposled,“ dodal bojácně a v rozčileně hmatajících prstech zachřestil mu suchý tabák.

Svědomí nedůvěřivě zakroutilo hlavou.

„Nevěříš?“

„Nevěřím.“

„Já tě přesvědčím.“

Žádná odpověď.

Svědomí s bradou zádumčivě ponořenou do dlaně přemýšlelo.

„Kdybys ty jenom lhal a jiným lhal, ale ty lžeš nejvíce sobě a dopouštíš se věci, za které se musím rdít. Podívej se!“

Ríšovi přestal tabák chřastět pod rukou, prsty mu zdřevěněly v nehotovém posunku jako v zimě, když je skřehne mráz.

„Kde jsi vzal ty verše?“

Ríša mlčel.

„A tu o tom amoru, jak leze ke kříži a prosí Krista za přimluvu Boží, kde's tu vzal? A jiné a jiné, co jsi opsal z Lenaua!? A jí jsi nabulíkoval, že jsou od tebe, všechny jen od tebe! Nestydíš se, tak ji obelhávat? Když sám nesvedeš nic kloudného, nač se chlubit cizím peřím? Víš, jak se říká takovému člověku?“

Ríša skřivil rty a pravil:

„Jí to bylo jedno, jen když se jí líbily.“

„Líbily, líbily,“ rozčileně opakovalo svědomí; „kdyby to věděla, nevím, jak by se jí líbily. Helenka je nezkušené děvče, nikde nebyla, nic neví, kdybys jí napsal „abcd“ – kočka přede, také se jí to bude líbit, jen když to bude od tebe.“

„No, to zrovna nevím, tak hloupá ona není.“

Svědomí mlasklo mrzutě jazykem.

„Nu, nechme hádky. Nechápeš – nechápeš. K věci: zůstaneš tu nebo pojedeš odtud?“

„To všechno záleží na ní,“ odpověděl Ríša. „Udobří-li se, udobřím se já taky.“

„Co ty se máš co udobřovat!?“ vyjeveně pravilo svědomí, „udělala ti něco?“

„No, nechat' udělala, neudělala, na tom teď nesejde. Hlavní, oč jde, je, udobříme-li se čili nic. Ne-li, čert všechno vem, tak ti to povím – mě, ji a tebe s ní, odjedu a povedu ještě horší život, než jsem ved'. Ať to všechno praskne, ať mě znaj'. Když už já chci obrátit, když už se chci jinýma očima dívat na svět i na ni, to taky za něco stojí, ne?“

„Na dlouho-li?“

„Na vždycky! To mne ještě neznáte! Zde se podívej, co dělám! Nemám chvilky pokoje, to žábě mizerné pořád se mně v hlavě obrací a přece jsem to v učení dovlekl až sem! Víš ty, co to je? Když už se mně aji o promoci zdálo, tož to už není jenom tak!“

„Ale tomu už je hodně dávno!“ poznamenalo svědomí s chladným výsměchem.

„Nic dávno – kdy pak – ještě onehdy to bylo a to všechno k vůli ní, pro ni, protože si myslím, věčně se snad přece zlobit nebude, jednou se usmíří – a ne-li, pak, pak věř mně nebo ne – pak to všechno hodím do kamen, studií nechám a doma radši kořalku budu prodávat, opilce chci obsluhovat, ale dělat nic nebudu a nebudu. Jí na vzdory, aby věděla, že ona mě zkazila, ona mě do neštěstí přivedla a ne já sám sebe. Už jsem já takový,“ pokračoval Ríša,

dlouhými kroky měře světlici a táhna za sebou jak prapor strašné chuchvalce dýmu. „Já potřebuju, aby se na mne někdo díval, se mnou žil, mě těšil a má-li mě rád, udělám jemu k vůli všechno, ale k vůli sobě nic – nic!“

Cikánka hořela, ale v rozčilení Ríša zapomněl i na to, rozžal sirku a zapaloval zbytečně znovu. Žlutavé světlo ozářilo plochu stolu a roztahané po něm archy přednášek. Světlo shaslo, balvany kouře zaklopily celou světlici i svědomí.

„To jsou marné, prázdné tlachy; pouhé výmluvy!“

„Žádné výmluvy! Co si jednou umíním, to provedu a konec! Pamatuješ se? Petrolejová kamínka, dluhy – a? To by taky nikdo jiný nedokázal, jenom já!“

„Ta petrolejová kamínka a dluhy – to je snad jediná tvá pýcha! – A Melichárek? A?“

„Melichárek, Melichárek! – Jaký Melichárek?“

„Dluhy přece za tebe musel zaplatit tvůj otec.“

„Necht' zaplatil, však na ně měl, ale princip – princip byl zachován! To je to! Princip musí mít člověk na paměti a ne peníze. Přece jsem se nemohl do hrobu připravit k vůli Melichárkovi!? Všichni se mne až lekli, jak jsem vypadal!“

„To je pravda.“

„Nu tak! A teď na mém místě, kdo by to dělal, co dělám já? Jiný dávno už by ji zohrál a nohou by nehnul. A já běhám, pořád běhám a budu běhat, ale tak aby si docela myslila, že mimo ni už docela nic jiného není na světě a že se mnou může dělat, co chce, – to, to ne! Já ji mám rád, ale sebe taky, tak je to!“

Svědomí se dalo do upřímného smíchu.

„To mluvíš pravdu. Sebe možná víc než ji.“ A hned po té dodalo vážně: „Nu, přece do náručí ti nemohla hned padnout, sotva si usmyslíš! Co si's nadrobil, sněž! To by byl pěkný pořádek, ublížit a svádět vinu pak na ni! Trpělivost' železná vrata probíjí, – pamatuj si to!“

„Však já neříkám, že ne, ale trpělivost' má také své meze!“ pravil Ríša s pozdviženou cikánkou.

„Počkej, až sníh roztaje.“

„Ale kdy to bude, kdy? Už toho mám až po krk, tak ti to řeknu.“

„A budeš toho mít až nad hlavu, taky si to pamatuj. Vždyť bys ty zasloužil, aby tě ze srdce vůbec vyhnala, na vždycky, rozumíš? Nestojíš ani za tenhle kousek jejího nehýtku –“

Po chvilkové přestávce pravilo zase svědomí:

„A když i na krásně dostuduješ – v tom, myslíš, že bude všechno? Velká čest', mít ve svém životopise napsáno: Narodil se, oženil se a zemřel. Na tebe bylo by to až moc, je pravda, ale i když, víc už nemáš nic na srdci?“

„Co ještě chceš?“

„Zatím nic. Až budeme s jedním hotovi, zaklepu zas.“

„To jsem žádostiv.“

„Já také. Zatím ti nevěřím, ani že dostuduješ, ani že si Helenku zasloužíš. Jaký jsi v lásce, takový jsi a budeš ve všem: věčný světa běhoun a pustý darmochleb, jak ti to řekl strýc, takový budeš až do smrti!“

„Oho!“

„Oho!“

„A neřvi mně tu!“

„Neřvi ty.“

„Jsou mi to řeči! Že se nemrzíš!“

„Nic se nemrzím a takhle už nad tebou dělám, takhle. Nyní jsi měl poslední příležitost, dostat se trochu výš – ale – zasvitlo slunko zlaté a ty's už myslil, že je jaro. Takový ty jsi. Takhle nad tebou dělám, tak.“

A svědomí udělalo nad ním už po druhé velký kříž.

„No, no, no!“ pohodil Ríša hlavou, „tak smutně to se mnou ještě nevypadá.“

„Ba už dost. Zlobit by se člověk musel na tebe od rána do večera, kdybys při všem tom nebyl tolik k smíchu.“

Posledními slovy zdál se být Ríša trochu dojat.

„No jo, člověk je taky ještě trochu mladý, musíš povážít.“

„Mladý, mladý, pořád budeš mladý, už jsi starý klacek dost, abys mohl mít rozum. Dokud jsi byl mladý, ani já jsem ti nic neříkala a nechala jsem tě s pokojem. Bouři si, vyváděj, však ty přijdeš jednou k rozumu. Jednou ti taky zuby vypadají a to ti potom nebude líto tvých mladých, tak zbůhdarma na prázdno vyšlých, nejlepších let?“

„Fi, to jsou mně řeči!“

„Fi!“

„Fi!“

Svědomí stahovalo svoje závoje. Scéna zdála se jí už trochu frivolní.

Mělo se k odchodu.

„No, špinit se spolu nebudeme. Dělej si tedy, jak chceš!“ pravil host, přisunuje židli ke stolu a ještě jednou okem zavadil o rozložené Ríšovo tělo v koutu pohovky.

„Měj si tedy vůli svou, ale já už s tebe očí nespustím, pamatuj si to. S Bohem.“

„Poroučím se.“

„Tak se rozejdeme?“ svědomí dojata obrátilo se ještě ve dveřích.

Ríša pokrčil ramenoma.

„Ať se udobří a já pak budu přemýšlet o tom, co dál.“

„Na takové sliby já nic nedám.“

„Jak je libo,“ uklonil se dvorně Ríša.

„S Bohem.“

Ríša přetřel nohou podlahu, doprovodil vzácného hosta až ku dveřím, mlčky se ještě poklonil, a bouchnuv pak dveřmi, zavřel je na klíč.

„Takových návštěv bych mohl potřebovat!“ pravil jízlivě, rozžihaje lampu, aby se světlem zbavil chmurných myšlének. Pak si sedl, založil ruce za hlavu a díval se ke stropu. Poslední výjev zanechal v něm dojem melancholický. Konečně se vzmužil, odhodil všechny starosti stranou a vychýliv se z okna ven, čekal, až přijde Kačka s večeří.

Na druhý den, právě když vycházel Ríša z fary, aby po celý den zase lítal po lesích, otevřely se dvěře od strýcova „refektáře“ a farář sám v celé výšce svého těla postavil se na práh.

„Kam jdeš?“ zadunělo velkou síní.

„Na procházku.“

„Kam na procházku?“ ptal se přísně strýc.

„Po silnici do polí – učit se.“

„Učit? – Ríšo, já vím všechno! To ti povídám!“ pohrozil mu velebníček běloučským svým prstem, „my si spolu ještě promluvíme – Teď jdi. – Kde máš přednášky?“

Ríša vytáhl z kapsy římské právo.

Velebníček zavřel za sebou dvěře, Ríša rozzuřen, uražen ve své důstojnosti vyšel na boží svět. „Jako kluka si mě zastaví.“

Okolo fary šla právě Cilka v lehké světlé blůze do tepla, s rudým slunečníkem, v černé, dlouhé sukni – hezoučká. Ríša ji pozdravil, stiskl jí ruku na uvítanou a doprovodil ji až k lípě.

„Kam jdete?“ ptala se Cilka všetečným hlasem.

„Na procházku do polí.“

Cilka se usmála a přivřeným očkem pohlédla na něho.

„Co pak dělá Helenka?“ pravila s impertinentním pokrčením levého křídla nosičku.
„Vy jste pěkný, ani se nepochlubíte. Jdete za ní?“

„Kdo vám to namluvil?“

„Kdo? Vy ne, ani ty stromy v lese. Ostatně,“ vyslápla nožkou k domovu a zasmála se, „nemusíte zapírat, vrabci už to na střeše zpívají.“

Ríša nepřemýšlel dlouho a pravil:

„Vrabci ještě ne, ale straky už si o tom povídají.“

Vysekl jí hlubokou poklonu, ani ruky jí nepodal a zahnuv na levo, rovnou cestou namířil k myslivně.

Že je láska jeho nyní veřejnou záležitostí všech řečí, trochu jej zamrzelo, ale za chvíli i toho se zbyl a s tím větší chutí bral se do lesa.

I tentokrát se vrátil s nepořízenou. Celý den se brouzдал s revírníkem po lesích a na konec, když se rozcházel, přihodilo se mu něco, nač nebyl připraven.

„Co dělá Helenka, že jí nikdy není vidět?“ ptal se Ríša revírníka, ačkoliv se před tím nikdy o ní nezmínil.

Starý se zastavil, upřel na něho sivá svoje očka a neodpověděl.

Teprve když docházeli po kynické cestě na pokraj lesa, revírník se zastavil. Ríša se až lekl jeho vzezření. Oči měl jako pod skalou, svaly mu cukaly v tváři, hlava jeho s neobyčejnou pokorou sehnula se k zemi a revírník, jakoby přemáhal v sobě něco krutého a neodbytného, rozhodil rukama, holí zabodl se do země a levým loktem zavěsil se zase o pušku. Ríša si všiml, že starci se třesou rty a oči má plné slz. Chtěl promluvit, ale plačky zabreptl jen několik slov, dále nemohl.

Cosí o svědomí vyrozuměl Ríša z několika nesouvislých slov – pak cosí o velikých městech a na konec revírník – vytáhl svůj veliký modrý šátek a prosil už, nevyhrožoval, ale úpěnlivě prosil, aby jej nechal aspoň klidně zemřít – že dávno už o všem ví, i lidé mu s tím přišli, – neříkal posud nic – ale už toho života má až potud, – dodal a sáhl si na starý, vytahaný, vychrtlý krk.

„Já vám nebráním – a bránit nebudu –“ pokračoval, „ale mějte rozum aspoň vy, když ho nemá děcko – dyť je to ještě dítě, pro Boha –“ bodl holí zase do cesty a upřel oči do země, jakoby od ní čekal rady a pomoci – „kdybyste počkal aspoň rok, dvě léta, až bude starší a vy sám.ale takhle – kam pak to povede? Řekněte sám. – To není pěkné, věřte mně, pane Ríšo – to není pěkné. S Gustou to taky tak bylo a jaké byly potom konce? – Matku připravila do hrobu a já tak tak že se ještě klepu. Dělejte si, co chcete, já vám bránit nebudu a nesmím, ale – ať víte, co máte na svědomí. Teď chodí po domě jak polomrtvá, – jaký pak to bude pro ni život, dobrou noc!“ hodil prudce pušku na zad a zaměřil svou cestou.

Ríša byl v tu chvíli červený jako uvařený rak.

Takového odbytí nečekal.

„Pozdravujte doma!“ volal za ním ještě revírník jako na zmírněnou svých slov a opíraje se o hůl slabýma, podlomenýma svýma nožkama sestupoval ku své myslivně dolů.

Ríša měl cosi na jazyku na svou obranu, hotovil se i k významné jakési pozici, chtěl revírníka ujistit, u něho že se nemusí o svou dceru bát, Helenku že má upřímně rád, ale než se odhodlal, byl už revírník na kus od něho.

Domů se vrátil Ríša velice smutný. Situace stávala se pro něho trochu vážnější než očekával. Tím vážnější, že se do věci vložil i jeho strýc. Co se mu za celý jeho pobyt v Ostrovačicích posud nestalo, stalo se teď. Velebníček k večeru vyšel za ním nahoru, do jeho pokoje, a po tmě, krátce, ale řízně uznal za svou povinnost říci mu, tak že to nadál zůstat nemůže. Vyšlo na jevo, že revírník strýcovi psal a strýc že si umínil, vzít Helenku ve svou ochranu. Vyložil Ríšovi všechno, co věděl o revírníkových osudech, a pravil:

„Stojíš-li o ni, však ty se přihlásíš – zatím slož svoje věci a jdi si, kam chceš, tady zůstat nemůžeš. Dostuduj a potom si pro Helenku přijď. Do té doby moje dvěře jsou ti zavřeny. S Bohem.“

Velebníček zatočil se vysokou svojí postavou jako mladík a obrátiv se k Ríšovi zády, vážně a klidně, jak přišel, zas odešel.

Jen dvěře zapadly za ním poněkud hřmotněji než jindy.

Ríša se hluboce zamyslel a probudil se teprve, když Kačka vešla k němu s večeří.

Ríša posud seděl na svém divaně jak sražený, lokty se opíral o kolena a hleděl do země.

„To jste vy, Kačko?“ pravil.

Neodpověděla.

Vstal, založil ruce vzad a prošel se sem a tam.

Kačka mu odestýlala.

Ríša se zastavil u ní a dotkl se kulatého jejího ramene. Chtěl k ní promluvit, ale slzy mu zalily hrdlo. Hrozná lítost sevřela mu rty a nedala mu vyrazit ani slova více.

Kačka načechrala peřiny v lůžku, zatočila se jako na obrtlíku a přála mu „dobrou noc“.

Teprve nyní promluvil Ríša.

„Kačko, víte co nového? – Pojedu pryč, – vyhnali mě! Co tomu říkáte?“

„Velebný pán už v kuchyni cosi povídal – I nic si z toho nedělejte, však vy zas přijedete – dobrou noc.“

„Dobrou noc“

Byl sám.

„Nu, co je dělat,“ povzdechl si a nutě se do lehkomyšlného tonu, vzal svou faječku do rukou a podíval se na prsatou cikánku. Zakýval hlavou. „Tak, má zlatá,“ pravil k ní polopohnutým hlasem, „ještě si z tebe zakouřím a pak – pak spolu půjdeme, kam nás oči ponosou... Kam jinam, než zas do té za... Prahy. Jak sami chtějí – já byl na dobré cestě,“

dodal; sáhnuv pro měchuřinu s tabákem, rozhrnul zelené její lemování a povzdechl si znovu: „Tož tedy naposled, kamarádko moje jediná – vyhnali nás!“

Zapálil si a nesvlečen, vykuřuje do tmy, převalil se na lůžko.

Teskno mu bylo, teskno až k zalknutí.

XVII

Na druhý den, když Kačka přinesla snídání, Říša byl už vzhůru a lůžko zdálo se být netknuto. Celou tu noc nekonečnou jako moře prospal nesvlečen v kabátě, ve vestě, jak byl ulehl, tak vstal. Když Kačka vešla do dveří, klečel na zemi a překládal věci ve svém černém kufříčku. Římské právo, Německé právo, Pandekty složil zas pěkně na sebe a když byl s malým kufříčkem hotov, dal se do velkého. Naposled bafnul si ještě několikrát ze své cikánky, vyklepal z ní kouřící ještě popel a jak ji přivezl, tak ji zas položil nahoru a zavřel.

„Ach ja!“ povzdychl si, zamykaje víko na dva západy.

Do kostela nešel, prošel se chvíli po silnici pod Kývalský kopeček, na cestě spočítal peníze a když se vrátil do městečka, uchýlil se rovnou cestou k hospodě. Celý den tam proseděl. K myslivně se podívat už ani nemínil. Do večera že bude pít a na druhý den odjede. Kufry ještě téhož dne dal zanést k Haislerovi, aby mu je zavez’ do Rosic na dráhu.

K večeru už mu bylo těsno v hospodě, trousili se domácí a protože mu nebylo právě do hovoru, zaplatil a opatrným, ale pevným krokem vyšel na návší. Domů se mu ještě nechtělo, zašel si proto mimo městečko. Ale ne za kovárnu ke kříži, jak chodíval: jinam šel, s kopečka dolů, k sýpce a podél potoka ubíral se k lukám, kde hrávala s ním jako s děčkem jeho maminka. Byla právě neděle a na polích svaté ticho.

Když se ocitl v širých polích sám a sám, soumrak se ukláněl nad lesy a tu tesknota tak obepjala jeho srdce, že se zastavil a s němou výčitkou ohlédl se tam, kde modravým dýmem kouřival mu kdysi bílý komínek. „Co dělá asi teď?“ napadlo jej. „Co dělá, kde stojí, kde sedí, nač myslí, nač vzpomíná a co řekne, až se doví, že nás už hory dělí od sebe!“

A fantazie vykouzlila mu celý obraz její před oči.

„Snad sedí právě u ohně, přikládá dříví, pojednou hlavu skloní do rukou a polita rudým odleskem záře vzpomíná.“ Usmál se trpce svému vlastnímu výmyslu a šel svou cestou dál.

„Jak polomrtvá chodí po domě –“ vzpomněl si na slova revírníkova a jiskřička naděje poskočila mu v prsou.

Chůzí namanuly se mu před oči obě hlavy starců, jedna vzpřímená, vysoká na vypjatém, černém těle s bílým kolárkem kolem krku, druhá slabounká, nízká, sehnutá k zemi, na rameni s puškou; ale oba ty obrázky Ríša rychle smyl čoudem cigaretového dýmu a jako všechny jiné zahanbující dojmy odhodil je po svém zvyku stranou.

Bylo už přitímí, když se vracel domů. Oblaka dolů srážela světlo, boží muka ještě svítila v potměném poli. Stojící na jednom místě u hučícího potoku pohlédl k severu. Jak smutné divadlo odehrávalo se tu před jeho očima mezi nebem a zemí! Stíny se honily po polích a obzor táhl se hluboko, hluboko na zad. Oklikou přes městečko vyšel až na silnici a odtud zase do polí ven; potkával lidi, děkoval na jich pozdravy a tak cosi měkkého zaznívalo v jejich hlase, jak je pozdravovat ještě nikdy neslyšel. Ani nepřemýšlel o tom, proč se mu tak zdá právě dnes, a šel dále. Hlava stále se mu točila k severu, až už vidět nebylo ani obrysů strání ani kopců a lesy na obzoru splynuly v jeden dlouhý, tmavý pás, všechny kopce a doliny padaly v jednu šedou, zamženou plochu a jenom ten komín bílý stále jakoby mu před očima bleskotal. V dálce od shora dolů, od nebe k zemi pojednou jakoby se spustil ohromný lijavec špíny a prachu, mizelo nebe, zmizela země, propadnul se celý kraj. A oko nevidělo nic než velikou tu massu mlh, s nebe se snášející mrak.

A jen ten komínek pořád ještě svítil z dálky, s kudrnkou modravého kouře nad sebou, až mlhy zakryly i ten. Zavanul vítr, země protáhl chlad.

V Ostrovačicích zvonili na veliký zvon. Za ním všechny zvony v okolí zazvučely večerní modlitbou. Poslední se ozval z Kynic dlouhými, žalostnými zvuky, jakoby volal na poplach. A všechny jakoby stejně byly naladěny skoro týmiž zvuky odzváněly večerní své modlitby. Vesele nezvonil žádný. Vzduch se třásl pružnými nárazy kovových jejich prsou, rozvířených těžkým závažím železných srdcí. Dozněly i křížky a všechno pojednou stichlo, jen psi štěkali a hrčely osamělé vozy.

Ríša lekl se toho prázdna kolem sebe v tmavých prostorách: čišela z nich zima jako na podzim. A bylo-li mu před chvílí smutno, bylo mu nyní tak, že jej oči začaly štípat, víčka se mu stahovala a hrdlo spolkló něco hořkých, trpce hořkých slin...

Plakal.

Od městečka proti němu šla řada ostrovačických děvčat. Držela se všechna kolem pasu a zpívala sborem. A tu napadlo Ríšovi, ten obraz že už mu nikdy nevytizí z paměti: černý smutný kraj s řadou topolů, ovocnými stromy a těmi černými čeřeny tmy po bílé silnici, táhnoucí se jejich clonou jako klam. V zínění cvrčků a chrochtání žab zpívala děvčata:

Nestůjte mládenci pod okny,
pojd'te radš do světnice,
jestli vás nožičky bolejí,
sedněte na lavice.

A topole jako černé svíčky stály za sebou, šelestily dlouhými svými pruty a mezi ně dolů stíny se srážely stále v temnější a temnější houšť padájíce na světle barevná záda domů se již vracejících děvčat.

Toho dne přišel Ríša velice rozmrzelý domů. Večeři nechal netknoutou a v černé noci hledal bývalý svůj klid.

Přes noc Ríša změnil plán. Umínil si, že se půjde aspoň rozloučit s těmi místy, kde s Helenkou býval tak rád. Nechtěje se domlouvati dlouho se strýcem, oznámil ve vší formálnosti Kačce, aby jej k obědu nečekali, že přijde až večer a na druhý den ráno půjde na nádraží do Tečic.

Hodil klobouk na hlavu a šel.

Byl den krásný, milý, bez poskvrny, pole, luka, traviny se leskly východem poroseny vlahnou nocí.

Již z dálky mu svítil bílý komínek.

Obilí sáhalo mu až přes pás. Cesta byla tvrdá, seschlá, jen povrch byl sražen v drobné kuličky prachu, do něhož se zavinuly v noci rosné krůpěje. Chrpy vykukovaly ze zelených pruhů pšenky, zakvítal koukol, modraly se stračky, sedmikrásky jako jiskry rozesety byly po mezích. Sem tam vyhřívaly se na slunku i bílé hvězdy kopretin. Žito se vlnilo jemnými posud klásky.

Ríša nešel až k myslivně. Vystoupil k babice, odtud se díval dolů k ovčínu a tam k tomu skrytému okénku pod haluzí hruše jako obraz rozkládající své větve na bílé zdi myslivny. Nijak se nemohl rozloučit s milým tím místem a dlouho tam stál. Po tvářích se mu mazlil měkký, vlahý vzduch, z polí dýchala vůně obilí. Srdce mu bouřilo v prsou, útroby se mu pozvedaly stále výš a výš a byl nejvyšší čas, že se hnul s místa, rovnou cestou zamířiv k lesu. Báł se včerejšího dne. Na pokraji lesa ještě si sedl, založil ruce a díval se na povědomý kraj. Pojednou jakoby jej něco píchlo, rychle vstal a zmizel v houštinách.

Jaká to byla cesta! Dříve jakoby ji růžičkami vysázel, nyní vyšlapoval trním. Bůh jediný věděl, jak dlouho lesem bloudil, po stezičkách zatáčel, všude se zastavoval, všude se ohlížel a tam na tom místě, kde se cesty dělí na dvě strany a stromy v aleje se klenou, tam se zastavil a tam vzpomínal nejdéle. Jak se tudy travou vodili s ní a rukou v ruce toulali se stíny

o sebe se troucích haluzí! Jak jí tu blýskaly vždy oči, hrály rty, chvěly se ruce, kvetla tvář! – Tam dlouho stál a dlouho vzpomínal. Každý svah a každý zvrát, každý keř a každý kamínek tu mluvil k němu, kdy, kdy se ho naposled dotekly její nožky. A když došel k tomu místu, kde v lesním tichu poprvé na Helenku promluvil a před ní klečel jako před svatou, díval se na to místo, jakoby v trávě hledal ještě otisk jejích šlápějí.

Šel dál: tam bylo to místo, kde tenkrát stála a prsty rovnala si v hlavě kvítek orlíčku, zde bylo zas místo, kde s ním seděla a přemoudře mu vykládala o přástkách, zde ji objímal, zde ruce tisk', tam za krk se jí kradl svými rty – a zde na tom místě se jednou loučili; tu stál on, tam stála ona, tu hlavu naposled obnažil v dlouhé pokloně, tam ona zas v pozdravení přikývla hlavou. Tak ve vzpomínkách žil proň celý les, každý pařez, každý keř se tu chlubil před ním jí, vydávaje svědectví svou přítomností, že se ho kdysi dotýkal vonný její šat.

Zabloudil až ke studánce na „Lipovém vrchu“. Unaven klesl na mokrou zem, položil se do trávy, spánkem přitlačil se na studený drn a rozhlížel se po louce. Jak ta loučka před ním byla dnes zelená, jak byla zlatá v ozáření sluncem! Prhy tu kvetly zlatožlutými květy, ke studánce se táhl kopřivový háj, slétali se ptáci, krásná belladona rozkvétala hnědofialovými zvonci i kozí brada se tu ukrývala v travinách, rozvírajíc svoje květy jenom z rána. Sem chodívali spolu, když věděli, že v lese budou jen sami dva. Studánka tu jako achát založený do smaragdu trávy rozlévala svoje vody a úkrytem se kradla po „Lipovém vrchu“ směrem k Obravě. Zde toho kamene dotkl se vždy rukou, sehnul se k vodě a jemu nad hlavou do jasné hlubiny vody zasmála se modrooká jeho rusalka. Jaké tu s ní byly procházky, výjevy, žerty, jaké hry! S Brokem se proběhla loučkou, zatočila sebou několikrát kolem do kola a uzardělá, udýchaná v šustotu sukni přisedla zas k němu. Vzpomněl si tu na každou její píseň, kterou jej kdy bavila, na milou její řeč, každíčkou větu i slovo a nejvíce na ten dětský, veselý smích, kterým se smávala jen proto, že se celá její duše smála. Pak se přitiskla k němu, ruce jeho obtočila kroužkem svých dlaní a hledíc kamsi vzhůru do vysokého nebe, tiskla je k srdci. A Ríša s úsměvem pozoroval zamyšlené její oči, jak se otvírají, zavírají a zase se šíří modré proti nebi, jak ptáci zpívají v jasnu, přeletují v korunách, jak světlo se třese po stromích a dole tichne žert, tichne smích a vášně zmírání v milostném snění.

„Pojďme už,“ pravila jednou, kloboučkem pokrývající hlavu, a sama vyběhla před ním. Světlymi stíny, jasnou dubinou vedli se spolu. Pavučí trhalo se jim po tvářích, rty oběma kvetly po lese rozneseným pylem.

Pojednou se zastavila, sňala klobouk s hlavy a nastavila prsa proti průvanu lesního vzduchu.

„Tu je chládek,“ povzdechla si, udělala několik kroků a zastavila se zase. Přivřela řasy, rozšířila mladá svoje bedra a vtáhla do sebe dlouhý, dlouhý dech. Bílé chřípí se jí chvělo rozkošným pocitem vůně.

„Tady budou,“ zašeptala a ještě jednou vdechla do sebe kvetoucí máj. Prosmýkla se kmeny štíhlou svojí postavou a tam, kde slunce ohnivými sloupy ozařovalo kusy lesní půdy, sehnula se k zemi, šaty jako věnec rozložila kolem sebe v jasnu, shrnula je stranou, chtěla přikleknout, a vrátila se pak s kytičkou konvalinek.

„To, jak voní!“ přiložila je na rty, vztáhla ruku a dala přivonět zas jemu. Ale tu v jednom jejich kloboučku zpozorovala černé zrnko hmyzu, vyfoukla je, malíčkem narovнала zase korunku a teprve dovolila, aby si směl přivonět také její kavalír.

Taková bývala, když byla krotká.

A jindy zas přiběhla bujná, nedočkavá, prudká. Duše jí zpívala, srdce jásalo, tělo jen hrálo. Se smíchem přiběhla, se smíchem odběhla a rozpustilá jako hoch řehtala se na celý les. Posmívala se ptákům, pokřikovala na kukačku a cvrli – crli – crrrk uštěpačně napodobovala švihotání strnadů. Hned jí napadlo, že mechu nemá pod sebou dost, hned zase, že je jí mnoho, hledala trávu, hledala mech a radostí nevěděla, kam zaběhnout dřív. Rozpustile běhala od stromu k stromu, křičela, když pavouk jí lezl po prsou, smála se, když větev náhle spustila za sebou a Broka šlehnouti se jí podařilo přes tvář, pak se zastavila a z hluboka oddychujíc unavenými nadry, čekala, až se přiblíží k ní její kavalír.

„Pojď,“ kývla naň hlavou, „já ti dám jednu, jakou’s ještě jakživ, jak-živ nedostal!“ pravila a zvrátivši hlavu vzad zasmála se bílými zuby pod zeleným stínem. „Až ke mně sem – blíž, až sem,“ ukazovala rukou. „Oči zavřít – tak.“

A Ríša cítil, jak teplý její dech ovanul jeho spánky, zašustěly na něm její šaty, nahnula se k němu tělem a zdlouha – zdlouha položila růžová svá ústa na jeho rty. A pojednou šklubla sebou v jeho náručí jak ryba, když trhne sebou v síti, a Ríša ucítil bolest na dolním rtu. Kousla jej.

„Tak ty umíš líbat?“

„Tak!“ a celá oživila radostí, jak ho to bolí. A jí pro radost musil se tvářit vždycky tak, že ho to bůhví jak bolí.

Něco jiného jí zas napadlo. Vytrhla se mu z rukou a se smíchem začala si před ním upravovat hlavu. Zoubky přitlačené na dolní ret svítily jí v ústech jak na drobno sekaný cukr v čerstvém jahodí. Všechna byla v ohni – prsa udýchána rychle vydechovala a rychle se opět plnila vzduchem. Náhle sebou trhla a jednou rukou přidržujíc sobě ještě vlasy, kázala mu, aby se na chvíli, malilinkou chvíli díval jinam nežli na ni.

„Tam se obrátit! Ještě víc! A tiše stát –“ komandovala ho jako vojáčka.

Odběhla, v běhu se ještě ohlédla, nedívala-li se přece, poslala za ním úsměv a zmizela v houští.

Ríša stál na malém osvětleném prostranství pokrytém nizounkou travou. Vzpomněl si, že odnesla s sebou všechno nasbírané kvítí, a byl žádostiv, co to asi bude.

V tom křoví zašustělo, Ríša se ohlédl, a Helenka volným krokem vystoupila na osvětlené prostranství. Tak ji ještě nikdy neviděl! Červená v tváři jak růžička v máji postavila se do nejprudčího jasu slunce a podobna bajadérce, která čeká na příhodný okamžik k tanci, zvolna měří krok a štilcem ruky, jakoby si hrála, rozpuštěné svoje vlasy urovnává vzad: tak vystoupila před udivené jeho zraky, okrášlená kvítím za pasem i ve vlasech. Hluboko až pod pás táhly se jí po těle měkké, hedvábné její kadeře, zachytnuvší se lehkou, rozevlátou svojí kšticí na vyzdvížené vlně potrhujících sebou kyčlí. Shrnula za malé ouško uvolněné praménky a levou rukou, ve které držela větvičku břízy, pohladila se po temeni hlavy vzad. V krásném oblouku zatočila pak ruku nad sebou a svinuvši se lehce tělem v levo vystoupila na špičky. A tak vyvýšená pojednou prudce jako hádě zatočila sebou kolem do kola a vypjatá, vysoká, s chvějící se křivkou těla zastavila se překrásná před udiveným zrakem diváka.

„Co jsem?“ ptala se hrdě výbojnýma, veselýma očima. A když neuhodl, zatočila sebou po druhé, po třetí, rozhodila květy nad sebe a v dešti konvalinek, orlíčků a pomněnek v samolibém půvabu dívala se shora sama po sobě, jak je přece jenom krásná, krásná se stonajícími těmi vlasy jako ze zlata a s šaty dlouhou vlnou se jí vinoucími přes nožky až k zemi.

„Co jsem?“ ptala se po třetí a v prudkém zvratu těla kšticí zlatem šlehly jí zas po zádech, s tichým ruchem přes rameno jak ručej padající na vzdmutou její hrud. A když Ríša neodpovídal, zdvihla hlavu vzhůru, celým svým tělem se postavila proti nebeskému vesmíru a svític bělobílými svými zoubky proti slunné jeho záři, všechna oslněna jeho i svou silou, zasmála se tím dlouhým, dlouhým, o zuby se rozrážejícím smíchem, jakým se smějí jen šťastné a v radosti žijící děti.

„Ví-la!“ vykřikla skoro a jakoby opojena sama sebou zapotácěla se v travinách, klesla Ríšovi do rozepjatých rukou, paže obepjala kolem jeho krku a přivinuvši k sobě černovlasou jeho hlavu, podobna břečťanu visícímu kolem jeho těla, celého jej zahalila, celého jej pochovala ve zlatě svých vlasů.

A to bylo tenkrát, kdy ji zase jako poprvé do náručí chyt’ a celuje ji na tváře, na oči, na krk jak Papageno svoji Papagenu na konec nesl světlé aleje, až se mu vysmýkla z náručí a

růžová, šťastná ve vítězné své kráse sama seběhla na zelenou loučku „Lipového vrchu“; zastavila se uprostřed ní jako vyrostlá z lesních trav.

„Eh –“ odlehčil si Ríša při těch vzpomínkách a zahnal ji svůdnou od sebe, aby potlačil a odehnal od sebe všechno, co mu ztrpčovalo poslední tyto chvíle.

To nebyly tenkrát pro něj všední dni, celý ten čas připadal mu nyní jako slavný boží hod jeho života, veliké a veselé jeho svátky. A kdyby byl necítil v celé své úsobě, v rukou i na prsou, v krvi a na celém těle a nejvíc v té prokleté, prokleté hlavě, že ji opravdu tak k sobě vinul a v rukou kolébal, nebyl by tomu ani věřil, že všechno to vůbec bylo možné, že ta lesní, divoká vůně její milosti vykvetla na jeho prsou.

Ríša vyskočil a utíkaje s místa, kde vzpomínkami tolik se v něm rojilo bolestí, kde mu každá travka připomínala tu divnou, někdy snivou, mdlou a zvolnou, někdy prudkou, vzletnou chůzi rozkoše milovných žen, opouštěl stinné síně posvátných svých vzpomínek a ubíral se tam, kde nikde nebýval.

„Iš, růžička pichlavá,“ pravil sám k sobě, když se byl poněkud upokojil a spocen chůzí sedl pod vysoký stinný habr. „Iš, jak pálí! Teď bys byl moudrý zas a už je pozdě!“

Bloudě lesem, ani nepozoroval, že je poledne. V Kynicích zvonili.

Ohlédl se po lese, kde je, a obrátil se ke kynické cestě, která vede k Žebětínu.

Když došel k Štěpánům a sedl si ke stolu, první, na čem utkvěl jeho zrak, byl jakýsi obraz na stěně. Vstal a přistoupil k němu. Tvář jakoby mu horkou polil vodou. Stál před obrazem: „Noc v Neapoli“; výjev na obraze žil posud v jeho vzpomínkách, jak mu o něm vypravovala jednou čistá jeho láska. Vyskočil na lavici a díval se na zeď.

Bílý Vesuv a nad ním kouř po čistém nebi. Měsíc svítil na moře, bílé plachty jako ptáčky kolébaly se na vodách. Běloňadré děvče v bílých hedvábných šatech leželo na prsou černě a červeně oděného rytíře a upřeně hledělo mu do očí. Vesla byla spuštěna, kocábka po vodě vrhala svůj stín. Za chvíli poplují, vlnky se pod nimi pohnou a gondola líbaná vlnami, obklíčena bělojasnou nocí, světlem ponese svou sladkou tíž.

Totéž kouzlo, jako kdysi na Helenku, dýchalo tu z černého rámu i na něj.

V tu chvíli nikoho nebylo v šenkovně, jen Ríša sám.

Chvíli se díval, pak byl zlý. „Co už ani v hospodě nebudu mít pokoje? Hospodo, pivo a něco jíst!“ Vrátil se ke stolu.

Z kuchyně po stupních seběhla široká hospodská, otírajíc si cestou o život zamaštěné prsty. Běhala jako křepelka a Ríša v minutě měl láhev piva před sebou. Na odpověď, že k jídlu nemá nic, leda by zařízla kuře, Ríša pokývl jen hlavou, ale ve skutečnosti nevěděl ani,

nač odpovídá. Rukou podpíral hlavu o stůl a zády obrácen k „Neapolské noci“, hleděl do piva, špendlíkem propichuje bublinky nastříkané pěny.

„Bůh ví, co mu je,“ pravila k sobě hospodská, zařezujíc kuře.

XVIII

Kdyby se byl Ríša vyznal v tajemných znameních, nebyl by se tak hněval na noc v Neapoli.

Bylo prázdno pod mladými stromy, mrtvo na těch místech, kde Helenka mívala svůj ráj. Jediné ústřížky plátna, barevné vločky bavlny, pohozený papír s ciframi lesnických účtů, kůrka od chleba připomínaly ptákům, že tu býval někdo, kdo bavlnu tu plet a po sobě zanechal jen ty útržky a pohozené nitky. Až teprve, když se den chýliti začínal ke sklonku a Ríša také tudy šel, aby se naposled podíval na ukrytý koutek světa, kde minul pro něj nejslavnější máj, přihodilo se mu něco, zač by byl v tu chvíli zlíbal celou zemi. Dokuřuje zbytek doutníku, v zamyšlení ani nepozoroval, že se přiblížil až k tomu místu, s kterým se přišel rozloučit. Šel a když se ze zamyšlení vytrhnul, zastavil se náhle. V stromové skulinami mrtvě visícího haluzčí zamihlo se mu v očích cosi světlého. Srdce mu zahřmotilo v prsou kladivem. Chvíli se díval, chvíli nevěřil, až teprve za několik vteřin nad slunce jasněji viděl, že to tam opravdu pod zeleným doubkem sedí ty známé, světlomodré šaty. Hlavu měla sehnutou, šaty, jak mívala ve zvyku, křídlem rozloženy stranou. Byla zabrána do ruční jakési práce.

Ríša opatrně jako duch přestoupil s nohy na nohu a po špičkách se vploužil do zelené chodbičky vedoucí k ní. A náhle, jakoby ze země byl vyrostl, předstoupil před svého soudce.

Helenka jak uštknutá křečovitě stáhla nožky pod sebe, sbírala rychle svoji práci, košíček a vzpřímila se.

Chladná, ledová Thusnelda ve své pýše nemohla se dívati přísněji a pohrdlivěji, než se dívaly pod obočí schoulené její oči. Také rty a čelo měla jaksi nepřírozně pokriveny a celým svým vzezřením dávala mu na jevo: jak – jak se mohl opovážit přijít sem za ní! I něco chladného výsměchu těkalo v bledé, pouvadlé její tváři.

Ríša s bázni a úctou ustoupil o krok před rozhněvanou sudicí.

„Helenko,“ pravil po chvíli a chtěl mluvit dále.

Ale Helenka přikryla si uši a svírajíc tvář v hrozný, podrážděný jakýsi výraz, – „jděte pryč“ křičela – „já zavolám tatínka.“

„Nevolejte nikoho,“ pravil klidně Ríša, vytáhl ramena, stáhl čelo a tělo srazil pevně k sobě tak, aby nabyl vlády nad třesoucími se údý. Krev všechnu cítil v hlavě, v těle nic. V poslední hodině smrti tváří v tvář Neznámému na onom světě nebyl by se tak chvěl, jako před nevyspělým tímto dítětem, které vyřknouti mělo ortel poslední. Srdce slyšel zvonit v prsou jako zvon.

Přemohl se, nadsadil hlas do nadpřirozené jakési výše a pravil:

„Nevolejte nikoho, já zase odejdu. Ale –“ rozhodil malomocně rukou – „já nevím,“ dodal a zmateně pohlédl kolem, složil ruce před sebe a týmž nepřirozeným hlasem pravil jako prve:

„Helenko, přišel jsem se s vámi rozloučit!“

Síly mu ubývalo, odmlčel se náhle a nabíraje do prsou nového vzduchu, hlasem zas úplně změněným a nízkým pravil:

„Zítřa odjíždím...“

Helenka nejvila pražádného překvapení. Vzborně pohnula sebou v modrých šatech, zahryzla se do dolního rtu a ledabyly položila se na levou stranu sedánku. Složila ruce, podložila jimi tvář a nepromluvila už ani slova. „Mluv si,“ jakoby řekla vyzývavou svojí posou, – „mně je to úplně lhostejno, odjedete-li nebo ne, úplně –“ vepsala do měkké, bledě choré pleti svého obličej.

Les osmutněl v tu chvíli. Stíny kapaly na celou její postavu, jen v očích se jí líhotalo něco jiskřivého světla. Lesy sebou zaklátily, v korunách stromů zachřestilo listí – doubrava dutě šuměla, smutno bylo pod nebem a v lese ještě smutněji. Bylo velké dusno a ospale vyznívaly zpěvy ptáků, vroukaly hrdličky, pohvizdovali kosi, slavíci zpívali ze dvou stran. Bažantí kohouti se bouřili, menší ptáci jen pípali a v tikotu usínali. A než mraky opustily stříbrnou hlať slunce a světlo proudem své záře zaplavilo les, Ríša seděl již na sedánku vedle ní a jak by zlata ukrajoval, krásnými, milými slovy ji prose, rukama o sebe třel, aby jej nevyháněla a rozloučila se s ním aspoň, „když už ani za to nestojí, aby mu ruky podala na usmířenou.“

Helenka nic. Ani si ho nevšimla a oči majíc stranou vyvráceny vzhůru do siného nebe, s hlavou posud tak nachýlenou na podložených loktech obírala se svými myšlénkami. Jeho jakoby ani neviděla, ruky jeho necítila, jako bez ducha tu seděla, mysl všechnu zdála se mít obrácenu jinde. A když se k ní potom nahnul a polibky zasypal podložené její prsty, – to sochu líbal, modlu z kamene, nepohnula ani brvou.

Ríša mluvil dál a mluvil mnoho a jakoby nemluvil, všechna jeho slova šla mimo ten profil bílý, vychýlený zbožně k nebesům.

„Já vím, že jsem se nepěkně choval, byla nedobrá moje řeč, dost jsem už vystál proto sám od sebe i od vás, ale – co – co už je dělat? Věčně se přece hněvat nemůžeš a nebudeš, až uvidíš, jak velkou cítím v sobě lítost! Co bylo, pravda, nezvrátíš, ale můžeš zapomenout. Jak chceš si mě potrestej, trap si mě, co chceš si se mnou dělej, co chceš mně vyčítej, jenom“ – políbil znovu její prsty – „jenom se na mne nezlob, jenom se nehněvej! Už jsem si myslil: odjedeš odsud, zapomeneš na sebe, na ni, na všechno, co bylo a je – ale jak, – jak, pro Boha tě prosím, aspoň mi porad', jak bych to mohl. Tak přece neodjedu a dříve se od tebe nehnu, dokud mně neslíbíš – dokud mně nepovíš, že mně odpouštíš.“

Helenka vstala při posledních jeho slovech a ohlédla se na pravo, kde na větvi zavěšený měla letní svůj klobouček, ten s chrpami a resadou, který nosívala do polí a v les. Sáhla po něm, ale nepřikryla jím hlavu, jen se tak ohlédla po košíčku na zemi a sehnula se proň. Někdo pak stanula a pohrávala si v ruce černou hlavičkou jehlice. Na Ríšu nepromluvila, ani když se jí přímo do očí ptal, odpoví-li mu přece, čili nic.

„Aspoň slovíčko promluv,“ prosil ji.

Ale ani toho slovíčka se nedoprosil.

Odkudsi zdaleka zakukala kukačka.

„Slyšíš ji?“

Chtěl jí tím připomenouti šťastný máj.

Žežulka zakukala znovu.

„Vzpomínáš?“

Helenka vzpomněla si v duchu, ale kromě němé hry s jehlicí neodpověděla mu ničím.

„Jdi, ty jsi jako z ocele. Odpovíš mně aspoň nebo ne?“

Helenčiny prsty rozechvěné jenjen se míhaly.

Dušíčku už měla na jazyku, odpuštění na rtech, ale postavila si zlatou svoji hlavu a umínila si, že neodpoví. Rozhodně vytáhla jehlici z klobouku a chtěla jím pokrýtí svou hlavu.

Ríša ji zadržel rukou – uhnula stranou.

„Ne, já tě nepustím. Sama přece uznáš, tak že se nemůžeme rozejít. Myslil bych si pak, že's mě ani nikdy neměla ráda a já přece chci, abych si na tebe odnesl krásnou památku, když svou u tebe jsem si tak znečistil.“ – A Ríša ji znovu přemlouval a znovu jí sliboval, že nikdy, – nikdy do nejdlejší smrti nic takového už by nespáchal. To, co mluvil, byl jen žert. „Chtěl jsem jen vědět, jak – jak mě máš ráda. Dovedeš-li také žárlit, pocítíš-li při tom bolest', když promluvím o jiné; tam u té paní jsem sice bydlil, je to zcela slušná, spořádaná paní, – ale

žádná vdova, má svého muže a má jej ráda a jak! Za živý svět by srdce svoje nedovedla zadat jinému.“

„To jsem selhal tenkrát jenom tak, už ani sám nevím, proč jsem tak mluvil. A není ani mladá, je už dobrých pětatřicet až čtyřicet let, ne-li víc –“ zalhal si Ríša zase na novo – „a ani hezká není, naopak, já opravdu nevím, co na ní její manžel vidí. A mají se rádi jako dvě hrdličky. To všechno jsem ti namluvil tenkrát jen z malicherné zlomyslnosti, jen abych věděl, máš-li mě opravdu tak ráda, jak jsi říkala, protože – jinak bys ani nebyla dovedla tak jednat. A já jsem proto skoro rád, že se na mě tolik hněváš, aspoň vím, jak jsi mě měla ráda. Ublížil jsem ti, mnoho jsem ti ublížil, ale dej, ať mohu všechno zase napravit. Vidiš, ke všemu se ti přiznávám, s ničím se ti netajím a Bůh je můj svědek, že ti už nikdy, nikdy, Helenko, vlasu neskřívím... Protože, kdo jiný to potom odpláče než já? Kdybys mě byla viděla poslední ty dny! Co se mě natrápilo svědomí a já sám sebe! Včera se slzami v očích jsem bloudil po polích, předevcírem jsem se ani nesvlík’, jak jsem byl, tak jsem ulehl a nespal celou noc – A celý den chodím jako po trní. Ať se podívám, kam se podívám, vidím jenom tebe, žiju, myslím, dýchám tebou a jen tebou. Jakobys duši mou měla, ve dne v noci slyším jen tvůj hlas, milou tvoji řeč, tvůj smích, výkřiky radosti. Pamatuješ se, jak jsi volala „to bolí?“ Jak jsem ti malíček křivil, s tvými prsty si hrál, ruce překládal jednu přes druhou, jak vlasy jsem ti hladil, nehýtky hřál, na prsou tě kolíbal? Jak jsi vždycky křičela: ‚Ríšo, Ríšánku, Ri-rí-ri Ríšo!‘ –“ napodoboval plačtivý její hlas, „nepamatuješ se?“

Ale Helenka se jenom trpce při tom usmívala, jakoby říci chtěla, že se jí ještě posmívá.

Ríša začal jinou.

„Co ti mám ještě říci? Už jsem se ti ze všeho vyznal, ještě ti mne není líto?“

„E!“ mohl čísti ve vzdorné její tváři i v lehounkém tom pohybu nenucené k zemi přitlačené levé její nožky, „mluv si, co chceš, já ti přece nevěřím a věřit už nebudu.“

Ríša ztrácel už všechnu naději

Ještě jednu myšlenku měl.

„Vidiš,“ pravil, „ty ani nevíš, jaká rozhodná je to pro mě chvíle. Celý můj život máš teď ve svých rukou. Dlouho, mnoho jsem o sobě přemýšlel a nyní ti to povídám: buďto – anebo; buďto ze mne bude dobrý a spořádaný člověk, toho ty ze mne uděláš, protože tobě k vůli udělám všechno, anebo – já nevím, Helenko, co ze sebe vyvedu. Něco třeba ještě horšího, než co si snad teď o mně myslíš ty. Takový jsem já člověk. A tvá to potom bude vina, na tebe budu naříkat, na tebe ukazovat, abys to věděla, tobě budu za vinu klást, pro tebe že jsem se zkažil, pro tebe zahodil celý svůj život – pro nic jiného. A to ti mne potom nebude líto, Helenko? Dobře si to rozmysli! Co pro tebe dovedu vykonat, neudělám už pro nikoho na

světě a už dokonce ne pro sebe. Slyšíš? Sama teď rozhodni nade mnou i nad sebou. Pamatuješ se na ty svoje žežulky? Jak jsi mi je dala místo odpovědi, že mě miluješ? Tenkrát jsem tě ještě neměl ani tak rád, jak tě mám teď. A budu tě mít rád už na vždycky, na věky, Helenko. Nu, promluv přec! Což jsi z kamene?“

Helenka v tu chvíli byla opravdu z kamene. Chladný, přísný výraz sevřel její rysy v nehezky, polotrpný, poloodpudivý úsměšek; obočí jak ostře nakreslená křivka zvlněná uprostřed bylo skrčeno do sebe u kořene nosu a tak celá tvář nehybná a jako z kovu ulitá ztrnulá v napnutém mlčení. Těžko se dalo uhadnout, co se v tu chvíli děje v její duši: nejisté, jako přitlačené vlnění prsou svědčilo o jakémsi pohnutí, ale tvář o nesmiřitelném boji.

Ríša usoudil, že dovede být i zlá.

„Aspoň se na mne podívej.“

Nepodívala se.

„Proč se tak škaredíš?“

Vzdorovitě pohnula hlavou a odvrátila se od něho úplně.

„Ani se neusměješ?“

Neusmála se.

Dotknul se její ruky.

Vyškubla mu ji.

Sáhl po její tváři.

Uhnula před ním jak před nějakým ohavou.

Ríša viděl už, že nic s ní nepořídí. Vše možnou si už práci dal a všechno nadarmo. Nic mu neodpověděla, mlčela jako hrob. I na prstech jí už začal ukazovat a bůh ví jak se před ní pitvořit, jen aby ji rozesmál; ale tím hůře. Nelíbily se jí jeho žerty právě teď! Zakabonila se, jakoby se v ní odpor k němu vzmáhal každým marným jeho pokusem, a pohled, který naň vrhla při tom, byl už takový, že Ríšovi všechny další žerty zamrzly na rtech.

Němá zůstala Helenka jako před tím.

A příroda byla tak krásná v tu chvíli, chladná v čisté své zeleni, jasná v paprscích slunce. A divný, divný byl pohled na protější kopce, kde vlny lesní jako šedou přehozeny rouškou po hřebenech se táhly do dálky až po stříbrný, mlhou zabílený horizont. – O bílou myslivnu plnou silou opírala se odpolední zář, lesklým povlakem smáčeje šindelový její kryt.

Ríša mžikl jedním okem po Helence.

Posud zamyšlena jako modla stála v mechu a hleděla do země.

„Tak mě tu necháš?“

Žádná odpověď.

Ríša teprve nyní si všiml, jak se změnila od těch dob, kdy ji viděl naposled. Víčka již neměla tak čistá a jemná, jak mívala, unavená, ztrávená, zkalená sepiovou barvou dodávala jejímu výrazu tvářnost' trvalého smutku. Za to v těle byla ještě štíhlejší a vzdušnější. Tváře, spánky, krk i ruce jako z vosku vyloupnuty byly průsvitné a bílé jako sníh. I rty jakoby vadly, pozbývaly bývalé svěžesti dozrálých jahod a vyčnívaly poněkud z rysů ven. I ty uši se zdály jako přidělané, bez krve.

Nicméně Ríšovi se zdála ještě krásnější, celá jakási světlejší; oči její ještě nikdy neviděl tak hluboké, modré a silné v pohledu jako dnes. Tím krásnější byly v něm, nepohnuté její tváři, když po chvíli vždy vyzdvihla svoje víčka, obnažila jejich panenky a přes vrcholky po svahu se nížícího mlázi upírala teskné svoje pohledy do neurčité dálavy. Chmury probdělých nocí obletovaly posud čistotu jejího čela.

„Helenko, to jsem si na vás nemyslel, že dovedete být tak zlá! Kdyby to byla jiná – zavilá Cilka na příklad nebo kterákoliv druhá, třetí, ale – ty – ty! – Zlobíš se ještě?“

„Nezlobím,“ zněla rozhodná odpověď, „ale ráda vás už nemám.“

Helenka s povzdechem zakroutila hlavou.

Ríšovi se před očima zazelenalo a v povýšeném jeho hlase zachvěl se tón, při kterém i v Helence se zúžil dech.

„Nu, když jinak nechceš,“ pravil, „měj si tedy vůli svou, zapomeň, ale pamatuj si, že já už jakživ.“

Nedomluvil, jen rukou mávl před sebou, jakoby něco chytal, a rychle se odvrátil stranou.

„Však ti dobře nebude!“ dodal, pohrozil prstem a odcházel.

Helenka bojácně se ohlédla po něm a nevědouc ani proč, zdvihla obě ruce vzhůru, hotovíc se k rozhodnému kroku.

Než v tom se Ríša obrátil.

Ohlédl se po ní a z dálky jí podával ruku.

Ale Helenka seděla už na svém sedánku, jakoby ruky jeho neviděla, zdvihla k očím svoje šití a, pokud schýlené její řasy dovolovaly, viděla, jak Ríša věsí ruku zase dolů a on sám posud stojí na jednom místě.

Usmála se v duchu a udělala první steh.

Ríša postál chvíli a nemluvil už. Když viděl, že se Helenka nemá k odchodu, změnil svůj úmysl a zůstal také. Sedl si na zem a mlčel.

Helenka po očku pohlédla na něho měkkým, dobrým jakýmsi pohledem zamilovaných, udělala na černém hedvábí slučku a usmála se. „Trap se!“ pravila sama k sobě, nahnula hlavu

stranou a dívajíc se na svou práci pokračovala v polovici monogramu H. P. Rýpla jehlou dvakrát, třikrát a omrzelo ji šít; podepřela loket o vyzdvížené kolínko a s hlavou pochýlenou do dlaně, v zamyšlení dívala se zase na bory.

Aspoň toho se již na ní domohl, že neprchla, jak hrozila.

Pomaloučku chýlilo se slunce ku svému západu. Bylo vysoko ještě, ale vzduch a nebe a vzdálené obrysy země nesly na sobě ráz pokročilé odpolední chvíle. Vesničky v dálce jako zadýchané šedě modrou clonou kouřily osamělými kotoučky dýmu a každá jako rodina schoulená do korun zahrad tichá ležela na zemi. Myslivna jako obyčejně osamocená, idylická, bílá v šedém hrazení plotu jako ostrov stála v rozlitých vlnách zelené úrody. Dole na Obravě zvedal se mlýn a mlčel.

Byly suché dny a v polích prázdno.

Oči Helenčiny obrátily se k myslivně. Tak jí připadalo, jakoby byla někde daleko, daleko odtud a silou vzpomínek si vábila k sobě vlídné obrysy svých rodných zdí. A tam jakoby všechno bylo vymřelo, viděla jenom holé ty stěny a plot a cestu kolem ní.

Na dvoře nebylo vidět nikoho. Před chvílí aspoň slípky tam zakdákaly, nebylo slyšet už ani těch. Ani páva ani kácat neviděly její oči, nic – mrtvo bylo na dvoře, ticho v domě, jen ti věčně stejní holubi s barevnými péry točili se po hřebenu střechy a v houfech spouštěli se k vodě pít. Pak pes vyběhl pootevřenou brankou, rozhlédl se nahoru, dolů a když nikoho neviděl, než to drobné kamení na cestě k lesu, kopřivy a plevel podél plotu, vrátil se zas na dvůr. Lehl si a spal.

Veselo bylo pod mlýnem. V potoce děti se máchaly, mlynářova dcerka na slunku běhla prádlo. Jak to bylo už dávno, co se tak sama brouzdala Obravou a čerstvou vodou omývala svoje údy!

Oči se jí přivřely ve vzpomínání a když procitly zas, zabloudily daleko přes myslivnu a mlýn tam, kde asi u Tišnova stála Hora Květná! Kopce modraly se v mživém prostoru, v parách ztrácely se v drahém pásmu hor, za tím v třetím, až se vytratily v rozprášený nebesklon. Nížiny vydechovaly ze sebe lehoučký, stříbřitý zákal, vzdušný a měkký jako mlžný háv. Byly jimi zapýřeny vzdálené lesy i osamělé body stromoví, čárky rovných topolů i šedé stuhy cest, svinuté v polích, jak odpočívající háďata. Jenom nejbližší okolí zdálo se čisté a průhledné jako sklo. A slunce mírným, snivě čistým svitem rozkládalo šikmo svoje paprsky po dalekých horách, po zeleném dole světě. Unylý klid vládl celou krajinou, usínavě zněly mouchy bzučící na blízku, skřivánčí zpěv trásl se v horkém azuru a nárek kroužících čejek plakal nad loukou.

V tom za hlubokého ticha v lese ve svatém shovnění stinného úvalu po levé straně ozval se slavík, pak druhý. Zprvu v ostýchavých, nesmělých a krátkých větách, pak silněji a silněji, až se rozezpíval jimi celý háj.

Byla už pokročilá doba jarní, nedlouho do té doby, kdy slavíci umlkají nadobro. Zpívali už jen ti, již opuštěni slavili svůj máj, za to tím vzácnější, tím slavnější byl jejich tlukot nyní, kdy ostatní v tichu hlídali své štěstí ve skrytu hnízd.

Když slavík zazpíval, Ríša s Helenkou pohříženi do svých myšlének procitli náhle: nedaleko nich tři hrdla rozezvučela se najednou.

Soumrak se blížil, nebe se barvilo, mraky začínaly krváčet. V lese bylo smutno, vlahý vzduch omýval tváře. A v tom tichu, sladké tísní teplého soumraku zpívali slavíci jeden smutněji než druhý a všichni tak, že všechno kolem nabylo nábožného jakéhosi vzezření, rozlehlo se veliké ticho naplněné pouze svatými jejich zpěvy. Utichli všeci ptáci ostatní a králem lesů zůstal slavík sám. Hned se vzdalovaly, hned z blízka se rozléhaly jeho žaly a s nebe se lila boží zář. A slavíci, snad závodili spolu, jeden vzácnějšími tóny než druhý rozpouštěl své rulády, stále žalostněji, stále lítostněji draly se jich plesy z prsou, v slzách se koupaly, v slzách zmíraly, až jen zastřené pí – pí – pí pronikalo lesem tak, jakoby tam někdo slabounkého vraždil. – A chvíli bylo ticho zas, listí zašeptalo v mlázi, v doubí zašveholil drozd. Pojednou tam dole, až kdesi na dně, zdálo se, že někdo zlatým prutem zazvonil. Dva tóny tak uhodily o sebe, zase se tak sevřely v tlumený pláč a pojednou vyrazily plnou silou. A slavíkům jakoby hrdla rozvázal, už jeden zvuk bil za druhým. Jako když stříbrným kladívkem zlato se kuje, následovala řada světlých, veselejších tónů, tak čistých a jemných, jako když poprvé své lesy pozdravili, poprvé zas po tak dlouhé zimě hájem rozpustili svůj srdcejemný zpěv. Zvuk po zvuku se vzpínal vzhůru, jeden z druhého se nořil do závratné výšky, až v nejvyšší poloze tam, kde všechna možnost přestává, zastavily se v dlouhém jakémisi výdechu prsou a – pojednou rozsypaly se dolů v celé šířce a délce od shora až dolů stále silněji a mocněji navzájem se přemáhajících hlasů. A lesy v plné síle odrážely jejich zpěvy, každý zvuk jako vyklenut, vyzlacen, svěží a čistý stékal údolím a v ozvěně úvalu nesl se zpět. Jeden nasazoval s výšky, druhý z hloubky se dobýval, jeden plakal, druhý jakoby se smál, přebírali sobě hlasy, honili se ve škálách a tak žalostně, tak tesklivě se nesli spolu k výšce, až oči se přivíraly, sladká závrať nakláněla hlavy, duše tála a srdce se otvíralo vyzářené, svaté velikým těm žalmům plesající přírody. Ty tóny v slzách se už topily, v slzách hasly a jako zvelebeny, očištěny žalem propukaly na konec v dětský jakýsi žvatlot srdcejemných slov. Ty tóny prosily zrovna o něco a nevěděly proč, trpěly a nevěděly zač, až poslední z nich uhodil plnou silou do prsou a proniknul až k srdci. Tak krásně a tklivě nezpívali posud nikdy.

Helenka se aspoň nepamatovala, že by je kdy byla slyšela zpívat s takovým zanícením, s takovým ohněm a lítostí jako dnes... Všechno v lese utichlo, i straky se přestaly hádat a všechno jakoby poslouchalo, jak v slavičích zpěvech se tu jaro loučí se zemí, vítajíc léto... Pojednou vítr zatřásl lesem, zabouřil v klenutí, kovový sbor utichl na chvíli a jenom jeden z těch zpěváků zápasil dole se skučením větru a skřípáním haluzí.

Bylo po koncertě.

Bylo pozdě už, když se Helenka zdvihla se svého místa, všechna jakási změkklá, rozechvělá, hotova ke všemu.

Povzdychla si, ale tak, aby Ríša toho neslyšel. Mlčky svinula svou práci, položila ji do košíčku, urovnala vlasy na spáncích a měla se k odchodu.

Také Ríša vstal a pohladil si pravou rukou tvář. Přistoupil pak k ní a hlasem klidným a pevným pravil:

„Já vás tedy zdržovat nebudu. Když chcete, rozejdeme se. Mějte se, Helenko, dobře a někdy si na mne vzpomeňte.“

Uklonil se a zamířil z budoaru ven.

Jen slovo ještě kdyby byl promluvil a Helenka.

Ale nedostávalo se jí sil.

Když však viděla, že Ríša skutečně odchází, rty její se zachvěly v radostném zmatku a pohádka máje znovu rozhodila před nimi zlaté svoje brány dokořán.

„Ríšo!“ vykřikla za ním a zastřela si lokty celý obličej.

„Přejete si, slečno?“ slyšela pojednou před sebou Ríšův hlas, a když nahlédla přes okraje loktů před sebe, úsměv jí zajiskřil v slzách a

„– – –!“ vykřikla skoro Helenka, vyrážejíc ze sebe divoké, křečovité jakési zvuky, kterým Ríša sice nerozuměl, za to však na rtech ucítil tak vřelé a tak dlouhé odpuštění, že se mu o takovém nikdy ani nesnilo.

„Já ti dám ‚slečno‘, okáči!“ řekla mu Helenka, zalita ještě slzami, a jakoby se léta byli spolu neviděli, chvatně oddychujíc zahořela celá studem, když ji do náručí vzal, jako děcko k sobě ji pozdvihl a Helenka oběma rukama ovinuvši silnou, krví zalitou jeho šíji, dala se mu napít jako z poháru nejsladčího vína opojné své lásky.

„Ríšo, Ríšo!“ tiskly se k němu třesoucí se její rty a stáhnuvši k sobě jeho hlavu pošeptala mu cosi do ucha. Ale co, slyšel jen Ríša sám. Jemně a šetrně jako chorou složil ji na mechový sedánek a teprve za chvíli viděly lesy, jak ji na kus cesty vyprovází domů její věrný trubadúr.

Co si na té cestě povídali, já nevím, a kdybych věděl – nepovím. Slyšely to jenom ty lesy a ty stráně a to ptactvo nad hlavou, které věrně vytrvalo při nich od prvního vzdechu jejich toužení až po jejich smír a celý život do posledního dýchnutí.

V lesním budoaru bylo ticho zas. Slunce lehlo si konečně do krvavého svého lože. Stromy leskly se zlatem, haluzčí chřestilo v podvečerním vání. Zamžené kraje propadaly se do jasného přítmí – lesy zaplanuly v dálce do červena rozžhavenou ocelí.

Teprve když slunce se vykouvalo ve svých nejživějších barvách, Helenka opouštěla les a mezi kmeny aleje sestupovala po cestě dolů. Světlo dlouhými paprsky zasahovalo její výšku. Celá polita západem neobyčejně jasná ve tváři mihla se mezi kmeny a spěchala k domovu. I myslivna i pole potřísněny byly rudou záplavou.

Před myslivnou čekal na ni Brok. Zahlédnuv ji v horním konci stromořadí, zdvihl bílý svůj prut a potřísněn rovněž rudou krví západu, pohazuje dlouhýma svýma ušima, které mu jak plachty plandaly o mladá plece, – doběhl až k ní, přeběhl ji o krok a strčiv lichotivě hlavu ze zadu pod ruku jí vsunul studený svůj čich.

„Ale, Broku, Broku, Bročku, kde pak se’s tu vzal!“ vítala jej vesele už Helenka – „kde pak se’s tu vzal?“ hladila jej od hlavy po celém těle, vzala do rukou moudrou jeho hlavu a přivinula ji k sobě tak, – ale tak – až se jí Brok začal zmítat v náručí a vysmekl se mocí z tolikeré a tak náhlé dnes její lásky...

* * *

Ríša odejel.

Helenka sama chodila lesem a vzpomínala na první idyllu své lásky.

Ríša mnoho tenkrát naslíboval, celý program nového života před ní rozhrnul; nedostál mu hned a nedostál mu zcela, ale jednou mu dostál přec. Je pravda, mnohé ze svých slibů si odpustil, ale na Helenku už nezapomněl, při Helence setrval až do smrti. Zažila s ním ještě mnoho trpkých chvil, slavili spolu ještě nejedno smíření, ale za to jí Ríša jednou koupil zlatý prstýnek a ona jemu, dal jí vystrojit velikou tabuli a sezval k ní kde koho i matku svou i otce svého, revírníka a všechny svoje známé až po tu stříbrnou hlavu se safianovou čepičkou, do které se potom tolik usmívaly staré, povyhaslé oči starce, kdykoliv si vzpomněly, jak třesoucí se rukou žehnal sehnuté dvě hlavy před sebou, černou jednu a zlatou druhou a jak veselé a šťastné byly obě při svatební hostině tam, kde slavil tenkrát života svého rok sedmdesátý...

„Ano,“ namítne čtenář, „to všechno je náramně hezké, ale s tím Ríšou to opravdu zní jako pohádka.“

„Je mně líto, – zní,“ odpovím já, „ale – já nic jiného psát neměl v úmyslu. Jak se to stalo, – suď to Bůh sám – ale stalo se tak...“

Ostatně zeptejte se Helenky, jak to vlastně bylo. Ta to ví líp. Na jaře a v létě vysedává v zámeckém parku moravského jednoho města a jak vždycky dělávala, dělává i tu. Něčím se obírá a vzpomíná. Poznáte ji hned. Zůstala posud tak útlá a jemná jako děvčátko, zůstane už asi taková milá, i když na hlavu jí padne sníh. A když ne jinak, poznáte ji aspoň v tu chvíli, kdy zaslechne v křoví první slavičí píseň. Tu se nedovede ubránit, zamyslí se, zasteskne si a vzpomene na pohádku svého života... Jak na pokraji lesa o samotě stála pěkná myslivna a v té myslivně nebýval revírník sám, ale dceruška s ním mladá a hezká a ta dceruška, když se provdala.

Eh, marné vzpomínání.

I princezny mají děti!